

**ΕΘΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

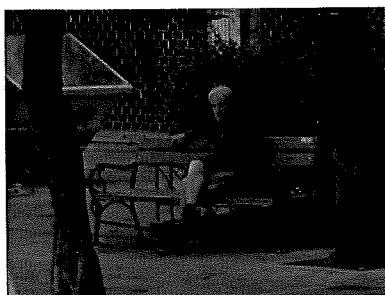
**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ»**

Θέμα Διπλωματικής Εργασίας:

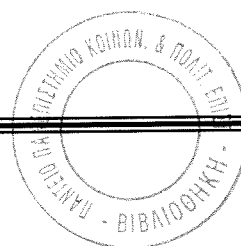
**«Αξιολόγηση της Συμβολής της Ποιοτικής Έρευνας στις
Κοινωνικές Στατιστικές:
Η Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης**

Η περίπτωση των αστέγων»

**ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΚΕΛΛΗΣ**

Φοιτήτρια: Ευθυμιάδου Αργυρώ-Ειρήνη (0804M027)

“Learning to see – habituating
the eye to repose, to patience,
to letting things come to it;
learning to defer judgment,
to investigate and comprehend
the individual case in all its
aspects. This is the first
preliminary schooling in
spirituality”

Friedrich Nietzsche

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ιδιαίτερες ευχαριστίες αποδίδονται στον Επιβλέποντα Καθηγητή Γιάννη Σακέλλη για την καθοδήγηση, τις συμβουλές και την υποστήριξη που μου παρείχε κατά την εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας και για την ενθάρρυνση και τη βοήθεια που μου παρείχε καθ' όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος.

Καθοριστική σε όλα τα στάδια της εργασίας ήταν η συμβολή της Επίκουρου Καθηγήτριας του Τμήματος Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου, Μάρθας Μιχαηλίδου την οποία και ευχαριστώ θερμά για την διάθεση, τις συμβουλές, την ευγένεια και την υπομονή της. Επίσης, οφείλω να ευχαριστήσω τον Πρόεδρο του Κέντρου Υποδοχής Αστέγων, Σκιαδά Ελευθέριο, καθώς επέτρεψε την διενέργεια των συνεντεύξεων στους χώρους του Κέντρου και με βοήθησε με κάθε τρόπο, όπως και τους εργαζόμενους στην Κοινωνική Υπηρεσία του Κέντρου, Χριστιάνα Κεφαλά, Δήμητρα Χαμηλού, Μαρία Γκουτσούλα και ιδιαίτερα τον κοινωνικό λειτουργό Έκτορα Τσουγκαράκη, οι οποίοι στηρίζουν με κάθε τρόπο όλες τις προσπάθειες να φωτιστεί το πρόβλημα των αστέγων της Αθήνας και των οποίων η βοήθεια στην ολοκλήρωση των συνεντεύξεων ήταν ανεκτίμητη. Επιπλέον, ήταν πολύ σημαντική η αρωγή της Προέδρου της Κοινωνικής Οργάνωσης Υποστήριξης Νέων «Άρσις», Κατερίνας Πούτου και του συνεργάτη της Σπύρου Ψίχα, οι οποίοι με ενημέρωσαν σχετικά με τις μετρήσεις των αστέγων καθώς και για την υπάρχουσα βιβλιογραφία. Για τις συμβουλές που μου προσέφερε στα αρχικά στάδια συγγραφής της εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω τον ερευνητή του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών κύριο Διονύση Μπαλούρδο, καθώς και τους συναδέλφους μου στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών Δημήτρη Ντόντη, Ναταλία Σπυροπούλου και Ρένια Τσιγαρίδα, οι οποίοι με διαφώτισαν σε σχέση με τις κοινωνικές στατιστικές και υπήρξαν πρόθυμοι να επιλύσουν πάσης φύσεως προβληματισμό. Επίσης, ευχαριστώ εγκάρδια τη φίλη Ματίνα Δανδουλάκη για την πολύτιμη βοήθειά της στην εξαιρετικά δύσκολη συλλογή του οπτικού υλικού.

Τέλος, δεν μπορώ να μην εκφράσω ιδιαίτερες ευχαριστίες προς την οικογένειά μου, για την υποστήριξη και την υπομονή τους.

Κυρίως, όμως, θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στους 10 άστεγους πολίτες της Αθήνας, οι οποίοι έκαναν μια παύση από τον καθημερινό αγώνα τους για επιβίωση και διέθεσαν χρόνο για να συζητήσουν μαζί μου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
ΤΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ	9
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ	
Είδη δεδομένων που συλλέγουν οι κοινωνικές στατιστικές	11
Η Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU – SILC)	17
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΣΤΕΓΩΝ	24
Ορισμοί	24
Οι μετρήσεις των αστέγων στην Ελλάδα	28
Οι πολιτικές για τη στέγαση	
<i>Στην Ευρωπαϊκή Ένωση</i>	32
<i>Στα Ηνωμένα Έθνη</i>	33
<i>Στην Ελλάδα</i>	34
Ελλάδα: η μορφολογία του πληθυσμού	36
α) Ψυχικά Ασθενείς	39
β) Ανήλικοι Άστεγοι	41
γ) Οι άνεργοι άνδρες	44
δ) Γυναίκες	46
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	
Η πιλοτική έρευνα	48
<i>Αφήγηση ζωής T.</i>	49
Το ερωτηματολόγιο	61
Ο τύπος της έρευνας	64
Ο βαθμός συμμετοχής	66
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΟΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ	67
Συνέντευξη 1 ^η , Χρήστος ετών 63	69
Συνέντευξη 2 ^η , Παναγιώτης 53 ετών	82
Συνέντευξη 3 ^η , Ανθή ετών 61	87

Συνέντευξη 4 ^η , Τάκης ετών 78	92
Συνέντευξη 5 ^η , Γιώτα ετών 56	105
Συνέντευξη 6 ^η , Γιώργος ετών 44	107
Συνέντευξη 7 ^η , Γεωργία ετών 61	112
Συνέντευξη 8 ^η , Πόπη ετών 33	116
Συνέντευξη 9 ^η , Ανδρέας ετών 55	124
Συνέντευξη 10 ^η , Μάρκος ετών 52	128
Τα βασικά αποτελέσματα των συνεντεύξεων	135
Διαδικασία μετάβασης στην κατάσταση του αστέγου	137
Οι συνθήκες διαβίωσης	139
Η κοινωνική ένταξη	142
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	145
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	151

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το εύρος των δυνατών θεμάτων για κοινωνική έρευνα, είναι τόσο μεγάλο, όσο και το εύρος της κοινωνικής συμπεριφοράς¹. Η επιλογή της μειονοτικής ομάδας των αστέγων ως θέμα της μελέτης αυτής, έγινε για πολυάριθμους λόγους, κάποιιοι από τους οποίους βρίσκονται εκτός της σφαίρας της επιστημονικής θεώρησης.

Ο επιστημονικός τρόπος ζωής κυβερνείται από τρεις μεγάλες κατηγορίες αλληλοεπηρεαζόμενων κινήτρων: την περιέργεια, δηλαδή την επιθυμία να γνωρίσει κανείς όσο οι αισθήσεις και η διαίσθησή του δεν φτάνουν την πρακτική χρησιμότητα, δηλαδή την επιθυμία ώστε το αποτέλεσμα των προσπαθειών και των ερευνών μας να είναι χρήσιμο και σημαντικό, να προσθέτει δηλαδή κάτι τέλος, την εσωτερική δομή δηλαδή την επιθυμία να αναχθεί μια πληθώρα στοιχείων επιφανειακά περίπλοκη, που κυριαρχείται από μια νομοτελειακή τάξη και υπάγεται σε ορισμένους κανόνες². Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο ο κοινωνικός επιστήμονας επιλέγει τα θέματά του με βοήθεια τις προσωπικές του κλίσεις και το σύστημα αξιών του.

Παράλληλα, ο ερευνητής, το «πρόσωπο που ρωτά» όπως τον ονομάζει ο Bourdieu³ έχει χαρακτηριστικά κοινωνικής καταγωγής, τάξης, φύλου, είναι εγγεγραμμένο σ' ένα πεδίο, το οποίο έχει τη δική του παράδοση, τη δική του προβληματική και ανήκει σ' ένα σύμπαν σχολαστικό που εισάγει συνειδητά η ασυνείδητα στην έρευνά του σχολαστικές προ-υποθέσεις. Συνεπώς, ο κοινωνιολόγος είναι ένας επιστήμων που βρίσκεται και ο ίδιος μέσα στο δοκιμαστικό του σωλήνα. Δρα και διαντιδρά μέσα στο πεδίο της έρευνάς του. Εξελίσσεται παράλληλα με τις αλλαγές και τα συμβάντα που λαμβάνουν χώρα στο κοινωνικό γίγνεσθαι, εφ' όσον βεβαίως πρόκειται για κοινωνιολόγο «ανοιχτού χώρου»⁴. Επίσης, ο στοχασμός σημαίνει αυτό-στοχασμό, και αυτή η αυτό-ανάλυση των κοινωνιολόγων είναι μια πορεία προς το σκοτεινό, δηλαδή το θεμελιώδες⁵. Η ετεροπαρατηρησία, όταν μια μελέτη διεξάγεται με έντιμο τρόπο

¹ Βασίλης Φύλιας (γενική εποπτεία), επιμέλεια 1^{ου} μέρους Πέτρος Παππάς. Συνεργάτες: Αντωνοπούλου Μ., Ζαρναρπ Ο., Μαγγανάρα Ι., Μειμάρης Μ., Νικολακόπουλος Η., Παπαχρήστου Ε., Περαντζάκη Ι., Σαμφων Ξ., Ψυχογιός Δ., *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών*, Gutenberg Κοινωνιολογική & Ανθρωπολογική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1994.

² Βασίλης Φύλιας, ο.π.

³ Bourdieu Pierre, *Διάλεξη στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, Κριτική του σχολιαστικού λόγου*

⁴ Μορέν Ε., *Κοινωνιολογία*, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου 1998

⁵ Μορέν Ε, ο.π.

συνεπάγεται συγχρόνως και αυτοπαρατηρησία και συχνά επαναπροσδιορισμό της ύπαρξης του ερευνητή⁶.

Ο Robert Park του τμήματος κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου του Σικάγο συμβούλευε τους φοιτητές να επιλέγουν ερευνητικά θέματα για τα οποία είχαν όχι μόνο επιστημονικό ενδιαφέρον, αλλά και προσωπικό. Οι προσωπικές εμπειρίες θα μπορούσαν, αφενός, να αποτελέσουν την αφετηρία για την επιλογή του θέματος, εξασφαλίζοντας έτσι μια οικειότητα εκ των προτέρων που θα διευκόλυνε την πρόσβαση στο χώρο της μελέτης, και, αφετέρου ένα ιδιαίτερο κίνητρο για την ολοκλήρωση της ερευνητικής διαδικασίας που πολλές φορές είναι όχι μόνο χρονοβόρα αλλά και επίπονη⁷. Ο κοινωνικός επιστήμων έχει χρέος να διαβλέπει την αντικειμενική αλήθεια, χωρίς να επιτρέπει στα ιδεώδη του να χρωματίζουν τις κρίσεις του. Η κατάκτηση της γνώσης απαιτεί δράση και εγρήγορση, μάχη ενάντια στη ραστώνη και την εύκολη λύση, και η επιτόπια έρευνα απαιτεί το πάθος αυτό το ενδιαφέρον⁸.

Στο **πρώτο κεφάλαιο**, παρουσιάζονται τα είδη των δεδομένων που παράγουν οι κοινωνικές στατιστικές. Η μεθοδολογία και τα αποτελέσματα των κοινωνικών στατιστικών εξετάζονται στο πρώτο κεφάλαιο, ούτως ώστε να ληφθούν υπ' όψη στη συνέχεια της παρούσας μελέτης. Ιδιαίτερα, δίδεται έμφαση στην περίπτωση της ακραίας φτώχειας, καθώς σε αυτήν ανήκει εννοιολογικά και ο πληθυσμός των αστέγων. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα βασικά αποτελέσματα της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης, για τα έτη 2003, 2004 και 2005. Για λόγους πρακτικούς, παρατίθενται συγκεντρωτικοί πίνακες των ετών αυτών, ενώ έχουν επιλεγεί οι μετρήσεις που αφορούν σε συνθήκες διαβίωσης και σε ζητήματα στέγασης.

Στο **δεύτερο κεφάλαιο**, γίνεται μια εκτενής αναφορά στους ορισμούς των αστέγων, για λόγους ευκρίνειας. Κρίθηκε απαραίτητο να γίνει αυτή η αναφορά στην επίσημη θεώρηση του φαινομένου των αστέγων, διότι έχει διπλή χρησιμότητα. Αφ' ενός γίνεται ευκολότερο να αναφέρονται στη συνέχεια οι διάφορες κατηγορίες αστέγων

⁶ Λυδάκη Αννα, *Ποιοτικές μέθοδοι της Κοινωνικής Έρευνας*, εκδόσεις Καστανιώτη, 2001

⁷ Κυριαζή Νότα, *Η κοινωνιολογική Έρευνα: Κριτική Επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, 2001

⁸ Λυδάκη Αννα, *Ποιοτικές μέθοδοι της Κοινωνικής Έρευνας*, εκδόσεις Καστανιώτη, 2001

και αφ' ετέρου, η έλλειψη σαφήνειας και η σύγχυση που επικρατεί σχετικά με το ζήτημα –σε συνδυασμό με το γεγονός ότι οι άστεγοι δεν αναγνωρίζονται ως ειδική κοινωνική ομάδα- αναδεικνύει την ανάγκη προσεκτικότερης μελέτης του φαινομένου. Παράλληλα, αναφέρονται οι στεγαστικές πολιτικές στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στα Ηνωμένα Έθνη και στην Ελλάδα. Τέλος, παρουσιάζεται σε αδρές γραμμές ο πληθυσμός των αστέγων στην Ελλάδα.

Το **τρίτο κεφάλαιο**, είναι εστιασμένο στη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για τη μελέτη του πληθυσμού των αστέγων, ξεκινώντας από τα βασικά αποτελέσματα της πιλοτικής έρευνας. Έπειτα, παρουσιάζεται σταδιακά η διαδικασία δημιουργίας του Οδηγού Συνέντευξης. Τέλος, γίνεται αναφορά στον Τύπο της Έρευνας και το Βαθμό Συμμετοχής.

Στο **τέταρτο κεφάλαιο**, έχουν ενταχθεί οι 10 συνεντεύξεις αστέγων, μαζί με αναφορές στη διαδικασία που ακολουθήθηκε για να πραγματοποιηθούν, ενώ, στο τέλος του κεφαλαίου παρουσιάζονται τα βασικά αποτελέσματα των συνεντεύξεων ομαδοποιημένα βάση των τριών βασικών σταδίων στη ζωή ενός αστέγου.

ΤΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ

Το ερώτημα, που τίθεται, στην παρούσα εργασία, αποτελεί απόρροια προηγούμενης παρατήρησης σε πληθυσμό αστέγων. Οι άνθρωποι που βιώνουν προβλήματα στέγασης, αποτελούν ένα πληθυσμό πολλαπλά αποκλεισμένο, ο οποίος βιώνει –ίσως περισσότερο από κάθε άλλο πληθυσμό- το λεγόμενο κοινωνικό περιθώριο. Παρατηρώντας τους, προέκυψε καταρχήν το ερώτημα της ύπαρξης ή μη πολιτικών οι οποίες να συναντούν κάπως τις ανάγκες τους. Αποτέλεσμα της αναζήτησης αυτής, ήταν προς μεγάλη έκπληξη το συμπέρασμα πως ο άστεγος ή ανέστιος πληθυσμός της Ελλάδας δεν έχει μετρηθεί, δεν έχει παρατηρηθεί και συγκεχυμένα εντάσσεται στον πληθυσμό των ατόμων που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας. Μάλιστα, οι πληροφορίες σε σχέση με την καταμέτρηση του πληθυσμού προέρχονται από διάφορες πηγές, οι οποίες παρουσιάζουν κατά καιρούς τεράστιες αποκλίσεις στις προσεγγίσεις τους, ενώ, επίσημη καταμέτρηση δεν υπάρχει, παρά το γεγονός ότι φαίνεται να υπάρχει κάποια δραστηριοποίηση για την ενίσχυση του πληθυσμού.

Πιο συγκεκριμένα, όπως πολύ ορθά επισημαίνει ο Αριστείδης Σαπουνάκης⁹, η επίσημη προσέγγιση, κάθε άλλο παρά βοηθά στην συστηματική παρατήρηση του πληθυσμού των αστέγων. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η ευθύνη για τα ζητήματα στέγασης εναπόκειται σε διάφορους κυβερνητικούς θεσμούς. Τα ζητήματα που αφορούν αποκλειστικά στη στέγαση βρίσκονται στη δικαιοδοσία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Χωροταξίας, ενώ, η κοινωνική φύση του προβλήματος, το υπάγει αυτομάτως και στο Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Ταυτόχρονα, η συλλογή στοιχείων επιβλέπεται από το Υπουργείο Εμπορίου, ενώ, τα μεταναστευτικά κύματα καταγράφονται από το Υπουργείο Δημοσίας Τάξεως. Ωστόσο, για να γίνει πιο γόνιμος ο σχολιασμός, είναι ορθότερο να παρατεθούν οι ορισμοί του «άστεγου», όπως έχουν γίνει αποδεκτοί σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, στόχος του παρόντος πονήματος είναι να συμβάλει στην παρατήρηση των αστέγων έχοντας ως εκκίνηση ένα ερώτημα μεθοδολογικό:

⁹ Sapounakis Aristides, *National Review of Statistics on Access to Housing and Homelessness*, Federation Européenne D' Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abri, European Observatory on Homelessness, Greece, 2006

- Είναι επαρκή τα στατιστικά δεδομένα για την παρατήρηση και την ανάλυση του άστεγου πληθυσμού –σε πρώτο επίπεδο- και για την χάραξη πολιτικών προς όφελός τους –σε δεύτερο επίπεδο;

Για να απαντηθεί το παραπάνω ερώτημα, η ανάλυση ξεκινά με την παράθεση των ειδών των δεδομένων που προσφέρει για τον πληθυσμό η στατιστική έρευνα. Στη συνέχεια, πραγματοποιούνται συνεντεύξεις βασισμένες σε Οδηγό Συνέντευξης και στο τέλος, συζητείται εάν τελικώς η ποιοτική έρευνα μπορεί να προσφέρει περισσότερες πληροφορίες από την ποσοτική, και να φωτίσει άλλες πλευρές του προβλήματος, τόσο σε σχέση με τη μορφολογία όσο και με τις συνθήκες διαβίωσης των αστεγών.

Για τη σαφήνεια και την καλύτερη κατανόηση του μεγέθους του προβλήματος των άστεγων, γίνεται και μια εννοιολογική ανάλυση της σχετικής ορολογίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ

ΕΙΔΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΣΥΛΛΕΓΟΥΝ ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ

Η στατιστική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με τη διανομή του εισοδήματος, τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, βασίζεται κυρίως στη χρήση δεικτών οι οποίοι διευκολύνουν την κατανόηση των κυριότερων κοινωνικών προβλημάτων. Η εντατικοποίηση των προσπαθειών για τη βελτίωση των στατιστικών εργαλείων ξεκίνησε μετά το 1988. Οι βάσεις που τέθηκαν εκείνη την περίοδο, θεωρείται πως στηρίζουν μέχρι και σήμερα το *Ευρωπαϊκό Στατιστικό Σύστημα* (ESS). Λίγο αργότερα, το 1989, σχηματίστηκε η *Επιτροπή Στατιστικών Προγραμμάτων* (SPC), η οποία ρυθμίζει το *Κοινοτικό Στατιστικό Πρόγραμμα*.

Μια επίσης σημαντική εξέλιξη υπήρξε το 1997, η θεσμοθέτηση των νομικών βάσεων της κοινοτικής στατιστικής πολιτικής. Για το σκοπό αυτό, στο άρθρο 285 της *Ευρωπαϊκής Κοινοτικής Συμφωνίας* παρατίθεται και γραπτώς η σημασία της αξιοπιστίας, της επιστημονικής ανεξαρτησίας και της στατιστικής εχεμύθειας. Το Φεβρουάριο του 1997, το Συμβούλιο της Ευρώπης συνέταξε το νόμο που έγινε γνωστός ως ο «στατιστικός νόμος», με στόχο να δημιουργηθεί το θεσμικό υπόβαθρο για την συστηματική παραγωγή στατιστικών αποτελεσμάτων από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Eurostat τέθηκε σε λειτουργία τον Απρίλιο του 1997.

Σε σχέση με τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, το βασικότερο πρόβλημα που έπρεπε να αντιμετωπιστεί αρχικά, ήταν η δημιουργία συγκρίσιμων δεδομένων από όλες τις χώρες, ούτως ώστε να παρουσιάζουν κάποια συγκριτική χρησιμότητα. Την περίοδο που οργιάζαν αυτές οι ανησυχίες περί της συγκρισιμότητας των στατιστικών δεδομένων, οι υπεύθυνες αρχές, συμφώνησαν να δημιουργήσουν κάποιο στατιστικό εργαλείο το οποίο να προσφέρει πληροφορίες βάση δεικτών, για διάφορα πεδία της κοινωνικής ζωής, όπως το εισόδημα, η εκπαίδευση και η απασχόληση. Εκτός της – απαραίτητης εκείνη την περίοδο- συγκριτικής αξίας, τα αποτελέσματα αυτών των προσπαθειών θα χρησίμευαν στο σχεδιασμό των πολιτικών δράσεων και την παρατήρηση των αποτελεσμάτων τους.

Ωστόσο, η απουσία στοιχείων για πολλές από τις χώρες, η έλλειψη συντονισμού και η διαφορετική νομοθεσία που υπήρχε επ' αυτών σε κάθε κράτος-μέλος, επέτειναν την ανάγκη εφεύρεσης νέων στατιστικών εργαλείων. Το *Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Πάνελ για τα Νοικοκυριά*¹⁰ που ξεκίνησε το 1994, είναι μια από τις βασικότερες πηγές δεδομένων, το οποίο αναλύει το εισόδημα, τη φτώχεια, τον κοινωνικό αποκλεισμό, την υγεία και ούτω καθ' εξής. Η πρωτοπορία του *Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Πάνελ για τα Νοικοκυριά* έγκειται στην παροχή πληροφοριών και δεδομένων που εκτός του ότι περιγράφουν τον πληθυσμό, διευκολύνουν την απόκτηση πληροφοριών μακροπρόθεσμα, καθώς ή έρευνα αυτή παρακολουθεί ετησίως τα νοικοκυριά που αποτέλεσαν το αρχικό δείγμα. Ήταν μάλιστα η πρώτη φορά που χρησιμοποιούταν ένα τόσο μεγάλο δείγμα (Περίπου 70.000 νοικοκυριά από όλη την Ευρώπη.).

Τελικώς, το 1997 με τη «Συνθήκη του Άμστερνταμ» έγιναν πολύ σημαντικά βήματα για τη βελτίωση των κοινωνικών στατιστικών. Οι συζητήσεις αυτές οδήγησαν σταδιακά στην δημιουργία της *Ερευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών* (European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC)). Η ανάγκη για δημιουργία δεικτών προέκυψε μετά το Συμβούλιο του Σάντα Φε ντε Φέιρα τον Ιούνιο του 2000, όπου ζητήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συντάξει μια αναφορά με την οποία να προτείνει δείκτες στατιστικούς. Το αποτέλεσμα της αναφοράς αυτής ήταν η δημιουργία 27 δεικτών, οι οποίοι κινούνταν στα πεδία της απασχόλησης, της καινοτομίας, της οικονομικής ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής. Ως επακόλουθο, συγκεκριμένα για τα ζητήματα κοινωνικής συνοχής δημιουργήθηκε η *Επιτροπή Κοινωνικής Συνοχής* και ο λόγος της δημιουργίας της ήταν βασικά η ανάγκη να κατανοηθούν καλύτερα τα ζητήματα του κοινωνικού αποκλεισμού. Σε αυτό το σημείο επισημάνθηκε και η σημασία της παρατήρησης της διανομής του εισοδήματος και των δεικτών της φτώχειας.

Τελικώς, το σημαντικότερο βήμα προς την παραγωγή στατιστικών στοιχείων τα οποία να είναι συγκρίσιμα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αποτέλεσε το Δεκέμβριο του 2001 από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken, ο προσδιορισμός 18 κοινών στατιστικών για την κοινωνική σύγκλιση, οι οποίοι θα επιτρέπουν την καταγραφή, με συγκρίσιμο τρόπο, της προόδου που συντελείται από τα κράτη-μέλη για τους συμφωνημένους

¹⁰ European Community Household Panel (ECHP)

στόχους¹¹. Από τους δείκτες αυτούς, οι 10 είναι οι λεγόμενοι *κύριοι* που έχουν το ρόλο να καταδεικνύουν τις βασικότερες διαστάσεις της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και οι υπόλοιποι 8 είναι οι *δευτερεύοντες* οι οποίοι στηρίζουν τους υπόλοιπους και δείχνουν άλλες διαστάσεις του προβλήματος.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας κατέληξε στους παρακάτω δείκτες¹²:

Κύριοι Δείκτες	
1.	Ποσοστό χαμηλού εισοδήματος μετά τις μεταβιβάσεις (Το όριο για το χαμηλό εισόδημα ορίζεται στο 60% του διάμεσου εισοδήματος)
2.	Κατανομή εισοδήματος (αναλογία εισοδηματικών πεμπτημορίων)
3.	Εμμονή χαμηλού εισοδήματος
4.	Χάσμα διάμεσου χαμηλού εισοδήματος
5.	Περιφερειακή συνοχή
6.	Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας
7.	Άνθρωποι που ζουν σε νοικοκυριά ανέργων
8.	Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο και δεν συμμετέχουν σε περαιτέρω εκπαίδευση ή κατάρτιση
9.	Προσδόκιμο επιβίωσης κατά τη γέννηση
10.	Ιδία αντίληψη για προσωπική υγεία
Δευτερεύοντες Δείκτες	
11.	Διασπορά γύρω από το 60% του διάμεσου χαμηλού εισοδήματος
12.	Ποσοστό χαμηλού εισοδήματος σταθερό σε μια δεδομένη χρονική στιγμή
13.	Ποσοστό χαμηλού εισοδήματος πριν τις μεταβιβάσεις
14.	Κατανομή εισοδήματος (συντελεστής Gini)
15.	Εμμονή χαμηλού εισοδήματος (με βάση το 50% του διάμεσου εισοδήματος)
16.	Μερίδιο μακροχρόνιας ανεργίας
17.	Ποσοστό ιδιαίτερα μακροχρόνιας ανεργίας
18.	Άτομο με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο

¹¹ Σακέλλης Γιάννης, *Φτώχεια, Αποκλεισμός και Κοινωνικές Ανισότητες: Παρουσίαση βασικών αποτελεσμάτων της « Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών.», Το Κοινωνικό Πορτρέτο της Ελλάδας, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Έρευνών, Αθήνα, 2005.*

¹² Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας, *Έκθεση για τους δείκτες στον τομέα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού*, Οκτώβριος 2001.

Η Επιτροπή στην πρώτη αυτή προσπάθεια κατασκευής δεικτών, δεν ήταν σε θέση να παρουσιάσει κάποιο δείκτη σε σχέση με τις διαστάσεις της στέγασης. Για το λόγο αυτό, τα μέλη της συμφώνησαν να παρέχουν ποσοτικές πληροφορίες στα εθνικά σχέδια δράσης, οι οποίες να καλύπτουν 3 βασικά θέματα:

- Αξιοπρεπής κατοικία,
- Κόστος στέγασης,
- Άστεγοι και άλλα άτομα που ζουν σε επισφαλείς συνθήκες στέγασης.

Τον Μάρτιο του 2006, το Συμβούλιο για την Απασχόληση, την Κοινωνική Πολιτική, την Υγεία και τα ζητήματα των Καταναλωτών¹³, κατέληξε σε 3 γενικούς στόχους σχετικά με τις προσπάθειες για κοινωνική προστασία και κοινωνική ένταξη. Αυτοί είναι¹⁴ :

α. η κοινωνική συνοχή, η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, και οι ίσες ευκαιρίες για όλους μέσα από κατάλληλα, οικονομικά βιώσιμα, εφαρμόσιμα και αποτελεσματικά συστήματα κοινωνικής προστασίας και πολιτικές κοινωνικής ένταξης,

β. αποτελεσματικά και αμοιβαία διαντίδραση μεταξύ των στόχων της Λισσαβώνας για οικονομική μεγέθυνση, περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και καλύτερη συνοχή, και τη Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για Βιώσιμη Ανάπτυξη,

γ. καλή διοίκηση, διαφάνεια και ανάμειξη των ενδιαφερόμενων στο σχεδιασμό, την εφαρμογή και τον έλεγχο των πολιτικών.

Με βάση τους παραπάνω στόχους, η υπεύθυνη για τους δείκτες ομάδα (ISG – Indicators Sub-Group), όρισε μια νέα ομάδα δεικτών με σκοπό να συντονίσει τους στόχους αυτούς. Επιλέγοντας τους νέους δείκτες, λήφθηκαν υπ' όψη οι ήδη

¹³ EPSCO Council (Employment, Social Policy, Health and Consumer Affairs Council)

¹⁴ European Commission, Employment, Social Affairs and Equal Opportunities DG, Social Protection and social integration, Social demography analysis, *Portfolio of Overarching Indicators and Streamlined Social Inclusion, Pensions and Health Portfolios*, Brussels, 7 June 2006.

υπάρχοντες δείκτες, καθώς και οι δείκτες που είχαν χρησιμοποιηθεί στις 3 Ανοιχτές Μεθόδους κοινωνικού Συντονισμού (OMGs – Open Methods of Coordination).

	Βασική διάσταση	Δείκτης ¹⁵	Ορισμός
1α	Κίνδυνος φτώχειας	Ποσοστό οικονομικής επισφάλειας (EU)	- Ποσοστό των ανθρώπων ηλικίας από 0+ με εισόδημα κάτω από το 60% του εθνικού διάμεσου εισοδήματος. - Αξία του ορίου της οικονομικής επισφάλειας για κάθε περίπτωση νοικοκυριού (π.χ. νοικοκυριό με έναν ενήλικα).
1β	Ένταση οικονομικής επισφάλειας	Σχετική διάμεσος οικονομικής επισφάλειας (EU)	Η διαφορά μεταξύ του μέσου εισοδήματος των ατόμων ηλικίας 0+ που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας και του ορίου, εκφρασμένο ως ποσοστό του ορίου οικονομικής επισφάλειας.
2	Εισοδηματικές ανισότητες	S80/S20 (EU)	Η αναλογία του συνολικού εισοδήματος που λαμβάνει το 20% του πληθυσμού με τα υψηλότερα εισοδήματα (άνωτερο πεμπτημόριο) και του συνολικού εισοδήματος που λαμβάνει το 20% του πληθυσμού με τα χαμηλότερα εισοδήματα (χαμηλότερο πεμπτημόριο).
3	Υγεία και ανισότητα στην υγεία	Προσδοκώμενο υγιούς ζωής (NAT)	Ο αριθμός των ετών που ένας άνθρωπος στη γέννησή του, στα 45 και στα 65 αναμένεται ακόμα να ζήσει με υγεία. (Αναλύεται μαζί με το προσδοκώμενο ζωής)
4	Εκπαίδευση και ανθρώπινο κεφάλαιο	Εγκατάλειψη σχολείου (EU)	Το μερίδιο των ανθρώπων από 18 έως 24 ετών που έχουν μόνο την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και δεν έχουν λάβει καμίας μορφής εκπαίδευση τις τέσσερις τελευταίες πριν από την έρευνα.
5	Πρόσβαση στην αγορά εργασίας	Άνθρωποι που ζουν σε άνεργα νοικοκυριά	Το ποσοστό των ανθρώπων που ζουν σε άνεργα νοικοκυριά, εκφρασμένο ως μερίδιο όλων των ανθρώπων την ίδιας ηλικιακής ομάδας.
6	Οικονομική Βιωσιμότητα των	Εστιασμένο Σύνολο των Δημόσιων	Εστιάσεις σχετικές με την ηλικία του συνόλου των δημόσιων κοινωνικών δαπανών (π.χ. συντάξεις, παροχές υγείας,

¹⁵ EU: αποδεκτός σε επίπεδο Ε.Ε.,
NAT: αποδεκτός σε εθνικό επίπεδο

	συστημάτων κοινωνικής προστασίας	Κοινωνικών δαπανών (EU)	μακροχρόνια φροντίδα, εκπαίδευση και μεταβιβάσεις ανεργίας), τρέχον ποσοστό (% του ΑΕΠ) και εστιασμένη αλλαγή στο μερίδιο του ΑΕΠ.
7	Επάρκεια συντάξεων	Μέσο σχετικό εισόδημα ηλικιωμένων (EU)	Μέσο εισόδημα των ανθρώπων άνω των 65 ετών, ως ποσοστό του εισοδήματος των ανθρώπων από 0-64 ετών.
		Συνολικό ποσοστό μεταβιβάσεων (EU)	Μέσες ατομικές συντάξεις των ηλικιών 65-74, σε σχέση με τα ατομικά εισοδήματα των ηλικιών 50-59, εξαιρώντας άλλες κοινωνικές παροχές.
8	Ανισότητες πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη	<i>Ανάγκες για φροντίδα που δεν ικανοποιούνται</i>	<i>Θα προσδιοριστεί μόλις παρουσιαστούν επαρκή στοιχεία για όλες τις χώρες.ί</i>
9	Βελτιωμένο επίπεδο ζωής, ως αποτέλεσμα της οικονομικής ανάπτυξης	Ποσοστό οικονομικής επισφάλειας σε μια δεδομένη χρονική στιγμή (EU)	Το μερίδιο των ανθρώπων που έχουν εισόδημα πάνω από το όριο της φτώχειας.
10	Εργασία ηλικιωμένων εργαζόμενων	Εργασία ηλικιωμένων εργαζόμενων (EU)	Άνθρωποι που ανήκουν στις ηλικιακές ομάδες 55-59 και 60-64 και εργάζονται, ως ποσοστό του συνόλου του πληθυσμού των ίδιων ηλικιακών ομάδων
11	Φτώχεια και εργασία	Οικονομική επισφάλεια εντός της αγοράς εργασίας (EU)	Άνθρωποι οι οποίοι εργάζονται και ζουν υπό τον κίνδυνο της φτώχειας. Ο δείκτης πρέπει να αναλύεται σε σύγκριση με προσωπικά και εργασιακά χαρακτηριστικά, αλλά και χαρακτηριστικά νοικοκυριού, όπως και σε σύγκριση με τους άνεργους.
12	Συμμετοχή στην αγορά εργασίας	Ποσοστό απασχόλησης (EU)	Το μερίδιο των εργαζόμενων και άνεργων ανθρώπων στο σύνολο του πληθυσμού της ηλικιακής ομάδας 15-64.
13	Περιφερειακή συνοχή	Περιφερειακές ανισότητες – Συντελεστής μεταβολής των ποσοστών ανεργίας (NAT)	Σταθερή απόκλιση των ποσοστών περιφερειακής απασχόλησης, διά του σταθμισμένου εθνικού μέσου (ηλικιακή ομάδα 15-64 ετών).
14	Καλύτερη υγεία	Θα αποφασιστεί βάση των δεικτών του ISG για την υγεία	

Η ΕΡΕΥΝΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ (EU – SILC)

Το Ευρωπαϊκό Πάνελ Νοικοκυριών, αντικαταστάθηκε οριστικά το 2003 από την Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU – SILC) από την οποία πηγάζουν ως επί το πλείστον τα δεδομένα που παρέχουν πληροφορίες για ζητήματα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Δεδομένης της παντελούς έλλειψης στατιστικών δεδομένων για τον πληθυσμό των αστέγων στην Ελλάδα, και παρούσης της σύγχυσης που υπάρχει για την μορφή του πληθυσμού, είναι ενδιαφέρον να σχολιαστεί πως συμπεριλαμβάνονται – λόγω των οικονομικών τους χαρακτηριστικών – στον πληθυσμό που βιώνει συνθήκες ακραίας φτώχειας. Για το λόγο αυτό, θα σχολιαστούν τα αντίστοιχα αποτελέσματα της έρευνας. Παρακάτω, παρουσιάζονται σε συγκριτικούς πίνακες τα βασικότερα αποτελέσματα της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών:

Πίνακας 1: Εκπλήρωση βασικών αναγκών

(%)

Εκπλήρωση βασικών αναγκών	Σύνολο πληθυσμού			Φτωχός πληθυσμός			Μη φτωχός πληθυσμός		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Αντιμετώπιση έκτακτων, αλλά αναγκαίων δαπανών	48,0	38,6	41,2	67,5	60,2	61,2	57,2	33,1	36,0
Πληρωμή μιας εβδομάδας διακοπών	52,5	49,9	48,0	80,8	82,2	79,4	45,0	41,8	44,8
Διατροφή που να περιλαμβάνει κάθε δεύτερη μέρα κοτόπουλο, κρέας, ψάρι ή λαχανικά ίσης θρεπτικής αξίας	15,0	10,3	7,1	33,5	24,7	18,7	10,1	6,7	4,0

Πηγή: ΕΣΥΕ, έρευνα EU-SILC, 2003, 2004, 2005

Πίνακας 2: Ποιότητα ζωής (%)

Ποιότητα ζωής	Σύνολο πληθυσμού			Φτωχός πληθυσμός			Μη φτωχός πληθυσμός		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Έτος									
Έγχρωμη τηλεόραση	1,1	0,8	0,5	3,6	2,4	1,9	0,5	0,4	0,1
Τηλέφωνο	1,1	1,1	0,6	3,3	3,3	2,2	0,3	0,5	0,1
Προσωπικό ηλεκτρονικό υπολογιστή	19,0	17,9	16,2	21,5	19,7	17,4	18,3	17,5	15,9
Πλυντήριο ρούχων	5,1	3,8	3,3	11,4	9,3	9,2	3,5	2,4	1,8
ΙΧ επιβατηγό αυτοκίνητο	14,1	13,5	11,5	21,6	20,1	18,6	12,1	11,9	9,6

Πηγή: ΕΣΥΕ, έρευνα EU-SILC, 2003, 2004, 2005

Πίνακας 3: Βαθμός δυσκολίας των νοικοκυριών στην αντιμετώπιση των συνήθων αναγκών τους με το συνολικό μηνιαίο ή εβδομαδιαίο εισόδημά τους (%)

Βαθμός δυσκολίας	Σύνολο πληθυσμού			Φτωχός πληθυσμός			Μη φτωχός πληθυσμός		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Με μεγάλη δυσκολία	18,6	15,1	18,1	35,1	32,3	36,4	14,3	10,8	13,2
Με δυσκολία	30,8	31,1	33,2	37,5	39,8	38,6	29,0	28,9	31,8
Με μικρή δυσκολία	28,7	25,1	27,2	19,1	19,0	18,1	31,2	26,6	29,6
Σχεδόν εύκολα	15,4	15,9	14,9	6,7	7,4	4,9	17,7	18,0	17,5
Εύκολα	5,9	11,0	5,7	1,3	1,4	1,8	7,1	13,3	6,7
Πολύ εύκολα	0,6	1,9	0,9	0,3	0,1	0,2	0,7	2,4	1,1

Πηγή: ΕΣΥΕ, έρευνα EU-SILC, 2003, 2004, 2005

Πίνακας 4: Επιβάρυνση των νοικοκυριών από τις δαπάνες στέγασης (%)

Επιβάρυνση δαπανών στέγασης	Σύνολο πληθυσμού			Φτωχός πληθυσμός			Μη φτωχός πληθυσμός		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Έτος									
Πάρα πολύ	22,8	20,7	24,1	30,5	29,9	33,4	20,8	18,5	21,6
Αρκετά	60,1	71,1	68,8	54,0	63,1	62,7	61,6	73,1	70,4
Καθόλου	17,1	8,2	7,2	15,5	7,0	3,9	17,6	8,5	8,0

Πηγή: ΕΣΥΕ, έρευνα EU-SILC, 2003, 2004, 2005

Πίνακας 5: Επιβάρυνση από την αποπληρωμή δανείων ή αγορών με δόσεις (%)

Αδυναμία αποπληρωμής δανείων ή αγορών με δόσεις	Σύνολο πληθυσμού			Φτωχός πληθυσμός			Μη φτωχός πληθυσμός		
έτος	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Πάρα πολύ	8,3	6,3	7,1	7,5	5,5	6,3	8,5	6,5	7,3
Αρκετά	15,7	17,1	19,0	8,1	8,1	11,6	17,7	19,4	20,9
Καθόλου	4,0	3,6	3,8	1,5	1,7	1,0	4,7	4,1	4,5

Πηγή: ΕΣΥΕ, έρευνα EU-SILC, 2003, 2004, 2005

Πίνακας 6: Φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον (%)

Συνθήκες στέγασης	Σύνολο πληθυσμού			Φτωχός πληθυσμός			Μη φτωχός πληθυσμός		
έτος	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Διαβίωση σε σκοτεινά δωμάτια	7,7	7,7	6,9	9,6	9,1	8,8	7,3	7,3	6,4
Θόρυβος από τους γείτονες ή το δρόμο (συγκοινωνία, βιομηχανία κ.λπ.)	20,2	18,6	29,8	15,6	14,1	15,1	21,5	19,7	22,3
Περιβαλλοντικά προβλήματα από βιομηχανία ή κυκλοφορία αυτοκινήτων	16,6	15,1	18,5	11,4	10,3	12,4	17,9	16,3	20,1
Βανδαλισμούς και εγκληματικότητα στην περιοχή τους	9,5	8,0	8,6	6,4	5,2	5,7	10,3	8,7	9,4

Πηγή: ΕΣΥΕ, έρευνα EU-SILC, 2003, 2004, 2005

Πίνακας 7: Δυσκολίες για να αντεπεξέλθουν στην πληρωμή παγίων λογαριασμών (%)

Δυσκολίες για να αντεπεξέλθουν στην πληρωμή παγίων λογαριασμών	Σύνολο πληθυσμού			Φτωχός πληθυσμός			Μη φτωχός πληθυσμός		
έτος	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Του ενοικίου της κατοικίας ή της δόσης δανείου κύριας κατοικίας	10,7	9,0	7,1	11,8	11,7	9,4	10,4	8,3	6,5
Των πάγιων λογαριασμών (ηλεκτρικού) ρεύματος, νερού, αερίου κ.λπ.)	31,5	25,5	27,3	48,8	41,1	46,1	27,0	21,5	22,3
Των δόσεων πιστωτικών καρτών ή δόσεων δανείου για οικοσκευή, διακοπές κ.ά., ή των αγορών με δόσεις	12,4	10,6	12,3	10,8	9,5	10,2	12,8	10,9	12,9

Πηγή: ΕΣΥΕ, έρευνα EU-SILC, 2003, 2004, 2005

Πίνακας 8: Συνθήκες στέγασης (%)

Συνθήκες στέγασης	Σύνολο πληθυσμού			Φτωχός πληθυσμός			Μη φτωχός πληθυσμός		
έτος	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Υγρασία στην οροφή, στους τοίχους, στα Κουφώματα	20,7	20,7	21,4	31,9	31,9	30,2	17,9	17,9	19,1
Οικονομική αδυναμία για ικανοποιητική θέρμανση	19,4	19,4	17,7	36,0	36,0	33,4	15,3	15,3	13,5

Πηγή: ΕΣΥΕ, έρευνα EU-SILC, 2003, 2004, 2005

Πίνακας 9: Ανέσεις της κατοικίας (%)

Ανέσεις κατοικίας	Σύνολο πληθυσμού			Φτωχός πληθυσμός			Μη φτωχός πληθυσμός		
έτος	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Δεν υπάρχει λουτρό	3,0	2,9	2,1	8,5	8,1	6,2	1,5	1,6	1,0
Δεν υπάρχει εσωτερική τουαλέτα	4,4	4,5	4,1	11,9	12,2	11,3	2,4	2,4	2,3

Πηγή: ΕΣΥΕ, έρευνα EU-SILC, 2003, 2004, 2005

Πίνακας 10: Κατάσταση υγείας μελών των νοικοκυριών ηλικίας 16 ετών και άνω (%)

Κατάσταση υγείας	Σύνολο πληθυσμού			Φτωχός πληθυσμός			Μη φτωχός πληθυσμός		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Πολύ καλή	55,7	56,9	52,0	47,7	46,6	42,1	57,7	59,5	54,4
Καλή	21,9	20,9	25,5	21,5	21,2	25,6	22,0	20,8	25,5
Μέτρια	13,1	13,4	13,6	15,8	18,2	18,0	12,4	12,3	12,5
Κακή	6,4	6,3	6,3	10,3	10,5	10,3	5,4	5,2	5,3
Πολύ κακή	3,0	2,5	2,6	4,8	3,5	3,9	2,5	2,3	2,2

Πηγή: ΕΣΥΕ, έρευνα EU-SILC, 2003, 2004, 2005

Πίνακας 11: Αδυναμία να επισκεφθούν γιατρό οποιασδήποτε ειδικότητας ή οδοντίατρο για εξέταση ή θεραπεία, λόγω οικονομικών δυσκολιών, μεγάλης λίστας αναμονής, μεγάλης απόστασης από το γιατρό, μη ύπαρξης μέσων συγκοινωνίας, κ.λπ. των μελών των νοικοκυριών της Χώρας, ηλικίας 16 ετών και άνω (%)

Αδυναμία επίσκεψης	Σύνολο πληθυσμού			Φτωχός πληθυσμός			Μη φτωχός πληθυσμός		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Σε γιατρό οποιασδήποτε ειδικότητας	6,1	5,3	6,4	8,9	8,1	10,3	5,4	4,3	5,4
Σε οδοντίατρο	8,0	5,8	7,0	8,8	8,9	11,0	7,8	5,3	6,0

Πηγή: ΕΣΥΕ, έρευνα EU-SILC, 2003, 2004, 2005

Πίνακας 12: Επίπεδο εκπαίδευσης των μελών ηλικίας 16 ετών και άνω (%)

Επίπεδο εκπαίδευσης	Σύνολο πληθυσμού			Φτωχός πληθυσμός			Μη φτωχός πληθυσμός		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Δεν έχει τελειώσει το δημοτικό	3,2	2,9	2,8	6,5	6,5	6,1	2,3	2,0	1,9
Δημοτικό	38,1	36,0	35,0	52,1	52,1	51,9	33,8	32,0	30,9
Γυμνάσιο	12,5	12,5	12,3	14,0	14,0	13,2	12,3	12,1	12,1
Λύκειο	28,0	28,6	29,1	20,6	20,6	21,1	30,3	30,6	31,1
Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση (ΙΕΚ, ανώτερες σχολές κ.λπ)	4,0	4,3	4,4	2,8	2,8	2,9	4,6	4,7	4,7
ΤΕΙ, ΑΕΙ, Μεταπτυχιακά	13,8	15,3	16,0	4,0	4,0	4,6	16,3	18,2	18,8
Διδακτορικό	0,3	0,4	0,4	0,0	0,0	0,1	0,4	0,5	0,5

Πηγή: ΕΣΥΕ, έρευνα EU-SILC, 2003, 2004, 2005

Πίνακας 13: Μέσο ελάχιστο μηνιαίο καθαρό εισόδημα για την αντιμετώπιση των αναγκών των νοικοκυριών

Ελάχιστο μηνιαίο καθαρό εισόδημα	Σύνολο πληθυσμού		Φτωχός πληθυσμός		Μη φτωχός πληθυσμός	
Έτος	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Ελάχιστο μηνιαίο καθαρό εισόδημα (σε ευρώ)	1.862	1.941	1.236	1.339	2.018	2.099

Πηγή: ΕΣΥΕ, έρευνα EU-SILC, 2003, 2004, 2005

Πίνακας 14: Σχετικός κίνδυνος οικονομικής επισφάλειας ανάλογα με την ηλικία και το φύλο
Κάτω από τη γραμμή φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις

Ηλικία	Σύνολο		Θήλεις		Άρρενες	
έτος	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Σύνολο	20.0	19.6	21.1	20.9	18.9	18.3
0-15	19.7	19.4	19.4	19.5	20.0	19.3
0-64	18.2	17.8	18.9	18.6	17.6	16.9
16+	20.1	19.7	21.5	21.1	18.7	18.1
16-64	17.9	17.4	18.8	18.4	17.0	16.4
16-24	23.5	22.7	24.3	24.8	22.6	20.5
25-49	15.8	15.5	16.9	16.6	14.7	14.4
50-64	18.8	18.3	19.1	18.5	18.4	18.0
65+	28.2	27.9	30.4	30.0	25.6	25.2

Πηγή: ΕΣΥΕ, έρευνα EU-SILC, 2003, 2004, 2005

Η Eurostat έχει ορίσει ως όριο της φτώχειας το 60% του διάμεσου ισοδύναμου συνολικού εισοδήματος ενός νοικοκυριού, στο οποίο συνυπολογίζονται τα εισοδήματα από εργασία, περιουσία, κοινωνικές παροχές, και ούτω καθ' εξής. Στην Ελλάδα, το ποσοστό οικονομικής επισφάλειας το 2003 ήταν 21,2%¹⁶. Για την ίδια χρονιά, 84.707 άτομα ζούσαν κάτω από το όριο της φτώχειας. Γενικώς, μεγαλύτερο ποσοστά οικονομικής επισφάλειας παρουσιάζουν οι ηλικιωμένοι.

Από τα παραπάνω στοιχεία, λοιπόν, προκύπτει ότι ο φτωχός πληθυσμός της Ελλάδας για το έτος 2005, παρουσιάζει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

¹⁶ Σακέλλης Γιάννης, *Φτώχεια, Αποκλεισμός και Κοινωνικές Ανισότητες: Παρουσίαση βασικών αποτελεσμάτων της «Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών»*, Το Κοινωνικό Πορτρέτο της Ελλάδας, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα, 2005.

- Το 61,2% του φτωχού πληθυσμού δεν μπορεί να αντιμετωπίσει μια έκτακτη ανάγκη,
- Το 79,4%, δεν έχει τη δυνατότητα να πληρώσει για μια εβδομάδα διακοπών,
- Για το 18,7%, η διατροφή περιλαμβάνει κάθε δεύτερη μέρα κοτόπουλο, κρέας ή ψάρι, ή λαχανικά ίσης θρεπτικής αξίας,
- Το 1,9% δεν διαθέτει έγχρωμη τηλεόραση (εν αντιθέσει με το 0,5% που αντιστοιχεί στο σύνολο του πληθυσμού),
- Το 2,2% δεν διαθέτει τηλέφωνο (έναντι του 0.6% του συνολικού πληθυσμού),
- Το 17,4% δεν έχει προσωπικό ηλεκτρονικό υπολογιστή,
- Το 9,2% δεν έχει πλυντήριο ρούχων,
- Το 18,6% δεν έχει ιδιωτικό αυτοκίνητο,
- Το 34,4% αντιμετωπίζει με μεγάλη δυσκολία τις συνήθειες ανάγκες του με το συνολικό εισόδημά του,
- **Το 33,4% επιβαρύνεται πάρα πολύ από τις δαπάνες στέγασης και το 62,7% δηλώνει πως επιβαρύνεται αρκετά,**
- **Το 8,8% ζει σε σκοτεινά δωμάτια,**
- **Το 9,4% αντιμετωπίζει δυσκολίες στην πληρωμή του ενοικίου, ή του δανείου της κύριας κατοικίας του,**
- Το 46,1% δυσκολεύεται να πληρώσει τους πάγιους λογαριασμούς του,
- **Το 30,2% ζει σε σπίτια με υγρασία,**
- **Το 33,4% δεν έχει ικανοποιητική θέρμανση,**
- **Το 6,2% δεν έχει λουτρό εντός της οικίας,**
- **Το 11,3% δεν έχει εσωτερική τουαλέτα,**
- Το 10,3% δεν μπορεί να επισκεφθεί κανέναν γιατρό,
- Το 11,00% δεν μπορεί να επισκεφθεί κάποιον οδοντίατρο,
- Το 6,1% δεν έχει τελειώσει το δημοτικό.

Η σπουδαιότητα των κοινωνικών στατιστικών δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να αμφισβητηθεί. Έχει τη δύναμη να ενημερώνει για τις συνθήκες διαβίωσης μεγάλου μέρους του πληθυσμού, ενώ συνεισφέρουν και στη χάραξη πολιτικών. Και επειδή η ουσία της επιστήμης κρίνεται -εκτός των άλλων- και από την εφαρμοσιμότητά της, είναι εξαιρετικά σημαντικό να συνδυάζονται τα στατιστικά εργαλεία με την πολιτική πράξη και το σχεδιασμό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΣΤΕΓΩΝ

ΟΡΙΣΜΟΙ

Ο ορισμός που υιοθετήθηκε από την FEANTSA¹⁷ είναι απλός, αλλά επαρκής. Η ομάδα των άστεγων χωρίζεται σε αυτούς που είναι:

1. Άστεγοι (Roofless)
2. Ανέστιοι (Homeless)
3. Ζουν σε μη-ασφαλή καταλύματα
4. Ζουν σε μη-επαρκή καταλύματα

Οι άστεγοι ορίζονται ως η πιο εμφανής μορφή του φαινομένου. Άνθρωποι με χαοτικό ή άτακτο τρόπο ζωής παρουσιάζονται ως άστεγοι. Οι ανέστιοι είναι αυτοί που παρά το γεγονός ότι έχουν πρόσβαση σε άσυλα ή ιδρύματα, ορίζονται ως άστεγοι εξαιτίας της έλλειψης επαρκούς υποστήριξης για την κοινωνική τους επανένταξη. Επίσης, οι άνθρωποι που αναγκάζονται να μείνουν σε ιδρύματα επειδή δεν υπάρχουν καταλύματα στην κοινότητα, θεωρούνται ως άστεγοι. Σε αυτό το πλαίσιο, το φαινόμενο των άστεγων αναφέρεται τόσο στην έλλειψη στέγασης όσο και στην έλλειψη κοινωνικών δικτύων στήριξης. Όσοι ζουν σε μη-ασφαλή καταλύματα (ή προσωρινά), ζουν έτσι, ως απόρροια της έλλειψης πρόσβασης σε μόνιμη στέγη. Επίσης, η κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνει ανθρώπους που η ασφάλειά τους απειλείται από τη βία (π.χ. γυναίκες που υφίστανται οικιακή βία, ρατσιστική βία ή

¹⁷ FEANTSA: FEDERATION EUROPEENE D' ASSOCIATIONS NATIONALES TRAVAILLANT AVEC LES SANS-ABRI (Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Εθνικών Οργανώσεων που εργάζονται με τους Άστεγους). Η FEANTSA δημιουργήθηκε το 1989, σαν μη-κυβερνητική οργάνωση. Αποτελείται από 100 οργανισμούς-μέλη, που προέρχονται από 30 διαφορετικές Ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένων και των 27 που ανήκουν στην Ε.Ε. Τα μέλη είναι μη-κυβερνητικές οργανώσεις που παρέχουν διάφορες υπηρεσίες σε άστεγους ανθρώπους. Η FEANTSA είναι το μόνο Ευρωπαϊκό δίκτυο το οποίο εστιάζει αποκλειστικά στο φαινόμενο των αστέγων σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Στηρίζεται οικονομικά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για την πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων της. Συνεργάζεται με όλους τους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης και δρα συμβουλευτικά τόσο για την Ευρωπαϊκή Ένωση, όσο και για τα Ηνωμένα Έθνη. Οι τρεις βασικοί πυλώνες πάνω στους οποίους λειτουργεί είναι: να βρίσκεται σε συνεχή διάλογο με τους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις εθνικές και τοπικές κυβερνήσεις, για την προώθηση αποτελεσματικών μέτρων για την αντιμετώπιση του φαινομένου των άστεγων, να ενημερώσει τους Ευρωπαϊκούς, εθνικούς και τοπικούς παράγοντες λήψης αποφάσεων για την επιτακτική ανάγκη να αναπτυχθούν πολιτικές πρόληψης του φαινομένου, και να ευαισθητοποιήσει την κοινή γνώμη σε σχέση με την πολύπλοκη και πολυδιάστατη φύση του φαινομένου.

παρενοχλήσεις). Οι άνθρωποι που ζουν σε ανεπαρκή καταλύματα, είναι αυτοί που τα καταλύματά τους είναι ακατάλληλα για κατοικία ή μένουν πολλοί άνθρωποι.

Ωστόσο, ο υπολογισμός του φαινομένου είναι δύσκολος, διότι δεν είναι στάσιμος. Δηλαδή, εξακολουθεί να υπάρχει ασυμφωνία ως προς το αν θεωρούνται ως άστεγοι οι άνθρωποι που είναι άστεγοι κάποια στιγμή, ή μόνο οι άνθρωποι που γίνονται άστεγοι για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Είναι λοιπόν πολύ λεπτές οι ισορροπίες για τον ορισμό αυτών των κατηγοριών, ώστε να υπάρξει επαρκής μέτρηση και προσέγγιση του φαινομένου. Μια οπτική είναι να οριστούν οι παράγοντες που αποτελούν ένα «σπίτι» και με την έλλειψη των οποίων θεωρείται κάποιος άστεγος. Το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τους Άστεγους, παραθέτει στον ορισμό της οικίας.

Ως «οικία» ορίζεται το κατάλυμα στο οποίο:

- κάποιος έχει έναν ικανοποιητικό χώρο, στον οποίο να ασκεί μαζί με την οικογένειά του αποκλειστική κυριαρχία (φυσικός τομέας)
- κάποιος δύναται να έχει ιδιωτικότητα και να απολαμβάνει κοινωνικές σχέσεις (κοινωνικός τομέας)
- κάποιος έχει νομικό τίτλο ιδιοκτησίας (νομικός τομέας).

- Στον πρώτο παράγοντα, προϋποτίθεται πως το άτομο δεν είναι υποχρεωμένο να μοιράζεται τον χώρο του με άλλους ανθρώπους, χωρίς να το θέλει. Ο δεύτερος παράγοντας, αναφέρεται στο δικαίωμα να έχει κάποιος ιδιωτική ζωή και ιδιωτικό χώρο όπου να λαμβάνουν χώρα κοινωνικές σχέσεις. Ακόμη κι αν οι κοινωνικές σχέσεις μπορούν να πραγματοποιηθούν σε δημόσιους χώρους, αυτός ο παράγοντας αναφέρεται στη δυνατότητα να ασκεί κάποιος έλεγχο σε αυτές τις σχέσεις και να τις απολαμβάνει με ιδιωτικότητα. Ο τρίτος παράγων, επίσης προϋποθέτει πως πρέπει να υπάρχει ένα συμβόλαιο αλλά και ένα συμφωνητικό ανάμεσα στα δύο μέρη, τον ιδιοκτήτη και τον ενοικιαστή, που να ορίζει την ιδιοκτησία που ενοικιάζεται (περιγραφή και διεύθυνση), την περίοδο ενοικίασης και το δικαίωμα αποκλειστικής χρήσης από τον ενοικιαστή και την οικογένειά του.

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΟΡΙΣΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΟΣ ΣΤΕΓΗΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗ
ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑ**

Εννοιολογική κατηγορία	Λειτουργικός Ορισμός	Γενικοί Προσδιορισμοί
ΑΣΤΕΓΟΙ (ROOFLESS)	Άνθρωποι που ζουν στο δρόμο	Χωρίς πρόσβαση σε κατάλυμα για όλο το 24ωρο / Χωρίς σταθερό τόπο διαμονής
	Άνθρωποι που διαμένουν σε νυχτερινά καταφύγια	Κατάλυμα μόνο για μία διανυκτέρευση
ΣΤΕΡΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ (HOUSELESS)	Άνθρωποι που διαμένουν σε ξενώνες για άστεγους	Ξενώνας αστέγων (βραχύχρονη παραμονή) Προσωρινή διαμονή / κατοικία για ανθρώπους που ζουν στο δρόμο (μακρόχρονη παραμονή)
	Γυναίκες ή μητέρες που διαμένουν σε καταφύγια γυναικών ή οικογενειακά καταφύγια	Καταφύγιο για γυναίκες (θύματα κακοποίησης, ενδοοικογενειακής βίας κ.λ.π.) Ζευγάρια ή (μονογονεϊκές) οικογένειες που διαμένουν σε καταφύγια ή ξενώνες
	Μετανάστες που διαμένουν σε ξενώνες	Προσωρινή διαμονή για μετανάστες, αιτούντες άσυλο, Κέντρα υποδοχής προσφύγων, αιτούντων άσυλο, Κατοικίες προοριζόμενες για μετανάστες
	Άνθρωποι που αποφυλακίζονται ή παίρνουν εξιτήριο από νοσοκομεία	Εξιτήριο από Σωφρονιστικά καταστήματα Εξιτήριο από Νοσοκομεία Εξιτήριο από Ψυχιατρικά Νοσοκομεία με ή χωρίς τοποθέτησή τους σε Μονάδες Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης (οικοτροφεία, ξενώνες, προστατευμένα διαμερίσματα) Έξοδος από Προνοιακού Τύπου Ιδρύματα (π.χ. ορφανοτροφεία, στέγες προστασίας ανηλίκων κ.α.)
	Άνθρωποι στους οποίους παρέχεται οικονομική ενίσχυση για την απόκτηση στέγης	Επιδοτούμενη κατοικία ορισμένου χρόνου Μεταβατική κατοικία με υποστήριξη (χωρίς δικαίωμα επιλογής) Στεγαστικά προγράμματα για ευάλωτες ομάδες πληθυσμού (π.χ. δάνεια με προνομιακούς όρους για POM, παλλινοστούντες κ.α.)
ΑΤΟΜΑ ΠΟΥ ΔΙΑΒΙΟΥΝ ΣΕ ΜΗ ΑΣΦΑΛΗ / ΕΠΙΣΦΑΛΗ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ (INSECURE HOUSING)	Άνθρωποι που διαβιούν σε μη ασφαλή/ επισφαλή καταλύματα (χωρικά ή χρονικά)	Προσωρινά φιλοξενούμενοι σε συγγενείς ή σε φίλους Παράνομη υπενοίκιαση Παράνομη χρήση χώρου ή κτιρίου / κατάληψη / χρήση εγκαταλελειμμένων κτιρίων Καταπάτηση γης
	Άνθρωποι που διαμένουν υπό την απειλή έξωσης	Έξωση από μισθωμένες κατοικίες, Έξωση από ιδιόκτητες κατοικίες που κατάρχονται λόγω αδυναμίας αποπληρωμής στεγαστικού δανείου
	Άνθρωποι που ζουν υπό την απειλή βίας ή κινδύνου	Περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας καταγεγραμμένα από την αστυνομία
ΑΤΟΜΑ ΠΟΥ ΔΙΑΒΙΟΥΝ ΣΕ ΑΝΕΠΙΡΚΗ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ (INADEQUATE HOUSING)	Άνθρωποι που διαμένουν σε προσωρινά / ακατάλληλα καταλύματα	Διαμονή σε τροχόσπιτα / μετακινούμενοι πληθυσμοί Διαμονή σε πρόχειρα καταλύματα (π.χ. containers, καταυλισμοί κ.α.). Διαμονή σε προσωρινές κατασκευές (π.χ. σκηνές, παραπήγματα, οικισμοί θυμάτων φυσικών καταστροφών)
	Άνθρωποι που ζουν σε ακατάλληλα καταλύματα	Ακατάλληλα καταλύματα για διαμονή (σύμφωνα με υπάρχοντες περιορισμούς, π.χ. καταστήματα, αποθήκες, μαντριά κ.α.)
	Υπερβολικά υψηλός αριθμός ανθρώπων που διαμένει στον ίδιο χώρο	Ανώτατο επιτρεπτό όριο ανθρώπων ανά δωμάτιο ή ελάχιστη επιτρεπτή επιφάνεια κατοικίας ανά άτομο

Πηγή: ETHOS 2006 - European Typology on Homelessness and Housing Exclusion,

Μιλώντας για ικανοποιητική οικία, η FEANTSA, εννοεί τον χώρο όπου κάποιος μπορεί να ζήσει και να ικανοποιήσει τις βασικές και προσωπικές ανάγκες, άρα συμπεριλαμβάνει:

- Ιδιωτικότητα,
- Αρκετό χώρο,
- Ασφάλεια,
- Δομική σταθερότητα,
- Αρκετό φωτισμό, θέρμανση και αερισμό,
- Απομάκρυνση χρησιμοποιημένων υδάτων και υγιεινή,
- Παροχή πόσιμου νερού,
- Τοποθεσία που επιτρέπει πρόσβαση σε εργασία, ιατρούς, μόρφωση και άλλες κοινωνικές παροχές.

Βέβαια ο πολιτισμός, η εθνική κουλτούρα αλλά και κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες καθιστούν αδύνατο να πληρούνται πάντοτε όλοι οι παράγοντες αυτοί, γι' αυτό η FEANTSA όρισε επιπλέον δείκτες:

1. Ποιότητα.

Τα γενικά χαρακτηριστικά στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. είναι ένα σπίτι να :

- ο Είναι δομικά σταθερό
- ο Μην έχει υγρασία ή μούχλα
- ο Να έχει πρόβλεψη για φωτισμό, θέρμανση και αερισμό
- ο Να έχει αρκετή παροχή νερού, σύστημα μετακίνησης αποβλήτων
- ο Να έχει ικανοποιητικές παροχές για την προετοιμασία φαγητού

2. Διαθεσιμότητα.

Σημαντική πλευρά του αποκλεισμού από τη στέγη είναι η διαθεσιμότητα αρκετών οικιών. Για τον υπολογισμό της διαθεσιμότητας, μετριέται η προσφορά και η ζήτηση.

3. Κόστος

Ένα άλλο κομμάτι του αποκλεισμού από τη στέγη είναι πόσο κοστίζει μια οικία.

ΟΙ ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΣΤΕΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η καταγραφή των αστέγων έχει ξεκινήσει σχετικά πρόσφατα στη Ελλάδα και κυρίως αφορά σε πρωτοβουλίες που ξεκινούν από τον χώρο των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Οι αριθμοί που διαδίδονται κάθε χρόνο, παρουσιάζουν διακυμάνσεις οι οποίες ποικίλουν ανάλογα με την πηγή που τους παράγει. Βέβαια, είναι αδιαμφισβήτητο πως ο άστεγος πληθυσμός, λόγω της μορφολογίας του, αλλά και λόγω της πληθώρας των καταλυμάτων που χρησιμοποιεί, είναι εξαιρετικά δύσκολο να καταμετρηθεί. Παράλληλα, επιπλέον σύγχυση προκαλείται με τις ενστάσεις που εκφράζονται κατά καιρούς σε σχέση με το αν θα πρέπει να συνυπολογίζονται στον άστεγο πληθυσμό και άλλες ομάδες του λεγόμενου κοινωνικού «περιθωρίου», όπως επί παραδείγματι οι χρήστες ναρκωτικών ουσιών και οι μετανάστες. Ως εκ τούτων, οι μετρήσεις που προκύπτουν κάθε χρόνο, είναι αποτέλεσμα της παρατήρησης φορέων και μελετητών, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στον τομέα της παροχής υπηρεσιών στον άστεγο πληθυσμό –όπως και αν ορίζεται αυτός. Φορείς που προσφέρουν τροφή, κέντρα ημέρας, συσσίτια, θρησκευτικές και φιλανθρωπικές οργανώσεις, ξενώνες αστέγων και τέλος διάφοροι μελετητές, παρατηρούν και καταμετρούν υποτυπωδώς τον πληθυσμό με τον οποίο έρχονται σε επαφή, είτε μέσω των παροχών, είτε διενεργώντας το λεγόμενο “street working” (εργασία στο δρόμο).

Κατ’ αυτόν τον τρόπο, οι επίσημες εκθέσεις που κατατίθενται στη Feantsa¹⁸, μιλούν για υπολογισμούς οι οποίοι γίνονται από διάφορους κοινωνικούς επιστήμονες και κοινωνικούς λειτουργούς. Οι υπολογισμοί αυτοί, μιλούν για **350 άστεγους** (rough sleepers) στο κέντρο της Αθήνας. Συνυπολογίζοντας και την περιφέρεια, γίνεται αναφορά σε 300 ακόμη άστεγους της ίδιας κατηγορίας, δηλαδή άστεγους οι οποίοι κοιμούνται σε δημόσιους χώρους. Σε επίπεδο χώρας, οι ίδιες πηγές, αναφέρουν την ύπαρξη **1.000** Ελλήνων και **5.000** μεταναστών. Ωστόσο, δεν υπάρχει κανένας υπολογισμός σε σχέση με όσους διαμένουν σε ξενοδοχεία χαμηλού κόστους για μικρά ή μεγάλα χρονικά διαστήματα, τα οποία εξαρτώνται από την περιστασιακή απασχόληση.

¹⁸ Sapounakis Aristides, *National Review of Statistics on Access to Housing and Homelessness*, Federation Européenne D' Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abri, European Observatory on Homelessness, Greece, 2006

Αναλυτικότερα, οι άστεγοι που προσδιορίζονται ως στερούμενοι κατοικίας (houseless), και που όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω είναι όσοι δεν έχουν πρόσβαση σε ικανοποιητική στέγαση, και χρησιμοποιούν κρατικές υποδομές ή υπηρεσίες εθελοντικής φροντίδας. (α.) Στην Ελλάδα, οι παρεχόμενες υπηρεσίες οργανώνονται από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ενώ υπάρχουν και δυο ξενοδοχεία τα οποία διαχειρίζεται ο Δήμος Αθήνας και πιο συγκεκριμένα το Κέντρο Υποδοχής Αστέγων του Δήμου (Κ.Υ.Α.Δ.Α.) και προσφέρουν βραχεία φιλοξενία σε **180** άτομα. Η έκθεση που αναφέρθηκε και παραπάνω¹⁹, μιλά για **300** χρήστες αυτών των υπηρεσιών τον Αύγουστο του 2006. Οι άνθρωποι που διαμένουν σε τέτοιου είδους καταλύματα, θεωρούνται «άστεγοι», διότι κατ' αντιστοιχία με τον ορισμό της «οικίας», δεν έχουν ιδιωτικό χώρο, καθώς και κανενός είδους νομική σχέση με το συγκεκριμένο χώρο. (β.) Στην ίδια κατηγορία υπάγονται και οι γυναίκες που έχουν καταφύγει σε άσυλα λόγω του ότι βιώνουν ενδοοικογενειακή βία. Ο αριθμός των γυναικών – χωρίς να συνυπολογιστούν όσες επωφελούνται ιδιωτικών ή εθελοντικών πρωτοβουλιών- υπολογίζεται στις **50**. (γ.) Το ποσοστό των μεταναστών που θεωρείται και αυτό ως «άστεγο», είναι πάρα πολύ υψηλό σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Περίπου **8.000** μη-Ελληνες θεωρείται ότι ζουν ως άστεγοι. Για την εξυπηρέτησή τους, έχουν δημιουργηθεί 8 κέντρα υποδοχής, ενώ υπάρχουν και πολλές υπηρεσίες οι οποίες προσφέρονται σε εθελοντική βάση. Συνολικά, σε αυτά τα κέντρα –τα βασικότερα από τα οποία βρίσκονται στον Ασπρόπυργο, το Λαύριο, την Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, τη Σπερχειάδα και την Κρήτη- στεγάζονται **1.000** άνθρωποι. (δ.) Παράλληλα, υπάρχουν ακόμη **500** μετανάστες αιτούντες άσυλο, οι οποίοι διαμένουν σε οργανωμένα άσυλα, που ανήκουν είτε στο κράτος είτε υποστηρίζονται από τον Ερυθρό Σταυρό και άλλες οργανώσεις, για όσο διαρκέσει αυτή η μεταβατική περίοδος. (ε.) Η επόμενη κατηγορία ανθρώπων που θεωρούνται άστεγοι με την ίδια περίπτωση έννοια με τους προαναφερθέντες, είναι οι άνθρωποι που πρόκειται να εξέλθουν από κάποιο ίδρυμα, είτε σωφρονιστικού είτε ιατρικού χαρακτήρα. Στην Ελλάδα, δεν υπάρχουν σαφείς εκτιμήσεις επί του αριθμού των ανθρώπων που διαμένουν σε αυτής της μορφής τα καταλύματα. Προσωρινή στέγαση σε μικρό αριθμό αποφυλακισθέντων προσφέρει η «Άρσις». (στ.) Επιπλέον, υπάρχουν περίπου **2.500** ηλικιωμένοι και άνθρωποι που

¹⁹ Sapounakis Aristides, *National Review of Statistics on Access to Housing and Homelessness*, Federation Européenne D' Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abri, European Observatory on Homelessness, Greece, 2006

ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας οι οποίοι μένουν σε άσυλα ή άλλου είδους ιδρύματα, πολλοί από τους οποίους εμπίπτουν στην κατηγορία του «άστεγου». (ζ.) Τέλος, υπάρχει μια ακόμη ομάδα ανθρώπων, οι οποίοι ζουν σε χώρους μεταβατικής στέγασης. Οι χώροι αυτοί οργανώνονται από το Υπουργείο Εξωτερικών. Τον Αύγουστο του 2006 οι άνθρωποι αυτοί που βρίσκονταν σε αναμονή για στέγαση, υπολογίζονταν περίπου στους **200**.

Στην κατηγορία της επισφαλούς/μη ασφαλούς στέγασης, (α.) ανήκουν κατ' αρχάς όσοι ζουν προσωρινά με την οικογένεια ή τους φίλους τους. Είναι επόμενο να μην υπάρχουν ούτε κατά προσέγγιση υπολογισμοί του πληθυσμού αυτού. (β.) Επιπλέον, ως επισφαλώς στεγαζόμενοι, θεωρούνται και όσοι διαμένουν σε κάποιο χώρο χωρίς να μια δεδομένη νομική σχέση με το χώρο αυτό. Σε αυτή την κατηγορία υπάγονται όσοι μένουν σε παράνομα κατασκευασμένες ή υποτυπώδεις οικίες που θεωρούνται επισφαλείς. (γ.) Συμπληρωματικά, υπάρχει και ένας αριθμός ανθρώπων οι οποίοι παράνομα καταλαμβάνουν κτίρια. Οι άνθρωποι αυτοί συνήθως συμπεριλαμβάνονται στην πρώτη κατηγορία αστεγών. (δ.) Αντίστοιχες είναι και οι ομάδες ανθρώπων που παράνομα καταλαμβάνουν γη και θεωρούνται νομαδικές. Δεν υπάρχουν επίσημοι υπολογισμοί για τις εν λόγω ομάδες στην Ελλάδα. (ε.) Επιπλέον, υπάρχει και ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπων οι οποίοι αντιμετωπίζουν προβλήματα με την αποπληρωμή των οφειλών που σχετίζονται με την ενοικιαζόμενη ή ιδιόκτητη κατοικία τους. Δεν υπάρχουν επίσημοι υπολογισμοί ούτε για αυτή την κατηγορία. (στ.) Οι άνθρωποι που ζουν υπό την απειλή βίας, είτε αυτή είναι από το σύντροφο ή το γονέα τους, ανήκουν σε αυτή την κατηγορία. Πολλοί από αυτούς είναι ανήλικοι. Σε ετήσια βάση, υπολογίζεται πως συνολικά περίπου **700** άνθρωποι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τη στέγη τους για λόγους βίας.

Οι άνθρωποι που ζουν σε μη επαρκείς κατοικίες, (α.) ανήκουν συχνά σε πληθυσμούς οι οποίοι ζουν σε προσωρινές κατασκευές, όπως για παράδειγμα τα καραβάνια, οι σκηνές, ή και τα τροχόσπιτα. Σύμφωνα με την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (2001) της Ελλάδος, αυτές οι κατοικίες αντιστοιχούν στο 0,20% του συνόλου των οικιών της χώρας. Παράλληλα, υπάρχουν περίπου 500 άνθρωποι που ακόμη διαμένουν σε προσωρινές δομές, στις οποίες τοποθετήθηκαν μετά από το σεισμό του 1999. Αξίζει, επίσης, εδώ να επισημανθεί η ύπαρξη περίπου 50.000 τσιγγάνων. (β.) Όσοι μένουν σε κατοικίες που δεν εμπίπτουν στην εθνική νομοθεσία, επίσης υπάγονται σε αυτή την

κατηγορία. Σύμφωνα με Εθνικές Στατιστικές (2001), το 43,77% του συνολικού αριθμού των κατοικιών στην Ελλάδα, δεν έχει κεντρική θέρμανση, το 1,17% δεν έχει κουζίνα και το 3,86% δεν έχει μπάνιο εντός της κατοικίας. (γ.) Τέλος, υπάρχουν και αυτοί που μένουν σε οικίες μαζί με μεγάλο αριθμό ενοίκων. Σε περίπου 5.600 νοικοκυριά, με 6 ή παραπάνω μέλη, 3 ή παραπάνω ένοικοι αναγκάζονται να συγκατοικούν στο ίδιο δωμάτιο. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε εθνικό επίπεδο, η χαμηλότερη δεδομένη σε εθνικό επίπεδο επιφάνεια που θα πρέπει να αντιστοιχεί κατ' άτομο σε μια μόνιμη κατοικία, είναι 28 μ².

Σε γενικές γραμμές και σύμφωνα με τα παραπάνω, οι άστεγοι στην Ελλάδα είναι περίπου 10.000. Ο αριθμός των άστεγων γυναικών δεν υπερβαίνει τις 4.000. Αυτοί οι αριθμοί δεν περιλαμβάνουν όσους μένουν σε περιθωριακά καταλύματα, σε ανεπαρκείς κατοικίες και όσους είναι υποχρεωμένοι να συγκατοικούν με άλλους ανθρώπους. Επιπλέον, οι αριθμοί αυτοί αγνοούν τους περίπου 50-100.000 οικονομικούς μετανάστες που δεν κατόρθωσαν να ενταχθούν στις διαδεδομένες συνθήκες στέγασης, αλλά δεν καταγράφονται ως άστεγοι, λόγω της μη ελληνικής καταγωγής τους.

Οι πολιτικές για τη στέγαση

• Στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η συζήτηση για τα στεγαστικά δικαιώματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ξεκινήσει σχετικά έγκαιρα, όμως, δεν εξελίχθηκε με συνέπεια. Δεδομένης μάλιστα της αύξησης της μετανάστευσης (τόσο από χώρες εκτός της Ένωσης, όσο και, από χώρες εντός της), αλλά και του καθαυτού φαινομένου των αστέγων σε όλη την Ευρώπη, κρίνεται απαραίτητη η ανάπτυξη των στεγαστικών πολιτικών σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με την **«Απόφαση για τις Κοινωνικές Όψεις της Στέγασης»**²⁰ του 1997, αναγνώρισε τη σπουδαιότητα της στεγαστικής πολιτικής και την αναγκαιότητα να παρασχεθεί με κάποιο τρόπο στέγαση σε όλους τους ευρωπαίους πολίτες. Το 1999, η **Επιτροπή για τη «Στέγαση και τους Άστεγους»**, δήλωσε πως η έλλειψη στέγης είναι ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής, το οποίο μάλιστα προσδιορίζει και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Οι προβλέψεις που έγιναν σε εκείνη τη συγκυρία έχουν ως σήμερα εφαρμογή στους αιτούντες άσυλο και τους μετανάστες. Παράλληλα, οι πρωτοβουλίες αυτές βρήκαν πρόσφορο έδαφος και στα Συντάγματα ορισμένων χωρών (Βέλγιο, Φινλανδία, Ολλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία και Σουηδία).

Αναλυτικότερα, τα προβλεπόμενα δικαιώματα για στέγαση αφορούν σε:

- **Εργαζόμενους μετανάστες.** Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Ρώμης του 1957, ένας εργαζόμενος ο οποίος είναι πολίτης ενός κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εργάζεται σε κάποιο άλλο κράτος-μέλος, έχει δικαίωμα να απολαύσει τα ίδια δικαιώματα στη στέγαση με τους πολίτες της χώρας.

- **Αιτούντες άσυλο.** Το 2001 το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εξέδωσε Οδηγία, σύμφωνα με την οποία σχετικά με την προσωρινή προστασία ανθρώπων που είναι πολίτες χωρών που δεν ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίζουν τις συνθήκες της διαμονής τους, και αν χρειαστεί, να τους προσφέρουν τα μέσα που είναι απαραίτητα για τη στέγασή τους.

- **Κατοίκους Τρίτων Χωρών.** Ένα κράτος-μέλος υποχρεούται να παράσχει το δικαίωμα στέγασης όταν ο υπήκοος κάποιας άλλης χώρας έχει διαμείνει με νόμιμο τρόπο σε μια χώρα για πέντε συνεχόμενα χρόνια.

- **Πρόσφυγες.** Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Γένοβας²¹, τα κράτη οφείλουν να συναινούν στη νόμιμη στέγαση των προσφύγων.

²⁰ "The Resolution on the Social Aspects of Housing of 1997"

²¹ "Convention relating to the Status of Refugees": η οδηγία αυτή υιοθετήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 24 Μαΐου 2003. (No 859/2003)

• Στα Ηνωμένα Έθνη

Η Διεθνής Συνθήκη για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα του 1966, η οποία έχει γίνει αποδεκτή από 150 χώρες, αναγνωρίζει το δικαίωμα όλων σε ένα επαρκές επίπεδο διαβίωσης, που συμπεριλαμβάνει τροφή, ένδυση και στέγαση. Τα συμβαλλόμενα κράτη, δεσμεύονται βάσει της παραπάνω Συνθήκης να προβαίνουν σε όλες τις απαραίτητες κινήσεις για της πραγμάτωση αυτού του δικαιώματος. Με σημείο εκκίνησης αυτό το σημείο της Συνθήκης, τα Ηνωμένα Έθνη αναγνωρίζουν το θεμελιώδες δικαίωμα στην στέγαση, το οποίο έχει κατ' επέκταση πλείστες προεκτάσεις. Κατ' αρχάς, αποδεχόμενες την παραπάνω θέση των Ηνωμένων Εθνών, και οι 150 υπογράφουσες χώρες δεσμεύονται να αναγνωρίζουν την ανθρώπινη διάσταση της στέγασης και να διασφαλίζουν πως λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα ούτως ώστε να μην διαβρωθεί η νομική υπόσταση αυτού του δικαιώματος²². Η αναγνώριση ενός δικαιώματος, αποτελεί σαφέστατα το ήμισυ της διαδικασίας προς την επίλυση ενός προβλήματος, και γι' αυτό το λόγο έχει τόση βαρύτητα αυτή η πρώτη δέσμευση.

Επόμενο βήμα των Ηνωμένων Εθνών ήταν να οριστεί με κάποιο τρόπο ένα ελάχιστο επίπεδο υποχρεώσεων των κρατών απέναντι στους πολίτες, στο οποίο να έχουν όλοι πρόσβαση, χωρίς καμία διάκριση. Συνεπώς, σε περίπτωση που ένα κράτος –από αυτά που έχουν υπογράψει- ισχυρίζεται πως αδυνατεί να προσφέρει το ελάχιστο αυτό επίπεδο των δικαιωμάτων στους πολίτες, τότε, οφείλει να είναι σε θέση να αποδείξει πως έχουν γίνει όλες οι απαραίτητες ενέργειες και έχουν εξαντληθεί όλες οι δυνατότητες του ίδιου του κράτους να ικανοποιηθούν αυτά τα δικαιώματα²³. Εν συνεχεία, το κράτος αυτό είναι υποχρεωμένο να αναζητήσει διεθνή βοήθεια. Στο πλαίσιο αυτό δημιουργήθηκε η **Επιτροπή για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα** η οποία ρυθμίζει τέτοιου είδους ζητήματα. Προκειμένου να ελέγχει τα τεκτονόμενα, η Επιτροπή συλλέγει στοιχεία από πολλές πηγές –δεδομένου ότι δεν υπάρχει επισήμως ούτε σε διεθνές, αλλά ούτε και σε εθνικό (για την Ελλάδα) επίπεδο κάποιος θεσμός ή φορέας που να παρέχει πληροφόρηση για τη μορφολογία και τον αριθμό του άστεγου πληθυσμού-, όπως οι μη-κυβερνητικοί οργανισμοί ή ακόμη και θεσμοί αρωγής αστεγων που χρηματοδοτούνται από κρατικές επιχορηγήσεις. Το 1996, η εν λόγω Επιτροπή, πρότεινε τη δημιουργία ενός πρωτοκόλλου για εξατομικευμένες καταγγελίες παραβίασης δικαιωμάτων από αστεγους, ωστόσο, οι προσπάθειες δεν έχουν ολοκληρωθεί.

²² Padraic Kenna, *Housing Rights and Human Rights*, FEANTSA, Brussels, 2005.

²³ Με την έννοια των «Δυνατοτήτων ενός κράτους», εννοούνται τα χρήματα, οι φυσικές πηγές, το ανθρώπινο δυναμικό, η τεχνολογία και η πληροφόρηση.

• Στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, η στεγαστική πολιτική έχει τρεις εκφάνσεις²⁴:

- επιδοτήσεις του φορολογικού συστήματος για απαλλαγές ενοικίου, για τόκους στεγαστικών δανείων και για ορισμένες περιπτώσεις απόκτησης στέγης, όπως για παράδειγμα η αγορά πρώτης κατοικίας,
- μειώσεις στεγαστικού επιτοκίου προς δανειζόμενους για απόκτηση πρώτης κατοικίας,
- ενισχύσεις από προγράμματα εργατικής κατοικίας (Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας), οι οποίες συνίστανται σε προσφορά χαμηλού κόστους κατοικιών με ευνοϊκούς όρους αποπληρωμής, μειωμένα επιτόκια, άμεσες επιχορηγήσεις στα δάνεια δικαιούχων και άμεσες επιδοτήσεις ενοικίου.

Οι τρεις παραπάνω εκδοχές της στεγαστικής πολιτικής στην Ελλάδα, έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον αν εξεταστούν από την πλευρά των δικαιούχων. Συγκεκριμένα, σε σχέση με τον **Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας**²⁵, δικαίωμα συμμετοχής στα προγράμματά του έχουν Εργατοϋπάλληλοι οι οποίοι κατοικούν και εργάζονται στην Ελλάδα, είναι ασφαλισμένοι σε Οργανισμό κύριας ασφάλισης μισθωτών, καταβάλλουν εισφορές υπέρ Ο.Ε.Κ. και έχουν τις ασφαλιστικές προϋποθέσεις για παροχή στεγαστικής συνδρομής από τον Ο.Ε.Κ., καθώς και Συνταξιούχοι Οργανισμών κύριας ασφάλισης μισθωτών, που έχουν καταβάλει ως εργαζόμενοι, εισφορές υπέρ Ο.Ε.Κ. Αυτοί, πρέπει επιπλέον να συγκεντρώνουν και τις ακόλουθες προϋποθέσεις: Το ετήσιο καθαρό οικογενειακό τους εισόδημα του οικονομικού έτους 2007 να μην υπερβαίνει τα 11.500 €. (Το όριο αυτό του εισοδήματος προσαυξάνεται κατά 2.000 € για κάθε προστατευόμενο παιδί.), να ενοικίαζαν κυρία κατοικία το έτος 2006 και να μην έχουν οι ίδιοι ή τα προστατευόμενα μέλη τους περιουσιακά στοιχεία, οπουδήποτε στην Ελλάδα, ικανά να τους εξασφαλίσουν οικογενειακή στέγαση και να μην έχουν λάβει οι ίδιοι ή τα προστατευόμενα μέλη τους δάνειο ή κατοικία από τον ΟΕΚ ή στεγαστικό δάνειο από το Υπουργείο Υγείας.

Παράλληλα, το λεγόμενο «**Στεγαστικό Δικαίωμα**» αποτελεί πρόγραμμα πολυτέκνων και ατόμων με ειδικές ανάγκες. Αφορά δικαιούχους που προστατεύουν τέσσερα παιδιά και άνω, ή τρία παιδιά και είτε οι ίδιοι, είτε ένα προστατευόμενο μέλος τους έχουν αναπηρία 67% και άνω, καθώς επίσης και δικαιούχους που είτε οι ίδιοι και ένα προστατευόμενο μέλος τους, είτε δύο προστατευόμενα μέλη τους έχουν αναπηρία 67% και άνω. Οι δικαιούχοι αυτοί, εφόσον πληρούν τις ασφαλιστικές και λοιπές προϋποθέσεις, δικαιούνται να λάβουν στεγαστική συνδρομή:

1. με τη μορφή έτοιμης κατοικίας, εφόσον υπάρχει διαθέσιμη να τους δοθεί,
2. με στεγαστικό δικαίωμα, εάν δεν υπάρχει διαθέσιμη κατοικία, ώστε ο δικαιούχος να βρει κατοικία στην ελεύθερη αγορά, την οποία ο ΟΕΚ θα αγοράσει και θα του την παραχωρήσει,
3. με άτοκο δάνειο για αγορά ή ανέγερση κατοικίας.

²⁴ Εμμανουήλ Δημήτρης, Βελίδης Σταύρος, Στρουσοπούλου Έφη, *Η Στέγαση των Χαμηλών Εισοδημάτων στην Ελλάδα*, ΔΕΠΟΣ – Διεύθυνση Μελετών και Ερευνών – Τμήμα Ερευνών, Αθήνα 1996.

²⁵ www.oek.gr

Τέλος, δικαίωμα συμμετοχής σε προγράμματα στέγασης του ΟΕΚ έχουν και άτομα με ιδιαίτερα έντονες κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες και άγαμες μητέρες. Ο αριθμός των κατοικιών που παραχωρούνται ετησίως με τον τρόπο αυτόν δεν μπορεί να υπερβαίνει τις δέκα. Επίσης, σε άγαμες μητέρες που προστατεύουν παιδί, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού του ΟΕΚ, μπορεί να χορηγηθεί με απόφαση του Δ.Σ. του ΟΕΚ έτοιμη κατοικία ή στεγαστικό δικαίωμα. Ο αριθμός των κατοικιών αυτών δεν μπορεί να υπερβαίνει τις τέσσερις ετησίως. Πέραν των παραπάνω, μετά το 1999, υπάρχουν και κάποιες προβλέψεις για σεισμόπληκτους.

Ο ρόλος της **Κοινωνικής Πρόνοιας** στην εθνική στεγαστική πολιτική αφορά στην αγορά ή απαλλοτρίωση εκτάσεων για την κατασκευή κατοικιών και η αναγνώριση δικαιούχων στεγαστικής συνδρομής (αστέγων από φυσικές καταστροφές ή ατυχήματα, επαναπατριζόμενων, προσφύγων, στεγαζόμενων σε δυσμενείς συνθήκες κ.λ.π.) και στην οικονομική ενίσχυση αυτοστεγαζόμενων, η μίσθωση, η δωρεάν παραχώρηση ακινήτων κατά χρήση ή κυριότητα, η ρύθμιση διαφόρων θεμάτων κοινωνικής κατοικίας και η επιβολή κυρώσεων για παραβάσεις νομοθεσίας. Ωστόσο, η δραστηριοποίηση των Διευθύνσεων της Κοινωνικής Πρόνοιας διαφέρει ανάλογα με τη διεύθυνση και τον Οργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης στον οποίο υπάγεται.

ΕΛΛΑΔΑ: Η ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Οι σαρωτικές αλλαγές των τελευταίων χρόνων παγκοσμίως, σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, δεν έχουν αφήσει ανεπηρέαστη την ελληνική κοινωνία. Κοινωνικές κατηγορίες ανθρώπων που μέχρι πρότινος αισθάνονταν ασφαλείς, ωθούνται πλέον στο περιθώριο, διαμορφώνοντας ομάδες με νέα χαρακτηριστικά. Η έννοια του άστεγου ήταν κατά κανόνα ταυτισμένη με τον ρακένδυτο αλκοολικό ή τον ψυχικά ασθενή που περιπλανιόταν στους δρόμους και κοιμόταν στα παγκάκια. Σήμερα, όμως, άνθρωποι κάθε οικονομικής, κοινωνικής ή μορφωτικής κατηγορίας συνωστίζονται έξω από τους ξενώνες του Δήμου Αθηναίων ή του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, έχοντας ωστόσο μικρές ελπίδες να φιλοξενηθούν εκεί.

Το προφίλ του άστεγου πολίτη έχει πλέον αλλάξει, ως απόρροια της φτώχειας, της ανεργίας, της αύξησης του αριθμού των μεταναστών και των προσφύγων, και παράλληλα της έλλειψης κρατικής κοινωνικής πολιτικής για τις λιγότερο ευνοημένες ομάδες. Άστεγος δεν είναι μόνον αυτός που μένει στο δρόμο, αλλά και αυτός που δεν έχει μόνιμη στέγη κάθε βράδυ, που φιλοξενείται προσωρινά σε φίλους, αλλά περνάει και διαστήματα στο δρόμο (αν-έστιος και ά-στεγος). Μεταξύ αυτών, υπάρχουν άνεργοι πολίτες ή ημιαπασχολούμενοι, που το πενιχρό εισόδημά τους δεν τους επιτρέπει να ενοικιάσουν σπίτι, πρώην ευκατάστατοι επιχειρηματίες που ο ανταγωνισμός της αγοράς τους εξώθησε στο περιθώριο, άνθρωποι που βρέθηκαν σε ανάγκη, αλλά δεν έχουν φιλικό ή συγγενικό περιβάλλον. Υπολογίζεται ότι στα μεγάλα αστικά κέντρα ένας στους χίλιους Έλληνες πολίτες δεν έχει μόνιμη κατοικία. Εάν συνυπολογιστούν και οι μετανάστες, ο αριθμός φτάνει στο τεράστιο ποσοστό του τρία τοις χιλίσις²⁶.

Η εξάρτηση από ουσίες, η πρόσφατη αποφυλάκιση, η κακοποίηση γυναικών ή παιδιών είναι σημαντικοί παράγοντες που ευνοούν τη μετάβαση από τη στέγη στο δρόμο. Η οικονομική δυσπραγία δεν επιτρέπει εύκολα σε πολλές οικογένειες να περιθάλψουν και να στηρίξουν τα μέλη τους που αντιμετωπίζουν προβλήματα. Σύμφωνα με στατιστικές, οι μισοί τουλάχιστον αποφυλακισμένοι, δεν έχουν κάποιο σπίτι να τους περιμένει.

²⁶ www.eone.gr, Βαγγελιώ Βογιατζή, Πολίτες χωρίς δικαίωμα στη στέγη

Οι ξενώνες του Δήμου Αθηναίων, παρέχουν διαμονή και διατροφή το ανώτερο για 6 μήνες. Δεκάδες άτομα περιμένουν σε λίστες αναμονής, ωστόσο οι προϋποθέσεις είναι απαγορευτικές για τους περισσότερους. Περίπου το 50% των αιτήσεων απορρίπτονται, καθώς απαιτούνται ιατρικές εξετάσεις, βεβαιώσεις ότι δεν είναι ψυχικά ασθενείς, ή τοξικομανείς, ότι δεν έχουν ηπατίτιδα ότι δεν είναι πρώην φυλακισμένοι, ότι είναι δημότες Αθηναίων και άλλα. Πολλοί είναι αυτοί που δεν υποβάλλουν αίτηση αποθαρρυνμένοι από τη μεγάλη αναμονή ή από τους περιοριστικούς κανονισμούς. Στην πλειοψηφία τους, αποτελούν ανακυκλούμενο πληθυσμό, που μετά τους 6 μήνες στον ξενώνα επιστρέφουν στο δρόμο καθώς δεν υπάρχει πρόβλεψη αποκατάστασής τους. Κατά κανόνα, οι ξενώνες δεν διαθέτουν κάποια κοινωνική υπηρεσία στήριξης και δεν προσφέρουν ψυχολογική στήριξη, θεραπεία, αρωγή στην επαγγελματική αποκατάσταση ή προσφορά κατοικίας με χαμηλότερο ενοίκιο ώστε να διευκολυνθεί η επανένταξη των άστεγων πολιτών.

Το φαινόμενο των αστέγων στην Ελλάδα, άρχισε να θεωρείται κοινωνικό πρόβλημα σχετικά πρόσφατα. Αξίζει επίσης, να επισημανθεί πως οι άστεγοι δεν έχουν καταχωρηθεί ως ειδική κοινωνική ομάδα. Γενικότερα, η εικόνα των άστεγων που περιπλανιούνται και κοιμούνται τους δρόμους των μεγάλων πόλεων, είμαι σχετικά καινούρια. Το ευρύ κοινό δεν είναι εξοικειωμένο μαζί της και τείνει να πιστεύει πως δεν υπάρχει στην Ελλάδα, ή ότι τουλάχιστον δεν είναι ένα φαινόμενο που έχει λάβει αξιοπρόσεκτες διαστάσεις. Μάλιστα, τέτοιες απόψεις εκφράζονταν μέχρι προσφάτως και από υπεύθυνους των διάφορων Κοινωνικών Υπηρεσιών. Είναι γεγονός, όμως πως το φαινόμενο εντάθηκε τα τελευταία χρόνια, λόγω των μεταναστευτικών κυμάτων, όμως, υπήρχε ήδη.

Παρά το γεγονός ότι η Ελληνική νομοθεσία ορίζει πως η πρόβλεψη στέγης για τους άστεγους πολίτες αποτελεί μέριμνα του κράτους, και ενώ υπάρχει πρόβλεψη κοινωνικής στέγασης για τους πολίτες με χαμηλά εισοδήματα, δεν υπάρχει καμία συνταγματική υποχρέωση των τοπικών αρχών ή της κυβερνήσεως να παράσχουν στέγαση και υποστήριξη στα άτομα ή τις κοινωνικές ομάδες που ορίζονται ως «ευαίσθητες». Παράλληλα, ενώ τα ποσοστά φτώχειας και ανεργίας αυξάνονται, οι συνθήκες στέγασης για μεγάλο μέρος του πληθυσμού χειροτερεύουν. Επίσης, οι τιμές των ενοικίων κάνουν εξαιρετικά δύσκολη τη συντήρηση ενός σπιτιού και ακόμα πιο

δύσκολη την εξεύρεση φθηνότερου καταλύματος. Καθώς η στέγαση είναι σημαντικό τμήμα της κοινωνικής ενσωμάτωσης του ατόμου, ένα κομμάτι του πληθυσμού που διαρκώς πληθαίνει, τείνει προς τον κοινωνικό αποκλεισμό. Στις περισσότερες περιπτώσεις αστέγων, δε, παρουσιάζεται ανικανότητα να εργαστούν, είτε λόγω προσωπικών παραγόντων, είτε λόγω υψηλών των ποσοστών ανεργίας που ούτως ή άλλως δημιουργούν προβλήματα και στον μη αποκλεισμένο κοινωνικά πληθυσμό. Αυτά τα προβλήματα αφορούν κυρίως συγκεκριμένες ομάδες, όπως επί παραδείγματι τους ανήλικους αποφυλακισμένους, ανθρώπους 55 ως 65 ετών, ψυχικά ασθενείς, αποϊδρυματοποιημένους (από φυλακές, αναμορφωτήρια, ψυχιατρεία κ.ο.κ.). Τέτοιες ευαίσθητες ομάδες, οδηγούνται σχεδόν αναπόφευκτα στο κοινωνικό περιθώριο.

Σε γενικές γραμμές, η Ελλάδα ακολουθεί το πρότυπο των υπόλοιπων δυτικοευρωπαϊκών χωρών, όπου η ευθύνη της κοινωνικής πρόνοιας τείνει να μεταφερθεί από το κράτος στην οικογένεια. Η οικογενειακή αλληλεγγύη καλύπτει συχνά τα κενά της ανεπαρκούς κοινωνικής πρόνοιας και είναι ευρέως διαδεδομένο τα προβλήματα της στέγασης να αντιμετωπίζονται ενδοοικογενειακά. Η συγκατοίκηση γονέων και ενήλικων παιδιών είναι ακόμα πολύ διαδεδομένη στις ελληνικές οικογένειες καθώς είναι πολύ λίγοι οι νέοι που είναι σε θέση να έχουν δική τους κατοικία.

Μιλώντας για τους άστεγους στην Ελλάδα, στην παρούσα μελέτη, εξαιρούνται οι αλλοδαποί οικονομικοί μετανάστες και οι νομάδες καθώς η κατάσταση στην οποία βρίσκονται θεωρείται πως είναι αποτέλεσμα επιλογής, είτε φεύγοντας από το σπίτι τους προς αναζήτηση οικονομικών πόρων, είτε επιλέγοντας ένα συγκεκριμένο τρόπο ζωής, ο οποίος τους υπαγορεύεται και τους επιβάλλεται πολιτισμικά. Οι αρχές δεν έχουν συντάξει ως τώρα έναν ορισμό της έννοιας «άστεγος», γεγονός που αντανακλά την στάση του κράτους απέναντι στο πρόβλημα. Αποτέλεσμα αυτού, είναι το κράτος να έχει μετατραπεί στον τελευταίο φορέα από τον οποίο θα ζητούσε κάποιος άστεγος βοήθεια. Συνεπώς, απαιτείται ιδιαίτερη λεπτότητα στον σχηματισμό ενός ορισμού, καθώς, θεωρητικά ά-στεγοι είναι και οι ηλικιωμένοι που ζουν με τα παιδιά τους, αλλά και οι ενήλικοι που ζουν με τους γονείς τους, ή κάποιοι που δεν έχουν υπό την κυριότητά τους έναν χώρο διαμονής και ψάχνουν να ενοικιάσουν ή να αγοράσουν ένα.

Οι άστεγοι, σε γενικές γραμμές παρουσιάζουν τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

α) Ψυχικά Ασθενείς

Ο Freud²⁷ θεωρούσε πως υγεία σημαίνει ικανότητα να εργαστεί και να αγαπήσει το άτομο. Σύμφωνα με αυτό το μέτρο, οι άστεγοι είναι σε κακή υγεία.

Ο Peter Rossi, στην έρευνά του «Social Science Research and Contemporary Studies of Homelessness»²⁸ ρώτησε του άστεγους του Σικάγο αν είχαν κάποια από τις παρακάτω εμπειρίες τον τελευταίο χρόνο:

- Αν είχαν ακούσει θορύβους ή φωνές που οι άλλοι δεν μπορούσαν να ακούσουν
- Αν είχαν οράματα, ή έβλεπαν πράγματα που οι άλλοι δεν μπορούσαν να δουν
- Αν αισθάνονταν πως είχαν ξεχωριστές δυνάμεις που άλλοι άνθρωποι δεν είχαν
- Αν αισθάνονταν πως το μυαλό τους είχε κυριευθεί από δυνάμεις που δεν μπορούσαν να ελέγξουν

Το ένα τρίτο των ερωτηθέντων ανέφερε πως είχε τουλάχιστον από αυτά τα συμπτώματα όταν έκανε χρήση αλκοόλ ή ναρκωτικών.

Στην Ελληνική πραγματικότητα, -αυτό που παρατηρήθηκε κατά τη διάρκεια της πιλοτικής έρευνας (που θα αναφερθεί αναλυτικότερα παρακάτω) είναι πως- ένας μεγάλος αριθμός αστέγων αποτελείται από αποϊδρυματοποιημένους ανθρώπους (από ψυχιατρικές κλινικές) που δεν δύνανται να ενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο και από ψυχασθενείς που ποτέ δεν φιλοξενήθηκαν σε κάποια κλινική και απομακρύνθηκαν από την οικογένειά τους.

Οι ψυχίατροι αναφέρουν πως οι άστεγοι ψυχιατρικοί ασθενείς είναι δύσκολοι ασθενείς, με προβλήματα σχιζοφρένειας, κατάχρησης ουσιών και έλλειψης ενδιαφέροντος για τη λήψη θεραπείας. Σύμφωνα με μελέτη που διεξήχθη στην Κοπεγχάγη, οι άστεγοι ψυχιατρικοί ασθενείς διαχωρίζονται από αυτούς που έχουν

²⁷ Sigmund Freud, *Εισαγωγή στην ψυχανάλυση*, μτφ. Α. Πάγκαλος, εκδόσεις Γκοβόστης, Αθήνα, 1994

²⁸ Peter Rossi, Anne B. Shlay, *Social Science Research and Contemporary Studies of Homelessness*, Annual Review of Sociology, 1992

στέγη καθώς είναι κυρίως άνδρες, είναι νεαρής ηλικίας, διαβιώνουν με επιδόματα της πρόνοιας, είναι κυρίως σχιζοφρενείς και κάνουν κατάχρηση αλκοόλ ή ναρκωτικών ουσιών. Πολλοί δεν λαμβάνουν περαιτέρω θεραπεία έπειτα από την επίσκεψη σε κάποια ψυχιατρική μονάδα και αν εισαχθούν είναι πιθανότερο ότι θα παραμείνουν έγκλειστοι σε θάλαμο με υποχρεωτική φαρμακευτική αγωγή που θα περιλαμβάνει νευροληπτικά. Οι άστεγοι επίσης είχαν λιγότερες πιθανότητες για ψυχοθεραπεία και επισκέψεις από κοινωνικούς λειτουργούς. Η σχιζοφρένεια και η κατάχρηση αλκοόλ ή ναρκωτικών ουσιών αποτελούσαν χαρακτηριστικά της πλειονότητας των άστεγων ασθενών.

Μετά την έξοδό τους από τα ιδρύματα, τα άτομα με χρόνιες ψυχικές παθήσεις καταλήγουν συχνά χωρίς μόνιμη στέγη. Στο Βανκούβερ, τα άτομα που χρησιμοποιούν τα καταφύγια για άστεγους είναι κυρίως νεαρής ηλικίας ανύπανδροι άνδρες. Οι μισοί περίπου ανέφεραν κάποιο τρέχον πρόβλημα σωματικής υγείας, το 44% ανέφεραν χρήση μη συνταγογραφημένων φαρμάκων και το 69% ανέφεραν χρήση οινόπνευματων. Το 19% ανέφεραν κάποιο τρέχον ψυχικό ή συναισθηματικό πρόβλημα, ενώ οι συνηθέστερες διαγνώσεις που αναφέρθηκαν ήταν η σχιζοφρένεια και η διπολική διαταραχή²⁹. Η κατάθλιψη και το άγχος ήταν συνήθη προβλήματα.

Στο Μόναχο της Γερμανίας, η μέση ηλικία των άστεγων ανδρών ήταν 43 ετών³⁰. Οι περισσότεροι ήταν ανύπανδροι ή χωρισμένοι, είχαν σχετικά χαμηλό επίπεδο σχολικής εκπαίδευσης και μεγάλο χρονικό διάστημα διαβίωσης χωρίς μόνιμη στέγη. Τα ποσοστά που ελήφθησαν για τη δια βίου επίπτωση της διαταραχής από κατάχρηση ουσιών ήταν 91,8% (82,9 εξάρτηση από το αλκοόλ) για τις συναισθηματικές διαταραχές 41,8% για τις διαταραχές άγχους 22,6% και για τη σχιζοφρένεια 12,4%. Σχετικά με τη ψυχική υγεία των άστεγων γυναικών πολύ λίγα είναι γνωστά.

Αντίστοιχες περιπτώσεις που παρατηρήθηκαν κατά την πιλοτική έρευνα:

Η Β., κοιμόταν μέχρι τα 20 της στην παραγκούπολη δίπλα στο Σεράφειο κολυμβητήριο. Διαγνώστηκε σχιζοφρενής.

Η Χ., τσιγγάνα και μητέρα πέντε παιδιών είναι ψυχασθενής. Όταν απομακρύνθηκε από

²⁹ www.antibiotics.gr/healthtopics/neurosy5/71

³⁰ www.feantsa.org

την οικογενειακή εστία, εισήχθη σε ψυχιατρική κλινική, και όταν εξήλθε, βρέθηκε στο δρόμο. Έκτοτε έχει κάνει κατ' επανάληψη απόπειρες αυτοκτονίας διότι πλέον δεν γίνεται δεκτή σε κανένα άλλο ίδρυμα.

Ο Μ., Έλληνας μουσουλμάνος, πατέρας ενός παιδιού, 65 ετών πάσχει από χρόνια μανιοκατάθλιψη και σχιζοφρένεια. Έχει μείνει κατά καιρούς σε διάφορες ψυχιατρικές κλινικές. Πλέον κοιμάται σε εγκαταλελειμμένα σπίτια, όπου μόνος του κλειδώνεται διότι υπνοβατεί.

Η Α., έφυγε από το σπίτι και την οικογενειακή εστία διότι νόμιζε πως συνωμοτούσαν εναντίον της καθώς της έδιναν φάρμακα διότι ήταν χρόνια σχιζοφρενής. Όταν το Κέντρο Ημέρας επικοινωνήσε με την οικογένειά της δεν εμφανίστηκε ξανά.

β) Ανήλικοι Άστεγοι

Το φαινόμενο των ανήλικων αστέγων συμπεριλαμβάνει δύο ορισμούς: έναν ευρύ και έναν στενό³¹.

Στην ευρεία προσέγγιση, οι νέοι άστεγοι ορίζονται ως οι νέοι άνθρωποι που περιθωριοποιήθηκαν, εγκαταλείφθηκαν ή εκδιώχθηκαν από τις οικογένειές τους και που δεν έχουν συγκεκριμένη διεύθυνση και μετακινούνται από μέρος σε μέρος συχνά. Σύμφωνα με την στενή έννοια, οι νέοι άστεγοι είναι αυτοί που δεν έχουν στέγη και κοιμούνται κάθε βράδυ στο δρόμο. Σ' αυτό το πλαίσιο εντάσσονται «παιδιά των δρόμων» και τα «παιδιά των φαναριών». Στην πραγματικότητα δεν είναι πολλοί αυτοί που καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου κοιμούνται με φίλους ή γνωστούς, άλλες φορές σε άσυλα, άλλες με μέλη της οικογένειάς τους, άλλες με ομάδες ή οργανώσεις και κάποιες στο δρόμο. Έτσι, οι Γερμανοί κοινωνιολόγοι κάνουν το διαχωρισμό ανάμεσα στους άστεγους νεαρούς (homeless youngsters), που μετακινούνται από διεύθυνση σε διεύθυνση και σε παιδιά του δρόμου (street kinds) που μένουν στο δρόμο.

³¹ Jan van der Ploeg, Sclofte Evert σελ. 1

Ένα στα δέκα παιδιά παραμένει στο δρόμο. Για να χαρακτηριστεί ως άστεγο, υπάρχουν δύο προϋποθέσεις: ο αριθμός των νυκτών που έχουν περάσει στο δρόμο (κάποιοι τον ορίζουν στις 60 νύκτες, άλλοι στις 20 και άλλοι στις 200) και τα μέρη που κοιμούνται. Όσον αφορά στη δεύτερη προϋπόθεση, τα χαρακτηριστικά των καταλυμάτων συχνά ορίζουν την κατάστασή τους. Οι Roth και Bean (1986) σύμφωνα με αυτό το κριτήριο, ορίζουν τους ανθρώπους του δρόμου (street people) που δεν έχουν επαφή με παροχές ασύλων και άλλες υπηρεσίες παρά μόνο σε ακραίες συνθήκες στους ανθρώπους ασύλου, που συχνά είναι χρήστες ασύλων και είναι επίσης πιθανό να χρησιμοποιήσουν τις διαθέσιμες υπηρεσίες με κάποια συχνότητα και στους ανθρώπους με πηγές, οι οποίοι δεν χρησιμοποιούν το σύστημα των ασύλων και που φαίνεται πως έχουν περισσότερες οικονομικές πηγές από ό,τι οι δύο παραπάνω ομάδες.

Άλλοι κοινωνιολόγοι³² περιγράφουν τους άστεγους νέους, χωρίζοντάς τους σε ανθρώπους δρόμου (street people) που ζουν στο δρόμο συχνά, για περιόδους διαρκείας πάνω από έναν μήνα κάθε φορά, σε επεισοδιακούς άστεγους (episodic homeless) που στεγάζονται συχνότερα και οι περίοδοι διαμονής στο δρόμο διαρκούν λιγότερο από ένα μήνα και σε περιπτωσιακούς άστεγους (situational homeless) που ζουν σε άσυλα λόγω προσωπικής κρίσης.

Η Unicef προσφάτως υπολόγισε πως παγκοσμίως υπάρχουν 80 εκατομμύρια παιδιά χωρίς οικογένειες που ζουν στους δρόμους. 20 εκατομμύρια από αυτά είναι στην Ασία, 10 εκατομμύρια στην Αφρική, 40 εκατομμύρια στη Λατινική Αμερική και 10 εκατομμύρια στον υπόλοιπο κόσμο. Σε σχέση με την Ευρώπη, έχουν υπολογιστεί στις 7.000 οι άστεγοι νέοι στην Ολλανδία, στην Ιρλανδία υπάρχουν από 500 έως 1000 παιδιά του δρόμου, στη Γερμανία έχουν υπολογιστεί στις 40.000, στο Ηνωμένο Βασίλειο υπάρχουν πολλές χιλιάδες άστεγων νέων, ενώ μόνο στο Λονδίνο υπάρχουν περισσότεροι από 6.000 άστεγοι νέοι (ίσως 19 ετών). Συνολικά είναι περίπου 40.000 οι νέοι που το σκάνε απ' το σπίτι τους. Στην Γαλλία το φαινόμενο έχει αρχίσει να γίνεται σημαντικό πρόβλημα μετά τη δεκαετία του 1980 ενώ υπολογίζονται στις 10.000. Στη Φιλανδία το πρόβλημα είναι μικρό και κυμαίνεται στα 100 με 200 παιδιά.

³² Arce, A.A., Tadlock, M., Vergare, M.J., & Shapiro, S.H., *A psychiatric profile of street people admitted to an emergency shelter*. Hospital and Community Psychiatry, 1983.

Στην Ελλάδα, στην Ισπανία, στην Πορτογαλία και στην Ιταλία δεν υπάρχουν επίσημες στατιστικές, όπως και στην Τσεχία, τη Σλοβακία και την Ουγγαρία.

Αυτός ο πληθυσμός χαρακτηρίζεται από παραβατικότητα διαφόρων μορφών. Οι πιο διαδεδομένες εκφάνσεις της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς των νέων άστεγων είναι οι κλοπές (σε ποσοστό 83%, στην έρευνα των Jan van der Ploeg et al.³³), οι ληστείες (72%), η διάρρηξη αυτοκινήτων (28%), οι διαρρήξεις (18%), η διακίνηση ναρκωτικών (17%), οι βανδαλισμοί (17%) και η διακίνηση κλεμμένων ειδών (15%). Επίσης, χαρακτηρίζεται από κατάχρηση αλκοόλ και ναρκωτικών ουσιών. Διάφορες έρευνες οδηγούν στο συμπέρασμα πως κατά μέσο όρο, οι άστεγοι νέοι είναι χρήστες αλκοόλης ουσιών σε ποσοστό τρεις με τέσσερις φορές υψηλότερο απ' ότι τα παιδιά που πηγαίνουν σχολείο, ή ένας μέσος νέος, ενώ για ορισμένα ναρκωτικά, όπως η κοκαΐνη, το LSD και η ηρωίνη, τα ποσοστά είναι τουλάχιστον 10 φορές υψηλότερα. Παράλληλα, προκειμένου να εξασφαλίσουν μια στέγη, οι άστεγοι νέοι συχνά υιοθετούν συμπεριφορές που θέτουν σε κίνδυνο την ανάπτυξη και την υγεία τους. Συχνά προσφέρουν ετεροφυλοφιλικές και ομοφυλοφιλικές υπηρεσίες με αντάλλαγμα ένα κρεβάτι, χρήματα και φαγητό. Ένα άλλο χαρακτηριστικό είναι η θυματοποίησή τους. Παραδόξως, οι νέοι συχνά φεύγουν από το σπίτι τους για να αποφύγουν την θυματοποίηση τους απ' τους γονείς τους, όμως τελικά κατακυλούν σε μια κατάσταση που τους κάνει σε ακόμα μεγαλύτερο βαθμό θύματα: η διαμονή στο δρόμο αυξάνει τις πιθανότητες να πέσουν θύματα εγκληματικών επιθέσεων (ξυλοκοπούνται, πέφτουν θύματα ληστείας, δέχονται σεξουαλικές επιθέσεις, απειλούνται με όπλο κ.ο.κ.). Τέλος, παρουσιάζουν προβλήματα με τη μαθησιακή τους διαδικασία. Η πλειοψηφία των νέων αυτών δεν πηγαίνει πλέον στο σχολείο, άρα δεν αποφοιτά και άρα έχει μειωμένες πιθανότητες να βρει μόνιμη εργασία. Συνήθως όμως, δεν προσβλέπουν να ενταχθούν στην αγορά εργασίας και δεν κάνουν καμία σοβαρή προσπάθεια να βρουν μια μόνιμη εργασία.

Αντίστοιχες περιπτώσεις που παρατηρήθηκαν κατά την πιλοτική έρευνα:

Ο Α. αποφυλακίστηκε στα 19 του. Είναι 24 ετών και άστεγος από τα 15 του. Υφίστατο κακοποίηση από τους γονείς του. Κάνει χρήση ναρκωτικών και δεν επιθυμεί να

³³ Jan Van Der Ploeg and Evert Scholte, Homeless youth - Working with children and adolescents, Sage, London 1997

σταματήσει. Ο δρόμος γι' αυτόν είναι ελευθερία.

Η Μ. είναι 29, ωστόσο είναι άστεγη από τα 18. Είναι ομοφυλόφιλη και εκδιώχθηκε από την οικογένειά της. Έχει κάνει απόπειρες αυτοκτονίας, πάσχει από μανιοκατάθλιψη και κάνει χρήση ναρκωτικών.

Ο Χ. είναι 20 ετών. Έχασε τους γονείς του σε αυτοκινητιστικό ατύχημα πολύ μικρός. Οι παππούδες που το μεγάλωναν πέθαναν πριν ενηλικιωθεί. Βρέθηκε σε άσυλο και έπειτα έμεινε στο δρόμο.

Οι γονείς του Β. χώρισαν όταν ακόμη ήταν βρέφος. Τον άφησαν στους παππούδες του, οι οποίοι τον κακοποιούσαν συστηματικά. Είναι άστεγος. Τώρα είναι 27 ετών και πάσχει από σχιζοφρένεια.

γ) Οι άνεργοι άνδρες

Οι πιθανότητες ενός ατόμου να γίνει άστεγος εξαρτώνται από διάφορους παράγοντες. Αν κάποιος δεν έχει ικανότητες ή δεξιότητες προς πώληση, καμία παροχή από το κράτος, κανένα φίλο ή συγγενή και ξοδεύει το υστέρημά του για να αποκτήσει ουσίες, τότε βρίσκεται στην ομάδα κινδύνου.

Την τελευταία δεκαετία, στις χώρες του Δυτικού κόσμου, έχουν παρατηρηθεί τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας. Αυτό το γεγονός επηρεάζει άμεσα το φαινόμενο των αστέγων. Κάποιοι αναλυτές προσδιορίζουν την ανεργία ως ένα παράγοντα που οδηγεί στη δημιουργία αστέγων. Το πρόβλημα όμως δεν είναι μόνο να βρεθεί μια εργασία, αλλά κυρίως να διατηρηθεί. Ο πληθυσμός των αστέγων έχει διάφορα πρακτικά προβλήματα, που δεν του επιτρέπουν να διατηρήσει μια εργασία. Για παράδειγμα, δεν έχουν αίσθηση του χρόνου και η ημέρα τους δομείται από τα ένστικτα της αυτοσυντήρησης (π.χ. πότε θα πεινάσουν, πότε θα νυστάξουν), συνεπώς είναι

εξαιρετικά δύσκολο να βρίσκονται καθημερινά, την ίδια ώρα στον ίδιο χώρο. Μια έρευνα στην Ολλανδία³⁴ έδειξε πως το 80% των άστεγων που μπορούσαν να εργαστούν, δεν εργάζονταν. Χωρίς εργασία είναι δύσκολο να ζει κανείς ανεξάρτητα. Στις περισσότερες δυτικές χώρες οι κοινωνικές υπηρεσίες έχουν διαμορφωθεί για να βοηθούν τους ανθρώπους να βρουν εργασία και για να πληρώνουν επιδόματα ανεργίας, ωστόσο, η ομάδα των αστέγων είναι δύσκολο να επωφεληθεί από αυτές τις υπηρεσίες, λόγω έλλειψης ενημέρωσης, λόγω έλλειψης ενδιαφέροντος, λόγω φόβου απέναντι στον κρατικό μηχανισμό και λόγω της ενασχόλησης με την καθημερινή τους επιβίωση.

Αντίστοιχες περιπτώσεις που παρατηρήθηκαν κατά την πιλοτική έρευνα:

Ο Χ. είναι 35 ετών, ηλεκτρονικός. Εργαζόταν ως ιδιωτικός αστυνομικός. Διάφορες διαφωνίες στο οικογενειακό του περιβάλλον τον οδήγησαν να ζήσει στο δρόμο. Ζώντας πλέον σε ένα εγκαταλελειμμένο σπίτι, άρχισε να καθυστερεί στη εργασία του, να πηγαίνει με βρώμικα ρούχα, κρυωμένος. Η απόδοσή του έπεσε κατακόρυφα και σε συνδυασμό με το γεγονός ότι δεν είχε ρολόι ώστε να είναι στην ώρα του και με το γεγονός ότι δεν είχε χρήματα για το εισιτήριο του λεωφορείου, δημιουργήθηκαν διαφωνίες τόσο με τον εργοδότη όσο και με τους υπόλοιπους εργαζομένους. Απολύθηκε έναν μήνα αργότερα και έκτοτε ζει στο δρόμο.

Ο Β. πριν γίνει άστεγος εργαζόταν ως χορευτής και χορογράφος. Οικογενειακά προβλήματα τον οδήγησαν να γίνει αλκοολικός. Ύστερα από τέσσερα χρόνια στο δρόμο, οι ικανότητες και οι γνώσεις του είχαν εξασθενήσει και ταυτόχρονα, φέροντας το στίγμα του πρώην άστεγου και πρώην αλκοολικού, η εξεύρεση εργασίας είναι εξαιρετικά δύσκολη. Επιπλέον, έχει χάσει κάθε πτυχίο, ή πιστοποιητικό αποδεικτικό της ιδιότητάς του.

³⁴ Jan Van Der Ploeg and Evert Scholte, Homeless youth - Working with children and adolescents, Sage, London 1997

δ) Γυναίκες

Οι γυναίκες αποτελούν μια πολύ ευαίσθητη ομάδα, καθώς παρουσιάζουν υψηλότερα ποσοστά ανεργίας και φτώχειας, απ' ότι οι άνδρες. Σύμφωνα με την FEANTSA, το 1999, το 18% των γυναικών που είχαν τη δυνατότητα να εργαστούν ήταν άνεργες, ενώ, αντίθετα, μόνο το 7,5% των ανδρών που μπορούσαν να εργαστούν ήταν άνεργοι. Οι στατιστικές είναι ακόμη πιο άσχημες, συγκρίνοντας διαφορετικές ηλικιακές ομάδες. Για παράδειγμα, στην ίδια έρευνα, παρουσιάζεται το 55% των γυναικών από 15 ως 19 ετών να είναι άνεργες και το 37% των γυναικών 20 ως 24 ετών. Επίσης, οι Ελληνίδες αντιμετωπίζονται ως ευαίσθητη ομάδα από τη Ε.Ε. διότι, μέχρι πρόσφατα ξεπερνούσαν τις ανάγκες τους για επιβίωση, μέσω του ενεργητικού τους αποκλεισμού εντός της παραδοσιακής οικογενειακής ζωής. Αυτό που απομένει να ερευνηθεί από την Ε.Ε. είναι αν αυτός ο αποκλεισμός ισχύει ως σήμερα.

Είναι ευρέως γνωστό, πως οι Ελληνίδες έχουν αναπτύξει στενή εξάρτηση από τη λειτουργία της οικογένειας και πράγματι, βρίσκονται στην καρδιά του ελληνικού οικογενειακού συστήματος. Προφανώς, λοιπόν, βασίζονται στην οικογενειακή υποστήριξη μεταξύ άλλων και για τις ανάγκες της στέγασης.

Φαίνεται πως η διαδικασία της αυτονόμησης της ελληνίδας έχει ήδη αρχίσει, όμως έρευνες δείχνουν πως όταν προκύπτουν προβλήματα σε εργασιακό κυρίως επίπεδο, επιστρέφουν στην εξάρτηση από την οικογένεια ή τον κρατικό μηχανισμό. Έτσι, ορίστηκαν κάποιες ομάδες γυναικών που βιώνουν ιδιαίτερη δυσκολία στην εξεύρεση ή διατήρηση μιας στέγης, αλλά και προβλήματα φτώχειας και κοινωνικών προκαταλήψεων. Το ποσοστό των γυναικών που ζουν στο δρόμο, αγγίζει το ένα-τρίτο του συνολικού πληθυσμού.

ι) Ηλικιωμένες γυναίκες: Ένας μικρός αριθμός, που όμως δεν έχει προσδιοριστεί ακόμη, καταλήγει στο δρόμο.

Η Μ. είναι περίπου 70 ετών και άστεγη πάνω από 10 χρόνια. Η υγεία της βρίσκεται σε κακή κατάσταση, καθώς δεν έχει πρόσβαση στις κρατικές υπηρεσίες. Κοιμάται κρυφά στο υπόγειο μιας πολυκατοικίας και τα υπάρχοντά της αποτελούνται από χειροποίητα κεντήματα της μητέρας της και τα κουβαλάει πάντα μαζί της.

- ii) Μονογονεϊκές οικογένειες: Στην Ελλάδα αποτελούν μόνο το 5% του συνολικού πληθυσμού. Οι γυναίκες που ζουν μόνες με τα παιδιά τους, είναι χήρες, διαζευγμένες ή ανύπανδρες. Ένας μικρός –αλλά άγνωστος– αριθμός από αυτές καταλήγει να ζει σε ακατάλληλα για στέγαση καταλύματα και τα παιδιά τους εισάγονται σε ιδρύματα.
- iii) Πολυμελείς πυρηνικές οικογένειες: Οι μητέρες αναγκάζονται να αναθρέψουν το τρία ή περισσότερα παιδιά τους. Έτσι, στο μέλλον αντιμετωπίζουν έντονες δυσκολίες στο να επιδιώξουν έναν ανεξάρτητα τρόπο ζωής.
- iv) Θύματα ενοδοοικογενειακής βίας: Δεν υπάρχει ούτε κατά προσέγγιση ένας αριθμός σχετικά με τις γυναίκες που υφίστανται εκδηλώσεις βίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Για τη δημιουργία του οδηγού συνέντευξης που χρησιμοποιήθηκε για τις 10 συνεντεύξεις αστέγων που θα παρατεθούν παρακάτω, ο στόχος ήταν –όπως έχει αναφερθεί σε διάφορα σημεία της μέχρι εδώ ανάλυσης- να εξαχθούν τα ικανοποιητικότερα δυνατά αποτελέσματα, τα οποία τελικώς θα στηρίξουν και το αρχικό επιχείρημα, ότι δηλαδή είναι πολύ χρήσιμο να συνδυάζονται οι ποσοτικές με τις ποιοτικές μεθόδους, διότι άλλες πτυχές φωτίζει η πρώτη και άλλες η δεύτερη.

Για την ακριβέστερη απεικόνιση του προβλήματος των αστέγων, αλλά και για την επιτυχή δημιουργία του οδηγού συνέντευξης, χρησιμοποιήθηκε ως *προ-έρευνα*, ή αλλιώς ως *πilotική έρευνα*, η παρατήρηση που είχε πραγματοποιηθεί από τη συγγράφουσα κατά τα έτη 2002-2004 στο *Κέντρο Ημέρας Αστέγων* της μη-κυβερνητικής οργάνωσης «*Κλίμακα*». Στο πλαίσιο της παρατήρησης, πραγματοποιήθηκαν και ορισμένες εις βάθος συνεντεύξεις σε αστέγους-χρήστες των υπηρεσιών του κέντρου, οι οποίες στόχευαν αφ' ενός στην ανάδειξη των βασικών παραγόντων που οδηγούν έναν άνθρωπο στην έλλειψη στέγης και αφ' ετέρου στην παρουσίαση των συνθηκών διαβίωσης των αστέγων από τους ίδιους. Οι συνεντεύξεις αυτές είχαν τη μορφή αφηγήσεων ζωής και για το λόγο αυτό δεν βασίστηκαν σε κάποιο οδηγό συνέντευξης. Απλώς έγινε μια προσπάθεια να διατηρηθεί το νήμα των αφηγήσεων, υπενθυμίζοντας την τελευταία φράση, ή επαναφέροντας τη συζήτηση στα ζητήματα που ήταν εμφανές πως οι ίδιοι οι άστεγοι ήθελαν αρχικώς να θίξουν.

Για τις νέες συνεντεύξεις, λόγω του ότι έπρεπε να παραχθούν αποτελέσματα συγκρίσιμα, δημιουργήθηκε ένας *οδηγός συνέντευξης*. Για τη δημιουργία του, λοιπόν, αρχικώς αναλύθηκαν οι υπάρχουσες αφηγήσεις ζωής και από αυτές εξάχθηκαν οι βασικές θεματικές οι οποίες απαρτίζουν τη ζωή και τη σκέψη ενός αστέγου. Στη συνέχεια, οι θεματικές αυτές συγκρίθηκαν με τις βασικές θεματικές που προκύπτουν από την *Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών* και τελικώς δημιουργήθηκε ένας οδηγός συνέντευξης ο οποίος ουσιαστικά συνέβαλε στο να

θιχτούν όλα τα βασικά ζητήματα που απαρτίζουν το πρόβλημα, από τους ίδιους τους άστεγους.

Ως παράδειγμα παρατίθεται μια από τις αφηγήσεις ζωής που χρησιμοποιήθηκαν για τους παραπάνω λόγους:

ΑΦΗΓΗΣΗ ΖΩΗΣ Τ.

Έχω μητέρα, πατέρα, όχι ότι έχουν πάρει κάποιο διαζύγιο, απλώς είναι σε κάποια απόσταση. Η μάνα μου είναι αλκοολική. Είχε ... έχει κάνει πέντε παιδιά, ο ένας την έχει παρατήσει ξέρω 'γω μένει με τη γιαγιά μου και το θείο μου. Έχω μια αδερφή που 'ναι περίπου δεκαοχτώ-δεκαεννιά χρονών και μένει με τον πατέρα μου. Έχω έναν αδερφό μικρό που είναι περίπου στα δώδεκα. Δεν θυμάμαι και καλά, περίπου βάζω. Μένει με τον πατέρα μου. Και έχω κι έναν αδερφό που είναι περίπου τριάντα χρονών και είναι με ειδικές ανάγκες και είναι σε μια κλινική στο Λαγονήσι. Ενώ ο άλλος αδερφός μου δουλεύει σε σούπερ-μάρκετ, στο Δία στην πλατεία Κολιάτσου και μένει με τη θεία μου και τη γιαγιά μου και ο άλλος ειμ' εγώ. Λοιποοον. Υπήρχαν κάποιες διαταραχές οικογενειακές, ξέρω 'γω, μάχες και τα λοιπά, αυτά τα συνηθισμένα οικογενειακά πράγματα, προβλήματα. Η μάνα μου έπεσε στο αλκοόλ, ο πατέρας μου ήταν τζογαδόρος ξέρω 'γω. Ήμουν περίπου στα δεκατέσσερα-δεκαπέντε. Αρχίζαν κάποιες διαμάχες, κάποιες περιπέτειες ξέρω 'γω οικογενειακές μεταξύ πατέρας ξέρω γω και μάνας. Ε, έμπλεξ' η μάνα μου στο αλκοόλ, ο πατέρας μου ήταν τζογαδόρος, δηλαδή τα λεφτά που κερδίζ' απ' τη δουλειά του τα 'παιζε συνέχεια στα χαρτιά. Τέλος πάντων, μετά εγώ μόλις καταλάβαινα σιγά-σιγά το τι γίνεται, τον αδερφό μου επειδή τον είχανε στείλει στο Λαγονήσι, απ' τα δεκαπέντε μου, στην κλινική για να γίνει καλά. Έβλεπα και ότι ο αδερφός μου κιόλας ότι υπήρχε κάποια απομάκρυνση ξερω 'γω, άρχιζε κι έφευγε σιγά-σιγά απ' την οικογένεια. Η αδερφή μου μικρή ήταν ακόμα, εγώ δεκαπέντε η αδερφή μου ήταν δώδεκα, ο αδερφός μου ήταν πιο μεγάλος βέβαια, που σας λέω, ο Π. Να το λέμε έτσι με το ' όνομα για να ξέρετε.

Εεε και μόλις καταλάβαινα τι εγ... τι γινότανε γενικά στην οικογένεια, σκέφτηκα από μέσα... Σκέφτηκα; Δεν είν' ότι σκέφτηκα. Ξαφνικά, αφορμή ταπ-μπαπ άνοιξα την πόρτα και σηκώθηκα κι έφυγα και λέω θέλω να ζήσω την ελευθερία αυτή που έχω ούτε να μου λένε το «τι ώρα θα 'ρχεσαι σπίτι», Το «τι θα κάνεις», το «με πόσο χαρτζιλίκι θα βγεις» και τα λοιπά. Γιατί πιτσιρίκος είχα κάποιες διαμάχες εγώ. Ο πατέρας μου για να μη βγαίνω απ' το σπίτι (γελάει) μου έκρυβε τα παπούτσια. Εγώ τα 'βρισκα όμως. Γιατί συνήθως, όταν του λεγα, ξέρω γω πιτσιρίκος τότε «Μπαμπά να βγω άριο να παίξω με τους φίλους μου;» υποτίθεται για μπάλα, αλλά έπαιζα μπάλα, έπαιζα και μπάλα, πιτσιρίκος τότε, πριν πέσω στα ναρκωτικά στο κύκλωμα παρανομίας κι αυτά. Τον 'λεγα «μπαμπά να παίξω, να πα' να παίξω μπάλα;» «Ναι» μου λέει «Τι ώρα φεύγεις;» μου λέει «Λέω 6 ώρα», μου λέει «9 η ώρα θα 'σαι 'δω». «Εντάξει;» «Εντάξει» εγώ όμως δεν πήγαινα 9, πήγαινα 10, 11 για τι το διασκέδαζα. Ε τέλος πάντων υπήρχαν κάποιες διαμάχες μετά μόλις αργούσα, φέρω 'γω έτρωγα και το ξύλο μου (γελάει) συνηθισμένο αυτό. Μετά κάπου τρελαινόμουν κι έλεγα γιατί, ξέρω 'γω αυτό ρε γαμώτο θέλω μια ελευθερία, δηλαδή να περπατώ στο δρόμο και να μη ξέρω ούτε τι ώρα θα γυρίσω, να διασκεδάσω με τους φίλους μου, να κάνω αυτό που θέλω, και φυσικά δεν είχα και τα χρήματα. Τέλος πάντων παίρνω την απόφαση, έφυγα απ' το σπίτι στα δεκαπέντε μου, φεύγω απ' το σπίτι μου, άρχιζα έμενα στα παγκάκια ξέρω 'γω και τα λοιπά και ... κι έλεγα, σκεφτόμουν, 'ντάξει, έχω την ελευθερία μου, τα πάντα, το μόνο που δεν έχω:

λεφτά. Ε μετά μέσου κυκλώματος παρέας, ο ένας έβαζε την πιο τρελή ιδέα στον άλλον, αρχισα 'γω την παρανομία, ξέρω γω, έκλεβα για να ζήσω κι έτσι είχα γίνει ας πούμε κλέφτης. Ξέρω 'γω έκλεβα τον άλλον ε για να μπορούσα να ζήσω ξέρω 'γω να πάρω κάτι να φάω. Η έστω κάτι να φάω και τα λοιπά. Μετά ... μετά περίπου στααα δεκαπέντε και μισό, ήρθε η άλλη παρέα ξέρω 'γω, το άλλο κύκλωμα, στο μισό χρόνο, στα δεκαπέντε, στο μισό χρόνο, ήρθε το ' άλλο κύκλωμα της παρέας ξέρω 'γω, των ναρκωτικών. Ε μεταααα.....

Εμένα στα παγκάκια, στα δεκαπέντε μέχρι τα δεκαπέντε μισό. Λοιπόν.

Πάει, έρχεται το άλλο κύκλωμα της παρέας, των ναρκωτικών ξέρω 'γω μου λένε «Πάρε αυτό να δοκιμάσεις, πάρε εκείνο», Εγώ έλεγα 'νταζει να πάρω αυτό να δοκιμάσω» γιατί ελευθερία ξέρω 'γω ήθελα να δοκιμάσω τα πάντα, κάτι που δεν είχα ζήσει ξέρω 'γω. Και μόνο έτσι δοκιμή, γιατί έβλεπα τους φίλους μου και μου λέγαν «Ωραίο καλό» ξέρω 'γω και λοιπά, λέω «Ντάζει» να δοκιμάσω (γελάει). Έπαιρνα μετά ' αρχισ' απ' το χασίσι, δοκίμασα το χασίσι, στα δεκαέξι μου αρχισα τα χάπια, κι α ... περίπου στα δέκα... μαζί με τα χάπια, δηλαδή τρεις μήνες ειχ' αρχίσει τα χάπια, ήμουνα δεκαέξι χρονών. Δεκαέξι αρχίζω τα χάπια και στους τρεις μήνες περίπου, πον' μια στα δεκαέξι έχω σταματήσει τα χάπια κι έχω αρχίσει την πρέζα, ε μετά την πρέζα ήρθαν οι μυτιές, ήρθε μετά το τέλος πάντων η καπνιστή που λένε, μετά ήρθε η κόκα ήρθαν τα ecstacy, τα τριπάκια, χίλια δύο ναρκωτικά και μετά η θρ... και μετά έφερα ήρθε από μόνο του αυθόρμητο έτσι χωρίς να το καταλάβω τι γίνεται, τι γινότανε —ήθελα, βέβαια, δοκίμασα, και μ' άρεσε κιόλας- μετ' άρχισε το βελόνι. Η ... σύριγγα. Ήμουνα, μετά πάω στα δεκαεφτά Ενώ στο μεταξύ κοιμόμουνα στα παγκάκια. Ζητιάνενα ξέρω 'γω κανα κατοστάρικο, ξέρω 'γω από δω από κει να φάω να πάρω τη δόση μου — πιο πολύ κοιτάγα να πάρω τη δόση μου, βέβαια στην Ομόνοια. Κατέβαινα Ομόνοια, ξέρω 'γω είχα γίνει γνωστός από δω δεξιά-αριστερά, ξέρω 'γω και εεε βάραγα σύριγγα. Λοιπόν στα δεκαεφτά μισό, εκεί που κοιμόμουνα στα παγκάκια έρχεται ένας και πεταγет' ένας φίλος μου και μου λέει «Θες να βάλεις λεφτά», «θέλω», «Ωραία» μου λέει «Θα πα' να κάνουμ' αυτό κι αυτό κι αυτό». Ποιο ήταν δηλαδή αυτό κι αυτό: Θα πάμε στη Δάφνη, θα πάρουμε ένα κιλό χασίσι, θα πα' να το πουλήσουμε σε διάφορες περιοχές —είχαμε κινητό- θα πάνα πουλήσουμε σε διάφορες περιοχές και θα κρατήσουμε τα λεφτά που 'ναι να κρατήσουμε και την ποσότητα που' ναι ποσότητα για μας. Για μας δηλαδή να πιουμ' εμείς. «Εντάζει;» «Εντάζει». Εγώ δεν είχα λεφτά, κατευθείαν είπα το 'ντάζει, ξέρω 'γω, λέω λεφτά, άστεγος εγώ, λέω εντάζει, θα 'χω λεφτά, ξέρω 'γω διακόσια στη τσέπη. Έμενα σε παγκάκια, σε παρκαρισμένα αμάξια παλιά, χίλια δύο.

Τέλος πάντων οι γονείς μου δεν 'κάτσαν να με ψάξουνε. Δεν 'κάτσαν να με ψάξουν ξέρω 'γω ενώ μου λέγανε γύρνα στο σπίτι, απ' τον αδερφό μου , τυχαία ξέρω 'γω που συναντιόμασταν, γιατί έβγαζαν τον αδερφό μου να με ψάξει και μ' έβρισκε, μου 'λεγε «Έλα σπίτι» του λέω «Δεν πάω πουθενά». «Έλα σπίτι σε ψάχνει ο μπαμπάς, η μαμά, θέλουνε το καλό σου, δεν θα σε ξαναβαρέσουν», του 'πα «Δεν πάω πουθενά» του λέω «Εδώ θα κάτσω» του λέω «Εδώ μ' αρέσει, εδώ θα κάτσω». Τέλος πάντων στα παγκάκια αυτά, λοιπόν, τέλος πάντων στα παλιά σπιτάκια ξέρω 'γω και σπίτια

Ναι πάμε στη Δάφνη, κουβαλάω 'γω το κιλό πάνω σε μια τσάντα σχολικά που είχα, κουβαλάω 'γω το κιλό, πάμε στον Πειραιά, σπρώχνουμε τι σπρώχνουμ' εκεί πέρα, πάμε μετά Κηφισιά, πήγαμε σε διάφορες περιοχές τελοσπάντων, πουλήσαμε και μείναν 300 γραμμάρια. Τα 300 γραμμάρια ήταν τώρα τα 150 για μένα και τα ' άλλα '150 για το φίλο μου,. Ωραία κι είχαμε και περίπου διακόσια χιλιάρικά στη τσέπη. Και τα δύο κινητά. Ωραία. Και ξαφνικά εκεί που μένουν τα 300 γραμμάρια πως έγινε τώρα όλη η φάση, να σας πω πως μπήκα φυλακή. Είμαι στην Καισαριανή στο πάρκο, κι όπως έχω βάλει το χαρτόνι κάτω κι έχω, το 'χω σπάσει δηλαδή τα 300 γραμμάρια, τα σποράκια αυτά, χίλια δύο, ξέρω 'γω τις βλακείες. Ξαφνικά περνάνε δύο «ζητάδες». Οι «ζητάδες»

οι μηχανόβιοι, οι μπάτσοι. Λοιπόν και του κάνω «Σσσουντ, μη κουνιέσαι καθόλου» του λέω, του πιάνω το χέρι ξέρω γω, να μην κουνηθεί καθόλου και μας πιάσουν κι όπως είναι οι δύο.

(Διακοπή)

Γράφει αυτό; Ντάξει; Λοιπόν, πού είχαμε μείνει; Ναι.

- Στο παρκάκι

Κι εκεί που 'μουννα στο παρκάκι, του κρατάω το χέρι και του κάνω «Σσσς, μη μιλήσεις, είμαστε για φυλακή, όπως είμαστε».

Περνάν οι δύο ζητάδες, λέω 'ντάξει. Δεκαεφτά μισό ήμουννα σ' αυτή τη φάση, ακριβώς. Ημουννα... ήμουννα ξενύχτης από ένα, κλαμπ ας το πουμε' έτσι, ξέρω 'γω διασκέδασης και είχα φύγει κατευθείαν 'ντάξει ήμουννα «cosy» δεν ξέρω αν ξέρετε τη λέξη «cosy»;

Οκέι και 'κει που 'μουννα δεκαεφτά μισό από κλάμπ ξέρω γω, ξενύχτι χίλια δύο! Ξέρω 'γω, πρωινή φάση, έντεκα η ώρα φύγαμε να κάνουμε το εμπόριο εε φεύγουμε τελοσπάντων οι δύο ζητάδες και κάνω ξέρω 'γω μέσα μου ένα 'Φφφφφφφφ. Γιατί το 'ντάξει, ξέρεις ρε παιδί μου ξέρω 'γω, το άγχος μη μας πιάσουνε. Τελοσπάντων ε χτυπάει το κινητό μου τηλέφωνο, μου λέει ένας «μου λέει «θέλω τριάντα ξέρω 'γω χιλιάρικα» στην ... πέσ' το μωρέ στην είσοδο του πάρκου ξέρω 'γω, στην κεντρική είσοδο, στο σκουπιδιάρικο μέσα.

Ωραία του λέω «Ναι θα το πετάξω μέσα, αφήνεις τα λεφτά και φεύγουμε. Δεν θα πάω – του λέω- 'γω θα στείλω ένα δικό μου» μου λέει ξέρω γω «Μην είναι ρουφιάνος» του λέω «όχι» του λέω «Δεν είναι ρουφιάνος» ξέρω γω. Από τόσες δουλειές που 'χαμε κάνει εμένα δε μου 'χε δείξει πως είναι ρουφιάνος. Και τελοσπάντων σε ετοιμάζω το το τεμάχιο ξέρω 'γω των τριάντα χιλιάδων μ' ινδική κάνναβη, τον στέλνω τον φίλο μου, του λέω... Των τριάντα χιλιάδων δηλαδή ... την ποσότητα, δηλαδή μου λέει «Τριάντα χιλιάδες» και 'γω υπολογίζω την ποσότητα. Το χασίσι είχα βάλει μέσα, το 'χα ζυγίσει, και ανάλογα με τη ζυγαριά, με τα γραμμάρια ήταν και η τιμή. Ωραία και στέλνω το φίλο μου και του λέω «θα πας στην κεντρική είσοδο μέσ' στο σκουπιδιάρικο» του λέω «Θα βάλεις το χέρι σου, σ' ένα πακέτο» του λέω «με ... σε χαρτόνι μανάβη, ξέρω γω που βάζουνε ντομάτες, τι βάζουνε, έχει τα λεφτά. Θα πάρεις το χαρτόνι» του λέω «εσύ, θα αφήσεις αυτό που έχει» του λέω «μέσα και θα 'ρθει αυτός να το πάρει από 'κει πέρα. Εντάξει; «Εντάξει» Λοιπόν, πάει αυτός κι αργεί να 'ρθει. Ενώ στο μεταξύ τι χε γίνει. Πάει να αφήσει το ... πάει να πάρει τα λεφτά, πα να πάρει τα λεφτά, πάει, τα παίρνει, τα βάζει μες στην τσέπη, ν' αφήσει το χασίσι και 'κει που πάει ν' αφήσει το χασίσι και κάνει δύο βήματα να φύγει, του πιάνουν οι μπάτσοι. Ρουφιανιά από άλλον. Λοιπον. Απ' αυτόν που μας πήρε τηλέφωνο. Τον πιάσανε φαίνεται πιο κάτω και για να μη μπει φυλακή αυτός έδωσε σε μένα. Αλλά για καλή μου τύχη όμως εγώ δεν πήγα. Έστειλα το φίλο μου. Άμα είχα πάει εγώ θα είχανε πιάσει εμένα. Τελοσπάντων πιάνουν το φίλο μου. Και βλέπω τώρα 'γω πάει μισή ώρα, πάει ένα τέταρτο, πάνε δέκα λεπτά, πάει μια ώρα και δεν έχει έρθει ακόμα. Κι εγώ είχα κάτσει έτσι και σκεφτόμουννα. Μπα, λέω δεν μπορεί να γίνει καμιά στραβή, λέω. Μετά από λίγο με παίρνει τηλέφωνο στο κινητό και του λέω «Έλα ρε, ξέρω 'γω που είσαι; Τι έγινε;» του λέω «Χάθηκες» μου λέει «Όχι» μου λέει «Έρχομαι τώρα» μου λέει «Που είσαι εσύ» Στο γνωστό μέρος «Έλα στην είσοδο» μου λέει «γιατί υπάρχει ένα πρόβλημα μ' αυτόν» Και καλά ότι ήρθε κι ότι του λέει «Αυτό, δεν είναι τριάντα χιλιάρικα αυτό, είναι δέκα χιλιάρικα ξέρω 'γω, με κλέβετε» Α-ου μου 'λεγε ψέμματα. Λέω «Ντάξει θα 'ρθω 'γω στην είσοδο» του λέω «να συνεννοηθώ 'γω μαζί του, να δούμε τι πρόβλημα υπάρχει». Και μια πάνω στην είσοδο, μια πάω στην είσοδο και 'κει που είν' αυτός, είναι δηλαδή γενικά είμαι: εδώ και περπατάω έρχομ' εδώ πέρα (κάνει σχεδιάγραμμα) δεν υπήρχαν ούτε μπάτσοι ούτε τίποτα, του λέω «Έλα, τι έγινε που 'ναι ο άλλος» «Ποιος άλλος;» μου λέει και την πήρα χαμπάρι με τη μια και κοιτάω τριγύρω μου και βλέπω ξαφνικά να σκάει ένας.

Δηλαδή ήταν τρία δρομάκια: ένα τα και 'γω 'μουννα στη μέση. Και βλέπω έναν να 'ρχεται από εδώ ένας από εδώ, ασφαλίτης βέβαια, κι ένας από πίσω μου. Τώρα πως ξεφυτρώσαν από πίσω μου δεν το κατάλαβα. Κοιτάω, κάνω μια έτσι, βλέπω κατεβαίνει ένας, κάνω ένα έτσι κατεβαίνει άλλος ένας, κάνω ένα πίσω, κατεβαίνει κι άλλος ένας. Ε, λέω αυτό ήτανε, μιας πιάσανε.

Έρχονται, μου βάζουν χειροπέδες, μου λένε «ποιανού είν' το μαύρο;» Το μαύρο είν' το χασίσι —«Ποιο χασίσι ρε παιδιά» του λέω «Δεν υπάρχει χασίσι» Βγάζουνε το τενεκεδάκι με το χασίσι, του λέει του φίλου του «Φύγε» του λένε «Ντάξει, του λένε, συ δεν μπαίνεις φυλακή» Τρελάθηκα 'γω, λέω «τι έγινε» λέω. Γιατί με ρουφιάνευε εμένα. Δηλαδή με φώναζε για να με πιάσουνε, για να την κάνει αυτός. Γίνονται αυτά. Γίνονται, πως δεν γίνονται για να γλιτώσει ο άλλος τη φυλακή γίνεται. (Κενό).

Σαν έμπορο, κατοχή και χρήση ναρκωτικών ουσιών ινδικής κάνναβης. Ενώ αυτός την έβγαλε καθαρή, δηλαδή τον πιάσανε και του 'πανε: Για να μη σε πιάσω τώρα για τη δουλειά που κάνεις, δωσ' μας από ποιον το πήρες. Το μεγαλοέμπορα «και καλά το μεγάλο κεφάλι, υποτίθεται, λοιπόν τελospάντων «για να σ' αφήσουμε» κι αυτός δέχτηκε. «Λέει κάτσε μην τρέχω δικαστήρια και το μάθει η μάνα μου κι ο πατέρας μου». Ενώ 'γω μάνα και πατέρα δεν είχα, είχα φύγει απ' το σπίτι εγώ. Την ήξερε τη φάση ο φίλος μου. Και λέει... Φίλος; Τέλοspάντων. Και λέει γιατί να μην τα φορτώσω στον κόκορα; Καταλάβατε τι έγινε; Λοιπόν και πηγαίνει και με πιάνουν, μου βάζουν χειροπέδες μου λένε «Ασφάλεια» «Ωραία ρε παιδιά» λέω, «τι έγινε» Μου λένε που 'ναι το χασίσι», λέω «ποιο χασίσι ρε παιδιά» του λένε «το β χασίσι ποιανού είναι» του φίλου μου, του λέει δικό μου, τον κοιτάω καλά-καλά, του λέω «δικό μου ειν' το χασίσι»; Μου λέει «Ναι» του λέω «Έχω κανα χασίσι», μου λέει «Πως δεν έχεις» και πάει με πάει δηλαδή στον ντενεκέ, δίπλα, βγάζει το σακουλάκι και παίρνει το χασίσι και μου λέει «Αυτό ποιανού είναι;» του λέω «Αυτό δικό μου είναι;» του λέω «Κοίτα με καλά» του λέω «ρε» μου λέει και τον κάνω ξέρεις νοήματα, ξέρεις μην πεις καμιά βλακεία και ... και αυτός συνέχιζε έλεγε ότι είναι δικό μου (γελάει) ότι είναι δικό μου, τον κοιτάω καλά-καλά, του λέω τελospάντων τον φτύνω στα μούτρα, κανονικά, μεσ' τη μάπα τον φτύνω, του λέω «Δεν θέλω να σε βλέπω, σήκω κα φύγε» του λέω «Τώρα». Τρώω πέντ' έξι ψιλές, για τη χειρονομία που έκανα στο φίλο μου, απ' τους μπάτσους, μου λέει, «Πες μας τελικά και το άλλο χασίσι που είναι» «Ποιο χασίσι —λέω— μόνο αυτό έχω, ξέρω 'γω αυτό βρήκες, αυτό έχω» κι είχα τα 300 γραμμάρια στο χαρτόνι, στο πάρκο, λίγο πιο κάτω, μέσ' στη τσάντα και το κινητό μου είχ' αφήσει 'κει κάτω. Και μου λέει «πες μας. Που είναι, μη μας αναγκάζεις να φωνάζουμε τον άλλο τώρα να μας πει» «Μα δεν έχω» λέω «τίποτ' άλλο» ξέρω 'γώ. Γιατί με συμφέρει εμένανε με πιάσουν με τόσα λίγα. Αν με πιάναν με τόσα πολλά θα' τρωγα πιο πολλά χρόνια. Έτσι πίστευα. Ωραία. Φωνάζουν το φίλο μου «που το 'χει το άλλο;» λέω «πιο κάτω, θέλετε να σας πάω», εγώ περίμενα 'κει στην κεντρική είσοδο, πηγαίνει αυτός με τους μπάτσους, βλέπουν το χασίσι, με παίρνουνε κάτω και βλέπουνε τώρα ξέρω 'γω τη τσάντα κλειστή, με το χασίσι μέσα, κάποιος τα 'χε μαζέψει, τα 'χε βάλει μέσα ξέρω 'γω και όλα ήταν δηλαδή εικοσιπέντε σακούλια ξεχωρισμένα, τάληρα, πεντοχίλιαρα. Ωραία. Και ήταν κλειστή η τσάντα μου με παν' εκεί, μου λένε «Άνοιξ' τη τσάντα» κι όπως σκύβω ξέρω 'γω ν' ανοίξω τη τσάντα και την ανοίγω έτσι την τσάντα, είχα μια σχολικιά, ξέρω 'γω Ρολο, την ανοίγω έτσι, μου λέει αναποδογύρισέ την, του λέω «Να την αναποδογυρίσω τώρα ή μετά» του λέω (γελάει). Μου λέει «Μας κάνεις και πλάκα» Του λέω «Να τη γυρίσω απ' την ανάποδη;» «Ναι» μου λέει, ξέρω 'γω. Εγώ, τι είχα κάνει εγώ; Την κλείνω, εκεί που την ανοίγω την ξανακλείνω και τη γυρίζω ανάποδα. «Ορίστε», του λέω «Ναι» μου λέει «Μας κοροϊδεύεις;» Τρώω πέντ' έξι ψίλες ακόμα, ξύλο, τέλοspάντων (γελά) την ανοίγω. Προσπαθούσα ρε παιδί μου να κάνω κάτι που να έχω το χρόνο να σκεφτώ, να κάνω κάτι, να τους φύγω, αλλά δεν σκέφτηκα, δεν

μπορούσα να σκεφτώ, δεν μου αφήσανε το χρόνο. Ήτανε τρεις, αλλά 'ντάξει δε πειράζει κι επειδή ήταν τρεις; Να σας πω μετά τι έγινε. Λοιπόν και μου λένε «Άνοιξε την τσάντα και γυρίσε την ανάποδα κα-νο-νι-κά». Δηλαδή από μέσα την τσάντα όπως ειν' αυτή η τσάντα (δείχνει τη τσάντα μου) να βάλω το χέρι μου μέσα και να τη βγάλω έτσι απ' έξω. Καταλάβατε;

- Ναι

Ωραία, λοιπόν. Ανοίγω τη τσάντα, την αναποδογυρίζω ανάποδα και πέφτουν τα 25 σακκούλια, λέει «Ποιουνού είναι αυτό» «Δικό μου πάντως παιδιά δεν είναι» Ρωτάει το φίλο μου «Ποιουνού ειν' αυτό; «Του παιδιού», λέει Του (όνομα) ξέρω γω. Αμάν λέω από μέσα μου! Αυτό ήταν ε, πάει. Λέει «Μας κοροϊδεύεις Ε τρώω τουλάχιστον ποσολό ξύλο (γελάει) δηλαδή εκεί έφαγα όχι λίγο, έφαγα πολύ ξύλο. Μου πήραν το κεφάλι και μου το βαράγανε πάνω στο καπώ. Του αμαξιού. Και τέλος πάντων είχα ματώσει τι είχα κάνει και τελικά αφού το βρήκανε ε ξέρω 'γω, δεν μπορούσα να πω ψέματα τώρα. Και μου λένε «θα μας πεις τώρα ποιουνού είναι;» Λέω «Τι να σας πω τώρα ρε παιδιά; Αφού έχετε και το ρουφιάνο δίπλα, τι να σας πώ, ότι δεν είναι δικό μου; Δικό μου είναι!» «Και γιατί μας έλεγες ψέματα» Πάλι ξύλο ξέρω 'γω, και 'κει του ναι τρεις ασφαλίτες, πώς πα 'να με βάλουν στ' αμάξι, μ' έχει για καλή μου τύχη, δηλαδή, μπαίνει ο ασφαλίτης όπως είναι τ' αμάξι εδώ, ντάξει; Είμ' εγώ εδώ με τον έναν ασφαλίτη και πα 'να πει ο ένας στη θέση του συνοδηγού κι ο άλλος ειχ' έρθει από δω κανονικά για να μπει στη θέση του οδηγού για να πάρουν τ' αμάξι και να φύγουμε μαζί. Κι όπως μ' έχει απ' το ένα χέρι εδώ πέρα, ο ασφαλίτης, τον κάνω ένα έτσι και σηκώνομαι και φεύγω κι αρχίζω και τρέχω και τρέχουν κι αυτοί μαζί. Κάποια στιγμή βγαίνω στην κεντρική λεωφόρο δεν θυμάμαι ακριβώς τους δρόμους, βλέπω σε πηγαίνω ρε παιδί μου σ' ένα δρόμο, βλέπω λεωφόρο. Και κοιτάω πίσω μου, μετά από τρέξιμο, ξέρω 'γω, περίπου μισή ώρα, κοιτάω πίσω μου δεξιά-αριστερά. Δεν βλέπω κανέναν απ' αυτούς που με πιάσανε. Ω! Λέω ωραία τη βγάλαμε καθαρή. Είχα μια μπλούζα, ξέρω 'γω, με τη μπλούζα, ξέρεις, την είχα βγάλει και σκουπιζόμουν ξέρω 'γω με τον ιδρώτα να μη φανώ ότι από κάπου ήρθα έτσι κι έτρεχα, να μη με καταλάβουν και τα αίματα, σκουπίζομ' όσο μπορούσα να σκουπιστώ και βγαίνω στη κεντρική. Ξαναφοράω τη μπλούζα. Βγαίνω στην κεντρική, είναι ο δρόμος αυτός, κι ένας δρόμος που πάει έτσι. Κι ο δρόμος πηγαίνει έτσι. Είν' αυτός ο δρόμος (σχέδιο). Και βγαίνω εδώ στα φανάρια. Κι είναι σταυρός ο δρόμος, διασταυρώσεις. Λοιπόν. Κι όπως περπατάω εγώ εδώ πέρα κι ανεβαίνω, όπως ανεβαίνω, ξαφνικά βλέπω να 'ρχονται από πάνω στο αντίθετο ρεύμα τρία ασφαλιστικά, να κοιτάω πίσω να γυρνάω και να βλέπω δύο περιπολικά, και να κοιτάω στα πλάγια και όπως είμαι στο δρόμο> Έτσι και να βλέπω δύο και δύο ζητάδες. Βγαίνουν απ' τα αμάξι, ξέρω 'γω με τα μπιστόλια, χίλια δύο, μα μου, πίσω από πόρτες μου λένε «Ψηλά τα χέρια και πέσε κάτω στο έδαφος τώρα», μου λέει «Με τα γόνατα τώρα», μου λέει, «Και το πρόσωπο στο δρόμο, κάτω». Ε, λέω αυτό ήταν, με πιάσανε, ξέρω 'γω πέφτω κάτω, τρώω ξύλο, 'κει πέρα, με βάζουν μες στο περιπολικό, ανάκριση εκεί πέρα, μπαίνω φυλακή. Λοιπόν, μπαίνω φυλακή, μόλις μπαίνω φυλακή με περνάνε με ... δηλαδή, απ' ότι είχα δει στα έργα, είχα δει στα έργα και βλέπω τώρα. Στα έργα δείχνει ότι περνάς μια πόρτα, δύο πόρτες, τρεις. Τελοσπάντων, 'γω μπαίνω μέσα κι όπως μπαίνω μέσα μου ανοίγουν μια πόρτα βαριά και περνάω μέσα στην ακτίνα και βλέπω τώρα όλους τους κρατούμενους. Δηλαδή έτσι όπως ήμουν στενοχωρημένος και μπαίνω μέσα, μες στο τέτοιο ...

(διακοπή) Κι όπως ήμουν στεναχωρημένος και μου 'χανε πει σε ποιο κελί, ξέρω 'γω, να πα να μείνω, γυρίζω το κεφάλι μου και βλέπω τους κρατούμενους και λέω από μέσα μου «(όνομα) κόλαση». Αυτό ήτανε Κόλαση. Μπαίνω τελοσπάντων, βλέπω πέντ' έξι ξέρω 'γω απ' έξω, με προσέχανε στη φυλακή. Πάω στο δικα... Έρχετ' η εξεγερση. Ναι, βρήκα γνωστούς ξέρω 'γω πέντ' έξι απ' τα κυκλώματα πριν μπω φυλακή. «Α, πως

μπήκες εδώ μέσα, τι έγινε και που είσαι (όνομα) και γιατί μέσα εσύ, δε σε περίμενα να μπεις» Μα-μου, «Ε, λέω τα 'φερε έτσι η ζωή, βγάλω κι αυτή την εμπειρία» Τελοσπάντων γίνεται μια εξέγερση στον Αυλώνα, γίνετ' η εξέγερση και με χρεώνουν ότι χάλασα το φαρμακείο με τα χάπια. Τότε δεν ήξερα, άμα όντως το έκανα, για να μου λένε για να με χρεώνουνε ... Είχα πάρει χάπια. Τα χάπια τά'χαμε βρει σε μια αποθήκη, πρώτα που τη σπάσαμε και μετά μόλις πήρα τα χάπια, διάφορα χάπια: Lexotanil, Leginedol, Ipnostedon, Blecadan τα πάντα, ό,τι υπήρχε στο ιατρείο, πάω μετά στο φαρμακείο – Έτσι μου 'πανε- και τραβάω κλωτσιά και σπάει η πόρτα. Κι όπως τραβάω, σπάει η πόρτα, είχε μέσα λεφτά, το χρηματοκιβώτιο, που αφήνανε στα επισκεπτήρια ξέρω 'γω οι γονείς για τα παιδιά τους, ε φωτογραφικές μηχανές, κάτι γκλομπ, ξέρω 'γω των μπάτσων, κάτι δακρυγόνα, κάτι μάσκες, κάτι φωτογραφίες, τσιγάρα, γιατί έχουμε και μπακάλη εκεί, σα σουπερ-μάρκετ.

Ωραία, και μου 'λέγαν έσπασα 'γω το φαρμακείο και με βρήκαν πάνω στο γραφείο ξέρω 'γω του αρχιφύλακα, κομμάτια ξέρω 'γω, λιώμα. Περνάω από εισαγγελέα της φυλακής, και μου λέει έξι μήνες ποινή παραπάνω δηλαδή απ' αυτή που θ' ακούσω για τα 300 γραμμάρια που με πιάσανε.

Δεν είχ' ακόμα δικαστεί για τα 300 γραμμάρια. 300 γραμμάρια με οδηγήσανε ξέρω 'γω και μπήκα φυλακή. Και και πάνω στον εισαγγελέα και μου ορίζει έξι μήνες ακόμα παραπάνω ποινή και τρεις μέρες στην απομόνωση μέσα. Εντάξει; Εντάξει. Κάθομαι τρεις μέρες απομόνωση και είχα και τους έξι μήνες τώρα στην πλάτη. Δεν έχω δικαστεί ακόμα. Πάνε δύο μήνες, πάω δικαστήριο, στη στα εφετεία στα καινούρια εδώ πάνω στης Αλεξάνδρας λοιπόν και ακούω τέσσερα χρόνια. Δικηγόρο δεν είχα, δεν είχα τίποτα. Μου βάλανε πάνω στην αίθουσα. Τους γονείς μου τους είχα πάρει τηλέφωνο. Τελοσπάντων, μου λέει οοο Πρόεδρος, μου λέει τέσσερα χρόνια ξέρω 'γω, ποινή, πάνω στο δικαστήριο. Φεύγω απ' το δικαστήριο, γυρίζω στη φυλακή, τώρα κοίτα να σας δώσω να το καταλάβετε. Μπορεί να μην το καταλάβετε. Απ' τα τέσσερα χρόνια, βγάζω τα δύο πέμπτα. Το καταλάβατε;- Μπράβο, άρα βγάζω δεκαοχτώ μήνες όχι τέσσερα χρόνια, δεκαοχτώ μήνες και έξι μήνες, μας κάνουνε πόσο; εικοστρείς, εικοστέσσερα; Ωραία κάπου 'κει, Λοιποον και μόλις έχω πάει δικαστήριο, έχω φάει τέσσερα χρόνια για να βγάλω δεκαοχτώ μήνες, ντάξει, και μαζί με τους έξι μήνες, εικοστρείς μήνες. Ήταν να μπω στη δουλειά, για να βγάλω το μικρότερο της ποινής, γιατί εκεί δουλεύεις όχι για να πάρεις λεφτά, δουλεύεις για να βγεις γρηγορότερα. Και π' τους εικοστέσσερεις θα 'βγαινα στους δεκαπέντε. Τότε 'γω είχα μέσα ένα χρόνο φυλακή. Ήμουνα δώδεκα μήνες τοτ 'εγώ στη φυλακή. Ήμουνα ένα χρόνο και μαζί με-την εξέγερση που έγινε το Πάσχα, πότε έγινε, δεν θυμάμαι και με τη δουλειά θα 'φευγα σε εικοστέσσερεις. Λοιπόν. Και κάνω την αίτηση στην κοινωνική υπηρεσία, κάτω στα γραφεία ξέρω 'γω της φυλακής, να μπω στη δουλειά. Την άλλη μέρα ήταν να μπω στη δουλειά. Δουλεύω δυο-τρεις μέρες και μετά πως έρχεται η φασαρία, ξέρω 'γω, μες 'στη φυλακή και τσακώνομαι είμαστε με φάρες 'κει μέσα. Δηλαδή οι Κούρδοι, έχουν το δικό τους πηγαδάκι μες 'στη φυλακή, οι Πακιστανοί το δικό τους, οι Κινέζοι το δικό τους, είναι οι διάφοροι αλλοδαποί και πάνω με φάρες: Ρώσοι, Αλβανοί, Έλληνες, Τσιγγάνοι διάφορες φάρες.

Όχι, όχι, όχι. Οι περισσότεροι Έλληνες ήταν στο Κορυδαλλό. Στ' ανήλικα ήταν Αλβανοί περισσότεροι. Ήμασταν πολύ λίγοι Έλληνες. Τελοσπάντων. Και ... και πάντα εκεί μέσα υπάρχει μια κυριαρχία ρε παιδί μου, ξέρω 'γω, κάποιος κρατάει τους Έλληνες, ο πιο παλιός, ποινή που έχει, η ο πιο παλιός μες 'στη φυλακή κι έχει κάτσει πολλά χρόνια, κρατάει και τους Έλληνες. Με την έννοια δηλαδή κάνει κουμάντο στους Έλληνες. Ωραία. Έρχετ' αυτός ο «κουμαντάρο» ξέρω 'γω που ... και μας λέει να κάνουμε για ν 'αποκτήσουμε το σεβασμό μας, θα πα 'να τσακίσουμε τους Ρώσους. Οι Ρώσοι ήταν 25 κι εμείς ήμασταν γύρω στα 45 άτομα, κι αυτοί ήταν 25. Εντάξει; Εντάξει δεν μπορούμε

να πούμε όχι. Γιατί αναλόγως θα βγούμε κότες, με την έννοια, στη φυλακή, βλάκες κι άμα βγούμε βλάκες μέσα στη φυλακή, πάει η φυλακή, μέσα δεν μπορεί να την βγάλεις. Αν δεν ... δηλαδή αν δε μπεις στη φυλακή με λίγο να μη σε πάρει από κάτω κατευθείαν μόλις μπεις στη φυλακή και μπεις λίγο έτσι όπως εισ' έξω, ότ' είσαι μάγκας ρε παιδί μου ξέρω 'γω ότι δεν μασάς στο ζύλο, τσακώνεστε, κάνεις ότι είσαι αλανιάρης, λίγο έξυπνος ξέρω εγώ. Ε ρε παιδί μου βγάζεις μια σωστή φυλακή. Η κακή είναι ότ' άμα μπεις και σ' έχει πάρει από κάτω και λες «Αχ Παναγία μου φυλακή; Πρέπει ν' αυτοκτονήσω τώρα και τι να κάνω και τα λοιπά και σε πάρουν για πλάκα με την έννοια ότι φοβάσαι τη φυλακή, τότε μετ' αρχίζει και τα πράγματα χειροτερεύουν (γελάει).

Που είχαμε μείνει; Α με την έννοια πώς να τη βγάλεις κακή και πώς να τη βγάλεις άσχημα. Ε με την έννοια ότι άμα μπεις δηλαδή με το φόβο ότι «Α» μπήκα φυλακή» και τα βλέπεις τα πράγμα σκούρα «Μου λείπουν οι γονείς μου, μου λείπει το σπίτι μου, μου λείπει πάνω απ' όλα η ελευθερία μου κι η κοινωνία». Τον άλλον τον τρελαίνει αυτό. Και φτάνει σε φάση ν' αυτοκτονήσει κιόλας. Ε μετά αυτή είναι η φυσική δηλαδή που ανοίξει-κλείσει η φυλακή η 'κει στο προαύλιο, κάθονται σε μια γωνία και κλαίνε τη μοίρα τους. Ε σε βλέπουνε για βλάκα και περνάς μετ' από χίλια δύο βασανιστήρια (γελάει πονηρά). Με την έννοια δηλαδή τον πιάνεις, τον βαράς (με κοιτάζει). Τον Βαράς δηλαδή για ποιο λόγο, το κέρδος δηλαδή αυτουνού. Δηλαδή εγώ που βαράω τον «κούκλο» παραδείγματος χάρη ποιο ειν' το κέρδος, το κέρδος μου. Τον βαράω για να μου πλύνει τα ρούχα. Τον βαράω για να μου πλύνει το πιάτο. Τον βαράω, έτσι γουστάρω «να περνά η ώρα μου. Λογικό, λογικό είναι δεν είναι, τελοσπάντων έτσι είναι οι τρόποι για να επιβιώσεις μέσα στη φυλακή» Πρέπει να μπεις δηλαδή, σκληρός, σκληρός να μπεις. Ούτεεε βλάκας, ούτε μαλάκας με την έννοια. Πρέπει να μπεις σκληρός, όπως ήσουνα έξω, πρέπει να μπεις μ' αυτή τη ψυχολογία μέσα.

Γιατί αλλιώς και πολύ εύκολα κιόλας, δηλαδή μπορεί να μπει ο Σ παραδείγματος χάριν με την ίδια ψυχολογία, ήταν ε κάποιος μάγκας έξω, πέρναγε, ξέρω γω και μπαίνει στη φυλακή και δεν χάνει τα λογικά του, συνεχίζει όμως, αλλά υπάρχουν διάφορες φάκες μέσα στη φυλακή, διάφορες δηλαδή λακκούβες που τις πατάς δηλαδή, και μπορεί ο άλλος απότομα από 'κει που 'σαι στα πάνω σου και λες «Θα κάνω μια σωστή φυλακή, είμαι μάγκας και δεν μασάω κι αν μου δώσουν ένα μαχαίρι, με την έννοια και μου πούνε πήγαινε και σκότωσε αυτόν, και το κέρδος μου ποιο ειν' εμένα, εμένα το κέρδος μου, δηλαδή μπορεί να μου πούνε «Πήγαινε σκότωσε» παραδείγματος χάρη να πα 'να σκοτώσω 'γω το Σ. και το κέρδος μου. Θα 'ναι δηλαδή στην καρτέλα μου της φυλακής να 'ναι περίπου στα 300 και 500 χιλιάρικά. Ενώ ο φόνος όμως δεν φαίνεται πουθενά.

Ναι, γιατί μέσα από τα 300 άτομα 400 που 'μαστε που θα βρει ο άλλος στη φυλακή ποιος σκότωσε ποιον ποιος σκότωσε το Σ. παραδείγματος χάριν. Ενώ αν τον έχω σκοτώσει εγώ δεν θα ξέρει ο αρχιφύλακας ποιος σκότωσε τον το Σ. παραδείγματος χάριν. Ενώ τον έχω σκοτώσει εγώ, δεν το ξέρει ο αρχιφύλακας ότι το 'χω κάνει εγώ.

Άνθρωπο δεν έχω σκοτώσει. Στο ζύλο, έχω σαπίσει πολύ άσχημα άνθρωπο δηλαδή. Διάφοροι λόγοι (γελάει) για να περνά η ώρα μου, χίλια δυο. Τότε ήμουν εντάξει... μ' αυτοί ειν' οι νόμοι της φυλακής. Όταν κάποια στιγμή είσαι καιρό μέσα στη φυλακή και τελοσπάντων με τις φασαρίες και τα πειθαρχία που γίνονται μέσ' στη φυλακή ήθελα λίγο να φύγω μπαπ τελικά έκατσα τέσσερα χρόνια σκαστά πέντε. Πέντε χρόνια σκαστά. Στα τέσσερα χρόνια υπάρχει έχεις απόλυτο σεβασμό απ' όλους τους κρατουμένους, γιατί μπαίνουν νεοί και λέει: «Α αυτός παλιός, τέσσερα, πέντε χρόνια μέσα» κι εγώ ήμουν έξω, ξέρω 'γω και παραδείγματος χάρη ζούσα την κοινωνία. Αυτός είναι πέντε χρόνια μέσα, δηλαδή απ' το 99 από το 99 μπήκα κι αποφυλακίστηκα 2002.

Ναι λοιπόν, κι αυτός ειν' ο νόμος της φυλακής, ο παλιός πρέπει να κουμαντάρει, δηλαδή. Και πρέπει ν' αποκτήσει φόβο και σεβασμό. Να τον φοβούνται οι άλλοι και να 'χει σεβασμό, γιατί άμα έρθει ένας νέος παραδείγματος χάριν κι έρθει σε 'μένα που με

τρία χρόνια τέσσερα χρόνια, που 'γω πίνω τον καφέ μου με την παρέα μου διαλεχτή παρέα, γιατί 'υπάρχουν και ρουφιάνοι μέσα, τους ρουφιάνους δεν τους πάνω με καμιά Παναγία, όχι μόνο 'γω και οι διάφοροι κρατούμενοι, γιατί 'είμαστε φυλακή. Ειδικά τους ρουφιάνους τους παίρνουμε απ' τη γέφυρα, τους κρεμάμε και τους βάζουμε φωτιά στην εξέγερση.

Μπράβο, ναι τους ρουφιάνους, που ρουφιανεύουν στην αστυνομία που ...

Ναι δηλαδή άμα παραδείγματος χάρη εγώ, δηλαδή, γιατί στη φυλακή είναι δύσκολα μέσα στα ναρκωτικά... Και περνάω ναρκωτικά. Πιστέψτε με ότι ... πριν μπω φυλακή, το είχα αυτό, πριν μπω στη φυλακή, πριν μπω στη φυλακή το 'χα εγώ αυτό. Α! και δεν μπορούσα ξέρω 'γω και τα λοιπά. Απ' τη στιγμή όμως που μπήκα τα αντίκρισα, είδα απ' όλοι τα 'χω συνηθίσει, δηλαδή άνθρωπος να πεθαίνει δίπλα μου και ζητήσει βοήθεια δεν θα του δώσω βοήθεια. Ούτε και τώρα έξω, με καμιά Παναγία, για να μη βρω το μπελά μου. Ούτε με μπάτσους, ούτε μ' αστυνομικό, με τίποτα. Θα τον αφήσω και θα πάρω το δρόμο μου. Γιατί μεσ' στη φυλακή έχω μάθει να κοιτάω ίσια. Ούτε δεξιά ούτ' αριστερά. Ίσια. Για να μπορώ να επιζήσω. Κι έτσι το 'χω πάρει και λίγο-πολύ εντάζει. Δεν έχω ακόμα συμβιβαστεί με την κοινωνία. Είμαι τώρα τρεις μήνες, τέσσερις μήνες έξω.

(κενό)

Ναι και τελοσπάντων γι αυτό έκατσα τέσσερα χρόνια μέσα από διάφορους ξυλοδαρμούς: με Ρώσους, με Κούρδους και ... περναμ' από εισαγγελέα, καθόμαστε κι άλλη απομόνωση και τρώμε την παραπάνω ποινή.

Μμμ (κενό). Αφού κάποια στιγμή πίστευα ότι δεν θα βγω. Και μόλις μου λένε (όνομα) «Αποφυλακίζεται» λέω «Δεν το πιστεύω» και πάω στην Κυκλίδα και λέω «Εμένα φωνάζατε;» «Εσύ δεν είναι ο ... (όνομα)» «ναι» λέω «'γω είμαι» μου λέει «Να μαζέψεις τα πράγματά σου Μπαα δεν το πιστεύω και με φωνάζανε μια ώρα ρε 'συ ρε γαμώτο δε το πίστευα. Ώσπου παίρνω τα ρούχα, παίρνω ... παίρνω τους σάκους, βγαίνω και δηλαδή εκείνη την ώρα, ε πίστεψέ με δηλαδή, τρέμανε τα πόδια μου. Τρέμανε τα πόδια μου! Δηλαδή ε.. εχα.. αισθανόμουν ότι έχανα τη γη κάτω απ' τα πόδια μου! Σε τέτοια φάση Ότι ειμ' αόρατος ξέρω 'γω ότι πατάω πάνω στον αέρα. Δεν πατάω σε έδαφος και μόλις βγαίνω έξω, ξέρω 'γω στην αυλή και ανοίγει η μεγάλη πύλη και μου λένε «Είσαι ελεύθερος» ξέρω 'γω και «Πάρε και το αποφυλακιστήριο» και επειδή εκεί μέσα λίγο πολύ όταν κάποιος είναι παλιός κι έχει συνηθίσει το προαύλιο, τη μπάλα, τα πάντα κάθεται στο κελί του. Τι να βγει; Να βγει να δει τα ίδια; Θα βαρεθεί το παιδί. Και θα τον πάρει κι από κάτω. Η σκέψη «κοινωνία» δηλαδή θα τον πάρει από κάτω, θα στεναχωρηθεί. Γιατί τα 'χουμ' αυτά, ακούμε τραγουδάκια μέσα και σκεφτόμαστε την... την κοινωνία, πως είναι, τις κοπέλες, ξέρω 'γω. Α! η μουσική η διασκέδαση... Και μόλις ανοίγει η πύλη, χτυπάει ο ήλιος πάνω κατευθείαν και μια που ... δεν μπορούσα να κοιτάξω, έκλεισα κατευθείαν τα μάτια μου δηλαδή. Και βλέπω την ασφαλτο. Και μόλις είδα την ασφαλτο και τα 'αμάξια να περνάνε στο έτσι, λέω αυτό ήτανε. Και όσο μπορούσα δηλαδή έτρεχα λίγο πιο γρήγορα ξέρω 'γω για να μη ... απ' τη φυλακή (γελάμε). Να μη μου πούνε ξέρεις «Ωπ! Έχεις κάτι ακόμα που δεν έχεις, δεν έχει ολοκληρώσει τη ποινή σου έλα πίσω» γιατί τα κάνουν 'κει αυτά. Όπως στον Κορδαλλό κάνουν άλλα πράγματα. Που 'ναι να αποφυλακιστεί παραδείγματος χάριν, είναι ν' αποφυλακιστεί ο Σ. παραδείγματος χάρη ο Σ. και λέμε τότε έχει το ίδιο όνομα με 'μένα (όνομα). (όνομα) κι εγώ και πάμε στον Κορδαλλό κι είναι ν' αποφυλακιστώ εγώ, ενώ μέσον υπαλλήλου και λεφτά και λάδωμα, φεύγει ο (άλλος-όνομα), δε φεύγω εγώ. Στον Κορδαλλό πολλές φορές. Στο Κορδαλλό τουλάχιστον τη ... το μήνα ή το χρόνο να γίνουν εφτά φόνοι, τους πέντε α τους δικαιολογήσουνε κι α 'φανούν μόνο οι δύο. Όπως κάθε μέρα στον Κορδαλλό περνάει ένα κιλό πρέζα. Ξέρετε, όσα άτομα είναι μεσ' τον Κορδαλλό; 1600 άτομα. Ολόκληρο στρατόπεδο κρατούμενοι, που

σκεφθείτε τώρα άμα δεν περάσει ένα κιλό πρέζα, σε κάθε πτέρυγα, αυτή η φυλακή τι α
'γίνει; Θ' αρχίσουν να μασάν τα κάγκελα να βγούνε έξω στον κόσμο. Και μετά θ'
αρχίσουν να σκοτώνουν κόσμο. Και γι αυτό, μέσω αρχιφύλακα, μέσω υπουργού, τους
πετάνε ένα κιλό μέσα για να υπάρχει ηρεμία ώστε να μην υπάρχουν παράπονα απ' την
κοινωνία ότι α! φτιάξατε τον Κορυδαλλό, δείχτε τον μας και λοιπά.

(διακοπή)

- Πού 'χαμε μείνει;
- Λέγαμε που βγήκες από τη φυλακή.

Α! ναι. Ενώ πριν βγω, πριν αποφυλακιστώ, είχα πάρει δύο άδειες μέσω γνωστής,
Κλίμακα στην Κλίμακα μου την είχε συστήσει ψυχολόγος, κοινωνική λειτουργός, ξέρω
'γω της φυλακής, ξέρω 'γω να προσπαθήσουμε να σε βγάλουμε έξω ξέρω 'γω τους είχα
πει 'γω. Οικογενειακό πρόβλημα και λοιπά.

Οι βασικές θεματικές ενότητες που προέκυψαν από τις αφηγήσεις ζωής είναι:

- δημογραφικά στοιχεία
- καταγωγή
- παιδική ηλικία
- εκπαίδευση
- οικογένεια
- λόγοι αποχώρησης από την οικογενειακή εστία
- απασχόληση
- παραβατικότητα
- εξάρτηση από ουσίες
- υγεία
- κοινωνικές σχέσεις
- σωφρονισμός
- σχέσεις με μετανάστες – μειονότητες
- σχέση με κοινωνικές υπηρεσίες
- στίγμα – βιώματα κοινωνικού ρατσισμού
- εύρεση εργασίας
- σχέση με διαδικασία λήψης αποφάσεων – Εκλογές
- η ζωή χωρίς οικία

Παράλληλα, οι βασικές θεματικές ενότητες του ερωτηματολογίου της Έρευνας
Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης είναι οι παρακάτω:

- δημογραφικά στοιχεία
- εκπαίδευση
- υγεία
- τρέχουσα ασχολία
- χαρακτηριστικά κύριας εργασίας
- ιστορικό εργασίας
- εισόδημα μισθωτών
- παροχή αυτοκινήτου της επιχείρησης
- άλλες παροχές σε είδος
- εισόδημα αυτοαπασχόλησης
- εισόδημα από επενδύσεις
- ιδιωτικές συντάξεις
- επιδόματα ανεργίας / επαγγελματικής επιμόρφωσης
- συντάξεις
- συντάξεις / βοηθήματα από το / τη σύζυγο
- επιδόματα / βοηθήματα ασθενείας
- συντάξεις – επιδόματα / βοηθήματα αναπηρίας – ανικανότητας
- εκπαιδευτικές παροχές
- φόροι εισοδήματος

Από τις παραπάνω ενότητες, κάποιες από τις θεματικές που είναι σχεδόν ταυτόσημες ή παρόμοιες φύσεως, μπορούν να ενωθούν σε πιο γενικευτικές ενότητες. Παραδείγματος χάριν, οι ενότητες *ιδιωτικές συντάξεις, επιδόματα ανεργίας / επαγγελματικής επιμόρφωσης, συντάξεις, συντάξεις / βοηθήματα από το / τη σύζυγο, επιδόματα / βοηθήματα ασθενείας, συντάξεις – επιδόματα / βοηθήματα αναπηρίας – ανικανότητας*, μπορούν σε έναν οδηγό συνέντευξης να θεωρηθούν υπό τη γενική κατηγορία «Συντάξεις και λοιπά Επιδόματα».

Υπόψη λήφθηκαν και οι βασικές θεματικές του ερωτηματολογίου που προστέθηκε το 2006 στην Έρευνα EU-SILC που αφορά στην Κοινωνική Ένσωμάτωση.

Παράλληλα με τα παραπάνω, ως πυλώνες στη ζωή ενός αστέγου ορίστηκαν:

- το πέρασμα στην κατάσταση του αστεγού (φάση μετάβασης)
- η ζωή στο δρόμο
- η κοινωνική επανένταξη

Τα παραπάνω στοιχεία είναι και αυτά που αξίζουν διερεύνησης με πάσα λεπτομέρεια. Δηλαδή, κατ' αρχάς, ποιοι είναι οι βασικοί λόγοι που οδηγούν έναν άνθρωπο στο να μην έχει κάποιο οποιοδήποτε κατάλυμα; Οι λόγοι αυτοί είναι κοινωνικοί, οικονομικοί, προσωπικοί, πολιτικοί, ή υπάρχουν και άλλοι λόγοι τους οποίους η επιστημονική φαντασία δεν δύναται να συλλάβει; Έπειτα, μείζονος σημασίας είναι και η λεπτομερής απεικόνιση της ζωής στο δρόμο. Είναι απαραίτητο πλέον να γίνει γνωστό πώς επιβιώνει ένας άστεγος στους δρόμους μιας καπιταλιστικής πρωτεύουσας. Πού κοιμάται, πώς προστατεύεται το χειμώνα, πού βρίσκει τροφή, τι προβλήματα αντιμετωπίζει, τι βοήθεια λαμβάνει και από ποιόν. Και τέλος, υπάρχει το σοβαρότατο ζήτημα της κοινωνικής επανένταξης. Πώς είναι δυνατόν ένας άνθρωπος που ζει στο κοινωνικό περιθώριο να γίνει εκ νέου μέλος της κοινωνίας; Πώς είναι δυνατό να αποκτήσει στέγη ένας άστεγος; Είναι πιθανό ένας άστεγος να εργαστεί;

Βάσει των τελευταίων 3 πυλώνων, και της σύγκρισης των θεματικών που προέκυψαν από τις αφηγήσεις ζωής και των βασικών ενοτήτων της Έρευνας EU-SILC, που παρουσιάζεται και στον Πίνακα 15, προκύπτει ο Οδηγός Συνέντευξης που δημιουργήθηκε τελικά, ο οποίος βασίζεται στις τρεις ενότητες-πυλώνες και συμπεριλαμβάνει στοιχεία τόσο από τη προ-έρευνα, όσο και από το ερωτηματολόγιο της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης. Ο Οδηγός Συνέντευξης δημιουργήθηκε για να διασφαλίσει την αναφορά από τους άστεγους σε όλα τα καίρια ζητήματα που διαμορφώνουν και επηρεάζουν την καθημερινότητά τους και σε καμία περίπτωση για να κατευθύνει. Για το λόγο αυτό, και όπως θα αναλυθεί περισσότερο με την ανάλυση των αποτελεσμάτων, η ροή της συζήτησης κατευθύνθηκε από τους ερωτώμενους και πολλές φορές άρθηκε εντελώς.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ EU-SILC	ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ EU-SILC	ΕΝΟΤΗΤΕΣ - ΠΥΛΩΝΕΣ	ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΑΠΟ ΠΡΟ-ΕΡΕΥΝΑ
• ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ • ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ • ΥΓΕΙΑ • ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΑΣΧΟΛΙΑ • ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΥΡΙΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ • ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ • ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΜΕΘΩΤΩΝ • ΠΑΡΟΧΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ • ΑΛΛΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ ΣΕ ΕΙΔΟΣ • ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ • ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΑΠΟ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ • ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ • ΕΠΙΔΟΜΑΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ / ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ • ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ • ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ / ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ / ΤΗ ΣΥΖΥΓΟ • ΕΠΙΔΟΜΑΤΑ / ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ • ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ – ΕΠΙΔΟΜΑΤΑ / ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ – ΑΝΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ • ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ • ΦΟΡΟΙ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	• ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ • ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ • ΥΓΕΙΑ • ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΑΣΧΟΛΙΑ • ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ • ΕΙΣΟΔΗΜΑ / ΣΥΝΤΑΞΗ / ΕΠΙΔΟΜΑ ΠΡΟΝΟΙΑΣ • ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΡΟΧΩΝ • ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ • ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ / ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ	1. Το πέραςμα στην κατάσταση του αστέγου 2. Η ζωή του αστέγου 3. Η κοινωνική επανένταξη	→ Δημογραφικά Στοιχεία → Καταγωγή → Παιδική ηλικία → Εκπαίδευση → Εφηβική Ηλικία → Οικογενειακή Κατάσταση → Οικογενειακές Σχέσεις → Οικογενειακά προβλήματα → Λόγοι αποχώρησης από την οικογενειακή εστία → Σχέσεις με το άλλο φύλο → Απασχόληση → Ειδίκευση → Παροβαρτικότητα → Εθισμός σε ουσίες → Σωφρονισμός → Κοινωνικές – Οικογενειακές Σχέσεις → Σχέσεις με μετανάστες – μειονότητες → Σχέση με κοινωνικές υπηρεσίες → Στήγμα – Βιώματα κοινωνικού ρατσισμού → Εύρεση Εργασίας → Κοινωνικές Σχέσεις → Σχέση με διαδικασία λήψης αποφάσεων - Εκλογές
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ SILC – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ • ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ / ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ • ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ – ΣΥΝΑΝΑΣΤΡΟΦΗ ΜΕ ΣΥΤΤΕΝΕΙΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΥΣ • ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ / ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ • ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	• ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ • ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ / ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ		

Πίνακας 15: Σύγκριση Θεματικών Ενότητων Έρευνας SILC και προ-έρευνας

Το ερωτηματολόγιο, χωρίστηκε σε τέσσερα μέρη (δημογραφικά στοιχεία, φάση μετάβασης, συνθήκες διαβίωσης, κοινωνική επανένταξη) και τελικώς διαμορφώθηκε ως εξής:

A. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Φύλο	Ανδρας ☐
	Γυναίκα ☐
1. Πότε γεννηθήκατε;	
2. Πού γεννηθήκατε;	
3. Είστε έγγαμος/η;	
4. Έχετε τελειώσει κάποια βαθμίδα εκπαίδευσης;	
	Δημοτικό ☐
	Γυμνάσιο ☐
	Λύκειο ☐
	Πανεπιστήμιο ☐

B. ΦΑΣΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ

5. Έχετε κάποια μόνιμη διεύθυνση;

→ **ΑΝ ΟΧΙ**

6. Εδώ και πόσο καιρό δεν έχετε μόνιμη διεύθυνση; Πού μένατε πριν;
7. Πού διανυκτερεύετε;
8. Ποιοι πιστεύετε ότι υπήρξαν οι βασικοί λόγοι που σας οδήγησαν στο να μην έχετε μόνιμη κατοικία;

Γ. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ

9. Πώς είναι για εσάς μια τυπική ημέρα;
10. Πώς ικανοποιείτε τις καθημερινές σας ανάγκες για φαγητό;
11. Εργάζεστε; Έχετε εργαστεί στο παρελθόν; Πού; Για ποιους λόγους σταματήσατε;

12. Λαμβάνετε κάποιο επίδομα/σύνταξη; Αν ναι, θεωρείτε πως είναι αρκετό για να καλύψετε κάποιες από τις ανάγκες ή τις επιθυμίες σας; Με ποιο τρόπο το χρησιμοποιείτε; Αν όχι, Έχετε άλλα εισοδήματα; Πώς ικανοποιείτε τις καθημερινές σας ανάγκες (π.χ. μετακινήσεις με Μέσα Μαζικής Μεταφοράς);
13. Έχετε οδηγηθεί ποτέ σε Αστυνομικό Τμήμα π.χ. για αναγνώριση στοιχείων; Αν ναι, για ποιο λόγο; Σας ασκήθηκε βία; Πώς ήταν οι συνθήκες κράτησης;
14. Έχετε φυλακιστεί ποτέ; Αν ναι, με ποια κατηγορία; Πόσο μείνατε στη φυλακή; Είχατε κάποιο δικηγόρο;
15. Θεωρείτε ότι έχετε φίλους;
16. Τι αντιμετώπιση έχετε από το περιβάλλον σας/ από την ευρύτερη κοινωνία;

Δ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ

17. Υπάρχει κάποιος που να σας βοηθά;
18. Επιθυμείτε να εργαστείτε; Τι είδους εμπόδια αντιμετωπίζετε στην διαδικασία εύρεσης εργασίας;
19. Επιθυμείτε να βρείτε κάποιο σπίτι; Ποια βασικά εμπόδια αντιμετωπίζετε στην εύρεση οικίας;
20. Διαθέτετε έγγραφα στοιχείων ταυτότητας; (ταυτότητα, διαβατήριο κπλ)
21. Ψηφίζετε;
22. Τι και ποιος θεωρείτε ότι θα μπορούσε να βοηθήσει στη βελτίωση τη ζωή σας;
23. Ποιες είναι οι επιθυμίες σας για το μέλλον;

Ο ΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η επιστημονική παρατήρηση (α) χρησιμοποιείται για συγκεκριμένους επιστημονικούς σκοπούς, (β) είναι προγραμματισμένη και όχι τυχαία (γ) καταγράφεται συστηματικά και συσχετίζεται με θεωρητικές γενικεύσεις, αντί να παρουσιάζεται απλώς σαν σύνολο από δεδομένα και (δ) υφίσταται επαλήθευση και έλεγχο όσον αφορά το κύρος, την αξιοπιστία και την ακρίβειά της³⁵.

Η παρατήρηση προσφέρει τη δυνατότητα να καταγραφεί άμεσα η αυθόρμητη συμπεριφορά των υποκειμένων στο πειστικό και έντονο πλαίσιο της καθημερινής ζωής. Επίσης μπορούν να εντοπισθούν διάφορες μορφές συμπεριφοράς που δεν γίνονται συνειδητά, δεν ανήκουν στο πλαίσιο των εθίμων και δεν εκφράζονται λεκτικά.

Αν και δεν είναι δυνατό να τεθούν αυστηροί κανόνες και ο συμμετέχων παρατηρητής πρέπει να οδηγείται από απροσδόκητες αλλαγές γεγονότων, ο Β. Φίλιας³⁶ παρέθεσε έναν κατάλογο, ο οποίος υποδεικνύει τις πιο σημαντικές διαστάσεις τις οποίες μπορεί να διακρίνει κανείς σε κάθε κοινωνική κατάσταση. Ο κατάλογος προτείνει διάφορες κατευθύνσεις παρατήρησης, οι οποίες είναι δυνατό να μη ληφθούν όλες υπ' όψη:

1. Οι συμμετέχοντες
2. Οι συνέπειες των σχέσεων μεταξύ των συμμετεχόντων
3. Τα μέσα που χρησιμοποιούνται στην επαφή και στη δραστηριότητα που κατευθύνεται προς την επίτευξη κάποιου σκοπού.
4. Το αρχικό γεγονός ή ερέθισμα.
5. Τα κίνητρα ή άλλοι παράγοντες οι οποίοι διατηρούν την κατάσταση ή τη δραστηριότητα.
6. Οι περιορισμοί που επιβάλλονται στους συμμετέχοντες
7. Το περιεχόμενο της κατάστασης
8. Ομαλότητα και επανάληψη του γεγονότος ή του θεσμού
9. Χρόνος διάρκειας της κοινωνικής κατάστασης
10. Σημαντικές παραλείψεις των συμμετεχόντων για τη δεδομένη κατάσταση
11. Παρεκκλίσεις από τα «συνηθισμένα».

³⁵ Φίλιας ο.π.

³⁶ ο.π.

Ο ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Στόχος της ποιοτικής έρευνας, είναι η ιστορικοποίηση των υποκειμένων, όπως θα έλεγε ο Pierre Bourdieu³⁷ και η προσεκτική γενίκευση από το δείγμα ατόμων, περιστατικών και καταστάσεων που εξετάστηκαν, στο σύνολο. Έγινε, συνεπώς, προσπάθεια να εντοπιστεί, η σχέση του δείγματος της έρευνας προς τον ευρύτατο πληθυσμό των αστέγων της Αθήνας. Ωστόσο το δείγμα δεν θα μπορούσε να ονομαστεί τυχαίο, καθώς προηγήθηκε επιλογή η οποία έγινε με κάποιο τρόπο από τους υπεύθυνους την Κοινωνικής Υπηρεσίας του Κέντρου Υποδοχής Αστέγων του Δήμου Αθήνας.

Όσον αφορά στη μέθοδο της παρατήρησης, αυτή που επιλέχθηκε ήταν η συμμετοχική παρατήρηση, που είναι άλλωστε η βασική μέθοδος της επιτόπιας ποιοτικής έρευνας³⁸. Με τη μέθοδο αυτή, τα κοινωνικά φαινόμενα μελετώνται στο φυσικό τους περιβάλλον –δεν μεταφέρονται στο εργαστήριο (όπως συμβαίνει στο πείραμα), ούτε αναπαράγονται εκ των υστέρων, μέσω του ερωτηματολογίου³⁹. Αυτό στο οποίο δόθηκε ιδιαίτερη σημασία ήταν οι ερμηνείες των ίδιων των αστέγων που εξετάστηκαν, για όσα συμβαίνουν γύρω τους, για τους λόγους που τους οδήγησαν στο δρόμο καθώς και η σχέση τους με την κοινωνία.

Η μέθοδος αυτή εφαρμόστηκε στην κοινωνιολογία αρχικά στις δεκαετίες του 20΄και του 30΄ υπό την καθοδήγηση των Robert Park, Ernest W. Burgess και W.I. Thomas στο Πανεπιστήμιο του Σικάγο στο πλαίσιο πρωτοπόρας ερευνητικής δραστηριότητας με ποικιλία μεθόδων που συμπεριλάμβανε –πέρα από την επιτόπια παρατήρηση-ερωτηματολογία, συνεντεύξεις, προσωπικά αρχεία, δημοσιευμένα αρχεία και κοινωνική χαρτογράφηση⁴⁰. Αυτή η έρευνα, όπως και το *Polish Peasant in Europe*

³⁷ Jenkins Richard, *Pierre Bourdieu*, Routledge, 1992

³⁸ Λυδάκη Άννα, ο.π.

³⁹ Κυριαζή Νότα, ο.π.

⁴⁰ Κυριαζή Νότα, ο.π.

and America των W.I. Thomas και Florian Znaniecki⁴¹ έδειξαν τη σπουδαιότητα της επαφής του ερευνητή με το αντικείμενο της έρευνας του αλλά και της συλλογής διάφορων στοιχείων όπως για παράδειγμα για τον τρόπο ζωής, την ένδυση, την κατοικία, το περιβάλλον και τη διατροφή.

Η συμμετοχική παρατήρηση και η επαφή του ερευνητή με την υπό μελέτη κοινωνική ομάδα μπορεί να πάρει διαφορετική μορφή ανάλογα με την ένταση και την έκτασή της. Ο Raymond Gold ταξινόμησε το βαθμό συμμετοχής του ερευνητή σε τέσσερις κατηγορίες: *πλήρως συμμετέχων* (complete participant), *συμμετέχων ως παρατηρητής* (participant as observer), *παρατηρητής ως συμμετέχων* (observer as participant) και *πλήρως παρατηρητής* (complete observer)⁴².

Στην πρώτη περίπτωση, του πλήρως συμμετέχοντος, ο ερευνητής προσπαθεί να γίνει αποδεκτός από την ομάδα την οποία θέλει να μελετήσει, αποκρύπτοντας την ταυτότητα και τους στόχους του⁴³. Αυτός ο βαθμός συμμετοχής έχει ταυτιστεί με τη μελέτη κλειστών κοινωνικών ομάδων, στις οποίες η είσοδος είναι απαγορευτική για το ευρύ κοινό. Αυτή η μέθοδος έχει εφαρμοστεί στην Ολλανδία από κοινωνιολόγους καθώς η ομάδα των αστέγων θεωρείται αρκετά κλειστή, δηλαδή οι ίδιοι δεν επιτρέπουν να διεισδύσουν στο χώρο τους εκείνοι που τους θεωρούν «ξένους». Ωστόσο, δημιουργήθηκαν προβλήματα ηθικής τάξης.

Στην τρίτη περίπτωση, του παρατηρητή ως συμμετέχοντος, ο ερευνητής αναφέρεται στην ιδιότητα του και απλώς καταγράφει τις παρατηρήσεις του, μένοντας σε απόσταση από υποκείμενα της έρευνας του, χωρίς να συμμετέχει στη ζωή τους⁴⁴. Η παρουσία του εστιάζεται κυρίως στο ρόλο του παρατηρητή. Αυτός ο βαθμός συμμετοχής θεωρήθηκε αδόκιμος για την ομάδα των αστέγων καθώς πρόκειται για έναν πληθυσμό που πλειοψηφικά παρουσιάζουν έντονα ψυχιατρικά και ψυχολογικά προβλήματα (όπως σχιζοφρένεια, εμμονές διάφορων τύπων, αγοραφοβικές τάσεις κ.ο.κ.), γεγονός που τους καθιστά εκ των πραγμάτων επιφυλακτικούς και εσωστρεφείς.

⁴¹ Thomas W.I. & Florian Znaniecki, *The Polish Peasant in Europe and America (1919-1921)*, Dover Publication, New York.

⁴² Κυριαζή Νότα, ο.π.

⁴³ Λυδάκη Άννα, ο.π.

⁴⁴ Λυδάκη Άννα, ο.π.

Στην τέταρτη περίπτωση, αυτήν του πλήρως παρατηρητή, ο ερευνητής δεν συνάπτει καμία σχέση μαζί τους και κανείς δεν γνωρίζει ότι παρατηρεί και καταγράφει αυτά που βλέπει⁴⁵. Οι ερευνώμενοι δεν συνειδητοποιούν ότι αποτελούν αντικείμενο μελέτης και ο απόλυτος παρατηρητής δεν επηρεάζει με την παρουσία και τη συμμετοχή του αυτό που ερευνά, αλλά από την άλλη, δεν έχει την δυνατότητα να το ερευνήσει σε βάθος από τη σκοπιά των ερευνώμενων⁴⁶. Αυτός ο βαθμός παρατήρησης, που αποτελεί το εκ διαμέτρου αντίθετο της πρώτης περίπτωσης, κρίθηκε εντελώς ακατάλληλος για τη συγκεκριμένη μελέτη, καθώς πραγματοποιήθηκε σε συγκεκριμένο χώρο και ως εκ τούτου η παρουσία του ερευνητή, ήταν αδύνατο να μη γίνει αισθητή και επίσης επειδή μια τέτοια παρατήρηση θα ήταν μόνο σε σχέση με την πρακτική πλευρά του φαινομένου (για παράδειγμα που και πως κοιμούνται, πως ντύνονται κ.ο.κ.) και άρα θα στερούταν της οπτικής και της σκέψης των ιδίων των αστέγων για τη δική τους πραγματικότητα.

Παραγωγικά, λοιπόν, επιλέχθηκε ο δεύτερος βαθμός συμμετοχής, αυτός του συμμετέχοντος ως παρατηρητή. Αναλυτικότερα, ανακοινώθηκε από τη πρώτη στιγμή η ιδιότητα του ερευνητή.

⁴⁵ Λυδάκη Άννα, ο.π.

⁴⁶ Κυριαζή Νότα, ο.π.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΟΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Η παρατήρηση, συνοδεύεται από την ποιοτική συνέντευξη ή αλλιώς συνέντευξη βάθους. Είναι μια συζήτηση με κύριο ομιλητή του ερωτώμενο, που στηρίζεται σε γενικές ερωτήσεις οι οποίες δίνουν στον ερωτώμενο τη δυνατότητα να αναπτύξει τα υπό συζήτηση ζητήματα όπως εκείνος θέλει, καθώς περιγράφει ελεύθερα τις εμπειρίες του, αναφέρεται σε γεγονότα και καταστάσεις που είχαν ιδιαίτερη σημασία για εκείνον και εκφράζει γενικώς τις απόψεις του⁴⁷.

Ο Pierre Bourdieu προσπάθησε μέσα από τη μέθοδο της συνέντευξης να φέρει κοντά την εξήγηση με την κατανόηση, με στόχο να υπερβεί την αντιδιαστολή που υπάρχει μεταξύ ποσοτικής και ποιοτικής μεθόδου⁴⁸. Έτσι προέβηκε σε μακρές και σε βάθος συνεντεύξεις τις οποίες πραγματοποίησε ύστερα από πολλά έτη μελέτης. Με το πλεονέκτημα αυτών των γνώσεων, ήταν σε θέση να ρωτά αποτελεσματικά, ώστε να δίνει την δυνατότητα στους ερωτώμενους να πουν σε λίγο χρόνο, αυτά που ήδη γνώριζε. Σε αυτές τις μακροχρόνιες μελέτες οδηγήθηκε καθώς τα δρώντα κοινωνικά άτομα, γι' αυτόν, παραποιούν με μεγάλη επιδεξιότητα την πραγματικότητα και ο λόγος τους αποκτά τη μορφή αυτό-παρουσίασης. Συνεπώς, για να αντικειμενοποιήσει τον ερωτώμενο, αποκτούσε *a priori* την περισσότερη δυνατή γνώση για το υποκείμενο και για το αντικείμενο, αλλά και για τη σχέση τους. Άρα προκειμένου να γίνει πραγματικά μη κατευθυντικός, ικανός να σεβαστεί τον ερωτώμενο, να μην επιβάλλει ανόητες ερωτήσεις, να μην είναι συγκαταβατικός απέναντί του, επεδίωξε να αποκτήσει για τον ερωτώμενο αντικειμενοποιητική γνώση.

Οι συνεντεύξεις προσφέρουν στην έρευνα το στοιχείο των υποκειμενικών εμπειριών⁴⁹. Ο αφηγητής, ο ερωτώμενος παρουσιάζει τον κόσμο και τη θέση του, υπό το δικό του πρίσμα. Υπό κοινωνιολογική σκοπιά, οι αφηγήσεις ζωής βοηθούν στην κατανόηση των κοινωνικών κανόνων, των κοινωνικών δομών και κυρίως των κοινωνικών ομάδων.

Για να θεωρηθεί μια συνέντευξη επιτυχημένη, πρέπει να δημιουργηθεί μια διαδικασία επικοινωνίας. Ωστόσο, ο ερωτώμενος, άθελά του αμύνεται. Υπάρχουν ορισμένες

⁴⁷ Κυριαζή Νότα, ο.π.

⁴⁸ Bourdieu Pierre, *Διάλεξη στο Πάντειο Πανεπιστήμιο*, ο.π.

⁴⁹ Φιλίας Β, ο.π.

μεγάλες κατηγορίες μηχανισμών άμυνας που μελετήθηκαν ιδιαίτερα από τον Freud⁵⁰. Πρώτον, είναι η φυγή, δηλαδή η βίαιη άρνηση απάντησης, η ευγενική δικαιολογία ή η φυγή στο ψέμα. Δεύτερον, είναι η εκλογίκευση, κατά την οποία ο ερωτώμενος για να αιτιολογήσει τη στάση του δίνει μια εξήγηση, που την πιστεύει μεν, αλλά που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Τρίτον, είναι οι μηχανισμοί που αποδίδουν στους άλλους την ίδια μας τη συμπεριφορά, μηχανισμούς υπακοής με τη σκέψη ότι εμείς οι ίδιοι διαλέξαμε αυτό που μας επιβλήθηκε, μηχανισμούς ταύτισης που μπορούν να παίξουν διαδοχικά ή ταυτόχρονα κάποιο ρόλο στη σχέση συνεντευκτή-ερωτώμενου. Τέλος, η απώθηση που έχει σαν σκοπό να διώξει απ' τη συνείδηση τα ένοχα συναισθήματα. Επίσης, οι ερωτώμενοι συχνά δέχονται να μουν στην διαδικασία μιας συνέντευξης επιθυμώντας να επηρεάσουν, να οδηγήσουν σε επιτυχημένη προβολή των προβλημάτων που τους απασχολούν, είτε απλά και μόνο γιατί θέλουν να μιλήσουν και να επικοινωνήσουν.

Θέτοντας αδρά όρια ανάμεσα στις μορφές που μπορούν να πάρουν, οι συνεντεύξεις διακρίνονται σε:

- Δομημένες
- Ημιδομημένες
- Μη δομημένες⁵¹

Δομημένη χαρακτηρίζεται η συνέντευξη που περιλαμβάνει καθορισμένες ερωτήσεις οι οποίες τίθενται σε όλους τους ερωτηθέντες αδιακρίτως με την ίδια μορφή. Ημιδομημένη θεωρείται η συνέντευξη που περιέχει προκαθορισμένες ερωτήσεις, ωστόσο παρέχει τη δυνατότητα να τροποποιηθεί το περιεχόμενο των ερωτήσεων ανάλογα με τα θέματα που ανακύπτουν κατά τη διάρκεια της συνέντευξης. Τέλος, μη δομημένη είναι η συνέντευξη η οποία δεν περιλαμβάνει συγκεκριμένες ερωτήσεις, παρά μόνον θεματικές ενότητες στις οποίες βασίζονται οι ερωτήσεις, οι οποίες δεν γίνονται βάσει ορισμένης αλληλουχίας.

⁵⁰ Φιλίας Β, ο.π.

⁵¹ Ιωσιφίδης Θεόδωρος, *Εισαγωγή στην Ανάλυση Δεδομένων Ποιοτικής Κοινωνικής Έρευνας*, Μυτιλήνη, 2003

Ωστόσο, υπάρχουν και ορισμένες κατηγορίες στις οποίες μπορούν να ομαδοποιηθούν τα είδη των ερωτήσεων που χρησιμοποιούνται στις συνεντεύξεις. Κάποιες από αυτές είναι:

α.) οι κλειστές ερωτήσεις, στις οποίες όλες οι απαντήσεις του ερωτώμενου έχουν ήδη προβλεφθεί από τον ερευνητή,

β.) οι ανοιχτές ερωτήσεις, οι οποίες δίνουν στο ερωτώμενο τη δυνατότητα να αναπτύξει χωρίς περιορισμούς την απάντησή του και

γ.) οι μικτές ερωτήσεις, που συνδυάζουν τους δυο παραπάνω τύπους ερωτήσεων.

Οι συνεντεύξεις που έγιναν είναι μη δομημένες. Πραγματοποιήθηκαν στους χώρους του Κέντρου Υποδοχής Αστέγων του Δήμου Αθηναίων. Το δείγμα των αστέγων επιλέχθηκε από τους υπεύθυνους της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Δήμου και είναι όλοι άστεγοι οι οποίοι φιλοξενούνται προσωρινά σε κάποιους από τους ξενώνες που διαθέτει ο Δήμος. Όλες οι συνεντεύξεις μαγνητοφωνήθηκαν, γεγονός για το οποίο όλοι οι συμμετέχοντες στην έρευνα εξ αρχής. Δεν υπήρξε καμία ένσταση επ' αυτού. Επίσης, κάθε φορά γινόταν γνωστός ο σκοπός της έρευνας και η υπολογιζόμενη διάρκεια των συνεντεύξεων (40 έως 45 λεπτά).

Δεν υπήρξαν ιδιαίτερα προβλήματα κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων. Μόνο κάποιες διακοπές, λόγω του ότι όλες έγιναν στους χώρους όπου γίνονται καθημερινώς τα συσσίτια του Δήμου. Από την πλευρά των ερωτώμενων, υπήρξε σε γενικές γραμμές πολύ καλή συνεργασία, κάτι το οποίο είχε παρατηρηθεί και κατά την πιλοτική έρευνα. Πρόκειται για έναν πληθυσμό που έχει τη διάθεση –και ίσως την ανάγκη- να παρουσιάσει τον εαυτό του και τις συνθήκες διαβίωσής του. Ήταν ελάχιστες οι περιπτώσεις αυτών που αρνήθηκαν να απαντήσουν κάποια ερώτηση. Οι περισσότεροι έκαναν αναφορά σε όλες τις θεματικές ενότητες που τους αναφέρθηκαν, ενώ, σε πολλούς δεν χρειάστηκε να αναφερθούν κάποιες εκ των θεματικών, καθώς η ροή του λόγου τους ήταν τέτοια, που αναφέρονταν οι ίδιοι σε αυτές πριν ερωτηθούν. Επίσης, σε πολλές περιπτώσεις προστέθηκαν ερωτήσεις κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, με στόχο τη διατήρηση του νήματος της αφήγησης.

α/α	Όνομα*	Ημερομηνία Γέννησης	Φύλο	Τόπος Γέννησης	Οικογενειακή Κατάσταση	Εκπαίδευση	Κατάσταση Απασχόλησης	Διάρκεια Συνέντευξης
1	Χρήστος	1944	α	Θεσσαλονίκη	άγαμος	Δημοτικό	άνεργος	43:55'
2	Παναγιώτης	1954	α	Φωκίδα	άγαμος	Σχολή Τουριστικών Επαγγελματιών	άνεργος	17'
3	Ανθή	1946	θ	Πειραιάς	άγαμη	Δημοτικό	άνεργη	16:09'
4	Τάκης	1929	α	Πειραιάς	χήρος	Γυμνάσιο	άνεργος	48:40'
5	Γιώτα	1951	θ	Καβάλα	άγαμη	Δευτέρα Δημοτικού	άνεργη	53:47'
6	Γιώργος	1963	α	Θεσσαλονίκη	άγαμος	Δημοτικό	καθαριστής	22: 19'
7	Γεωργία	1961	θ	Γλυφάδα	διαζευγμένη	(καμία)	άνεργη	18:21'
8	Πόπη	1974	θ	Κορυδαλλός, Αττικής	άγαμη	Μεταπτυχιακό	άνεργη	32: 18'
9	Ανδρέας	1952	α	Πειραιάς	διαζευγμένος	Σχολή μηχανολόγων	άνεργος	18:33'
10	Μάρκος	1955	α	Κομοτηνή	διαζευγμένος	(καμία)	λούστρος (περιστασιακά)	40:39'

Πίνακας 16: Δημογραφικά Στοιχεία των Υποκειμένων της Έρευνας

*Τα ονόματα που χρησιμοποιούνται δεν είναι τα πραγματικά ονόματα των συμμετεχόντων στην έρευνα.

Συνέντευξη 1^η, Χρήστος ετών 63

- Πότε γεννηθήκατε;

- 30 Απριλίου.

- Του...

- Ninety four, το 1944. 30 Απριλίου το 1944.

- Πού γεννηθήκατε;

- Θεσσαλονίκη.

- Είστε παντρεμένος;

- Όχι, ανύπαντρος.

- Έχετε τελειώσει κάποια βαθμίδα εκπαίδευσης;

- Μόνο δημοτικό σχολείο, 6 χρόνια. Γυμνάσιο δεν πήγα. Γιατί ο πατέρας μου με πίεζε να πιάσω μια δουλειά λόγω του ότι χάνω τον καιρό μου, σκασιαρχείο, διάφορα ας πούμε και με έπεισε να πιάσω μια δουλειά να ασχολούμαι αντί να πάω στο σχολείο, στο γυμνάσιο και έτσι έβγαλα μόνο δημοτικό.

- Έχετε μόνιμη διεύθυνση;

- Η μόνιμη διεύθυνση είναι εκεί που μένω τώρα. Στον ξενώνα.

- Πόσο καιρό μένετε στον ξενώνα;

- Πόσο καιρό μένω στον ξενώνα; Δεν ξέρω.. Δεν θυμάμαι. Πολύ καιρό πάντως. Πάνω από χρόνο, yeah.

- Και πριν από τον ξενώνα που μένατε;

- Ε, ήμουν άστεγος τότε. Δεν είχα να... Λεφτά δεν είχα να πληρώσω το ενοίκιο. Κατάλαβες? Και κοιμόμουν από 'δω, από 'κει, σε διάφορες αποθήκες, σε διάφορα ακατοίκητα αυτοκίνητα, you know, παρατημένα αυτοκίνητα, κοιμόμουν στη λαχαναγορά, κάπου-κάπου, σε διάφορα μέρη δωρεάν, όπου ήταν τσάμπα ενοίκιο, I mean τσάμπα διαμονή.

- Ποιοι λόγοι σας οδήγησαν εκεί;

- Well, δύσκολα να βρεις εργασία, πολλά, και απλώς η ηλικία νομίζω, λόγω της ηλικίας. Δεν υπήρχε δουλειά, κάτι να ασχολούμαι.

- Ο! Μαθαίνω και ξένες γλώσσες, γιατί κάπου-κάπου διαβάζω τα γερμανικά, τα ιταλικά, τα αγγλικά. Δεν έχω ζήσει στο εξωτερικό. Ναυτικός ήμουν. Στο εμπορικό ναυτικό.

- Τελειώνοντας το σχολείο πήγατε στα καράβια;

- Όχι τόσο νωρίς, γιατί ήμουν νέος. Έπρεπε να γίνω 16. 16 χρονώ. Τουλάχιστον. Απ' ότι θυμάμαι μου λέγανε 16 χρονώ πρέπει να'σαι για να μπαρκάρεις. Και έβγαλα ένα φυλλάδιο στα 16 περίπου, με τη συγκατάθεση του πατέρα μου. Έπρεπε ας πούμε να υπογράψει. Ήμουν ναυτικός για λίγο. Περίπου 2,5 χρόνια, 2 χρόνια... Απήγα να δω πούμε την συνταξιοδότηση, να πάρω κάτι, και μου είπαν ότι δεν δικαιούσαι τίποτα γιατί είναι μόνο 2 χρόνια και 4 μήνες υπηρεσίας εδωπέρα και δεν δικαιούμαι την σύνταξη του ναυτικού... Έκανα ταξίδια προς διάφορες χώρες στο εξωτερικό. Λιβύη, Αλγερία, Ισπανία, Ιταλία, τέτοια μέρη, Ρωσία..

- Γιατί σταματήσατε;

- Λόγω νομίζω ότι όσο περνάει ο καιρός και δεν έχεις μια ειδικότητα να έχεις πάει στο σχολείο, να γίνεις καπετάνιος, ή δόκιμος, κάτι τέτοιο, μετά είναι λίγο δύσκολα οι δουλειές. Γι' αυτό πολλοί αναγκάζονται να...ας πούμε και δουλεύουνε, αλλά δουλεύουνε για κάτι άλλο. Μπορεί ας πούμε να ξέρουν αυτό, αλλά αλλάζουν επάγγελμα το άλλο, λίγο από 'δω, λίγο από 'κει και κάνεις διάφορα επαγγέλματα για να ζήσεις. Τώρα, όπως λένε στα αγγλικά, "Jack of all trades and master of none". Όλα τα ξέρεις και δε σου'χει μείνει τίποτα ας πούμε...

- Πότε σταματήσατε να δουλεύετε ως ναυτικός;

- Δούλευα 3 μήνες, 6 μήνες ναυτικός, 2 μήνες, 3 μήνες, 6 μήνες και μετά από 1 χρόνο ξαναέλεγα άντε να πάω να δουλέψω πάλι, μέχρι που πήγα να υπηρετήσω και μετά δούλεψα ακόμη λίγο αφού υπηρέτησα ας πούμε στο πολεμικό ναυτικό. Μετά, πήρα το απολυτήριο και πάλι έψαχνα για δουλειά ή στο εμπορικό ναυτικό ή κάτι άλλο. Ανειδίκευτος όμως. Α... στο εμπορικό ναυτικό ήμουν καμαρωτάκι, επάνω στην κουβέρτα, «τζόβενο» που τους λένε, μαθητευόμενος ναύτης, κάτι τέτοια... Ειδικότητες ας πούμε που όσο περνάει ο καιρός, τόσο λιγότερη δουλειά βρίσκεις λόγω ηλικίας. Κι έτσι μόλις είδα ότι ο Αβραμόπουλος, ο Δήμος των Αθηνών, όχι ο Αβραμόπουλος, ο Δήμος των Αθηνών έχει ξενώνα με φαγητό, ήρθα κατευθείαν εδωπέρα να γραφτώ. Για όλα αυτά που προσφέρει. Ναι... Είμαι 64 ετών τώρα. Σε ένα χρόνο, εγώ έχω σκοπό τώρα τα 65, άμα ζήσουμε, στα 65, δικαιούσαι επιδότηση ενοικίου. Όλοι μας, λόγω ηλικίας. Τώρα, στα 65 θα πάρω επιδότηση ενοικίου. Σκοπεύω εγώ, προσωπικά και να φύγω από 'δωπέρα. Να νοικιάσω μια γκαρσονιέρα με τα λεφτά του κράτους που λένε, επιδότηση. Είναι 270 ευρώ το μήνα, πληρώνει το κράτος για ενοίκιο, για ενοικίαση, για να νοικιάσεις. Και έτσι αυτός είναι ο σκοπός μου, όταν γίνω 65, περίπου 12 μήνες, να πάρω δρόμο, ν'αφήσω ας πούμε και τον ξενώνα και να μαγειρεύω και στο σπίτι άμα νοικιάζω κάπου. Κι αυτός είναι ο σκοπός

για τα 65. Τώρα είμαι 64 και σε 12 μήνες ίσως δω τι θα κάνουμε. Ίσως συνεχίσω αυτό που κάνουμε τώρα.

- Για πόσο καιρό δεν είχατε σπίτι;

- Όλη μου τη ζωή περίπου. Σε ξαδέρφια μου έμενα για λίγο, κάτω Θεσσαλονίκη...

- Από τη στιγμή που βγήκατε από τα καράβια δηλαδή...

- Ε ναι. Έβρισκα καμιά φιλενάδα η οποία ας πούμε με σπítωνε, της έδινα κάτι τι για τα έξοδα, όπως λέμε «γκόμενες» και διάφορα, αλλά όχι καριέρα, ας πούμε όπως ο γιατρός πάει να γίνει γιατρός, ο άλλος πάει να γίνει δικηγόρος, εγώ δεν πήγαινα να γίνω τίποτα. Απολύτως τίποτα. Με λίγα λόγια επάγγελμα μηδέν. Περνάει ο καιρός και γίνεσαι 64 ετών που είμαι τώρα και περιμένω μπας και πάρω την επιδότηση ενοικίου όπως λένε, γιατί έχω πάει κάτω Αλεξάνδρας και μου λέει σε περίπου 12 μήνες κάτι λίγο περισσότερο θα μπορείς να 'ρχεσαι εδωπέρα να υπογράψεις ότι πήρες τον ΟΓΑ. Γιατί θα πάρω τη σύνταξη του ΟΓΑ. Και θα μπορέσω ας πούμε να πάρω και την επιδότηση ενοικίου. Και τα δυο. Η επιδότηση ενοικίου είναι για το ενοίκιο. Ο ΟΓΑ είναι για τα έξοδά μου. Μια χαρά είμαστε.

- Οι συγγενείς σας σας βοήθησαν;

- Όχι. Οι γονείς μου έχουν πεθάνει και οι δυο. Με βοηθούσαν φυσικά μέχρι που πέθανε ο πατέρας μου και αφότου πέθανε είμαι μόνος. Δεν έχω αδέρφια. Ούτε αδερφές, ούτε αδέρφια.

- Πώς είναι για εσάς μια τυπική μέρα τώρα;

- Τώρα? Well ... να πάω να διαβάσω καμιά εφημερίδα, να δω τι συμβαίνει στον κόσμο, να φάω το μεσημέρι, και...τι άλλο; Και να καλαμπουρίσουμε με τα υπόλοιπα παιδιά εκείπέρα. Τηλεόραση έχει ο ξενώνας, έχουμε μπάνιο ζεστό το απόγευμα στις 6 η ώρα, αν προλάβω να πάω σε κανένα οδοντογιατρό γιατί πρέπει να φτιάξουμε μερικά δόντια, κάτι τι για νομικά θέματα. Αυτά...

- Τους γιατρούς πώς τους πληρώνετε;

- Έχω από την πρόνοια ένα βιβλιάριο. Το βιβλιάριο της πρόνοιας, το οποίο μου δίνει την ευκαιρία να πάω στους γιατρούς, κρατικούς γιατρούς, κρατικά νοσοκομεία και να παίρνω φαρμακευτικές αγωγές άμα αρρωστήσω, δωρεάν, μηδέν charge, no charge at all. So, αυτό.... Τα μιλάω από παιδί τα αγγλικά. Όταν ήρθε το αμερικάνικο ναυτικό, το πολεμικό ναυτικό της Αμερικής, ξεκίνησα να μιλάω στους ναύτες, να τους λέω «Τι κάνετε ρε παιδιά;» στα αγγλικά, απαντάνε, μιλάω, βλέπω στο λεξικό, διαβάζω εφημερίδες στην αγγλική γλώσσα, μετά ήρθε το βρετανικό, το ιταλικό, όλα τα πολεμικά ναυτικά που ερχόντανε στη Ελλάδα τότε, τώρα δεν έρχονται και πολύ.

Αλλά είχα τριβή με τους τουρίστες, με τον τουρισμό, στα νησιά, οπουδήποτε πας βρίσκεις κόσμο, αλλοδαπούς. Και πλήρωσα μεγάλη προσοχή...Πρόσεχα, στους αλλοδαπούς. Με λίγα λόγια ένας ο οποίος είναι από χωριό, από την Μάνη, από την Πελοπόννησο, τι να μιλήσεις...Ένα «γεια σου, τι κάνεις;». Τίποτ' άλλο. Ενώ από τους άλλους μπορείς να μάθεις μια γλώσσα τουλάχιστον. Να τους βοηθήσεις, να σε βοηθήσουν από το εξωτερικό. So, άμα βρεις έναν Ιταλό, μαθαίνεις κάτι για τη χώρα του. Έναν Εγγλέζο, μαθαίνεις κάτι για την Αγγλία και τη γλώσσα του φυσικά.... Να πω ένα νερό γιατί έχω διψάσει. Έχω τα δικά μου τα νερά εδωπέρα. So, καταγινόμεν με αλλοδαπούς, κυρίως Ευρωπαίους φυσικά. Με Εγγλέζους, Γερμανούς, Ιταλούς. I've got some coffee. Νερό είναι αυτό, πορτοκαλάδα είναι. Και έχω και καφέ. Ό, τι γουστάρω τα παίρνω μαζί μου... Αυτό είναι λίγο πιο βαρύ. Πορτοκαλάδα και λίγο καφές μαζί. Λίγο πιο σκούρο. That's what I do to save money. Because δεν θέλω να ξοδεύομαι. Πάω και κάνω δικό μου καφέ. I put one and a half of this. Βάζω έτσι λίγο καφέ, ζάχαρη δεν θέλω γιατί μπορεί να με πειράξει και έτσι αποφεύγω τη ζάχαρη και τα γλυκά γενικά και παίρνω καφέ και κάνω δικό μου. Και έτσι κάνω και οικονομία. Φυσικά! Τα κουβαλάω μαζί μου γιατί άμα τα αφήσω στο δωμάτιο, πρώτα-πρώτα θα χρειαστείς καφέ –όπως χρειάστηκα τώρα κάτι να πω. Και διάφορα έγγραφα που 'χω 'δωπέρα, δικά μου. Χαρτιά, ταυτότητες, όλα αυτά. Τα κουβαλάω μαζί μου, γιατί άμα τ' αφήσεις σ' ένα δωμάτιο στον ξενώνα αισθάνεσαι, ότι... Ακούς τώρα, ο ένας κάνει αυτό, ο άλλος κάνει το άλλο, ο άλλος κάνει εκείνο. Μπορεί να χαθεί κάτι, κατάλαβες; And I have some cola here. I carry everything with me. I can't afford to lose them. Καλά να 'ναι οι αρχιεπισκοπές και ο Ερυθρός Σταυρός και οι εκκλησίες. Υπάρχει μια εκκλησία που πηγαίνω κάθε Κυριακή πρωί. Εκκλησιάζομαι και πίσω απ' το ιερό έχουνε μια αποθήκη. Στην αποθήκη μέσα έχουνε κονσέρβες, ψάρια, I mean οτιδήποτε χρειαστεί μια φτωχή οικογένεια και σου δίνουνε μια τσάντα γεμάτη με κονσέρβες –αυτά τα σαρδελλάκια που σου 'δειχνα- και πολλά άλλα. Ντολμαδάκια, γίγαντες φασόλια, μακαρόνια, φακές αμαγείρευτα. Και τους λέω δεν μαγειρεύω, δώσ' μου κονσέρβες. Ντάξει. Και μου δίνουνε μια τσάντα 10 κονσέρβες κάθε βδομάδα. όχι μόνο εμένα, όλους. Μετά πάω στον Ερυθρό Σταυρό, Λυκαβηττού 1, όπου ξέρω την κυρία που κάνει κουμάντο. Κάθε 2 μήνες, μου λέει να 'ρχεσαι να σου δίνω ελαιόλαδο, οτιδήποτε χρειαστείς. Μακαρόνια, φακές, ότι χρειαστείς. Το Πάσχα μας δώσαν ένα μπουκάλι ελαιόλαδο, μαζί με άλλα πράγματα. Κονσέρβες, καφέ, όλα αυτά, ζάχαρες. Πάσχα και Χριστούγεννα σου τα δίνουν αυτά –το ελαιόλαδο εννοώ. Αλλά άμα χρειαστείς παπούτσια, κάλτσες, ο Ερυθρός Σταυρός βοηθάει. Και στις διάφορες

άλλες εκκλησίες υπάρχουν και συσσίτια. Εκκλησιαστικά συσσίτια, της εκκλησίας. Δεν έχω ανάγκη για φαγητό. Μόνο για στέγη. Όπως είπαμε, 12 μήνες θέλω κάπου να κοιμάμαι. Θέλω κάπου να κοιμάμαι για τους επόμενους 12 μήνες, μέχρι να πάρω την επιδότηση ενοικίου. Με αφορά η στέγη, όχι το φαγητό. Εδώπέρα έρχομαι καμιά φορά έτσι, άμα έχει γιαούρτια, τα πάω, τα γιαουρτάκια τα τρώω. Και τυράκι τρώω και ψωμάκι τρώω, αλλά καμιά φορά το φαγητό, μακαρόνια τέτοια πράγματα, θες να φας κάτι άλλο. Ανοίγω μια κονσέρβα και τρώω. Ψαράκι, οτιδήποτε. Μετά είναι όπως είπαμε εκκλησίες που πας και τρως μεσημεριανό. Πάω σε μια εκκλησία...μάλιστα..... τώρα..... wait a minute. Να σου δείξω; Αυτό είναι από χθες το απόγευμα. Είναι φασουλάκια φρέσκα. Είναι πολύ ωραίο. Έφαγα μια μερίδα χθες αλλά δεν μπορώ να φάω. Σπιτικό φαγητό: πατάτες, φασολάκια φρέσκα, ελαιόλαδο, είναι φτιαγμένο καλά. Το πήρα μαζί μου να το φάω άμα πεινάσω, όταν πεινάσω. Και έτσι, όπως είπαμε μόνο γιαουρτάκια μπορεί να πάρω σήμερα από εδώ. Όσο για φαγητό, είναι όπως είδες πολύ νόστιμό αυτό που σου 'δειξα. Δεν έχω ανάγκη από φαγητό. Όχι, θέλω να σου πω. Μπορεί να τρώω καμιά φορά τη 'βδομάδα εδώ. So, δεν...Αυτά που θέλω τα παίρνω μαζί μου, που χρειάζομαι, γιατί ας πούμε μπορεί σ' ένα πάρκο μπορεί αν χρειαστείς και ένα πακέτο τσιγάρα να καπνίσεις.

- Παίρνετε κάποιο επίδομα ή σύνταξη;

- Προς το παρόν παίρνω, ναι. Επίδομα της πρόνοιας. Είναι 230 το μήνα. Είναι 230 το μήνα και όταν πάρω το επίδομα του ΟΓΑ θα είναι κοντά στα 330 πιστεύω. Ίσως και περισσότερα μέχρι τότε....Μπορεί. Anyway, τα υπολογίζω 330.

- Θεωρείτε πως είναι αρκετά για να καλύπτετε τις ανάγκες σας;

- Όταν γίνω 65, τώρα σε 12 μήνες μιλάμε, θα παίρνω από τον ΟΓΑ 330 που θα πληρώσουνε 1/1 του 2008. Και 230 πληρώνει η πρόνοια τώρα. Πόσα κάνουν; Πάνω από 500 δεν είναι; Και η επιδότηση ενοικίου είναι 270 τα οποία πρέπει να τα δώσεις αυτά τα 270 στον ιδιοκτήτη που νοικιάζεις, δεν είναι δικά σου. So, εσύ το μόνο που μπορείς να κρατήσεις ως σύνταξη που λέμε, 330.....360....400.....560. Θα 'λεγα περίπου 600 ευρώ το μήνα θα 'χω απολαβές σε 12 μήνες από τώρα περίπου. Όσο για τα άλλα, το φαγητό και όλα αυτά, μόνο το ενοίκιο με πειράζει εμένα. Να πληρώνεις ενοίκιο είναι ακριβό. Πού να μείνεις; Όλες μου οι ανάγκες ικανοποιούνται. Οι μετακινήσεις είναι δωρεάν με τον ΟΑΣΑ, με το μετρό. Όταν παίρνεις επιδότηση.. όταν παίρνεις πρόνοια, το επίδομα της πρόνοιας, σου δίνουν και μια κάρτα ελευθέρως για όλα τα μέσα μεταφοράς. Σ' όποιο λεωφορείο να μπω, στο μετρό, στο τρόλεϊ, παντού είναι δωρεάν. Και έχω ένα, να στο δείξω άμα θες. Όλα τα κουβαλάω μαζί μου

άμα χρειαστεί. Αλλά θέλω να σου πω μπαίνεις σε ένα λεωφορείο, μπαίνει ο ελεγκτής, θα σου πει «Εισιτήριο έχετε κύριε;». Ή το πάσο μας το οποίο σου το δίνει το ΚΕΠ. Μέσω ΚΕΠ. Το δικαιούνται όσοι παίρνουν επίδομα από την πρόνοια. Άμα παίρνεις επίδομα από την πρόνοια, δικαιούσαι και ελευθέρως για τα μέσα μεταφοράς. Και άμα, με λίγα λόγια, εκτός από τα χρήματα που σου δίνουν -230 είναι αυτή τη στιγμή, αλλά δεν είναι αρκετά για να πληρώσεις ενοίκια κι όλα αυτά.

- Έχετε οδηγηθεί ποτέ σε αστυνομικό τμήμα; Για αναγνώριση στοιχείων;

- Όχι, ποτέ, ποτέ. Όχι, με την αστυνομία, δεν είχα ποτέ πρόβλημα.

- Έχετε έγγραφα ταυτότητας;

- Βέβαια! Αστυνομική ταυτότητα. Ναι. Και μάλιστα καινούρια έχω. Να σ' τη δείξω; Είναι καινούρια ταυτότητα την οποία πήρα τώρα. Πριν ένα μήνα περίπου. Έδωσα την παλιά στην ασφάλεια κάτω, εδωπέρα στο Τμήμα Ομονοίας και η κυρία Π. μου λέει «Περίμενε να σου φτιάξω καινούρια.». Και μου 'δωσε μια καινούρια η οποία είναι καλή για άλλα 10 χρόνια, 15 χρόνια. Όχι, μου λέει, ξέρεις τι μου λέει; Σε περίπου ενάμιση χρόνο, θα δώσουμε καινούριες ταυτότητες σε όλους. Και θα 'ναι οι ταυτότητες όπως η πιστωτική κάρτα. Μ' αυτή την ταυτότητα, ας πούμε, θα 'ναι καλή για όλες τις χώρες της Ευρώπης που λέμε. Σωστά. Θα τη βάζουμε στο κομπιούτερ την ταυτότητα. Ενώ αυτή που 'χουμε τώρα, δεν υπάρχει ας πούμε το insert in the computer. Είναι σαν πιστωτική κάρτα, θα 'χει μαγνητική ταινία από πίσω. Σε περίπου ενάμιση χρόνο. Είναι η αρχιφύλακας, η κυρία Π. η οποία βγάζει τις ταυτότητες. Και μιλούσαμε, γενικά, ας πούμε για ταυτότητες. Σε ένα ενάμιση χρόνο. Θα βγάλουμε καινούριες ταυτότητες όλοι οι Ευρωπαίοι, οι Έλληνες γενικά.

- Θεωρείτε ότι έχετε φίλους;

- Εγώ κάνω φίλους εύκολα και τους... Δε ζητάω ούτε δανεικά, και νομίζω ότι καλά είναι να 'χεις φίλους. Προσπαθώ να 'χω φίλους για να περνάει και η ώρα μου, έτσι;

- Σας βοηθούν;

- Όχι, οικονομικώς όχι. Από άλλες απόψεις γίνονται θυσία. Με λίγα λόγια δεν ζητάω λεφτά από φίλους, αλλά μια εξυπηρέτηση πάντα την κάνουν οι φίλοι. Αυτούς που ξέρω 'γω τους φίλους.

- Τι αντιμετώπιση έχετε από το περιβάλλον σας, από τους συγγενείς σας;

- Έχω έναν ξάδερφο, ο οποίος το τηλέφωνό του δεν απαντάει. Στη Θεσσαλονίκη τώρα. Πρέπει να πάω να δω τι έχει γίνει, μπορεί να έχει πεθάνει ο άνθρωπος. Και τηλεφωνούσα, απαντούσε κανονικά. Μου 'λεγε ότι το στομάχι τον πειράζει, πόνους στο στομάχι, στο στομάχι έχω, θέλω αυτά. Και τελικά δεν απαντάει και σκέφτομαι να

πάρω μια άδεια να πάω Θεσσαλονίκη. Από τον ξενώνα να πάρω την άδεια, από την Κοινωνική Λειτουργό για περίπου 5-10 μέρες, να δω τι γίνεται μ' αυτόν, έχει ζήσει; I mean ζει; Για να μείνω εκείπέρα στο σπίτι του. Θα... μου...μου 'λεγε κάποτε να μείνω μέχρι 10 μέρες 15 μέρες, μπορείς να μείνεις ξάδερφε, γιατί όχι; Αλλά να μην το πάρεις ως πούμε ότι είναι σπίτι σου. Στο σπίτι τους. Anyway, όταν πάω στη Θεσσαλονίκη μένω στο... άμα είναι ζωντανός τώρα, πρέπει να πάω να δω γιατί δεν απαντάει στο τηλέφωνο. Και μπορώ να μείνω 5-10 μέρες στο σπίτι του και μετά να γυρίσω εδωπέρα. Άμα ζει. Άμα ζει. Μακάρι να ζει.

- Υπάρχει κάποιος άλλος που να σας βοηθά;

- Όχι. Ο μόνος που με βοηθάει είναι ο Δήμαρχος, οι Δημοτικές, το φαγητό κι αυτό κι εκείνο, Η Πρόνοια με το επίδομα και τις φαρμακευτικές αγωγές κι όλα αυτά. Το κράτος γενικά. Το κράτος με βοηθάει και ο Δήμος. Του Δήμου και της Πρόνοιας. Από ζήτημα άλλης βοήθειας, όχι.

- Θέλετε να εργαστείτε;

- Πιστεύω θα μπορούσα να εργαστώ, αλλά....Ε κάπου-κάπου σκουπίζω στον ξενώνα, ε κάνω ως πούμε κάτι δουλίτσες μέσα στον ξενώνα, αμισθί. Δεν πληρώνει κανένας. Όπως εδωπέρα που είναι ο Γ. και διάφοροι άλλοι που μένουνε στον ξενώνα, βοηθάνε εδωπέρα για το μεσημεριανό, το κάνουν αμισθί, δεν πληρώνονται. Δεν το κάνουνε για λεφτά. Τώρα στα 64; Τι δουλειά θα μπορούσα να κάνω; Διερμηνέας. Υπάλληλος διερμηνέας. Μωρέ ψάχνω. Ψάχνω για δουλειά του διερμηνέα ως υπάλληλος.

- Και τι προβλήματα αντιμετωπίζετε στην εύρεση εργασίας;

- Η ηλικία. Όταν ήμουνα νέος εύρισκες εργασία πολύ πιο εύκολα. Όταν περνάνε τα χρόνια, όχι μόνον αισθάνεσαι κουμάρες και βαριέσαι κι όλα αυτά, αλλά τεμπελιά. Μερικοί την αισθάνονται... Όπως εγώ με το λαιμό μου. Μιλάω πολύ, με πιάνει ο λαιμός μου. Όποτε μιλάω πολύ με πιάνει ο λαιμός μου. Δεν είναι μόνο το εδώ. Και σ' άλλα μέρη που μίλησα πολύ μ' έπιασε ο λαιμός μου. Πρέπει να πεις κάτι, να φας κάτι, μια μπουκιά ψωμί, να.....για να φύγει η ξεραϊλα από το λαιμό. (πίνει λίγο νερό) Θα έκανα καφέ μ' αυτό. Άλλη φορά. Just another time. Anything you want to know?

- Ψηφίζετε;

- Ψηφίζω. Ψηφίζω όποτε βρω ευκαιρία. Ψηφίζω και Δημοτικές εκλογές και τις άλλες, αυτές που θα 'ρθουνε τώρα με τον Καραμανλή και τον Παπανδρέου. Τώρα τι ψηφίζω, δεν πρέπει να στο πω. Δεν πιστεύω, ε;

- Όχι, δεν υπάρχει λόγος.

- I mean για ποιο κόμμα κι όλα αυτά, δεν είναι σωστό να σου λέω. Έτσι έχω ακούσει, ότι ψηφίζε και μην το λες σε κανέναν. Έτσι μου λένε.

- Για ποιο λόγο ψηφίζετε; Πιστεύετε ότι μπορεί ν' αλλάξει κάτι;

- Όχι δεν μ' ενδιαφέρει. Απλώς όποιος με πείσει ότι με την ομιλία του, ότι θα κάνει κάτι καλό για τη χώρα, για τον κόσμο γενικά, στην Ελλάδα, θα ψηφίσω γι' αυτόνα. Αλλά δεν πιστεύω μεγάλη αλλαγή, όπως είπαμε τώρα θα συνεχίσει το πράμα έτσι. Κι η Ελλάδα είναι μέρος της Ευρώπης. Έτσι αισθάνομαι εγώ. Άμα δε γουστάρεις την Ελλάδα, παίρνεις ένα διαβατήριο και φεύγεις και ας στην Αγγλία. Ή πας σ' όποια χώρα θέλεις. So, προχθές έβγαλα ένα καινούριο διαβατήριο, το οποίο με το chip, electronic chip, που 'χει μέσα, μου κόστισε 90 ευρώ τα έξοδα για φωτογραφίες, παράβολα και όλα αυτά. Και έχω διαβατήριο καινούριο και ταυτότητα καινούρια. Και άμα βρω τα σκούρα ας πούμε στην Ελλάδα και δεν πάνε καλά τα πράγματα θα πάρω το λεωφορείο ή το τραίνο και να πάω σ' άλλη χώρα. Είμαι Έλληνας υπήκοος, μπορώ, χωρίς βίζα.

- Τι πιστεύετε ότι θα μπορούσε να βελτιώσει τη ζωή σας σ' αυτό το σημείο;

- Ε τίποτα, τι; Στην ηλικία που είμαστε; Άμα φτάσει κάποιος 65 χρονών, πρέπει να 'χει πάρει σύνταξη. Άμα ήμουνα μόνιμος σε κάποια εργασία, το Πολεμικό Ναυτικό ας πούμε, και είχα γνωστούς μου το λέγανε, «Κάτσε εκεί 20 χρόνια για να πάρεις σύνταξη». Αλλά δεν είχα το μυαλό και το ζήλο να μείνω 20 χρόνια στο Πολεμικό Ναυτικό. Κατάλαβες; Ήμουνα στη σχολή ναυτοπαίδων στον Πόρο. 3 μήνες έκανα training, ήμουνα 16 χρονών....Ούτε... 14 θα 'μουνα. Για να γίνω μόνιμος υποαξιωματικός του Πολεμικού Ναυτικού, στα 14 μπαίνουνε στη Σχολή και ήμουνα ευτυχής που δεν με δεχτήκανε τελικά μαζί με τους υπόλοιπους. Παίρνουνε μόνο 1.000 άτομα, 1.000 παιδιά και διαλέγουνε 300, 500. Τους υπόλοιπους, "Go back home". Θέλει 20 και 30 χρόνια, σε 20 χρόνια παίρνεις σύνταξη. Αλλά δεν είχαμε μυαλό κάποιος να σε καθοδηγήσει, όπως τώρα ο πατέρας μου, που ήταν εργάτης, έπρεπε να μου πει σαν... «Κοίταξε, να πας να μάθεις αυτό, να σου δείξω αυτό.». Κατάλαβες; Όταν είσαι πιτσιρίκος δεν σε παίρνει να.. ο πατέρας να σου ας πούμε δείξει σε ποιο σχολείο να πας, τι να κάνεις να είναι χρήσιμο για τη ζωή σου. Και έτσι σ' αφήνουνε... "Go". «Πήγαινε», I mean «Βρες δουλειά και φύγε απ' το σπίτι». Αυτό σου λένε, σου λέγανε τα παλιά χρόνια. «Βρες μια δουλειά, παντρέψου, κάνε μια οικογένεια δικιά σου.». Τίποτ' άλλο. Αυτή είναι η μόνη συμβουλή που σου δίνανε. Well, κάνεις παρέα απ' εδώ, πιάνεις δουλειά από 'κει, πιάνεις δουλειά από 'κει και περνάει ο καιρός. Αλλά, ο ένας άλλος πατέρας, μπορεί να τον πάρει το γιό του σ' ένα

συμβολαιογράφο και να του δείξει «Ι συμβολαιογράφος σε βοηθάει ν' αγοράσεις μια γκαρσονιέρα κύριε, ορίστε. Ο συμβολαιογράφος θα σε δείξει πώς να πληρώσεις τα down payments, την προκαταβολή για την γκαρσονιέρα, να πληρώσεις την τράπεζα, τις δόσεις σου για την γκαρσονιέρα.». Δεν στα δείχνουν κανέναν αυτά όταν ήσουν νέος. Πώς να ανταπεξέλθεις στα έξοδά σου στη ζωή αυτή, κατάλαβες; Πρέπει να ξέρεις, γιατί τα λεφτά που έχεις, που έβγαζα στις δουλειές που έχω κάνει στη ζωή μου τα ξόδευα. Δεν είχα σκοπό να γίνω κάποιος, να 'χω κάτι, ένα χωράφι ν' αγοράσω. Δεν ήξερα, πώς πως τ' αγοράσω το χωράφι. «Άντε ρε που θ' αγοράσεις χωράφι!», «Τι θα το κάνεις το χωράφι; Μποστάνι θα 'χεις; Καρπούζια θα 'χεις;». Δεν ενδιαφέρεσαι, γιατί δεν ξέρεις τίποτα για τίποτα. Το μόνο που ξέρεις ας πούμε μια δουλειά, όπως εδωπέρα να σκουπίζεις, ή στο Πολεμικό...στο Εμπορικό Ναυτικό να....να σκουπίζεις το αμπάρι. «Έλα.....Π.! Έλα να σκουπίσουμε. Έλα να βάψουμε.». Και τίποτα στο πηλίκον. Κατάλαβες; Τίποτα. Στο τέλος της εβδομάδας πληρώνεσαι και τέλος. Και δεν ξέρεις τίποτα ας πούμε, ότι μετά όταν φτάσεις μετά από κάποια ηλικία πρέπει να 'χεις άνεση. Να 'χεις δικό σου σπίτι. Να 'χεις παιδιά, εγγόνια, τίποτα. Ένα ρεμάλι γίνεσαι, άμα δε σε βάλει κάποιος στο δρόμο να γίνεις κάτι. Και έτσι, 64 ετών και ακόμα ρεμάλι είμαι που λέμε.

- Ποιες είναι οι επιθυμίες σας για το μέλλον;

- Το μέλλον; Δεν υπάρχει μέλλον. If you want to know, I mean, το μέλλον είναι κάθε μέρα που περνάει και ξυπνάμε το πρωί και αναπνέουμε, και δεν έχουμε δύσπνοιες, δεν καπνίζουμε πολλά τσιγάρα. Αυτό είναι το μέλλον, το μέλλον είναι to wake up the next day. Να ξυπνήσεις το πρωί και να αισθάνεσαι καλά. Σωματικά και πνευματικά. Να μην έχεις ας πούμε στεναχώριες, ούτε να σ' εμποδίζει κανένας να κάνεις αυτό και εκείνο, σαν παραδείγματος χάριν άμα είσαι σε μια φυλακή ας πούμε, πες ότι σε βάλανε φυλακή για 6 μήνες. Εγώ ποτέ δεν έχω πάει φυλακή. Φυλακή δεν μ' έχουν στείλει ποτέ γιατί δεν έχω κάνει τίποτα, παραπτώματα, τέτοια. Α, δεν μπορείς ας πούμε, θα σου πούνε «Κάτσε εδώ, κάνε εκείνο, κάνε εκείνο.», στη φυλακή. Ζωή είναι; Δεν είναι. Ενώ να 'χεις την ελευθερία σου, όπως είμαστε ελεύθεροι τώρα, άμα δε γουστάρεις εδώ, πας στη Μύκονο, πας στην Κρήτη, οπουδήποτε. Ή πας σ' άλλη χώρα όπως είπαμε. Κάτι ας πούμε θα βρεθεί. Μια ευκαιρία. Άμα δεν έχεις ευκαιρίες εδωπέρα, κατάλαβες; Αλλά εδωπέρα ευτυχώς στην Αθήνα, στην περιοχή των Αθηνών, έχω γνωριστεί με τόσους ανθρώπους, και ξέρω τόσα πολλά, κατάλαβες; Που νομίζω, ε άμα πας αλλού, θα 'σαι ξένος, εδωπέρα τουλάχιστον ξέρεις πού να πας να φας, τι να κάνεις, πού να πας σ' εκκλησίες, από 'δω, από 'κει, σε βοηθάνε και οι

προϊσταμένοι παπάδες καμιά φορά, και είναι κάτι ωραίοι άνθρωποι μες στην εκκλησία, οι οποίοι σε βοηθάνε. Δικό μου σπίτι ποτέ δεν είχα. Ούτε ως ενοικιαστής. Συνήθως σε ξενοδοχεία φτηνά. Φτηνά ξενοδοχεία, τα οποία σε χρεώναν τόσο τη βδομάδα, τόσο το μήνα. Όταν έχεις λεφτά, πληρώνεις ενοίκιο. Όταν δεν έχεις, τη βγάζεις έξω.

- Στο δρόμο πώς ήταν;

- Στο δρόμο; Ε ήταν δύσκολά, γιατί ξυπνάς και μπορεί να μην έχεις αυτά που έχεις μαζί σου, κατάλαβες; Να 'ρθει κάποιος τη νύχτα, να στα πάρει, να σε σκοτώσει, ή να σε χτυπήσει και να σε ληστέψει, θέλω να σου πω, υπάρχουν επικίνδυνοι τύποι στο δρόμο. Well, μια φορά ήσανε τρεις. Και αρπάξανε το πορτοφόλι μου. Και μου λένε «Εϊ! Κάτσε ήσυχα. Μαχαίρι.». Ένα μαχαίρι. Μ' έχουνε ληστέψει μια φορά, τρία άτομα και πήρανε, γιατί ξέρεις τι βλακεία έκανα; Μετρούσα κάτι κέρματα. Στο πεζοδρόμιο τώρα, ε; Είχε φως εκεί και μέτραγα, μετρούσα πόσα είναι αυτά, και αυτοί σταματάνε, μ' ένα αυτοκίνητο μάλιστα, μέσα στ' αυτοκίνητο, βγαίνουν έξω, μου παίρνουν ότι είχα και δεν είχα και φύγανε.

- Σας χτύπησαν;

- Όχι, γιατί δεν έκανα ας πούμε το μάγκα. Να πω όχι. Το κυριότερο είναι να μη σε μαχαιρώσουνε. So, τους έδωσα ό,τι είχα μαζί μου και τελείωσε η υπόθεση. Από τότε προσπαθώ να παριστάνω τον ψόφιο κοριό, να μη δείχνω λεφτά. Άσε που τα κουβαλάω και μαζί μου. Γιατί άμα σε κλέψουνε, θα σε κλέψουνε άμα δεν το πάρεις μαζί σου. Όχι μπροστά στα μάτια σου. Θα πας στην τουαλέτα να κατουρήσεις και μπαμ! Θα στο πάρουνε. Πρέπει να το πάρεις μαζί σου. «Συγγνώμη, πάω στην τουαλέτα.», πάρ' το, μαζί σου, πάρε την τσάντα σου και πήγαινε στην τουαλέτα. Άμα είσαι αφελής και αφήσεις την τσάντα σου και πας στην τουαλέτα, κάποτε κάποιος θα τ' αρπάξουνε. So, έχω αυτή τη λογική. Πάω μ' αυτές τις αρχές. Μάλιστα, με είπαν, «Άσε τις τσάντες εκείπέρα, θέλει να σε μιλήσει η κυρία.», είπα «Όχι θα τις πάρω μαζί μου.» Γιατί να τ' αφήσω. Έχω μέσα το ψωμί μου, το φαί μου.

- Ευχαριστώ πάρα πολύ για το χρόνο σας.

- All right!

Συνέντευξη 2^η, Παναγιώτης 53 ετών

- Πότε γεννηθήκατε;

- Πριν 53 χρόνια.

- Πού;

- Στη Φωκίδα. Φωκίδα, Νομός Φωκίδας.

- Είστε παντρεμένος;

- Ελεύθερος.

- Έχετε τελειώσει κάποια βαθμίδα εκπαίδευσης;

- Σχολές τουριστικών επαγγελμάτων. Αλλά τώρα, δύσκολά να σε πάρ'νε για δουλειά.

Όπου ρωτάμε μας κρατάνε 10 μήνες, 12 μήνες και είναι πρόβλημα.

- Τα παιδικά σας χρόνια τα περάσατε στη Φωκίδα;

- Ε, μέχρι που πήγα φαντάρος. Ε, μετά δουλεύαμε σε ξενοδοχεία, αλλά δεν έτυχε να καθίσουμε για πολύ καιρό γιατί δε μας κρατούσανε. Μας κρατούσανε μόνο το καλοκαίρι. Τη σαιζόν μόνο του καλοκαιριού. Μετά πέρασαν τα χρόνια και μείναμε μόνοι μας.

- Τώρα πού κοιμάστε;

- Στον ξενώνα του Δήμου Αθηναίων.

- Πριν τον ξενώνα πού μένατε;

- Πριν τον ξενώνα, όσο δούλευα, πλήρωνα ενοίκιο, αλλά μετά, μείναμε χωρίς λεφτά και αναγκαστήκαμε να πάμε στον ξενώνα. Έμενα και με φίλους παρέα, ας πούμε, φιλοξενούμενος, αλλά όταν έχει οικογένεια ο άλλος, δεν γίνεται να καθίσεις και πολύ καιρό. Εγώ, από σεβασμό, ας πούμε, μου λέγανε «Κάτσε.», αλλά δεν μπορούσα να κάτσω, γιατί άλλως είναι όταν μένεις σπίτι σου και άλλως όταν μένεις φιλοξενούμενος. Αλλά 'δω, 'ντάξει, καλά είναι εδωπέρα που καθόμαστε τώρα, αλλά, κοιτάμε μπας και βρούμε καμία εργασία, έστω και ημιαπασχόληση, για αρχή, για το καλοκαίρι. Αν και όλα τα μαγαζιά που ρώτησα μετά το Πάσχα, μας είπαμε ξέρω 'γω «Η ηλικία σας;», να είσαι μέχρι 35. Από 18 μέχρι 35. Το πολύ 40 με μεγάλη γνωριμία. 'Ντάξει, δεν είναι αποκλειστικά μόνο ξενοδοχείο, μπορώ να δουλέψω και μεταφορές ας πούμε που 'χα δουλέψει κάποτε, αλλά, έχω βλέπεις, όλα τα γραφεία, μαζεύουνε αλλοδαπούς πάρα πολλούς, και τους δίνουνε λίγα χρήματα.

- Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι βασικοί λόγοι που σας οδήγησαν στο να μην έχετε σπίτι;

- Ε, που δεν έχουμε μόνιμη εργασία. Γιατί όταν δουλεύεις 3 μήνες, δεν φτάνει να πληρώνεις, τώρα πώς έχει πάει 300 ευρώ ας πούμε, 350 ευρώ για γκαρσονιέρα. Και

γι' αυτό έμεινα φιλοξενούμενος για κάποιο διάστημα. Μετά κοίταγα, δούλευα λίγες μέρες, 1 μήνα, 20 μέρες, 1,5 μήνα ε, αναλόγως και τώρα αναγκαστικά μένω, με φιλοξενούν στο Δήμο Αθηναίων, μέχρι να δούμε τι θα γίνει. Δεν είναι ότι θα καθίσουμε εφ' όρου ζωής εκεί. Αλλά κάτι πρέπει να βρούμε. Τουλάχιστον μια απασχόληση. Να μπορούμε να....Είχα δουλέψει στην αρχή σε κρουαζιερόπλοια εδώ γύρω, στη Μεσόγειο, και μετά δούλεψα σε ξενοδοχεία. Αλλά, δεν θέλανε να με βάλουνε σε ασφάλεια. Οπότε, γι' αυτό δεν κάθισα, γιατί δεν με σύφερε χωρίς ασφάλεια. 'Ντάξει, μπορεί να πληρώνουνε κάποιο καλό μισθό, αλλά, άμα δεν έχεις και ασφάλεια, τώρα μπορεί να 'χαμε ένσημα, 3.500 ένσημα, και 1.500 που σου βάνει η...το ΙΚΑ, σου βγάνει μια μειωμένη σύνταξη στα εξήντα... όταν φτάνουμε 65. Και 'ντάξει τώρα, λέμε εδωπέρα στο Δήμα να βρούμε κάτι έστω για μια απασχόληση. Όταν εργαζόμουνα πλήρωνα ενοίκιο, αλλά τότε ήτανε φτηνά τα ενοίκια. Όποτε όταν μείναμε χωρίς δουλειά αναγκαστήκαμε να μείνουμε με γνωστούς. Γιατί δεν είχαμε πού να μείνουμε και μετά ένας φίλος που 'μενε στον Πειραιά, μου λέει «Γιατί δεν πας στο Δήμο Αθηναίων; Μπορεί να 'χει φιλοξενία εκείπέρα για ορισμένο διάστημα.». Στο δρόμο κοιμήθηκα ενάμισι μήνα. Και ήταν και χειμώνας. Κοιμόμουνα πριν φτιάχνουν την πλατεία Κάνιγγος...ε Συντάγματος, είχα ένα σλιπινγκ πάρει απ'τον Ερυθρό Σταυρό και ήμουνα εκεί αναγκαστικά και ήτανε Δεκέμβριος – Γενάρης, σχεδόν μέχρι τέλος, 2 μήνες ήτανε. Τους επλήρωσα 'κει. Ε μετά έγινε το μετρό, ε, με ζόρισε ο φίλος μου. Μου λέει, «Πήγαινε εκείπέρα μήπως να έχει φιλοξενία εκείπέρα. Να μη μείνεις δεξιά-αριστερά.». Αλλά εδώ βλέπω κοιτάνε ορισμένοι ηλικία. Κοιτάνε ορισμένοι ηλικία. Μέχρι 35. Περισσότερες δουλειές, ασχέτως ότι...και ένας σερβιτόρος που με φώναξε ένας να πάω, κοιτάνε εκεί ορισμένοι τις ηλικίες. Τώρα, μεταφορές παίρνουν ασχέτως ηλικίας, αλλά, δύσκολά να πάρουν κι Έλληνες. Δηλαδή, αυτό έγινε εδώ και 12 χρόνια περίπου. 12-15 χρόνια. Την ημέρα που άρχισαν να έρχονται οι αλλοδαποί στην Ελλάδα.

- Πώς είναι για εσάς μια τυπική ημέρα;

- Ε, ξυπνάω στον ξενώνα, πηγαίνω κάνω κανά μπάνιο στη θάλασσα, επειδής μ' αρέσει η θάλασσα να πούμε, πρωί-πρωί, μετά έρχομαι εδώ, και βοηθάμε εδωπέρα το φαγητό. Το σερβίρισμα, καθαριότητα εδώ, μέχρι τις 1, 1:30. Τουλάχιστον περνάει η μέρα μας. Αλλά δεν είναι ικανοποιητικά. Ε, το απογευματάκι, θα μελετήσουμε κάτι εκείπέρα, κανά βιβλίο να περάσει η ώρα. Και μέσα μπορείς να κάτσεις.

- Πού τρώτε;

- Φαγητό τρώμε εδώ το μεσημέρι. Μετά το βράδυ μας φέρνει ένα κέτερινγκ. Κάθε βράδυ 6 η ώρα μας φέρνει κέτερινγκ έτοιμο φαγητό. Πακέτο, διάφορα φαγητά. Μπορεί να 'ναι και αρακάς, μπορεί να 'ναι και κρέας, μπορεί να 'ναι και κοτόπουλο, μπορεί να 'ναι και σπαγγέτι, κάθε βράδυ αναλόγως. Σαββατοκύριακα, πάλι που 'ναι αργίες, φέρνει και εδώ κέτερινγκ. Γιατί ο Δήμος μαγειρεύει 5 μέρες την εβδομάδα. Από Δευτέρα μέχρι Παρασκευή και τις άλλες μέρες βλέπουμε.

- Παίρνετε κάποιο επίδομα ή σύνταξη;

- Μπα, όχι. Δεν έχω τίποτα. Ούτε από τη Πρόνοια δικαιούμαι, γιατί πρέπει να έχεις αναπηρία 67 τα εκατό να πούμε. Και για άλλο βοήθημα, έχω κάνει κάποια αίτηση, αλλά, περιμένω απάντηση, τώρα μου είπαν σ' ένα μήνα, να μας δώσουν κάποια απάντηση. Μήπως μας ειδοποιήσουν ακριβώς. Περιμένω, τώρα μου 'παν αυτές τις μέρες μπορεί να μας ειδοποιήσουν. Την έκανα την αίτηση, την έγραψα.

- Έχετε κάποιο άλλο εισόδημα;

- Όχι.

- Και πως πληρώνετε τα καθημερινά σας έξοδα; Παραδείγματος χάριν τις μετακινήσεις;

- Ε, τις περισσότερες φορές μπαίνω χωρίς εισιτήριο. Όταν έχω, χτυπάω εισιτήριο, δε...δεν έχω πρόβλημα. Αλλά όποτε δεν έχω, τι να κάνεις; Μια φορά μας έτυχε, μας σταματήσανε, αλλά δεν έγινε και τίποτα, απλούστατα, είχα ένα χαρτί το οποίο έγραφε ότι φιλοξενούμαι στο Δήμο Αθηναίων, ε, το είδαν αυτό, αλλά, μου λέει επειδή δεν ισχύει αυτό για τις συγκοινωνίες, μόνο η κάρτα διαρκείας που βγαίνει κάθε χρόνο. Ε, για να βγάλουμε μια τέτοια κάρτα πρέπει να έχουμε αναπηρία 65 τοις εκατό. Για την ώρα δεν έχουμε αυτό το πρόβλημα υγείας. Αλλά 'ντάξει, δεν έγινε τίποτα ιστορία, αλλά, απλούστατα, επειδή ήταν ο ελεγκτής παρέα με αστυνομικό, με παρακαλέσαν, ξέρω 'γω, είχα πάει συγκεκριμένα στο Τζάννειο, να δώσω αίμα σε κάποιο φίλο μου που είχε πάθει αυτοκινητιστικό δυστύχημα. Ε, τι να κάνω; Να 'ρθω με τα πόδια απ' τον Πειραιά ας πούμε; Ε, μπήκα στο τρένο, ε κάπου σταμάτησε, με σταμάτησαν εκεί, μπήκαν αυτοί μέσα, ε, τους λέω «Τί; Πήγα στο νοσοκομείο», λέω, «Ε, δω, γιατί δεν μπορούσα. Θα πήγαινες Πειραιά – Αθήνα με τα πόδια;», λέω. «Ε, υπήρχε μια ανάγκη προσωπική και πήγα.»

- Έχει τύχει να σας σταματήσουν από την αστυνομία;

- Όχι, όχι. Καθόλου, ποτέ. Δεν έτυχε. Έχω πάντοτε ταυτότητα μαζί μου. Αλλά ουδέποτε. Στην χειρότερη περίπτωση μπορεί να μας πει κανένας «Είσαι Έλληνας;», ξέρω 'γω, αλλά έτσι τυπικά. Αλλά, για καλό και για κακό, έχουμε την ταυτότητα μαζί

μας, μην τυχόν πέσουμε σε κανένα στραβόξυλο επάνω εκείπέρα και μας κυνηγάνε. Για την ώρα είμαστε καθαροί εκατό τοις εκατό.

- Έχετε φίλους;

- Φίλους έχω πολλούς, αλλά, όλοι είναι απασχολημένοι με δουλειές τους να πούμε. Που ‘μασταν φαντάροι ας πούμε, αλλά, όσο να ‘ναι σε βοηθάνε, όπως με φιλοξενούσε ένας φίλος μου πλατεία Αττικής, ένα χρόνο. Ήμουνα υπέρ, πολύ... και στεναχωριόμουνα που καθόμουνα που δεν μπορούσα να του αγοράσω μια κόκα-κόλα που λέει ο λόγος. Γιατί δεν είχα τη δυνατότητα. Αλλά μετά, μόλις έπιασα μετά κάποια εργασία, του πήρα ένα δωράκι ας πούμε, γιατί να ‘μαι ένα χρόνο σε ξένο σπίτι, δεν είναι τόσο εύκολο. Δε σε κρατάει ο άλλος να σου δώσει το κλειδί να μπαίνεις και να βγαίνεις. Γιατί ήταν η γυναίκα του και η κόρη του και ο γιος του. Όσο να ‘ναι σε ξένο σπίτι ήμουνα. Μπορεί να ‘μουν φίλος, φαντάροι μαζί, βγαίναμε όταν είχαμε λεφτά, βγαίναμε κάπου, αλλά, όσο να ‘ναι....

- Υπάρχει κάποιος που να σας βοηθάει τώρα;

- Μπα. Ένας που λείπει, ταξιδεύει, ήδη έχω πάρει τηλέφωνο, να δούμε πότε θα γυρίζει μπας και κάνει γνωριμία με την εταιρία, αλλά κι εκεί, δεν...δεν. Λόγω επειδής μιλάω αγγλικά, ισπανικά και λίγα γαλλικά, αλλά δύσκολα λόγω ηλικίας να... Και να θέλει η εταιρία να με πάρει, στην εταιρία για δουλειά, πρώτα θα χρειαστώ διαβατήριο και μετά φυλλάδιο, αλλά δεν παίρ ‘νε σ’ αυτή την ηλικία.

- Τις ξένες γλώσσες πού τις μάθατε;

- Στο σχολείο. Ξέρω γράφω, διαβάζω. Ας πούμε. Αλλά.... Δύσκολα οι εταιρίες. Απ’ ότι ξέρω που ρωτάω δε... Δύσκολα. Όχι. Και ήδη πήγα μόνος μου και ρώτησα. Μου λέει «Είναι ορισμένη ηλικία» και δύσκολα ας πούμε να... σε πάρ’ ο άλλος. Ασχέτως, μπορεί να ξέρω ‘γω μια δουλειά, να είμαι άπταιστος, ας πούμε και καλός, Αλλά, σου λέει «Μέχρι αυτήν την ηλικία.». Έχουν κόψει κι αυτοί.

- Θέλετε να βρείτε σπίτι;

- Βέβαια, αλίμονο. Να φύγω από ‘κειπέρα. Αλλά πρέπει να ‘χω το λιγότερο 1.000 ευρώ να ξεκινήσω. Να πληρώσεις τουλάχιστον 2 μηνιάτικα να ξεκινήσεις. Όχι ότι θα πάρουμε τα έπιπλα, απλά κανένα κρεβάτι. Και μια καρέκλα να τρώμε. Δε θέλουμε τίποτ’ άλλο. Άμα δε ξυπνήσεις... όπου ρώτησα φίλους που ‘ψάξαν σπίτι, βοήθησα έναν που ‘μενε στον άλλον τον ξενώνα, στο «Κάπρι» στη πλατεία Κουμουندούρου, έψαξα το βρήκα στην Καλλιθέα, 350, του ‘χα βρει ένα στο Κουκάκι, 280. Επειδής ήθελε ένα μεγαλύτερο, είχε κάποια αναπηρία αυτός και τον βοήθησα να μεταφέρει τα πράγματά του, 350, έχω βρει γκαρσονιέρα με 250, ένα δωματιάκι εδώ κοντά στη

Χαλκοκονδύλη πιο πάνω. Αλλά...εκεί πρέπει να έχεις κάποιον, Μπορεί να μη σου ζητάει η κυρία εκεί 3 μηνιάτικα, έχει τουαλέτα, μπάνιο, ζεστό νερό πρωί-βράδυ και το δωμάτιο, αλλά είναι κάθε μήνα 250, πρέπει να έχεις κάθε μήνα 250. Μένει ένας φίλος μου συνταξιούχος εκειπέρα. Αλλά κι αυτός ΟΓΑ παίρνει, αλλά μου λέει «Ό,τι παίρνω, πάει, απευθείας στο ενοίκιο.». Γι' αυτό έρχεται και τρώει εδώ. Γιατί, μου λέει, «Αν έπαιρνα τα 500 ευρώ, ε θα 'τρώγα τα μισά», τώρα μου λέει, τα 350 που παίρνει, του ΟΓΑ, πληρώνει 250 το ενοίκιο εκεί και έρχεται και τρώει εδώ αναγκαστικά γιατί δεν έχει να αγοράσει κάτι ας πούμε, να μαγειρέψει να πούμε.

- Ψηφίζετε;

- Ναι τώρα, πήγα στο ΚΕΠ να μου μεταφέρουν τα χαρτιά εδώ στην Αθήνα.

- Ψηφίζατε στη Φωκίδα;

- Ναι, πριν 3-4 χρόνια πήγα. Αλλά τώρα πρέπει να πάω στο ΚΕΠ κάποια μέρα. Μου είπαν μπορεί να στα φέρουν σε μια εβδομάδα τα χαρτιά εδώ, σε 5 εργάσιμες μέρες.

- Τι είναι αυτό που θα μπορούσε να βελτιώσει τη ζωή σας;

- Μια σταθερή εργασία για μένα τουλάχιστον και να μπορέσω να βρω ένα δωμάτιο να κοιμάμαι, αλλά, όπως βλέπετε, είναι η ηλικία τέτοια που είναι δύσκολο.

- Οι επιθυμίες σας για το μέλλον;

- Οι επιθυμίες είναι πολλές, αλλά χωρίς λεφτά δεν γίνεται τίποτα. Τουλάχιστον η επιθυμία μας είναι να βρούμε μια δουλειά σταθερή, το σπίτι μας να μένουμε, να μπορούμε να ζήσουμε σαν... ανθρώπινα, να πούμε, γιατί βλέπω, είναι καταστάσεις δύσκολες.

- Για σας τι είναι σπίτι;

- Ε, σπίτι όσο να 'ναι είναι σαν να έχεις... και να μην έχεις οικογένεια έχεις το δικό σου το οίκημα που κοιμάσαι μέσα, κλείνεις την πόρτα σου, δεν έχεις ενοχλήσεις από κανέναν, θα μαγειρέψεις ξέρω 'γω κάτι το βράδυ να φας, ή ένα αυγό που λέει ο λόγος, ή ένα τσάι να πεις το πρωί, ένα καφέ και ξέρεις θα 'σαι μόνος σου και δεν θα 'χεις ενόχληση από κανένα, θα κλείνεις την πόρτα σου, δεν θα μπει κανένας μέσα να σου πει «Βγες.», ας πούμε, ή να αργήσεις να γυρίσεις το βράδυ ας πούμε. Ενώ εδώ έχουμε περιοριστικούς όρους. 12 η ώρα πρέπει να είμαι μέσα στον ξενώνα. Φασαρίες δεν μπορούμε να κάνουμε γιατί υπάρχει περίπτωση να μας διώξουν, οπότε πρέπει να ακολουθούμε αυτούς τους κανόνες που έχει ο ξενώνας.

- Ωραία, αυτά ήθελα να σας ρωτήσω.

- Προσπαθούμε το καλύτερο να πούμε, αλλά η ζωή είναι δύσκολη, βλέπω. Και αν ήμασταν πιο νέοι, θα γινόταν η κατάσταση τώρα. Θα δούμε. Μπορεί να μας βοηθήσει

ο θεός να...κάτι να βρούμε, να πούμε. Αλλά είναι προβληματικές οι εργασίες με τους εργοδότες. Όσους εργοδότες έχω ρωτήσει και πρόπερσι που δούλευα στο...σ'ένα ξενοδοχείο, με κράτησαν 40 μέρες, αλλά για ποιο λόγο; Για να πάρεις αλλοδαπές να δουλεύουν με λίγα λεπτά. Έμενα, άμα με κρατούσανε ένα χρόνο εκείπέρα, θα 'χα μαζέψει ολίγα χρήματα και θα 'χα φύγει από τον ξενώνα να πούμε, αλλά δύσκολα ας πούμε.

Συνέντευξη 3η, Ανθή ετών 61

- Να σου πω εγώ. Είμαι από κλώτσο, μπάτσο, ένα χρόνο έκατσα, 14 μήνες και ανερργη. Με βοήθαγε λίγο ο Δήμος Αγίας Παρασκευής, που είμαι δημότης. Με έφερε η κοινωνική λειτουργός του Δήμου της Αγίας Παρασκευής... Τώρα, ούτε σημασία δεν μου δίνουνε. Τους έβρισα το πρωί. Εγώ λέω «Έχω ένα πόνο 'δω. Σας παρακαλώ τι θα γίνει εδώ η κατάσταση αυτή; Δηλαδή με παρατήσατε και εντάξει; Δεν τρέχει τίποτα και εγώ έχω προσφέρει όλη μου τη ζωή μέσα εκεί; Και στις χειροτεχνίες και στα πάντα; Στην εκπαίδευση. Και πρέπει, λέω, να με βοηθήσετε.», λέω, «Τουλάχιστον ρε Λ.», της λέω της κοινωνικής λειτουργού. Η λειτουργός που μ' έχει αναλάβει είναι πολύ εντάξει, καλή είναι, αλλά κι αυτή άλλες φροντίδες για την τρίτη ηλικία. Εντάξει; Και εγώ Τρίτη ηλικία λέγομαι. Λέει εεε...: «Δεν είσαι και πολύ μεγάλη Άννα. Θα στο φτιάξω το βιβλίο». Μα το θέλω να πάω στο γιατρό. Σήμερα, 12 μέρες δεν μπορώ να κοιμηθώ κορίτσι μου. Μ' έχει πιάσει το χέρι μου. Πονάω μέσα 'δω. Έχω καρκίνο... Ξέρω 'γω.. Άμα δεν έχω όμως το χαρτί, το βιβλίο που μου 'χουνε βγάλει ήδη αυτοί, να μην πληρώνω λεφτά, δεν κάνω τίποτα.

- Πότε γεννηθήκατε;

- Το 46.

- Πού;

- Πειραιά.

- Είστε παντρεμένη;

- (γνέφει αρνητικά)

- Έχετε τελειώσει κάποια βαθμίδα εκπαίδευσης;

-

- Έχετε τελειώσει κάποια βαθμίδα εκπαίδευσης; Δημοτικό; Γυμνάσιο;

- Έχω πάει στο δημοτικό.

- Πού κοιμάστε;

- Στον ξενώνα.

- Πόσο καιρό;

- Ένα χρόνο και κάτι μήνες τώρα. Μπορεί να είναι και 14, μπορεί να είναι και 15 τώρα. Δεν ξέρω τώρα. Δεν κρατάω λογαριασμούς (γελάει).

- Και πώς καταλήξατε στον ξενώνα;

- Εεεεεε, έμενα με την αδερφή μου και πέθανε. Ήτανε πιασμένη. Την είχα εγώ. Και συνάμα να πεθάνει ο άντρας της από αλκοολισμό. Και έμεινα στο δρόμο και μου κάνανε τα χαρτιά και με φέρανε εδώ να με στεγάσουνε.

- Εργαζόσασταν στο παρελθόν;

- Εργαζόμουνα σε παππού, σε γιαγιά, μέσα σε σπίτι. Και τώρα ήτανε την περασμένη Πέμπτη και ίσως να πήρα την ψύξη από τον καύσωνα. Τα κορίτσια μου δώσανε μια διεύθυνση στο Παλαιό Φάληρο. Είχα να πάω κάτι χρόνια και ιδρώσα μέσα στο λεωφορείο, τα air condition και έπαθα και ψύξη, μην έχω και μακριά αυτό το πράγμα γιατί χτυπάει πίσω, μπροστά, εδώ, εδώ, τώρα κατέληξε εδώ. Τώρα τι είναι αυτό δεν ξέρω άμα δεν με δει ο γιατρός. Ερχόμουνα και δεν ερχόμουνα. Ήμουνα πολύ χάλια. Με τα φάρμακα στέκομαι.

- Οπότε, πού εργαζόσασταν;

- Δούλευα σε γιαγιά, παππού.

- Τα παιδικά σας χρόνια τα περάσατε στον Πειραιά;

- Στον Πειραιά, με τη μαμά, με τον μπαμπά, τους έχασα κι αυτούς τώρα. Αυτοί... Καλά γεράματα.

- Και μετά;

- Έχω και αδερφό, έχω και αδερφή και δεν με κοιτάνε. Αυτοί είναι πολύ τσιγκούνηδες. Έχω αδερφό στον Πειραιά, που κέρδισε και το τζακ ποτ και έχει και λεφτά, και δεν είπε «Η αδερφή μου είναι στους αστέγους.». Και δεν πειράζει, καλά τα τρώγανε τόσα χρόνια οι Δήμοι. Και δεν είπε να πάω ένα γάλα που έχει ανάγκη η αδερφή μου. Του λέω «Αδερφέ είμαι πολύ άρρωστη.». «Ε, δεν πειράζει», μου λέει «Και εγώ άρρωστος είμαι» και μου κλείνει το τηλέφωνο. Δεν δίνει σημασία τώρα ούτε για τη μάνα ούτε για τον πατέρα. Τώρα που είναι ξέκληρα τα παιδιά, δεν είναι αδερφός για μένα. Αδερφή στο εξωτερικό, στη Γερμανία, και αυτή τα ίδια σκατά είναι. Εγώ τι να 'μαι; «Δηλαδή έχετε μια αδερφή και προτιμάτε να υποφέρει; Θα 'ρθω και θα σε κάνω ρεζίλι στο πασαλιμάνι, θα βγω και θα ζητιανεύω εκεί που πας. Θα σε ξεφτιλίσω». Δεν τον νοιάζει. Δεν τον νοιάζει. Και στα κανάλια που βγήκα τι έγινε; Μια τρύπα στο νερό. Πόσες φορές βγήκα... Και στον Alter, και στον Antenna που είχε έρθει τα 'πα. Πώς έφτασα εδώ. Μια εισαγγελέας εφετών που έχει πάει τώρα Θεσσαλονίκη, Κυριακή θυμάμαι, πέρασε και έφυγε, πάει Θεσσαλονίκη. Την έχουν καλέσει και μετά θα 'ρθει. Και μ' αυτήνα λίγο κάνω παρέα στον 4^ο όροφο. Πάω εκεί, γριά είναι και αυτή ήτανε παντρεμένη. Μετά πέθανε ο άντρας της, εμπιστευτηκε κάποιον, της έφαγε τη περιουσία, ότι είχε. Και έχει μόνο μια γκαρσονιέρα και παίρνει

απ' την εισαγγελία, παίρνει το χαρτί. Σύνταξη του ΟΓΑ; Ε τι άλλο θα 'ναι; Δεν τα λένε όλα. Εγώ έχω μάθει ότι έχει από διαφορετικά κράτη για να μη φαίνεται βιβλιάρια. Τα 'πιασα εγώ τα βιβλιάρια. Πέθανε και έψαχνα τα βιβλία. Και λέω έχεις και λεφτά και ζητάς από μένα τη φτωχιά; Πότε ζάχαρη μου ζητάει, πότε νεσκαφέ. Αφού έχει λεφτά να πάρει. Εγώ πού να τα βρω; Εμένα με βοηθάνε. Έχω 2-3 κοπέλες κάθονται με βοηθάνε. Ε, τώρα σήμερα δεν μπορώ να πάω. Τώρα από βδομάδα. Θα πάρω και το βιβλίο μου να πάω και στο γιατρό, γιατί μου μπήκε η ιδέα τώρα. Εγώ μ' άντρα δεν έχω πάει μ' άντρα. Είμαι 59 χρονών, δεν έχω πάει μ' άντρα. Ξέρω 'γω τι είναι. Κρύωμα είναι, εδώ και μακριά. Καρκίνος είναι, ξέρω 'γω. Εγώ τα βράδια δεν κυκλοφορώ και εδώ που είμαι πότε κάθομαι να δω λίγο τον «Έρωτα» στην τηλεόραση. Βάζω τα ακουστικά, ακούω κανά τραγουδάκι, έτσι να περνάει η ώρα και πάω. Δεν είμαι γυριστρού, δεν μ' αρέσει. Θέλω να 'μαι στο σπίτι μέσα, να 'χω το δικό μου το χώρο. Πού να τότε βρω; Λέω θεέ μου εσύ τα δίνεις αλλωνών με το τσουβάλι και σε άλλους τίποτα ρε γαμώτο.

- Ποιοι ήταν οι λόγοι που σας οδήγησαν εδώ;

- Ε, δε σου 'πα πως έφτασα; Πέθανε η αδερφή μου.

- Δεν δουλεύατε πριν;

- Ε, δούλευα σε μια δουλειά και ένα παππού απέναντί μας. Αυτές οι δουλειές σήμερα εδώ και αύριο εκεί. Και μετά μου λέει η αδερφή μου και ο γαμπρός μου –θεός σωρόστον, τώρα μεθαύριο θα τους βγάλουμε- λέει «Α., δεν θα πας πουθενά, θα κάτσεις εδώ στο σπίτι μας να φροντίσεις την αδερφούλα σου, εγώ δεν έχω ανάγκη, έχω μια γυναίκα κάθε 10 κάθε 15, και δε θα κουράζεσαι γιατί είσαι πολύ αδύνατη.». Δεν έτρωγα ό,τι να 'ναι. Δεν έτρωγα το κρέας, αγάπαγα τα ζώα, κάτι που είναι με αίμα δεν το τρώω. Δηλαδή είμαι λίγο δύσκολη στο φαγητό, εντάξει. Μεγάλωσα, δεν έχει σημασία. Και είπε ο γαμπρός μου «Δεν θα πας πουθενά Α. και θα κάτσεις εδώ.». Μετά πέθαναν αυτοί. Έμεινα εγώ αμανάτι. Μια γιαγιά κοιτάνε τώρα όλες. Σου λένε είναι άστεγη, την παίρνω για εκμετάλλευση. Δεν θέλω να με πάρεις. Εγώ κάνω εργόχειρο, κάνω βραχιολάκια, σκατουλάκια και τα πουλάω και βγάζω. Την άλλη φορά είχα ασημένιες, που μου δίνουν τα μαγαζιά που πέφτουν έξω και λένε «Πάρτα Α. να βγάλεις τα τσιγάρα σου, τον καφέ σου τη ζάχαρή σου». Και ήρθανε, τα 'φερα εδωπέρα και τα άπλωσα και γίνανε ανάρπαστα από όλους. Από 'δω. Είναι άλλοι που παίρνουνε συντάξεις, ενοίκια και έτσι ζηγιέμαι τώρα για να βγάλω τα ατομικά μου έξοδα. Να το χαρτί μου. Ένα χαρτί μου δίνουν τη βδομάδα. Εγώ θέλω πολύ χαρτί. Ειδικά για την καθαριότητά μου, το στόμα μου και ουουου πρέπει να το ζητήσω και

κάπου και πρέπει να κάνω κάτι για να το πάρω. Ή θα πουλήσω, μπορώ να πουλήσω και τα χρυσαφικά μου. Τα πούλησα τα μισά για ένα κομμάτι ψωμί. Να πάρω τη σκόνη μου, να πάρω το ένα, να πάρω το άλλο μου. Η κοινωνική λειτουργός του ΚΑΠΗ, ούτε δουλειά για μένανε, ούτε τίποτα. «Βάζεις άλλους.», της λέω. «Εσύ κυρία Λ. μόνο Πάσχα και Χριστούγεννα τρως; Τι μου λες ότι θέλω το 'χω; Δεν έχω τίποτα.». «Ότι θέλεις δεν τι έχεις;» μου λέει. «Θέλω ένα σπίτι, το έχω;». Λέει «Θα γίνει και αυτό». «Πώς θα γίνει ρε Λ. μας κοροϊδεύεις.». Το είπε ο Δήμαρχος ο Γιαννακόπουλος, που σ' αγαπάει πάρα πολύ, ότι θα κοιτάζει να δει πού θα μπορέσει να σε στεγάσει, να σου πάρει ένα κοντέινερ. Δε το πιστεύω. Είμαι 14 μήνες και 15, όλα τα ίδια μπαλαμούτια. Τα λέω ηπειρώτικα. Τα ίδια παραμύθια. Λοιπόν τίνα κάνουμε; Και αγχώνομαι, και γέρασα πριν από την ώρα μου. Ούτε μια ρυτίδα δεν είχα στο πρόσωπό μου. Και τώρα αρχίζω και σουρώνω. Συν τω χρόνω και περνάνε και τα χρόνια και αρχίζω κάθε μέρα και αυτό όλο, τι νομίζεις; Τώρα τι θα με βλάψει λέω. Τα φαγιά. Αρακά. Εγώ δε το τρώω. Εχτές τι είχε; Μια μαλακία. Ψάρι σούπα. Μπλιάχ. Πέρκα. Δηλαδή, όλες τις βρωμιές. Μόνο τα γιαουρτάκια αξίζουνε. Κι αυτά, πολλές φορές άμα λήγουνε, τα δίνουνε λίγο πιο αυτό. Εγώ, για να 'μαι ειλικρινής, δεν έχω φάει ένα φαί της προκοπής εδώ. Καλοκαίρι. Εχτές είχε φακές. Να χεστούνε όλοι οι γέροι. Δεν είναι... η φακή είναι βαριά για το βράδυ. Να τους δώσουνε ένα γάλα. Να τους δώσουνε κάτι άλλο. Λέει «Αυτά δίνουμε.». Να σου πω κάτι. Όλος ο κόσμος ξέρεις τι λέει στις τηλεοράσεις που βγαίνουνε και μιλάνε; Για τους άστεγους, πακέτα από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Πού 'ν 'τα; Να καλοπερνάνε αυτοί. Τρώνε αυτοί. Λένε οι εθελοντές. Εγώ δεν πιστεύω τίποτα. Έχω αγριμίνει απίστευτα.

- Πού τρώτε;

- Ότι βρω. Αναλόγως. Άμα έχω και πέντε φράγκα θα πάρω και μια τυρόπιτα, μια μπουγάτσα, θα φάω. Έφαγα. Άμαν έχω. Δεν έχουμε και ψυγεία ρε παιδί μου.

- Επιδόματα, σύνταξη παίρνετε;

- Δεν μπορώ να πάρω ακόμα. Πρέπει να μου βρει μια αιτία ο γιατρός να μου κάνει μια γενική. Ωρες-ώρες έχω και πονοκεφάλους από πεσίματα μικρή και μαμουνιάζει το κεφάλι μου. Να πάρω και 'γω κάτι. Δεν μου βρίσκουν τίποτα. Δεν παίρνω τίποτα.

- Πώς είναι για εσάς μια τυπική μέρα;

- Τι να κάνω; Αφού με στεγάζουν αυτοί εδώ, έρχομαι 11.30 η ώρα και πολλές φορές δεν έρχομαι. Αρωτάω τον άλλο που έρχεται εδωπέρα. Αυτό, τον Γ., τον άλλο, «Τι φαγητό έχει ρε;». Α, καμιά μαλακία. Μου λένε καμιά φορά πέρκα με σούπα, ξέρω 'γω, κανά τίποτα, Τώρα λίγο μαζεύτηκε ο Δήμαρχος. Πρώτα χάλια τα φαγητά

Προχτές είχε κοτόπουλο πιλάφι, ε, πεπόνι και τέτοια. Εντάξει μωρέ, θα πεις. Αναλόγως και τι δίνουνε και αυτοί που τα δίνουνε στους άστεγους. Τα ληγμένα. Μπορεί να πάθεις και τίποτα να σε κόψει.

- Για το μέλλον τι βλέπετε; Τι Επιθυμείτε;

- Για το μέλλον το θάνατο. Τίποτ' άλλο. Τι μέλλον τώρα εγώ.

- Δεν υπάρχει κάτι που θα μπορούσε να βελτιώσει τη ζωή σας;

- Εγώ τι μέλλον να έχω τώρα; Πάει. Άμα μπω 60 μέλλον θέλω; Ξέρεις τι θέλω; Μια βρεγμένη σανίδα. Και θάνατο. Τίποτ' άλλο. Θάνατο πάνω απ' όλα. Τον παρακαλάω. Το θάνατο παρακαλάω. Λέω «Αδερφή πάρε με μαζί σου. Μη μ' αφήνεις γιατί εγώ θα μείνω στο δρόμο».

- Δεν θα θέλατε να βρείτε ένα σπίτι;

- Πού να βρω ρε το σπίτι; Να το κλέψω; Δε δίνει κανένας. Στη γειτονιά μου όλοι μου τάξανε θα μου δώσουν μια γκαρσονιέρα, τίποτα. Με λόγια. Είναι μια η Μ., εθελόντρια, πάει σε παιδιά με ειδικές ανάγκες, και έμαθε για μένα και που είμαι άστεγη, γιατί είναι γειτόνισσά μου, και πού και πού, μου δίνει 50 ευρώ. Τη βγάζω έτσι.

- Η περίθαλψή σας πώς πληρώνεται;

- Λόγω απορίας, αμ τί; Γι' αυτό λέω τώρα.

- Υπάρχει κάποιος που να σας βοηθά;

- Ε, λέω, αφού δεν τα στέλνουνε, να έρθει, να κατέβουμε, να έρθεις και συ και ο Γιαννακόπουλος και να κατέβεις κάτω. Λέω να τα στείλετε φαξ, λέω. Στείλτε τα λέω στην κοινωνική λειτουργός, σου τα λέω στο όνομα αυτουνού του ψυχολόγου. Και εκείνος λέει θέλει να κάνει εξετάσεις η γυναίκα, έχει πρόβλημα. Δεν έχει τίποτα λέει. Όσο ζει εκείπέρα μέσα, με τους ανθρώπους, με τους κομπλεξικούς και με τη βρώμα, εγώ προχτές έσκυσα να σκουπίσω και λέω «Παναγιά μου!» η μέση μου.

Συνέντευξη 4^η, Τάκης ετών 78

- Καταρχήν, έχω βγει σε 4 τηλεοράσεις. Από δω από τον κύριο Σκιαδά –αν ξέρεις, είναι ο αντιδήμαρχος- είναι πολύ καλός. Φεύγω για Βουλγαρία εγώ και θα τον πάρω για πέντε μέρες. Εγώ, είχα μια κόρη. Έχω κάνει κατάσταση γιατί ήμουν πουκαμισάς. Εδώ Ευριπίδου είχα το μαγαζί και έκανα μια κατάσταση στο δάσος Χαϊδαρίου, ολόκληρη πολυκατοικία, σε διαμέρισμα, μεγάλο οικόπεδο με πεύκα μέσα. Έχω κάνει μια καλή κατάσταση, το οποίο, πήγαμε όταν πάντρεψα την κόρη μου να το γράψουμε, κακώς. Δεν είναι 3 παιδιά να πεις πρέπει να το χωρίζεις. Ένα παιδί είναι, άμα πεθάνουμε, αντεπαγγέλτως πάει στο παιδί. Αλλά εμείς πήγαμε να το γράψουμε. Μου λέει ο συμβολαιογράφος «Επειδής έχουν δει πολλά τα μάτια μου, κρατήστε την επικαρπία.». Λέω εγώ «Θα την κρατήσουμε.». Πέντε χρόνια, η γυναίκα μου ήταν σε άσχημη κατάσταση. Όλο σε νοσοκομεία και τα λοιπά και τα λοιπά. Έβαζε τη γυναίκα του ο παλιάνθρωπος ο γαμπρός μου. Είναι μια άλλη ιστορία αυτή, δεν θα σε κουράσω. Έβαζε τη γυναίκα του, την κόρη μου και πήγαινε στη μάνα της και έλεγε «Μαμά, δώσε μας την επικαρπία, δώσε μας την επικαρπία και μια δόση με παίρνει η γυναίκα μου και μου λέει «Μεγάλοι άνθρωποι είμαστε βρε Ν.». Πίσω είχα κάνει ένα δυάρι και έμενα με τη συγχωρεμένη, όλο το σπίτι μπροστά. Με ανακυκλωμένα νερά, να μη σε κουράζω. Δεν ήταν ένα σπιτάκι. Πέρναγε ο κόσμος και το χάζευε. Αυτός τεμπέλης. Του άνοιξα ένα μαγαζί κομμωτήριο και πήγαινε 11 η ώρα. «Ρε Θανάση, 11 η ώρα, πότε θ' ανοίξεις το μαγαζί;». Λέει «Με ξέρουν οι πελάτες.». Ερχόταν η κόρη μου 8 το πρωί με 8 το βράδυ. Λέω «Ρε γυναίκα, αυτός σηκώνεται 11 η ώρα. Έχω βγει στη σύνταξη εγώ τώρα. Είμαι 78 χρονών. Από το 94 -το 29 γεννηθείς- παίρνω σύνταξη. Λέω «Ρε Θανάση.». Έρχεται η κόρη μου, την έβλεπα από τις 8 το πρωί μέχρι τις 8 το βράδυ, στο μπάρμπα της, επίσης πουκαμισάς, το πουκάμισο Libero βγάζει αν έχεις ακούσει. Λοιπόν, μου λέει «Μπάρμπα μην ανακατεύεσαι, είναι δική μου επιλογή». «Εντάξει.», λέω, «Δεν ανακατεύομαι». Ε, και μου 'πε στο τέλος η γυναίκα μου «Έλα μωρέ.». Και κάνω τη βλακεία και δίνω την επικαρπία. Εγώ, εγώ, εδώ, Αιόλου και Ευριπίδου, που γεννήθηκα στον Πειραιά, εδώ ήμουνα 40 χρόνια. Αλλά τον θεώρησα για παιδί μου τώρα. Όταν έχω μια μοναχοκόρη, τον θεώρησα παιδί μου. Δεν τον ξεχώρισα και ήρθαν τα πάνω. Το όνομά σου πώς είναι;

-Ρώη.

- Ήρθαν τα πάνω κάτω. Να με κυνηγάνε. Ήρθε η εισαγγελέα, έσπρωχνε την κόρη μου και η κόρη μου μαζί, Πήγα να μπω στο σπίτι τώρα και έπρεπε να παρουσιαστώ τότε

στο Τμήμα, εντός 24ώρου. Πήγα, λοιπόν, στο Τμήμα και μπαίνω μέσα στον αστυνομικό και του λέω «Καλημέρα σας.» Λέει «Ποιος είστε;» λέει «Με ζητήσατε.», λέω. «Ο κύριος Γ.». Κάνει ο αστυνομικός έτσι, όχι έτσι, «Εσύ είσαι ο Γ.; Κάτσε ρε παιδί μου εδώ, γιατί μας είπαν κάτι πράγματα, μπορεί να βάλανε αλεξίσφαιρα, ότι είσαι... ποιος είσαι; Πώς τους λένε τους εγκληματίες;». «Ε, ναι, λοιπόν, λέω, αυτό και αυτό είναι.». Μ' είχε κόψει ο πούστης. Το νερό, το τηλέφωνο, το φως, μου τα έκοψε όλα. Με 40 βαθμούς τότε. Με 40 βαθμούς. Λέει «Κύριε Γ. για το τηλέφωνο, επειδή είναι οργανισμός, δεν έχει δικαίωμα κανένα να σου το κόψει μόνον η εταιρία. Κάνε μια μήνυση να πάνε να τους συλλάβουνε. Αυτόφωρο αμέσως. Λέω «Κύριε αστυνόμε, εδώ που μ' έφερες, ξέρεις τι θα πει παλιάνθρωπος. Δεν το έκανα εγώ, το έκανε η κόρη μου και η κόρη μου θα το δεχθεί ότι αυτή το έκοψε. Το κατάλαβες και δεν κάνω μήνυση εν πάσει περιπτώσει». Παίρνει τηλέφωνα και έτυχε να είναι η κόρη μου. «Κυρία Π., κάτσε κάτω, είναι ο πατέρας σου εδώ. Ο άνθρωπος είναι σοβαρός και σωστός και του έχετε κόψει αυτά τα πράγματα. Τηλέφωνα και όλα. Σας παρακαλώ.». Με έντονο ύφος αυτή τη στιγμή, «Εγώ σας ικετεύω. Θέλω να σας προστατέψω να μην πάτε αυτόφωρο.». «Να του το βάλετε και θα το πω στον άντρα μου.». Δεν το βάλανε. Εν τη αυτή περίπτωση, με την πάροδο του χρόνου, ένα-δυο βδομάδες, «Εγώ τώρα αν πάτε στον εισαγγελέα.». Τι ήμουν, ποιος ήμουν, γιατί φοβόντουσαν ότι θα κάψω λέει το αυτοκίνητο με εμπρησμό και άλλη κακολογία. Λοιπόν, εν πάσει περιπτώσει, ήρθε σε μια φάση που λέει η κόρη μου, «Μπαμπά, αν δεν πάρεις τα πράγματα», είχε πεθάνει η γυναίκα μου εν τω μεταξύ 8 χρόνια, μ' αυτά που γενήκανε, μου λέει, «Μπαμπά, αν δεν πάρεις τα πράγματα από πάνω μέχρι το Σάββατο θα στα πετάξω έξω.». «Οχι παιδί μου μην τα πετάξεις, θα φύγω μόνος μου. Και τα παίρνω τα πράγματά μου και πάω στο Γαλάτσι και μένω. Κι όταν πάω στο Γαλάτσι, ευτυχώς που ο χαρακτήρας μου είναι αυτός, έχω περάσει... να δει στη εφημερίδα. Γιατί μίλησα στη «Ελευθεροτυπία». Δεν την έχω τώρα πάνω μου. Λέει «Οι σύγχρονοι εσταυρωμένοι.». Και έχω δώσει τη συνέντευξη και στο τέλος ξέρεις τι λέω; «Να'ναι καλά η κόρη μου και τα εγγόνια μου.». Έχω εγγόνι έξι μηνών. Δεν θα το δω ποτέ στη ζωή μου. Στο γάμο της εγγόνας μου δεν πήγα, γιατί ο άντρας της λέει στη κόρη μου «Αν έρθει ο πατέρας σου θα φύγω.». Εγώ σε ρωτώ. Εγώ να πάω στη χαρά της εγγόνας μου και να παίξω μπουνιές με τον αλήτη; Δεν πήγα. Τώρα γέννησε, προ έξι μήνες. Είναι έξι μηνών το δισέγγονό μου. Δεν θα το δω ποτέ γιατί φεύγω για Βουλγαρία τώρα. Λοιπόν, στα είπα χοντρικά. Τώρα, δεν είναι έτσι όπως είναι. Στα είπα για να μην σε κουράζω.

- Όταν φύγατε από το σπίτι πού μένατε;

- Έμεινα σε μια γκαρσονιέρα.

- Παίρνετε κάποια σύνταξη;

- Ναι, έχω σύνταξη. Λοιπόν βέβαια, αφού είμαι 78 χρονών, αλίμονο. Εκεί όμως που είμαι χαρούμενος άνθρωπος και τα παίρνω λίγο στην απ' έξω. Τα σβήνω. Έπαθα οξύ έμφραγμα του μυοκαρδίου, έχω όλα τα χαρτιά εδώ. Και πήγα στην Πανμακάριστο και με σωληνώσανε και παρακολουθούσανε να κάνει έτσι, ξέρεις. Μπαμ! Και σταμάτησε, χτυπάει ο συναγερμός, έρχονται οι γιατροί, ο καθηγητής, μπουνιές, τίποτα δεν γινότανε. Και επειδή με είχανε καλωδιώσει, μου βάλανε ηλεκτροσόκ. Βάλανε ενέργεια μέσα μου, μποπ, μποπ, μποπ, μποπ, ξεκίνησε η καρδιά. Τώρα δεν θέλω να σε κουράσω, γιατί πήγα πάνω. Κάθε άνθρωπος ρωτάει αν πήγε κανείς επάνω, πώς είναι. Επήγα Ρώη. Από καρδιά. Πανέμορφα. Πανέμορφα. Όταν έπαθα την ανακοπή, για κάποια δευτερόλεπτα, όχι για ένα λεπτό, κάποια δευτερόλεπτα, λειτουργεί ο εγκέφαλος, λοιπόν, όταν έπαθα την ανακοπή σταματάει η κυκλοφορία του αίματος και σταματάει και ο πόνος αυτομάτως και σαν να ήταν μπαλόνι, έφνευγα έτσι, έτσι, σε άπειρο και μετά όταν συνήλθα, μου 'χανε δέσει με ιμάντες τα χέρια, γιατί απ' την ενέργεια που μού 'χανε βάλει ήμουν επιθετικός στις νοσοκόμες, στους γιατρούς, να δώκω γροθιές, αλλά τα ξέρουνε αυτοί από ανάλογες καταστάσεις και μετά συνήλθα να πούμε και μου είπανε όταν συνήλθα. Τώρα έχω βάλει βηματοδότη. Μετά έχω μπαταρία, λοιπόν, αλλά είναι αλκαλική, είναι καλή. Λοιπόν, μου λέει ο γιατρός όχι τσιγάρο, όχι παιδάκι. Δε μου λες ρε Ρώη, τι να κάνω εγώ τώρα; Να καθόμουνά έτσι πότε θα 'ρθει και το άλλο; Και τσιγάρα με κούτες παίρνω και τρώω. Γιατί, άμα κάτσεις και το φιλοσοφήσεις, έζησα, για κάτσε, 78 χρόνια. Δεν είναι λίγα. Και κάπου να πούμε, κουράζεσαι κιόλας. Κάπου κουράζεσαι. Σε 2 χρόνια 80. Και πάλι καλά που στέκομαι. Τώρα, κάθομαι στο Γαλάτσι, και βλέπω τηλεόραση. Στις Σέρρες που παίρνουνε του ΟΓΑ 200€, είναι 40χιλιόμετρα η Βουλγαρία. Πάνε στην Βουλγαρία, στην πρώτη πόλη και περνάνε πολύ ωραία. Εγώ τότε έπαιρνα 600, πολλά και λίγα. Δε σε περιμένει κανένας, για κάτσε, λέω, δεν περνάς και τα σύνορα που δεν έχω περάσει; Τότε ήμουνά....τώρα έχω 10 μήνες που έχω έρθει. Ήμουνά ένα χρόνο. Έχω προσβάσεις εκεί, λοιπόν λέω, δεν πα' να βγάλεις ένα διαβατήριο; Πάω λοιπόν, βγάζω διαβατήριο, πηγαίνω Αγίου Κωνσταντίνου36 στα πούλμαν που φεύγουν για τη Βουλγαρία και λέω «Πού πάει αυτό; Πόσο;», «50 €», «Πάρτα». Και σε πληροφορώ ότι με τα 600 ευρώ που είχα τότε ζούσα σαν απόγονος του Ωνάση. Τότε χάλαγε η

κουζίνα σου. Άλλη, τόσο. Η κοπέλα ήθελε ν' ανοίξει ένα μαγαζί. Γιατί οι Ρώσοι παλιά είχανε κάθε διαμέρισμα και γκαράζ. Τώρα που ήρθε η δημοκρατία, αυτά τα γκαράζια τα κάνανε μαγαζάκια και άλλος το έκανε mini market, άλλος το 'κανε άλλο. Αυτή ήθελε να ανοίξει αποτρίχωση για ποδοσφαιριστές και τέτοια. Και λέω «Πάρε 500 λέβρα». Και γι' αυτό φεύγω τώρα. Στα είπα γενικά.

- Πώς μεταφερθήκατε στο Δήμο;

- Όταν ήρθα εγώ από τη Βουλγαρία, ήρθα ξεκάρφωτος. Λοιπόν, δεν είχα τίποτα. Αναγκάστηκα, πήγα σ' ένα ξενοδοχείο. Εξαντλήθηκαν τα λεφτά. Ήτανε Αιόλου 47 παλιά το γραφείο. Τώρα μεταφέρθηκε. Και πήγα και βρήκα τα κορίτσια., τη Μ.. Τώρα αυτή είναι η Δ. Δεν ξέρω αν τις ξέρεις. Και λέω, έτσι κι έτσι, να πούμε για λίγο διάστημα, μέχρι να πάρω τη σύνταξη. Ήρθα για 20 μέρες. Μου λέει «Είσαι 78 χρονών. Δεν βάζουμε 78 χρονών. Πρέπει να αυτοσυντηρείσαι». Εγώ αυτοσυντηρούμαι. Κάνω το μπάνιο μου. Και να ξυριστώ και να λουστώ. Ε, ούτε πότης είμαι, γιατί δεν είναι το καλύτερο μέσα εκεί. Ούτε ξέρω αν έχεις πάει. Μην πας, μην πας. Λοιπόν τι έγινε; Στις 20 μέρες κάθισα, αλλά δε σε διώχνουνε, δε σε πετάνε έξω και κάθισα ένα μήνα και να σε ένα μήνα μετά έρχονται τα Χριστούγεννα. Και με βλέπει ο κύριος Σκιαδάς και μου λέει «Θα σου ζητήσω μια χάρη». Εγώ περίμενα για φαΐ. «Θα μου κάνεις μια εξυπηρέτηση». «Άμα περνάει από το χέρι μου κύρια Σκιαδα.». Ούτε που ήξερα ποιος είναι ο Σκιαδάς., λέω. Και μου λέει «Θα έρθει η κυρία Παναγιωταρέα από την ΕΤ1 και θέλω να μιλήσεις, να πεις μερικά πράγματα, πως ήρθες εδώ, πως περνάς εδώ και λοιπά». Λέω «Ευχαρίστως.». Πάμε στην άλλη αίθουσα. Ήρθαν εκεί, το 'καναν σα στούντιο, βγάλανε τα τραπέζια, έβαλε ο Ε. το Χριστουγεννιάτικο δέντρο για να έχει εφέ. Ήρθε η Παναγιωταρέα, μιλήσαμε λιγάκι και είπα εγώ το πρόβλημα, όπως το είπα σε 'σένανε. Συγκινήθηκε η Παναγιωταρέα γιατί και εγώ λιγάκι έκλαψα εκεί και μου 'πιασε το χέρι. Κύριε Γ. ηρεμήστε, Εντάξει και από 'κει ακολούθησαν 3-4 τηλεοράσεις, Βγήκα και στην «Ελευθεροτυπία» τη Μεγάλη Παρασκευή και πήγαίνα στα περίπτερα και έπαιρνα όλες τις εφημερίδες. Γιατί τις πήρα; Να πάω στη γειτονιά μου, στο σπίτι μου που είμαι 50 χρόνια εκεί, να τις μοιράζω, δεν το έχω κάνει όμως. Να ξεφτιλίσω την κόρη μου και τις εγγονές μου. Δεν το έχω κάνει. Απάνω στο θυμό μου έτσι σκέφτηκα. Λοιπόν, και παρέμεινα από το Σεπτέμβρη μέχρι τώρα, κάπου 10 μήνες, γιατί μίλησα 4 φορές σε τηλεοράσεις και μια στην «Ελευθεροτυπία». Σαν την περίπτωση τη δική σου, πολλές φορές έχουν έρθει. Αν θέλεις κάτι να ρωτήσεις, τώρα θα μου πεις εσύ.

- Εχετε τελειώσει κάποια βαθμίδα εκπαίδευσης;

- Το γυμνάσιο, το '58, Τότε ήταν η 8^η, Απ' την Τετάρτη πηγαίναμε στην Πρώτη Γυμνασίου, ως Ογδόη Γυμνασίου.

- Πόσο καιρό είσαστε στον ξενώνα;

- Απ' το Σεπτέμβρη μέχρι τον Ιούλιο 11 μήνες.

- Εχετε μείνει καθόλου στο δρόμο;

- Για πολύ λίγο. 2 έως τρεις μέρες, αλλά δεν ήταν το καλύτερο. Φοβήθηκα. Σ' ένα εγκαταλελειμμένο σπίτι και φοβήθηκα. Πού ήταν αυτό; Στη λεωφόρο Αλεξάνδρας στη ΓΣΕΕ, αλλά ήταν πολύ άσχημα. Αν πούμε ότι έμεινα, δεν έμεινα. Απλώς καθόμουν έτσι. Φοβόμουν τα πρεζόνια και τα τέτοια. Έμεναν άλλα 2 πρεζόνια. Ας πούμε ότι έμεινα. Ξέρω 'γω. Εντάξει, γιατί ήταν μοναξιά, γιατί ήταν έτσι, γιατί ήθελα να σκεφτώ. Και μετά ήρθα στις κοπέλες και μ' έφεραν στο Κάπρι, εδώ στην πλατεία Κουμουνδούρου.

- Πώς είναι για εσάς μια τυπική μέρα;

- Τι κάνω, ε, προσπάθησα να πλησιάσω μερικούς ανθρώπους, αλλά έφαγα σφαλιάρες απ' όλους, Δηλαδή, επειδής εγώ κερνάω, 750 ευρώ σύνταξη και είμαι λίγο large και όλοι μ' εκμεταλλεύοντουσαν. Το κατάλαβες; Θεε αυτό, εκείνο, κερνάω εγώ. Στο τέλος του μηνός θα κάνω πάρτι. Γιατί παίζω κιθάρα. Θα φέρω και ένα ακορντεόν, θα παραγγείλω και 10 αυτά...Δεν το 'χουνε δει ποτέ τους τέτοιο πράγμα. Εν πάσει περιπτώσει, λοιπόν μου είπες πως περνάω την ημέρα μου. Σηκώνομαι, έχει ένα καφεενδάκι από πάνω, ε με τη ζέστη έχει και air condition, μέσα εκεί δεν έχει air condition. Στο σαλόνι μέσα είναι φωτιά. Εγώ με τα καρδιακά επεισόδια και την ηλικία υπέφερα πολύ. Εκεί τη βγάζω μ' ένα καφεδάκι, μας έκανε ένα μεζεδάκι, έτσι η παρέα εκεί όλη απ' το Κάπρι. Από τους αστέγους εκεί, Και λίγο ύπνο, λίγο χαρτάκι, λίγο τηλεόραση, κυλάει έτσι, Τίποτα το ιδιαίτερο, όχι, γιατί δεν μπορώ. Εγώ τώρα πάω και για τα πόδια μου. Δεν είναι τίποτα. Είναι από τη μέση νου. Μου το 'χανε πει. Εάν δεν είχα τα πόδια μου θα δούλευα εγώ, Ρώη. Θα δούλευα εγώ, αλλά θα γίνω καλά, πιστεύω θα γίνω καλά. Γιατί να σου πω κάτι άλλο Ρώη; Ότι μαθαίνει ο Έλληνας στη ιατρικά, μαθαίνει και ο Ρουμάνος και Βούλγαρος και ο Ιταλός. Ξέρεις τι διαπίστωσα; Ότι ο Βούλγαρος πέφτει απάνω στο πρόβλημά σου. Το συζητάει, το εξαντλεί. Εδώ είναι άλλο πράγμα. Μπα-μπα-μπα-μπουπ, «Φύγε!». Φακελάκι, Κοιτάει την τσέπη. Είναι φουσκωμένη.

- Εδώ τρώτε;

- Το μεσημέρι ναι. Όχι τακτικά. Τώρα έχει λίγο δροσιά. Και τρώμε εδώ μπορώ να πω πολλές φορές. Όσο καιρό είμαι εδώ, μισό-μισό, Δηλαδή, είμαι εδώ 11 μήνες; Τους 5 μήνες έχω φάει εδώ. Τους 6 όχι. Γιατί παίρνω και κονσέρβες και τέτοια και τη βγάζω έτσι. Τα αγοράζω.

- Παίρνετε τη σύνταξη;

- Έχω την ικανότητα να αγοράζω ας πούμε και 5 κονσέρβες. Ο Ερυθρός Σταυρός, δίνει πολλά. Τα Χριστούγεννα, ένας συγγάτοικος πήγε και έφερε δυο κουτιά διάφορα, αλλά εγώ δεν...Είμαστε 3 τώρα στο δωμάτιο. Έχουμε στριμωχτεί 3. Είναι άλλη ιστορία. Μάλιστα, ο ένας τώρα βγήκε από τη φυλακή, πρόσφατα.

- Γιατί δεν βρίσκετε ένα σπίτι με τη σύνταξή σας;

- Ααα.....Εεε.....Αυτά είναι προσωπικά δεδομένα. Και αυτό ποινικά διώκεται. Να τα' αφήσουμε;.....Λοιπόν, θα στο πω γιατί σε βλέπω συμπαθητική και θέλω να είμαι ανοιχτός. Είμαι τζογαδόρος. Καζίνο και Λουτράκι και μέχρι το Ρίο. Το κατάλαβες; Και δεν μου μένανε δραχμές και τώρα επειδή δεν πάει άλλο μέσα εκεί. Κουράστηκα και δεν... Μέσα εκεί σου είπα, δεν είναι και ότι το καλύτερο. Τώρα παίρνω τη σύνταξη, παίρνω το επίδομα αδείας, παίρνω και αναδρομικά του ΕΚΑΣ που μας 'βάλαν μια αύξηση από 1^η 1^{ου} του 7, κάπου 8 μήνες, μαζεύονται γύρω στα 1.500. Εγώ φερ'επειν, έφυγα την πρώτη φορά, έφυγα με 400 ευρώ. Και έδωκα 50 και πήγα με 350. Τώρα με 1.500, θα τον έχω πλησιάζει τον Ωνάση κάπως. Απόγονος. Το μεροκάματο εκεί είναι 5 λέβα. 5 λέβα ξέρεις τι είναι; 2,5 ευρώ. Με 100 ευρώ, ζει – αυτά δεν τα έχω διαβάσει, δεν τα έχω δει στην τηλεόραση, τα έχω ζήσει. Μια κυρία που έμενα τελευταία μήνες, εδούλευε στο Ρούσικο παζάρι, σαν το Μοναστηράκι. Τσίγκους-λαμαρίνες. Το καλοκαίρι με 40 βαθμούς, το χειμώνα με χιόνια, ούτε Σάββατο είχε, ούτε Κυριακή, με 6 λέβα. Ξέρω 'γω. Κάθε Δευτέρα της λέω θα παίρνεις ρεπό και θα σου δίνω 10 λέβα. Είμαι υπέρ των αδυνάτων. Και το 'κανε. Κάθε Δευτέρα ζηταγε ρεπό. Λοιπόν, θέλω να σου πω είναι πάμφθηνα. Φτώχεια. Φτώχεια. Και πολλή, πολλή –θα το 'χεις διαπιστώσει- η ανάγκη τους κάνει να 'ρθουν όλες οι γυναίκες πόρνες, πουτάνες, για να στέλνουνε στους άντρες. Οι άντρες εκεί όλο τσιγάρα και ρακί. Τεμπέληδες. Εκτάσεις. Δηλαδή από τον Προμαχώνα, τα σύνορα, μέχρι τη Στάρα Ζαγόρα είναι 600 χιλιόμετρα. Να βαδίζουνε όλο σε κάμπους, Παρθένα μέρη, Αλλά είναι τεμπέληδες. Και έρχονται οι γυναίκες εδώ χάμου και κάνουν διάφορες δουλειές. Είναι και εκείνες που πάνε σε ένα σπίτι, αλλά οι περισσότερες πάνε στο εύκολο κέρδος. Το κατάλαβες; Δεν τον νοιάζει το Βούλγαρο. Και να σου πω και κάτι άλλο; Μπαίνω σ' ένα ταξί, μου λέει «Italiano?», «No-no

Grecia.». και μου βάζει τον Καρά, το CD, γιατί είναι Θεσσαλονικιός. Αυτός είχε κάνει στην Ορεστιάδα και ήξερε λίγα Ελληνικά. Λοιπόν, εγώ πάντα είχα ένα χαρτάκι και του έλεγα «Θα με πας Φλόριντα». Τα καζίνο, γιατί κάθε τετράγωνο έχει και καζίνο, Και μετά είχα ένα χαρτάκι για το σπίτι, γιατί δεν ήξερα τα Βουλγάρικα. Και απ' ότι ήξερε λίγο –με συγχωρείς τώρα για τη φράση μου- του λέω «Ρε παληκάρι, όχι για να κάνω σεξ, δεν μπορώ να κάνω σεξ στα 78 μου και με μπαταρία, αλλά, ήθελα έτσι, να...Ένα μπουρδέλο να με πας.». «Όλη η Βουλγαρία ένα μπουρδέλο είναι. Χτύπα μια πόρτα, ο άντρας θα φύγει έξω και θα κάνεις τη δουλειά σου.». «Σώπα!» του λέω, «Μην το λες αυτό το πράγμα». «Όλη η Βουλγαρία ένα μπουρδέλο είναι». Η φτώχεια. Η φτώχεια. Λοιπόν, γιατί δεν πήγα να πιάσω σπιτάκι. Ε, γιατί είμαι τζογαδόρος. Να μην αφήσουμε τίποτα. Να τα πάρεις ολοκληρωμένα. Και αυτά που σου λέω, να τα μεταβιβάσεις στη παρέα σου, εκεί, γιατί δεν ξέρουνε. Και ένα άλλο τώρα που μ' αρέσει. Από τον Προμαχώνα, που περνάμε τα σύνορα, είναι 600 χιλιόμετρα. Κάπως έτσι πρέπει να είναι ο παράδεισος. Από το πράσινο.

- Υπάρχει κάποιος που να σας βοηθά τώρα;

- Όχι.

- Στη Βουλγαρία;

- Στη Βουλγαρία, έχω βοηθήσει πολύ κόσμο. Γιατί ήταν πολλά τα λεφτά μου. Με 100 ευρώ, 400 λέβα, ζει τετραμελής οικογένεια. Τώρα δεν θα μένω σε οικογένεια. Πρώτα έμενα σε οικογένειες, με τράβαγε ο ένας από 'δω, ο άλλος από 'κει, γιατί ήτανε πολλά τα λεφτά. Ένιωθα σα μουσαφίρης. Θα νοικιάσω τώρα με 100 λέβα, 200 λέβα και άλλα 100 το φαγητό. Πήγαινε στο σούπερ μάρκετ, σε κάθε όροφο και καφετέρια. Φανταστικά να πούμε. Και πάμφθηνα.

- Θα θέλατε να δουλέψετε εδώ;

- Τώρα; Στα 80 μου; Είναι καλή η σύνταξη. Για 'κει είναι πάρα πολύ καλή. Θα πάω να ζήσω μόνιμα. Εγώ πήγαινα με το πούλμαν. Ναι με το διαβατήριό. Τώρα είναι με τις ταυτότητες. Έμπεινα εδώ 4 η ώρα Παρασκευή και φτάναμε την άλλη μέρα στις 9. 17 ώρες δρομολόγιο με 3 στάσεις.

- Τώρα τι θα θέλατε ν'αλλάξει στη ζωή σας;

- Τι ν'αλλάξει; Ε, να περάσουν αυτά τα χρόνια που μου μένουνε ανώδυνα και να φύγω με ανακοπή. Εκεί που κοιμάμαι. Δεν έχω τίποτα. Είμαι 78 χρονών, τι να κάνω; Δεν θέλω τίποτα. Μόνο εκεί, γιατί κουράστηκα, Κουράστηκα, Με κάλυψε. Εντάξει. Υπάρχουν 11.000 Ρώη άστεγοι, 11.000. Και καλά να είναι που 'χει κάνει και αυτό το Ίδρυμα ο πρώην Δήμαρχος, ο Αβραμόπουλος.. Κατέβαινε στο πεζοδρόμιο και τους

μάζεψε, τους έβαζε μέσα και από την πίσω πόρτα βγαίνανε. Είχανε μάθει να κοιμούνται στα χαρτόνια. Έκανε αγώνα όμως.

- Ψηφίζετε:

- Τους έχω σιχαθεί όλους. Δεν εμπιστεύομαι κανέναν, μα κανέναν. Κάθομαι στην τηλεόραση, βλέπω τις ειδήσεις και μου θυμίζει τον Καραγκιόζη που έβλεπα. Είναι για φτύσιμο όλοι. Και να τους φτύσεις λέει «Βρέχει». Υπάρχει βρωμιά μεγάλη. Όλα τα χρόνια ψήφιζα από ΚΚΕ, ΠΑΣΟΚ, ΝΔ. Τους σιχάθηκα όλους. Στον ξενώνα δεν είναι σπίτι. Είναι κάπως σα να είσαι φυλακισμένος. 12 πρέπει να είσαι μέσα. Εγώ πάω και σε λέσχες και παίζω και 11:30 φεύγω. Δεν τους λέω 'γω τώρα ότι μένω σε ξενώνα. Είναι σα φυλακή. Δεν αλλάζει τίποτα. 10 η ώρα θα κατέβουμε όλοι κάτω να καθαρίσουμε. Εγώ έχω άδει λόγω της κατάστασής μου και δεν πηγαίνω. Σε φυλακή. Αλλά να σου πω και κάτι άλλο. Εγώ παίρνω 750 ευρώ και λόγω του πάθους μου, που 'μαι τζογαδόρος, παρέμεινα 11 μήνες. Οι περισσότεροι δεν έχουν ανάγκη. Βρήκανε μια ευκαιρία εκεί. Υπάρχουν παιδιά 50 χρονών να την πιάσουν την πέτρα και να τη στίψουνε και κάθονται εκεί. Κατάλαβες; Βρήκαν το κρεβάτι, βρήκαν το φαγητό και τεμπελιά. Τη θαλπωρή την ένιωσα. Τα εγγονάκια μου μικρά, την ομορφιά, τους φίλους, ήμουνα εξοχή, ήτανε φανταστικά. Πολύ ωραία. Είχα έναν αδερφό, τον έχασα. 2 χρόνια μεγαλύτερο. Τώρα ούτε επιδιώκου και εκείνοι να με δουν. Εγώ πήγα στην Πανμακάριστο, στην εντατικά και ειδοποιήθηκε. Και λέει «Ο πατέρας σας ήταν τυχερός. Πέρασε ένα οξύ έμφραγμα του μυοκαρδίου. Τώρα πάει καλά.». Και μπήκε μέσα και μόλις την είδα εγώ, σηκώθηκα, την αγκάλιασα, έκλαψα. Αυτή σκληρή. Σηκώθηκε και έφυγε. Κάτσε ρε παιδί μου. Φέρε μια πορτοκαλάδα. Δείξε ότι θέλεις να ασχοληθείς. Αυτό ήτανε. Τελείωσε. Δεν την ξαναείδα από τότε. Σου είπα. Μετά παντρεύτηκε η εγγόνα μου, λέει «Αν έρθει ο πατέρας σου, θα σηκωθώ και θα φύγω». Και αυτά τα ακούω από τη νύφη μου που έχουμε κάποιες επαφές. Μου λέει «Μην τολμήσεις και πας, γιατί ο άλλος είναι έτοιμος να ...». Ρώη, τι να κάνω; Να πάω στη χαρά του παιδιού μου και να παίζω μπουνιές με τον αλήτη; Κατάλαβες, ε; Τώρα είναι 6 μηνών το εγγονάκι μου και σταματάμε εδώ γιατί είμαι και ευαίσθητος και θα με πιάσουν τα κλάματα και είναι ντροπή.

Συνέντευξη 5^η, Γιώτα ετών 56

- Πότε γεννηθήκατε;

- Το 1951. 3 Οκτωβρίου.

- Πού γεννηθήκατε;

- Γεννήθηκα στη Μακεδονία. Να σας δώσω την ταυτότητά μου;

- Όχι, όχι, δεν χρειάζεται.

- Στο χωριό Μουστένι. Που ανήκει στο νομό Καβάλας.

- Είστε παντρεμένη;

- Ελεύθερη.

- Έχετε τελειώσει κάποια βαθμίδα εκπαίδευσης;

- Τίποτα, ούτε Τρίτη τάξη του δημοτικού. Και αυτό μισό το 'χω. Δεν τα τελείωσα. Σχολείο πήγαινα, αλλά δεν είχα ανθρώπους να με βοηθήσουνε στα μαθήματα. Οι γονείς μου ήταν πάρα πολύ φτωχοί. Κάνανε παιδιά και δεν είχαν να τα ζήσουν και τα δίνανε ως ψυχοπαίδια σε διάφορα χωριά, αλλά με λόγια, όχι με χαρτά. Και έτσι με είχανε δώσει και εμένανε κάπου. Αλλά επειδή δεν με είχανε υιοθετήσει, όταν μεγάλωσα και έπρεπε να πάω σχολείο με κανονικά χαρτιά, δεν με δεχόντουσαν στο σχολείο. Και αναγκαστήκανε οι θετοί γονείς και με δώσανε πάλι πίσω στους πραγματικούς μου γονείς. Μέσω αστυνομίας. Και πήγα σχολείο στο χωριό μου. Βέβαια, νήπιο και πρώτη τάξη, πήγαινα εκεί που με είχανε έτσι. Αλλά μετά θέλανε κανονικά χαρτιά. Και έτσι πήγα μέχρι Τρίτη τάξη, στο χωριό μου. Αυτό ήταν όλο κι όλο. Γιατί δεν είχα βοήθεια. Για 2 χρόνια έμεινα με τους γονείς μου, μετά με βάλανε σε ένα σπίτι, σ' ένα αντρώγυνο στη Καβάλα. Και το αντρώγυνο αυτό είχανε 2 παιδάκια, να προσέχω τα παιδάκια και μετά να μαζεύω και τις δουλίτσες. Και από 'κει, έτσι ξεκίνησε ο Γολγοθάς μου. Γιατί έχω περάσει πάααααααα πολλά στη ζωή μου. Πόνο. Πίκρα. Δουλειά. Απογοήτευση. Από γονείς σωστούς, θετούς, από εργοδότες. Απ' τα πάντα. Γολγοθάς, γιατί άλλο να τ' ακούει κανείς και άλλο να τα ζει. Είμαι παιδί πονεμένο. Αδικημένο. Πληγωμένο. Απ' τα παιδικά μου χρόνια. Μέχρι τώρα που είμαι σ' αυτή την ηλικία..... Μετά, επειδή ήτανε ταγματάρχης αυτός, τον μεταθέσανε από Καβάλα, Αθήνα. Στου Παπάγου που ήτανε ο πεθερός του, η πεθερά του και τα λοιπά. Και μετά, εγώ, με βάλανε στη Θεσσαλονίκη σε μια δουλειά, σ' ένα άλλο αντρώγυνο. Και αυτός, το επάγγελμά του ήτανε οδηγός και ταξίδευε με πούλμαν στο εξωτερικό. Και αυτουνού ο πεθερός ήτανε εδώ στην Αθήνα. Όσο καιρό μένανε Θεσσαλονίκη, έμενα και εγώ. Μετά μετακομίσανε, ήρθανε Αθήνα, ήρθα και εγώ

Αθήνα. Και μετά, από σπίτι σε σπίτι, από γνωριμία σε γνωριμία, άλλαξα συνεχώς σπίτια. Ε, μια φορά που κάποτε είχα μπουχτίσει, είχα αγανακτήσει –να στο πω έτσι- και ένας μου εργοδότης, ένας και μοναδικός που μου φέρθηκε ανθρώπινα μπορώ να πω, με βοήθησε. Μέχρι το '75 δεν είχα ούτε ταυτότητα. Φρόντισε, μου έβγαλε ταυτότητα, μου έβγαλε βιβλιάριο υγείας, του ΙΚΑ, γιατί δούλευε εδώ, Κουμουντούρου ήταν το γραφείο του. Αυτός έμενε στη.....Θα θυμηθώ. Έχει σταματήσει το μυαλό μου.... Στην Φιλοθέη. Στη Νέα Φιλοθέη. Εκεί μου έβγαλε την ταυτότητά μου. Ε, κι αυτός είχε 2 παιδιά και φρόντιζε τα παιδιά του, το σπίτι. Τη γυναίκα του. Και ο μοναδικός εργοδότης μου που μου στάθηκε σαν εργοδότης και σαν άνθρωπος. Αλλά δεν τα πήγαινα καλά με τη γυναίκα του κι έφυγα. Ε, περιπλανήθηκα αριστερά-δεξιά, δούλευα μετά, από στόμα σε στόμα, γνώρισα κάποια που δούλευε σε ξενοδοχείο και με πήρε και εμένα και μετά άρχισα να δουλεύω σε ξενοδοχεία σαν καμαριέρα. Εδώ στην Αθήνα σε πολλά ξενοδοχεία έχω δουλέψει. Όπως, το πρώτο ξενοδοχείο εδώ στην οδόσ Αθηνάς, στο «Άτταλος», μετά στο «Άλκηστις», που ήταν Πλατεία Θεάτρου, τώρα έχει γίνει το ΙΚΑ, στο Θησείο, στο ξενοδοχείο «Θησείο», στο ξενοδοχείο «Ακρόπολη», που είναι λίγο πιο επάνω, μετά στο ξενοδοχείο «Κάρων» που είναι στο Νέο Φάληρο, στο ξενοδοχείο «Παρκ», που είναι στον Πειραιά, Τερψιθέα. Έχω δουλέψει και σε άλλα για λίγο καιρό, σε διάφορα ξενοδοχεία. Αλλά, επί το πλείστον, σαν οικιακή βοηθός, σαν καμαριέρα, σαν παραδουλεύτρα. Κάποτε είχα δουλέψει –μιλάμε τώρα πριν 30 χρόνια περίπου- στο Παλιό Ψυχικό ήτανε; Δεν θυμάμαι. Πάντως προς τα 'κει, στη Ζ.Κ. Έχω δουλέψει στην Α.Β. Είχα δουλέψει στον συχωρεμένο τον Αγγελόπουλο. Είχα γνωρίσει πολλούς ηθοποιούς. Και πρώτη τραγουδίστρια που είχα δει, τη Γιοβάννα. Είχα και με καλλιτεχνικό κόσμο επικοινωνίες και συνεργασίες. Βέβαια, και οικιακή βοηθό έχω κάνει και παραδουλεύτρα έχω κάνει και λαντζιέρα έχω κάνει στο Κολωνάκι, σ' ένα καλό ρεϊστοραν. Και μπεϊμπι σίτερ έχω κάνει και 20 χρόνια να προσέχω ηλικιωμένους κυρίους και κυρίες, αδέρφια, αντρόγυνα. Ε, μέχρι τώρα, πριν έρθω εδώ και μείνω στο ξενοδοχείο το Δήμου ως άστεγη, ήμουνα στα Τρίκαλα, κοιτούσα μια κυρία. Και ξαφνικά αρρώστησα. Ένας πόνος που δεν ήξερα από πού με χτύπαγε αυτός ο πόνος. Πού πονούσα; Στη μέση; Στα νεφρά; Δεν μπορούσα να το καταλάβω. Είχα πυρετό, δεν έπεφτε ο πυρετός, εμετούς, διάρροια και τα λοιπά, πάμε στο νοσοκομείο, μου κάνουνε αξονική, μου κάνουνε υπέρηχο, 2 φορές, μου βρήκαμε επειδή έχω ζάχαρο ανεβασμένο, 5 κόμμα είχε φτάσει τόσο, αναιμία, λάσπη στη χολή, ε, πέτρα στα νεφρά, και το στομάχι μου πήγαινε κάτι να πάθει, προς έλκος το

στομάχι. Λοιπόν, και αναγκάστηκα και έχασα τη δουλειά μου. Εν τω μεταξύ έχω πάθει θρόμβωση από το φλεβίτη, από κούραση, από ορθοστασίες και κληρονομικό και συν το ζάχαρο, έπαθα θρόμβωση και κολλήσαν οι αρτηρίες και δεν...ε πρήστηκε το πόδι μου το αριστερό, άμα το δεις απ' το γόνατο και κάτω, τώρα φοράω παντελόνι και δεν μπορείς να το δεις. Είναι ανάπηρο. Εδώ κάτω, είχα πρηστεί, όλο, από τη γάμπα και κάτω το πόδι μου. Σας να του 'χα βάλει πέτρα. Και δεν μπορούσα να περπατήσω. Και τότες δούλευα στη Χίο. Ήμουν 4 χρόνια εκεί. 3,5 χρόνια δούλευα και μισό χρόνο καθόμουν γιατί είχανε πάθει θρόμβωση οι αρτηρίες στο πόδι μου και άνοιξε και δεν μπορούσα να δουλέψω. Απεβίωσε μια γιαγιά και –είχα δυο αδερφές- και κάθισα 3,5 χρόνια και κοίταξα την άλλη. Αλλά, στο τέλος που 'παθα το ατύχημα, την πήραν την πήγαινε στο γηροκομείο και παρέμεινα ένα χρόνο εκεί, γιατί δεν μπορούσα να περπατήσω. Δεν μπορούσα να φύγω, δεν μπορούσα να ταξιδέψω. Άνοιξε το πόδι μου και περίμενα να κλείσει. Σταμάτησε η δουλειά, σταμάτησα να στέλνω λεφτά μέσω Κρήτης στην τράπεζα για τα ενοίκιά μου, μαζεύτηκαν τα ποσά, ένα χρόνο, μου 'κάναν έξωση. Όταν ήρθα στην Αθήνα, μετά από λίγο, μου 'κάναν έξωση. Ε, κάνω μια μετακόμιση, πότε μπορούσα να πάω, ας πούμε απ' τα άνω Πετράλωνα πήγα ας πούμε στο Περιστερί, στο Άνω Περιστερί, μέσα σ' ένα μήνα, πριν προλάβω να συγκεντρωθώ από τη μετακόμιση, η κυρία που είχε το σπίτι και το νοίκιαζε, αυτή έμενε από πάνω. Ο πατέρας της στο νησί, πέφτει ο πατέρας της, παθαίνει ψιλοεγκεφαλικό, πέφτει και έπαθε κάτι ο λαιμός του, τα πλευρά του, ξέρω 'γω τι και έπρεπε να τον έχει στην Αθήνα να τον τρέχει στα νοσοκομεία. Και ήθελε το σπίτι. Άντε ξανά, να ψάχνουμε για σπίτι. Και πού να βρεις σπίτι; Και τα λεφτά ελάχιστα. Τράβηξα ταλαιπωρίες...με τα πολλά βρήκα. Βρήκα σπίτι, βρήκα δουλειά, πάω να δουλέψω, αρρωσταίνω. Άντε ξανά πάλι. Ήμουν στα Τρίκαλα. Και μου κάνει και αυτός έξωση. Και μετά ήρθα στο ξενοδοχείο. Με μεγάλη ταλαιπωρία. Μην ξέροντας πού, τι, γιατί. Πήγαινα φερ' ειπείν σε μια κοινωνική λειτουργό, στο Αιγάλεω. Ε, με το «Σήμερα-αύριο περάστε από 'δω, κάντε, δείχτε, ράντε.». Και έγινε το δικαστήριο, εγώ παρουσιάστηκα όπως ήμουν. Ποιο δικηγόρο να βάλεις άμα δεν έχεις; Βέβαια, μου 'λέγαν ότι υπάρχει δικηγόρος χωρίς λεφτά, χωρίς το ένα χωρίς το άλλο, μα εγώ είχα άγνοια, δεν τα ήξερα. Και ήρθε η μέρα να πάω στο δικαστήριο και πήγα όπως ήμουν. Και είπα «Ναι, έχει δίκιο ο κύριος, του οφείλω χρήματα, αλλά, για να του τα δώσω πρέπει να πιάσω πρώτα δουλειά. Γιατί χωρίς δουλειά, πού λεφτά; Λοιπόν αυτός είχε ένα δικηγόρο επειδής νοικιάζει σπίτια, και βγήκε υπέρ του. Το κέρδισε το δικαστήριο. Και μου είπαν ή σε τρεις μήνες θα βγει η απόφαση, η σε έξι.

Και βγήκε σ' έξι μήνες και μέχρι να περάσουν αυτοί οι έξι μήνες, με αγωνία και άγχος. Ε, μέχρι που ήρθε το χαρτί, ήρθε ο κλητήρας και μου λέει, «Σήμερα πρέπει να αφήσετε το διαμέρισμα.». Έμεινα έτσι όπως ήμουν μ' ένα τσαντάκι στο χέρι ένα μεσημέρι. Αλλά ευτυχώς που με ξέρανε εκεί στη γειτονιά και κάποια κυρία είχε έναν κύριο που πήγαινε και τον κοιτάζε, ας είναι καλά ο χριστιανός, μέχρι να βγουν τα χαρτιά μου, να βγουν οι εξετάσεις μου, να, να, να, να τρέχει αυτός. Και μεγάλος άνθρωπος στην ηλικία. Πολύ μεγάλος. Να 'ρθει στην κοινωνική λειτουργό εδώ, να με πάει στους γιατρούς, να με τρέχει από 'δω, να με τρέχει από 'κει. Ο καημένος, ας είναι καλά, ας έχει καλά γεράματα. Και με βοήθησε και ήρθα εδώ. Αλλιώς θα ήμουν στους δρόμους και δεν ξέρω αν θα υπήρχα σήμερα. Και αν υπήρχα, θα ήμουν ένα πρεζονάκι. Έχω φάει από σκουπίδια. Ε, μ' έκοβε η λόρδα. Και προτίμησα να πάω να ζητιανεύω, παρά να εκδίδουμαι στον έναν και στον άλλον που συνήθως ψάχνουνε με τα κιάλια να βρούνε θύματα. Λέω αντί να γίνω κλέφτρα και να κλέβω τσάντες και πορτοφόλια, εκεί που θα πάω και θα εκδίδουμαι στον κάθε έναν, προτιμώ να πάω να ζητιανέψω. Γιατί αυτό είναι ό,τι μπορεί ο καθένας και ό,τι μπορεί βοηθάει. Λίγο ο ένας, λίγο ο άλλος για τα απαραίτητα. Για ένα σαμπουάν, για ένα αφρόλουτρο, για δυο εσώρουχα, γιατί ήμουν σας λέω, με τα ρούχα που φόραγα. Πάνε 2 χρόνια. Παράλληλα ψάχνω για δουλειά, το 'χω πει παντού. Βρεθήκανε 5 δουλειές. Και οι πέντε άτυχες. Σε δυο δουλειές εδώ στο συσσίτιο μας κοντά η μία πίσω από το ΙΚΑ εδώ κοντά στη λεωφόρο και η μία απέναντι από το συσσίτιο αλλά ατυχής. Ο ένας ο παππούς έπαθε εγκεφαλικό τον πήγανε στο νοσοκομείο και περιμέναμε να βγει αλλά αντί να βγει, τον βγάλανε τέσσερεις και ο παπάς πέντε πάει κι αυτή η δουλειά και δω πάλι κάτι έγινε, δεν έκλεισε η δουλειά και πάνε και δυο τρεις άλλες δουλειές. Αλλά τώρα περιμένω για κάπου αλλού. Να δούμε. Στο δωμάτιο είμαστε 3 άτομα. Δεν είναι καλά και είναι λάθος που φέρονται έτσι. 'Ντάξει, όλοι έχουμε προβλήματα, για να είμαστε εδώ, από κάποια μεγάλη αιτία ήρθαμε, αλλά δεν μας φταίει ο διπλανός, ή η διπλανή. Δεν φέρονται καλά και γι' αυτό έχουμε προβλήματα. Πέφτει μουρμούρα και γκρίνια. Προχθές ήμασταν εδώ και οι τρεις. Εντάξει, εγώ εκεί που την ενοχλώ και άμα δεν το άκουγα με μαγνητοφονάκι, τέτοιο, φορητό, δεν θα το πίστευα, είναι που ρουχαλίζω. Και φωνάζει, «Σκάσε!», «Μωρή!». Να εκφραστώ; «Στο διάολο να πας πουτάνα!», «Σάπιο κρέας.», «Παλιογουρούνα.». Αυτές ήτανε κάθε βράδυ η πρωινή της προσευχή τα ξημερώματα. «Σκάσε, κλείσ' το, βούλωσ' το, μην έρθω και στο βουλώσω.». Και με σκούνταγε. Είχα πάθει ένα ατύχημα και δεν μπορούσα να περπατήσω και όταν δεν το ήθελα, της το 'δινα αυτηνή να τη βοηθήσω. Με αυτό το

μπαστούνι –και είναι χοντρό– μ’ αυτό το μπαστούνι με σκούνταγε. Το χτύπαγε μπαπ! στο κρεβάτι και μ’ έβριζε.

- Φαγητό πού τρώτε;

- Εδώ στο συσσίτιο. Το βράδυ έχουμε φαγητό στο ξενοδοχείο. Που μένουμε. Το βράδυ μόνο. Αλλά εγώ, επειδή είναι πολύς ο κόσμος που τρώει στο σαλόνι, δεν κάθομαι εκεί, έρχομαι και τρώω εδώ. Στο συσσίτιο, για να ξεφεύγω. Αλλά πηγαίνω και σε άλλα συσσίτια. Δηλαδή άλλα συσσίτια. Και εκκλησίες αιρετικές, το ένα, το άλλο, που μιλάνε μόνο για τον Ιησού Χρηστό και προσφέρουν φαγάκι. Μαγειρευτό. Μέσα εκεί τα μαγειρεύουν και τα δίνουνε. Και επειδή έχω όλα τα λημέρια, μου τα ‘χουνε μάθει, φεύγοντας από ‘δω, πάω αλλού. Δηλαδή, σήμερα, ήρθα το μεσημέρι εδώ. Το βράδυ...κατά τις..το βράδυ; Τ’ απόγευμα, στις 5 η ώρα, θα πάω «Κλίμακα». Κάθε Τετάρτη και Παρασκευή δίνουν φαγητό. Μαγειρεύουν εκεί και δίνουν φαγητό. Είναι από Δευτέρα μέχρι Παρασκευή. Ανοιχτό για τάβλι, για τα μπάνια, για να... Κωνσταντινουπόλεως 30 είναι. Κάθε Τετάρτη και Παρασκευή πηγαίνω για φαγάκι.

- Παίρνετε κάποια σύνταξη;

- Όχι. Έχω ένσημα, αλλά, πρώτα δεν είμαι στην ηλικία και δεύτερον πρέπει να συμπληρώσω.

- Οι συγγενείς σας;

- Είμαστε διασκορπισμένοι. Είμαστε πάρα πολλά παιδιά. Δυστυχώς οι γονείς μας κάνανε παιδιά... και άιντε. Αβέρτα. Είμαστε 17 παιδιά, 14 κορίτσια και 2 αγόρια. Από μια μάνα και από δυο πατεράδες. Με τα μισά παιδιά δεν γνωρίζομαστε και με τα παιδιά που είμαστε καθεαυτό αδέρφια, το ένα απεβίωσε μωρό, και τ’ άλλα είμαστε σκορπισμένα δεξιά και αριστερά

- Υπάρχει κάποιος άλλος που να σας βοηθάει;

- Κοίτα άμα υπήρχε, ήδη θα με βοηθούσε.

- Θέλετε να εργαστείτε;

- Βεβαίως.

- Σπίτι θα θέλατε να βρείτε;

- Σπίτι τι; Για μόνιμη; Μέσα; Εσωτερική; Για δουλειά;

- Όχι, να μείνετε εσείς, μόνη σας.

- Μα πώς. Άμα δεν έχω τα λεφτά;

- Χαρτιά ταυτότητας έχετε;

- Ταυτότητα έχω και έχω και χαρτιά με συστάσεις. Που έχω δουλέψει προϋπηρεσίες.

- Ψηφίζετε;

- Ψηφίζω την Αγία Τριάδα. Μόνο. Σε όλα μπορεί να τα φέρνω βόλτα, σ' αυτό...είμαι τελειώς στουρνάρι. Ποτέ μου. Ποτέ. Γιατί δεν τα ξέρω. Αλλά, σας λέω μέχρι το '75 δεν είχα και ταυτότητα. Μετά ας πούμε πάντα ήμουν εσωτερική δεν είχα ιδέα από τη ζωή. Εγώ άρχισα να δουλεύω σε ξενοδοχεία ως καμαριέρα. Τότε άρχισα να μπαίνω στο νόημα της ζωής. Δεν είχα ιδέα απ' όλα αυτά. Μαύρα μεσάνυχτα. Μετά ας πούμε, ε, κανονικά τα χαρτιά μου είναι κάτω στη Μακεδονία. Επειδής έβγαλα εδώ ταυτότητα δεν σημαίνει ότι εδώ είμαι...ανήκω... Δεν έχω φέρει χαρτιά εγώ από 'κει εδώ...Αλλά, δεν έχω πάει και ποτέ στη αστυνομία. Επειδής έχω άγνοια απ' όλα αυτά, ψηφίζω την Αγία Τριάδα. Εκείνη με προστατεύει. Ε ναι και όλοι οι άλλοι που ψηφίζουνε τόσα χρόνια και δείχνουνε και ράνουνε, ποιο είναι το αποτέλεσμα; Να σαπίζει η κοινωνία και τα νιάτα; Να κλείνουνε οι δουλειές και να μένουνε ο κόσμος χωρίς δουλειές; Βέβαια, θα πέσει στην κλεψιά. Θα πέσει στην πορνεία. Πορνεία. Τόση ελεύθερη πορνεία; Η πορνεία ήταν κάποτε μετρημένη. Για τις ανάγκες του στρατού, της αεροπορίας, για τους ναύτες, και όχι για να κλείνουνε σπίτια. Τώρα η πορνεία είναι το πρώτο μαγαζί. Και το καλύτερο μαγαζί της Αθήνας, λοιπόν. Ορίστε, ψηφίστε, χειροκροτήστε, φωνάχτε, κάντε, ποια είναι τα αποτελέσματα; Όλο «Θα....Θα.....Θα...Θα γίνει, θα δώσουμε, θα κάνουμε, θα και θα...». Και μένουμε στο «Θα.» και ξεχνάμε όλα τ' άλλα ψηφία! Να ψηφίσω τι που να ψοφήσουν όλοι; Τουλάχιστον εγώ, πουλάω τρέλα. Δεν ξέρω. Και πράγματι δεν ξέρω. Δεν έχω ιδέα απ' αυτά τα πράγματα. Ψηφίζω άσπρο, ψηφίζω κόκκινο, να ψηφίσω μαύρο, να ψηφίσω τι; Να ψοφίσουν όλοι να καθαρίσει η Ελλάδα.

- Τι πιστεύετε ότι θα μπορούσε να βελτιώσει τη ζωή σας;

- Δουλειά και η υγεία. Χωρίς υγεία, δεν γίνεται δουλειά. Χωρίς δουλειά, με υγεία, τα ίδια. Υγεία και δουλειά. Και ο καθένας να 'χει τόλμη και θάρρος. Και να μην το ρίχνει στην απογοήτευση, στη μελαγχολία και στο... κατάθλιψη και πέφτουμε εκεί που πέφτουνε όλα τα νιάτα. Εγώ, 2 χρόνια, ξέφραχτο αμπέλι. Χωρίς δουλειά, χωρίς λεφτά, έχασα 3 αυτοκίνητα μεγάλα πράγματα, πήγε η ζωή μου στράφτι, η κούρασή μου, η δούλεψή μου, πόσες φορές δούλεψα διπλοβάρδιες... Για να είμαι συνεπής στις υποχρεώσεις μου. Και ήρθε μια μέρα και τα 'χασα όλα. Και; Πρέπει να πέσω; Με μάζεψε αυτός ο κύριος και να είναι καλά. Έπρεπε να πέσω στα ναρκωτικά γιατί έχασα τη δουλειά μου, έχασα τα πράγματά μου; Έχω και ψυχολογικά άλλα προβλήματα, οικογενειακά, πολλά από μικρό παιδί. Εάν αφήσω τον εαυτό μου θα μ' αφήσει. Κι είπα. Θα γίνεις γιατρός στον πόνα σου και αφεντικό στον εαυτό σου. Ο

δρόμος ο καλός, ο δρόμος ο ίσιος, ο δρόμος ο στραβός. Διάλεξε και πάρε. Αλλά, δεν μπορώ να πω, με βοήθησε πολύ και η Παναγίτσα, σε πολύ δύσκολες μου στιγμές. Μου έστελνε ανθρώπους που μπορούσαν να με βοηθήσουνε. Και το αύριο δεν ξέρουμε τι μας ξημερώνει. Πάντα για κάτι καλύτερο ελπίζεις. Πώς λέει; Τζουμ σπύρο σπέρο.

- Για το μέλλον τι σκέφτεστε;

- Όνειρα κάποτε έκανα. Τώρα όχι. Τι όνειρα να κάνω; Τι να ελπίζω; Το μόνο όνειρο που έχω είναι να έχω την υγεία μου, να 'χω το φως μου που κοντεύω να το χάσω από ζάχαρο και είναι κληρονομικό και δεν γιατρεύεται, εεε, να ζήσω όσο ζήσω, γιατί μια μέρα θα φύγω όπως όλοι μας, αλλά, μέχρι την τελευταία μου στιγμή, εφ' όσον έχω το μυαλό μου, πάνω απ' όλα ζητάω τη δουλειά, γιατί απ' τη δουλειά ξεκινάνε όλα. Να μπορέσω να βοηθήσω ένα άλλο παιδί που έχει ανάγκη, πριν φύγω απ' αυτόν τον κόσμο. Να βοηθήσω, εννοούμε κανονικά, όχι να δώσω κάτι και να πούμε βοηθήσαμε. Αν βρω δουλειά και τακτοποιηθώ από δουλειά, αν μου τύχει ένα λαχείο, να μπορώ να προικίσω, να παντρέψω και να βοηθήσω οικονομικά, κλείνοντας τα μάτια μου να τα πάρουνε μετά το θάνατό μου. Λοιπόν, αντί να τα πάρει το κράτος, να βοηθήσω μια κοπέλα να παντρευτεί, να την προικίσω όλο της το σπίτι, να της δώσω λεφτά άφθονα στην τράπεζα, αυτό θα πει ψυχικό. Μακάρι να κερδίσω σ' ένα λόττο, σ' ένα πρόττο, σ' ένα τζόκερ, λαχείο, να μου φανερώσει ο θεός έναν πλούσιο να μπορώ να βοηθήσω ένα άτομο, δυο, τρία. Να σώσω δυο παιδιά απ' τα ναρκωτικά, που 'χουν ανάγκη και βαρεθήκανε απ' αυτή τη ζωή, αλλά θέλουνε μια στέγη. Να βοηθήσω, να πιάσει τόπο. Όχι με λόγια, αλλά με έργα. Γιατί έμενα μ' αρέσουν τα έργα. Εδώ που είμαι επί ξύλου κρεμάμενη και όταν δω να δώσουνε ρούχα, μαζεύω, μικρά, μεγάλα, μεσαία και δίνω. Πού κάνει αυτό; Αυτά; Και μοιράζω ρούχα, παιδικά, οτιδήποτε.

Συνέντευξη 6^η, Γιώργος ετών 44

- Πότε γεννηθήκατε;

- 1963

- Πού γεννηθήκατε;

- Θεσσαλονίκη.

- Είστε παντρεμένος;

- Ελεύθερος.

- Έχετε τελειώσει κάποια βαθμίδα εκπαίδευσης;

- Όχι, μόνο δημοτικό τελείωσα, αλλά, για να κάνω κομπιούτερ... Όχι κομπιούτερ, για να κάνω αριθμητική, να τέτοιο, ξέρω, εντάξει.

- Πόσο καιρό μένετε στον ξενώνα;

- Κοντά τα 6 χρόνια.

- Και πριν πού μένατε;

- Μαζί με τη μητέρα μου έμενα. Εεεε... εφτά μήνες ήμουν και στα παγκάκια. Εεεεε από μικρός. Δεν είχα τόσο φαγητό και από 'κει... Έφτασα εκεί για τι ήμουν 10 χρόνια σα θυρωρός στο Κολωνάκι, είχε πεθάνει ο πατέρας μου και δεν ήθελαν θυρωρό και πήγαμε να νοικιάσουμε ένα σπίτι. Και δεν είχαν τη δυνατότητα να με εξυπηρετήσουν από δουλειά και τέτοια. Δεν μ' εξυπηρετήσαν, τα φέσια μέχρι εδώ επάνω, και μ' έδιδωσαν. Από το σπίτι, πριν πολύ καιρό. Εεεε, τα νοίκια, νοίκια, νοίκια, και μας έδιδωσαν. Ήμουν μ' ένα σωβρακάκι. Αυτό ήτανε. Τώρα τα ξαναπήρα. Όλα. Όλα. Οικιακά, όλα, τα πάντα. Και η μητέρα μου μαζί. Κοιμόμασταν κάτω στον Πειραιά. Σε παγκάκια.

- Πώς ήταν μια τυπική μέρα για σας;

- Καμιά δουλειά... Είχα και τη μητέρα μου... Πήγαινα, έφερνα φαγητό, αυτά. Χειμώνας, έβρεχε, 8 μήνες. Τι θα περάσεις; Καλά θα περάσεις;

- Φαγητό πού βρίσκατε;

- Εδώ, στο παλιό Σεράφειο. Κάτω που το γκρέμισαν. Εκεί πήγαινα για φαί. Βοηθούσα βέβαια. Βοηθούσε και η μητέρα μου εδώ. Μετά δεν μπορούσε να βοηθήσει. Λίγο ξέπεσε.

- Μένει και η μητέρα σας στον ξενώνα;

- Ναι. Μαζί, μαζί.

- Εργάζεστε τώρα;

- Ναι εργάζομαι στο δήμο.

- Με τι ασχολείστε;

- Συμβασιούχος είμαι. Είμαι καθαριστής. Με συμβάσεις.

- Πριν πού δουλεύατε;

- Σα θυρωρός, είπαμε. Τώρα έχω τρεις συμβάσεις. Πριν από 'δω κι από 'κει. Τώρα 3 χρόνια έχω συμβάσεις. Μια 45 μέρες, μετά 2 χρόνια και τώρα εδώ. Τώρα περιμένω να με κάνουν μόνιμο να ησυχάσω.

- Παίρνετε κάποιο επίδομα;

- Τίποτα.

- Ούτε η μητέρα σας;

- Παίρνει η μητέρα μου μια σύνταξη 300 ευρώ που έχασε τον άντρα της.

- Εργαζόταν η μητέρα σας;

- Όχι δεν εργαζόταν.

- Τα χρήματα που παίρνετε τώρα, πιστεύετε πως είναι αρκετά για να ικανοποιήσουν τις καθημερινές σας ανάγκες;

- Εεεε, εντάξει. Έχω και υποχρεώσεις. Έχω τέτοιο να πληρώσω, είχα κάτι ΤΕΒΕ, τα καθυστέρησα 4-6 μήνες. Πήρα από την εφορία τα λεφτά, πήγα και τα πλήρωσα, 1.600-1.800.

- Είχατε ποτέ προβλήματα με την αστυνομία;

- Πήγα στην αστυνομία, μου είπε «Τι είσαι;» είπα «Έτσι κι έτσι.». Τη λήστεψαν και τη μητέρα μου, πήραν το βιβλιário ασθενείας και όλα αυτά, πήγα στο αστυνομικό τμήμα στον Πειραιά, κάτω στο αυτό...Ε, κοιμόμασταν εκεί, ήταν η καφετέρια και δίπλα ήταν ακόμα μια καφετέρια. Ήταν σα πλαστικό που έχει τζάμι δίπλα. Και πήρε αυτά, πήγα πιο κάτω, βρήκα τι βρήκα. Ε, τα εσώρουχα και τα τέτοια, όλα αυτά εδώ.

- Στο αστυνομικό τμήμα πώς σας φέρθηκαν;

- Καλά.

- Φίλους είχατε; Σας βοήθησε κάποιος;

- Τίποτα.

- Ζητήσατε βοήθεια; Σας αρνήθηκαν;

- Ναι. Άσε με τώρα, μη τα σκαλίζω τώρα. Τώρα ωραία. Τώρα δουλεύω καλά. Με αγαπούνε εκεί. Όλοι. Η υπηρεσία μου, πηγαίνω, δουλεύω.

- Υπάρχει κάποιος που να σας βοηθάει τώρα;

- Δεν έχω κανέναν. Να, εδώ, στον ξενώνα. Εκειπέρα μ' αγαπούν όλοι. Και η Δ. εδωπέρα, μου λέει «Ότι θες.»

- Δουλεύετε μου είπατε. Είχατε προβλήματα για να βρείτε δουλειά; Τη βρήκατε δύσκολα; Σας την πρότειναν από δω; Πώς έγινε;
- Την πρώτη μέρα ήρθα για 45 μέρες. Μας πληρώνανε. Ήρθα στα μεγάλα αυτοκίνητα που κουβαλάνε σκουπίδια. Είχα το χέρι μου και λέω δεν μπορώ να πάω κάθε μέρα. Ήταν μια καλή γυναίκα. Η κυρία Γ. «Θα των πάρω εγώ.», λέει. Δεν με πήρε.
- Θέλετε να βρείτε σπίτι;
- Ποιος δε θέλει το φως του;
- Και ποια είναι η βασική δυσκολία που αντιμετωπίζετε στο να βρείτε σπίτι;
- Πρώτα είναι τα χρήματα. Δεν παίρνω εγώ. Δεν είμαι μόνιμος και παίρνω 1.400 ευρώ. Καθαρά παίρνω 800 ευρώ. Μόλις τα παίρνω, πληρώνω τα χρέη. Τι μου μένει; 300 ευρώ. Για να νοικιάζεις τώρα, πρέπει να πληρώσεις 4 ενοίκια. Άμα είμαι μόνιμος ή αόριστος. Θα κάνω 2 έως 3 μήνες να μαζέψω 3.000 ευρώ, να έπαιρνα τη μάνα μου, να πήγαινα. Τώρα πώς αυτό;
- Τα χαρτιά σας, ταυτότητα, διαβατήριο τα έχετε;
- Την είχα την ταυτότητα μέσα στη μάνα μου, μετά έκανα άλλα.
- Όταν πήραν την τσάντα της που μου είπατε;
- Ναι, όλα, όλα.
- Ψηφίζετε στις εκλογές;
- Στην αστυνομία πηγαίνω, παίρνω το χαρτί.
- Από πού κατάγεστε;
- Από πάνω, από Έβρο. Γιατί άμα θέλω να ψηφίσω, πήγα στο «Κέντρο Πολιτών» και λέει, άμα έχεις 2 φορολογικές δηλώσεις, εγώ έχω ένα, δεν μπορώ να φέρω κάτω τα χαρτιά. Ε, πας στην αστυνομία, παίρνεις το χαρτί και αυτό είναι. Είναι 1.100 χιλιόμετρα.
- Τι πιστεύετε ότι θα μπορούσε να σας βοηθήσει, ή ποιος;
- Εγώ θέλω να γίνω μόνιμος. Αυτό, τίποτ' άλλο. Όσο βαστούν τα κότσια μου και είμαι γερός. Αυτό θέλω μόνο.
- Για το μέλλον, τι επιθυμείτε;
- Άσε να με κάνουν μόνιμο, να βρω και ένα σπίτι, όλα γίνονται, τώρα τίποτα. Εγώ τη φροντίζω και τη μητέρα μου. Έχει ξεπέσει. Πριν από 2-3 χρόνια ήταν σκυλί μαύρο. Τώρα έχει ξεπέσει. Ε, εντάξει. Ξέρω 'γω; Τι να κάνω;
- Περίθαλψη έχει;

- Για τα φάρμακα; Έχει του πατέρα μου, Που γράφει τα φάρμακα. Έχουμε και δικόνε μας καρδιολόγο.

- Εσείς έχετε ΤΕΒΕ.

- Χτύπα ξύλο να μην πάω. Και είμαι γερός εγώ, να την εξυπηρετάω. Έχει κουραστεί η μητέρα μου. Μια από δω, Μια χωρίς σπίτι.

- Στον ξενώνα, οι συνθήκες πώς είναι;

- Καλές.

- Είστε με τη μητέρα σας; Σε ένα δωμάτιο; Είστε ευχαριστημένοι;

- Είναι ήσυχα. Μου είπανε ότι γίνονται διάφορα εκεί. Γίνονται πολλά. Εγώ δεν κατεβαίνω κάτω. Ξέρω ότι κάθονται, αλλά δεν ευκαιρώ εγώ να κάτσω. Μόνο ευκαιρώ Σάββατο-Κυριακή, ε, πηγαίνω, κάθομαι λίγο κάτω, πηγαίνω και πίνω έναν καφέ, με ένα-δυο φίλους μου. Μ' αγαπούν, έχω δείξει καλή διαγωγή παντού.

- Φαγητό που τρώτε;

- Δεν με ενοχλεί και τόσο πολύ, δεν παίρνω εγώ, εγώ το κάνω από πίσω. Να δουλεύεις και να παίρνεις φαί από 'δω; Δεν μπορεί να το πάρει κανένας άλλος που πεινάει; Οι άλλοι, μερικοί, παίρνουν σύνταξη 1.200 ευρώ και έρχονται και τρώνε εδώ. Τι 'ναι αυτό; Εξυπνάδα είν' αυτή. Δεν θέλω να τα βγάλω όλα στη φόρα, αλλά εντάξει. Πολλά πράγματα. Έχουν σπίτι και μένουν εδώ. Δεν θέλω ν' ανοίξω το στόμα μου, άσε. Δεν ξέρω, δεν ξέρω. Υπάρχουν πολλές πονηριές. Νοικιάζουν τα σπίτια και 2 συντάξεις κιόλας. Μια παίρνει 1.100 ευρώ και είναι από της γυναίκας του. Άμα έρχεται αυτού; Τα νοικιάζουνε. Παίρνουνε τα νοίκια και τα βάζουνε μέσα. Εγώ ξέρω, δεν είναι...Δε θέλω ν' ανοίξω το στόμα μου.

- Συναναστρέφεστε άλλους άστεγους;

- Κανά δυο. Εμείς κοιμόμαστε σε καφετέρια. Όχι σε αυτοκίνητα. Στις καρέκλες. Ήταν ένας μαύρος που κόντεψε να μαχαιρώσει τη μάνα μου. Δεν υπάρχουν ανώμαλοι;

- Πώς είναι μια μέρα σας;

- Οι συνθήκες είναι κανονικά. Πηγαίνω εδώ τώρα, παίρνω φαί. Άμα δε θα έρχομαι από 'δω πέρα δε θα πάρω. Αφού ήρθα από 'δωπέρα, θα πάρω.

- Πηγαίνετε σε άλλους φορείς;

- Ποτέ. Μόνο αυτή εδώ. Γιατί άμα έχεις τέτοιο, για μένα είναι κοροϊδία. Άμα πας στις εκκλησίας, τότε τι; Σωστό είναι αυτό; Γιατί μένεις εδώπέρα, σε εξυπηρετούν όλοι, γιατροί, όλα, και παίρνεις λεφτά από τους άλλους. Είναι μια εδώπέρα στον ξενώνα, κάθε μέρα πηγαίνει από 'κει, παίρνει φαί και από 'δω. Κάτσε από 'δω, τελειώνει.

Υπάρχουν και τέτοιοι. Μια μέρα που την έχω δει, ήρθε μέσα εκεί στον ξενώνα, πάει να δουλέψει, της λέει κάποιος «Θέλεις να δουλέψεις;», λέει, «Πόσο θα παίρνουμε;», λέει «Καλά.». Εγώ, δεν ξέρω, τι να σου πω, εγώ δεν ξέρω. Είχαμε ένα συνέδριο, τώρα κάτω στο σωματείο το δικό μας, λέει «Να μην ακούτε από τους άλλους, θα γίνετε μόνιμοι, θα γίνετε αόριστοι.». Σαν να λέει «Περιμένετε». Κάτω στην Ιερά Οδό, Σωματείο της Αθήνας. Για μόνιμος, τώρα το 'χει καταργήσει είναι αόριστοι. Δεν ξέρω, αυτό θέλω εγώ μόνο.

- Και τώρα μια μέρα σας πώς περνάει;

- Το βράδυ κάνω δουλειά. 8:30, σχολάω 3, έως να έρθω με τα πόδια από το Σύνταγμα πάει 3:30, μέχρι να πέσω πάει 5. Αυτό είναι. Την ημέρα, πηγαίνω παίρνω φάρμακα για τη μητέρα μου, πληρώνω, παίρνω φαί, εε, κάθομαι λίγο, πίνω κανά καφέ.

Συνέντευξη 7^η, Γεωργία ετών 61

- Πότε γεννηθήκατε? Πόσων χρονών είστε;
- 61
- Που γεννηθήκατε;
- Γλυφάδα, Αττική.
- Είστε παντρεμένη;
- Τώρα όχι.
- Έχετε τελειώσει κάποια βαθμίδα εκπαίδευσης;
- Τετάρτη Δημοτικού.
- Πόσο καιρό μένετε στο ξενώνα;
- Πιστεύεις ότι δε θυμάμαι. Τρεις μήνες περίπου. Ξέρω 'γω.
- Και πριν τον ξενώνα που κοιμόσασταν;
- Που κοιμόμουνα; Λίγο εδώ, στα παγκάκια.
- Για πόσο καιρό;
- Δε θυμάμαι, κορίτσι μου. Έχω περάσει Γολγοθά εγώ.
- Για ποιους λόγους οδηγηθήκατε και κοιμάστε στα παγκάκια;
- Ε, γιατί είχα με τους δικούς μου προβλήματα και αναγκάστηκα να φύγω από το σπίτι.
- Ήσασταν διαζευγμένη τότε;
- Ναι, χρόνια. πολλά χρόνια.
- Εργάζεστε; Εργαζόσασταν;
- Πριν πολλά χρόνια. Οι δουλειές ξέρεις. Συγγνώμη που κάνω έτσι, άλλα είμαι μπουκωμένη και το...
- Οπότε, είχατε κάποιο οικογενειακό πρόβλημα και αναγκαστήκατε να φύγετε από το σπίτι;
- Ε, σου λέω με τις αδερφές μου είχα.
- Που κοιμόσασταν;
- Πριν τα παγκάκια, έχω περάσει τόσα πολλά μάνα μου που ξεχνιέμαι. Έμενα σε σπίτι και αρρώστησα, μου έκαναν έξωση και μετά οι αδερφές μου δε με βοηθήσανε καθόλου και έτσι βρέθηκα στα παγκάκια. και ήμουνα καλά, εργαζόμουνα και συντηρούσα το σπίτι. Μετά αρρώστησα. Είχα πάει στο Ζάππειο, ήτανε κάπως καλύτερα, γιατί είχε χώρους, πεύκα, ξέρεις εκεί πέρα δεν είσαι στο δρόμο. Μπορείς να διαλέξεις ένα πεύκο προς τα μέσα, ας πούμε, να κοιμηθείς.

Δεν είχα φίλο, ήτανε, πώς να στο πω; Ξέρεις ήτανε στην ουσία καλός κόσμος ας πούμε. Όπως γιατί και εγώ πριν ήμουν στα καλά μου και έφτασα εκεί. Όπου και να φτάσεις τη συμπεριφορά δεν την αλλάζεις. Πρέπει να σεβαστείς τον άλλον. Κανένα πρόβλημα, κανένα. Μου μιλάγανε έτσι με γλυκό τρόπο ας πούμε, κι αυτά. κανένα πρόβλημα.

- Και που τρώγατε;

- Ήταν δραματικές. Ο ένας στον άλλονε, ότι είχαμε. Έτσι πήγαινε, ότι είχαμε. Εκεί έχασα να φανταστείς...Εκεί ακριβώς, όταν πρωτοξεκίνησε αυτή η περίοδος της ζωής μου, ήμουν 65 κιλά και έφτασα 50. και τώρα έχω πέσει κι άλλο, έχω χάσει κι άλλο, γιατί τώρα ήτανε άλλα τα προβλήματα. Είχα με τα δόντια μου προβλήματα. Δε μπορούσα να φάω και έχω χάσει κι άλλο. Αφού δε μπορούσα. Δεν είχα τα δόντια μου. Γιατί ήτανε, δεν είναι δικά μου τα δόντια. Τα' χω χρόνια. και από το πολύ αδυνάτισμα...τα ούλα μου και υπόφερα και έμενα αυτό τον καιρό νηστικά και δε μπορούσα να φάω. Εδώ έτρωγα βέβαια. Αλλά μετά δεν φτάνανε όλα τα άλλα, άρχισαν τα προβλήματα με τα δόντια μου. Γιατί τα είχα χρόνια, δεν ήταν λίγα προβλήματα.

- Πριν δουλεύατε;

- Σε διάφορες δουλειές. και σε μαγαζί έχω δουλέψει. Ε, όχι εστιατόριο, εκεί που έχει τα διάφορα τα πολλά μέσα, μέσα από τον πάγκο, να είσαι υπεύθυνη, ήμουν. Αυτά είναι χρόνια όμως όχι τώρα. Ήμουν υπεύθυνη, να επιτηρώ κι αυτά και εγώ να βοηθώ, ε κάποια στιγμή ξέρεις κάτι γίνεται και σταματάς. Ότι έβρισκα, πώς να στο πω, ξέρεις. και σε γιαγιά έχω δουλέψει, Έχω κάτσει, στο σπίτι, έτσι εκεί διάφορα γιατί πρέπει να έχεις...Αυτά είναι που λέμε, πως ξεκινάει ο γονιός τα προβλήματα στα παιδιά. Ο πατέρας μου ήταν πολύ αυστηρός, πάρα πολύ αυστηρός. Ήμασταν 4 κορίτσια και ήτανε, μη μ' άφηνε, γιατί με σταμάτησε, δεν προχώρησα...Εγώ τα γράμματα τα ήθελα πάρα πολύ και με σταματήσανε για να μη μάθουμε κάτι, μια τέχνη και οι 4 δεν μας άρχισε να μάθουμε μια τέχνη. Άσε πιο είναι το πιο τραγικό, τώρα που πάω πίσω. Άστα να πάνε. Εγώ είμαι γεννημένη στη Γλυφάδα, όπως σου είπα. Δικό μας σπίτι ήτανε, στο δικό μας μένανε, νοικιάζανε 2 δωμάτια. οικόπεδο για να χτίσουμε και οι 4? Στη συνέχεια δε μας άφησε να μάθουμε μια τέχνη. Κάτι να μάθουμε. Να ξέρεις και εγώ τώρα, όπου βρω νέες κοπέλες και δεν θέλουνε τα γράμματα, τέχνη, τέχνη, τέχνη, γιατί έχεις κάτι στα χέρια σου. Δεν αναγκάζεσαι μετά να κάνεις ότι...Λες έχω τη τέχνη μου, τα προς το ζην μου θα τα βγάλω.

- Πότε σταματήσατε να δουλεύετε;
- Ε, πάει αρκετός καιρός. Γιατί αρρώστησα, δεν μπορούσα να δουλέψω. Πω,πω τώρα ξεχάστηκα. Πρέπει να πάρω την αντιβίωση.
- Κάποιο επίδομα ή σύνταξη παίρνετε;
- Όχι, όχι. Που να...Δεν έπαιρνα ένσημα γιατί όταν ήμουν στα νιάτα μου με είχε στο βιβλιάριο του, του ΙΚΑ ο άντρας μου και μετά εγώ χώρισα γιατί έμεινα χρόνια μόνη μου και δεν έβαζα ένσημα ήθελα να παίρνω κάτι παραπάνω για να μπορώ να συντηρήσω το σπίτι και έτσι ξεκίνησα, ας πούμε και μου 'πανε για την Πρόνοια. Δεν είχα καθόλου ένσημα από κανένα ταμείο και έτσι ξεκίνησα στη Πρόνοια. Τώρα παίρνω ένα επίδομα.
- Το επίδομα αυτό ικανοποιεί τις ανάγκες σας; Πιστεύετε ότι είναι αρκετό;
- Πως βρε μάνα μου. 220 ευρώ το μήνα πιστεύω είναι λίγα τώρα όπως έχει γίνει η ζωή.
- Έχετε οδηγηθεί ποτέ στη ζωή σας σε αστυνομικό τμήμα.
- Ποτέ μου. Όχι, όχι, κανένα. οι αστυνομικοί συνέχεια με βλέπανε, ξέρω εγώ. Είναι οι ξένοι με τη... Εγώ είμαι ελεύθερη. Ούτε...εγώ κοίταγα πώς θα περάσω την ώρα μου.
- Έχετε φίλους;
- Κοιτάζτε, έγινε έτσι η ζωή μου που δεν ήμουνα κάπου χρόνια για να δημιουργήσω φίλους. Κατάλαβες, με πήρε έτσι που λένε το ποτάμι και δε μπορούσα να δημιουργήσω φίλους, γιατί πάντα έτσι η ζωή μου τα έφερε πολύ πολύ ανάποδα. Όταν σου λέω πολύ...
- Υπάρχει κάποιος που να σας βοηθάει τώρα;
- Ούτε ένας.
- Επιθυμείτε να εργαστείτε;
- Κοιτάζτε επιθυμώ, αλλά δε μπορώ. Έχω περάσει πολλά όπως σου είπα, όπως καταλαβαίνεις τα κουράγια μου έχουν μειωθεί κατά πολύ. Όταν ήμουν στα παγκάκια στη σπονδυλική μου στήλη έχω κάνει σα κοιλίτσα. Αυτό σου λέω είναι. Θέλω αλλά δε μπορώ τώρα. Εντωμεταξύ επειδή έπαιρνα imputan εγώ πριν ξεκίνησα έπαθα τα πάθη μετά από αυτά που έχω περάσει, ναι, πήγα στο γιατρό και μου 'δινε φάρμακα. Ε, τώρα να μην στα πολυλογώ παίρνω. Τα παίρνω αρκετό καιρό και τώρα τελευταία μέχρι εκεί έφτασε, γιατί ο γιατρός που με παρακολουθούσε έγινε διευθυντής και τώρα ψάχνουμε πιο γιατρό. Μου βρήκαν ένα τα παιδιά. Μου έδωσε ένα φάρμακο, δε μου 'κανε τίποτα. όχι, απλά δε μου

‘κανε, κακό μου έκανε. Γιατί εγώ, μπορεί να έχω όλα αυτά, με το μυαλό δεν έχω...και έγινα επιθετική. Ξαφνικά, το ‘νιωσα από μόνη μου. Στην αρχή πήρα τη μια μέρα, πήρα την άλλη, μου ‘ρθανε όλα έτσι, να αντεπιτεθώ ήθελα. Λέω κάποια στιγμή, κάποιες μέρες κράτησα, ω, λέω τα φάρμακα είναι, τα πέταξα. Ευτυχώς και μου κόβει σ’ αυτά ορισμένες φορές. Άλλος θα ‘χε πάρει το ποτάμι και τώρα έχω κλείσει ραντεβού για τις 24 του μηνός. Μακάρι, αυτό περιμένω. Γιατί δε μπορώ να δουλέψω, γιατί άμα δεν είμαι ψυχολογικά και δεν ανέβω αυτό πως θα δουλέψω. Άστα τα κουράγια μου σου λέω είναι...Γιατί τώρα τελευταία έχω χάσει κι άλλο.

- Θέλετε να βρείτε κάποιο σπίτι;
- Με τι. Αν επιθυμώ η ψυχή μου το ξέρει. Όχι επιθυμώ, λαχταράω, αλλά είναι το οικονομικό, τι άλλο; Σου είπα είναι το οικονομικό και τα; κουράγια που δεν μπορώ να δουλέψω.
- Ταυτότητα, διαβατήριο έχετε;
- Όχι, διαβατήριο που να βγάλω. Έχω ταυτότητα.
- Ψηφίζετε;
- Ψηφίζω. Αναλόγως τώρα.
- Τι θα μπορούσε να βοηθήσει να βελτιωθεί η ζωή σας;
- Η υγεία μου για μένα αυτή τη στιγμή είναι η πρώτη γιατί μετά, άμα είμαι καλά και δουλεύω...Ψάχνω ξέρεις δεν είμαι του καθιστού, η υγεία μου με ενδιαφέρει γιατί έχω πάθει, έχω υποστεί διάφορα από τα παγκάκια. Καταλαβαίνεις τώρα τι σου λέω; Ο σπόνδυλος έχει κάνει ολόκληρο...μόλις ακουμπήσω κάπου τινάζομαι.
- Οι επιθυμίες σας για το μέλλον ποιες είναι;
- Αυτό σου λέω. Η υγεία μου μόνο για να μπορέσω να σταθώ στα πόδια μου. Αν δεν υπάρχει υγεία δεν μπορείς να σταθείς. Είναι και το βασικό ότι εγώ έχασα πολλά κιλά. Καταλαβαίνεις, και τώρα τελευταία πάλι έχασα γιατί είναι από τα δόντια μου, πάλι έχασα.

Συνέντευξη 8^η, Πόπη ετών 33

- Μόνο μη με βάλεις να σου διηγηθώ τη ζωή μου δεν πιστεύω σε κάτι τέτοιο. Πες μου συγκεκριμένα τι θέλεις να σου πω.

- Πότε γεννηθήκατε;

- Το 1974.

- Πού γεννηθήκατε;

- Στον Κορυδαλλό Αττικής.

- Είστε παντρεμένη;

- Όχι άγαμη.

- Έχετε τελειώσει κάποια βαθμίδα εκπαίδευσης;

- Έχω τελειώσει. Ναι. Έχω σπουδάσει στην Αμερική θεολογία με υποτροφία. Είχα ανέκαθεν τη κλίση αυτή και την αξιοποίησα. Φυσικό επόμενο, η οικογένειά μου είναι επιφανής και έχει παράδοση να βγάζει κληρικούς. Θα μπορούσα να σπουδάσω εδώ, αλλά θεωρώ ότι έχει ανώτερο ερευνητικό... επίπεδο η Αμερική και... σπούδασα στο ανώτερο που θα μπορούσε να γίνει για ορθόδοξους και αυτό είναι ο «Τίμιος Σταυρός» στη Βοστόνη. Οι σπουδές μου αυτές είναι. Μεταπτυχιακά. Και στο Χάρβαρντ έχω κάνει. Αλλά πέραν αυτού, ασχολήθηκα με την ιεραποστολή που μ' ενδιέφερε ιδιαίτερα. Απλώς, συνέβησαν κάποιες οικογενειακές τραγωδίες, γι 'αυτό απέκτησε μια καμπή η ζωή μου. Και υπέστην και ένα εγκεφαλικό. Απεβίωσε ο πατέρας μου, μπλέξαμε σε μια υπόθεση κληρονομικότητας και εν πάσει περιπτώσει, μην νομίζεις όποιος μένει στον ξενώνα δεν έχει γραμματικές γνώσεις. Υπάρχει κάποιος λόγος. Αλλά για μένα δεν είναι περίεργο, και με την εμπειρία την ιεραποστολής, εεεε, ψυχολογικά να το αντέξω. Είμαι αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα. Καλώς εχόντων των πραγμάτων, σκοπεύω να γυρίσω στην Αμερική να συνεχίσω την καριέρα μου. Γιατί εκεί μ' ενδιαφέρει. Δεν μ' ενδιαφέρει η Ελλάδα. Δεν έχει να παρουσιάσει τίποτα σε επιστημονικό επίπεδο. Κακώς σου το λέω (γέλια). Κι ούτε η αγορά εργασίας είναι ενδιαφέρουσα. Αλλά αν μπορέσεις ποτέ, να φύγεις για το εξωτερικό. Αν σκέφτεσαι ουμανιστικά, όπως σκέφτομαι εγώ, έχουμε τόσες χιλιάδες αστέγους σε ανάγκη. Καλό είναι, αν μπορείς, και παίζει ρόλο η ιδιότητά σου. Γιατί κι εγώ έχω συνεργαστεί με κοινωνιολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς, άσχετα αν ήμουν επικεφαλής. Πρέπει αυτοί οι άνθρωποι να βοηθηθούν. Βέβαια, η έλευση λαθρομεταναστών παίζει μεγάλο ρόλο στην κατάντια αυτή. Πες μου, τι άλλο θες να με ρωτήσεις.

- Πόσο καιρό μένετε στον ξενώνα;

- Στον ξενώνα μένω περίπου τώρα 6 μήνες. Πριν από τον ξενώνα, ήμουν στο εξωτερικό, ήμουν μνηστευμένη, είχα την καριέρα μου, εξαιτίας της απεβίωσης του πατέρα μου, αρχικά, στην Πελοπόννησο πήγα αρχικά απ' όπου κατάγεται, και έμενα εκείπέρα.. Μετά προέκυψε αυτό. Και έμεινα στη Αθήνα. Δεν ξέρω πόσο χρόνο. Είναι αργά τα πράγματα στη Ελλάδα. Και γι' αυτό το λόγο επέλεξα να είμαι στον ξενώνα. Και όχι μόνο γι' αυτό. Ο αδερφός μου επηρεάστηκε ψυχολογικά και –μαθηματικός- και από πράγματα που δεν περιμέναμε, γιατί εμείς ουσιαστικά δεν τους γνωρίζαμε τους συγγενείς του πατέρα μου. Ο πατέρας μου μας έδωσε μια άριστη αγωγή και οι γονείς μας, και ήμασταν μεταξύ Αμερικής και Ελλάδας. Για λόγους.. δεν μπορώ να χρησιμοποιήσω κατ' αρχάς τη θεολογική μου κάρτα. Άφησα όλα μου τα χαρτιά στην Αμερική. Και να την είχα εγώ θα μπορούσα να φιλοξενηθώ γιατί ακόμη συνεργάζομαι με κληρικού και τα λοιπά, λόγω ιδιότητας –και φιλανθρωπικά και επιστημονικά- και αν θα μπορούσα να τη χρησιμοποιήσω. Δεν είναι ότι μένω σε ξενώνα, ούτε ότι μπορώ, γιατί αφορά το οικογενειακό θέμα. Και τη δίκη, κληρονομικότητα, είναι Πελοπόννησος, είναι βεντέτες, είναι διάφορα θέματα. Και δεν μπορώ να τη χρησιμοποιήσω. Επιστημονική κάρτα. Κατά συνέπεια, ευτυχώς που υπάρχει αυτή. Στο εξωτερικό υπήρχε πάντοτε. Ευτυχώς που ήρθε επιτέλους και στη Ελλάδα. Και υπάρχουν αυτοί οι ξενώνες, οι οποίοι θα έπρεπε να είναι για μένανε πολύ περισσότεροι. Πολύ περισσότεροι. Και θα πρέπει να δημιουργηθούν όχι μόνο το Κάπρι και ο Ορφέας, αλλά και πολλά και στο κέντρο της Αθήνας και πολλά, ίσως και στην επαρχία. Γιατί έχουμε πολλούς αστέγους. Και θα πρέπει να κοιτάξουμε κάποτε, αλλά και γιατί είμαστε ένα κράτος το οποίο φαίνεται δείχνει μεγαλύτερη ανοχή στους ξένους και τα λοιπά. Αυτό είναι και επικίνδυνο από εθνικής απόψεως, και από κοινωνικής. Και εν συντομία αυτά.

- Άρα, οι βασικοί λόγοι που πιστεύετε ότι σας οδήγησαν εδώ, είναι οικογενειακοί;

- Μα οικογενειακοί είναι οι λόγοι αυτοί. Όταν εεε, δεσμεύεται η περιουσία σου, όταν δεν έχεις το οικονομικό να κινηθείς, τι να κάνω; Να έχω την καριέρα στην Αμερική και να πρέπει να είμαι εδώ; Την μητέρα μου ποιος θα την υποστήριζε; Η γυναίκα είναι κάποιας ηλικίας, υπέστη ένα σοβαρό ψυχολογικό σοκ, ο αδερφός μου επίσης, λοιπόν έπρεπε να... Η μητέρα μου τώρα βρίσκεται στην Αμερική. Βρίσκεται στην Αμερική με τον αδερφό μου. Ο οποίος είναι μαθηματικός, ο οποίος έχει την οικογένειά του εκεί και τα λοιπά, ε, και βέβαια τη φιλοξενούν. Εάν δεν συνέβαινε αυτό –γιατί είναι μόνιμος κάτοικος Ελλάδας- για να αποφύγει παρεκτροπές, παρενέργειες και τα λοιπά, επικίνδυνες, τη φιλοξενεί εκεί. Είναι 62 ετών είναι σήμερα

η μητέρα μου. Και όταν με το καλό διαλευκανθεί η κατάσταση αυτή, φυσικά θα επιτρέψει στην Ελλάδα. Η μητέρα μου. Ο αδερφός μου δεν χρειάζεται γιατί κάνει καριέρα εκεί. Έχω συγγενείς στη ΝΑΣΑ και είναι επιφανής η οικογένειά μου. Είμαι εδώ για να επιλυθούν τα κληρονομικά, όχι με την πρόθεση να κληρονομήσω εγώ κάτι, πρέπει να διαλευκανθούν, γιατί είναι άνθρωποι απηρχαιωμένων, μεσαιωνικών αντιλήψεων. Ε, τι να σου πω... Τις βεντέτες της Πελοποννήσου και της Κρήτης θα τις έχεις ακουστά. Δηλαδή είναι άνθρωποι αγράμματοι, χωρίς παιδεία, αλλά δεν το λέω γι' αυτό, επειδή δεν είναι εγγράμματοι. Έχουνε μείνει ιδιοσυγκρασιακά και ψυχολογικά σε ένα πρωτόγονο στάδιο. Δεν μπορώ να θέσω τη ζωή μου σε κίνδυνο, ή της οικογένειάς μου. Επίσης, το οικογενειακό μας κοιμητήριο είναι εδωπέρα στη Δυτική Αθήνα και θα μεταφέρω –όταν θα γίνει η εκταφή τον πατέρα μου- τον οποίο τον αγαπούσα ιδιαίτερα. Και θέλω να ασχοληθώ μ' αυτό το θέμα. Τα δικαστήρια στη Ελλάδα δεν τελειώνουν μέσα σε ένα – δυο χρόνια. Θέλουν πάρα πολύ καιρό, πολλή διαδικασία. Και για όλους αυτούς τους λόγους είναι καλύτερο που είμαι σε ουδέτερο έδαφος, σε ξενώνα. Όταν πρέπει...είχα τη δυνατότητα, αλλά για να μπορώ να κάνω τη δουλειά μου, ήτο καλύτερο να κάνω αυτή την επιλογή. Φυσικά και υπάρχουν συνάδελφοι, αλλά δεν επιθυμώ. Ποιους ανθρώπους να εμπιστευτείς; Και αν κάποιος του ξεφύγει κάτι; Είναι τόσο σοβαρή κατάσταση. Δεν μπορώ να εμπιστευθώ κανένα. Ανθρώπους που γνώριζα χρόνια. Γιατί τέτοιες υποθέσεις σου ανοίγουν τα μάτια. "Οπότε, είμαι ευχαριστημένη που είμαι σε ουδέτερο. Αισθάνομαι ασφαλής, είναι η οικογένειά μου ασφαλής και υπάρχουν άνθρωποι στους οποίους μπορώ να συγγράψω ένα κείμενο, να κάνω κάτι, εν πάσει περιπτώσει, να με ενισχύσουν και οικονομικά. Γιατί έχω ένα πρόβλημα υγείας πάρα πολύ σοβαρό, είμαι σε ουδέτερο έδαφος αισθάνομαι ασφαλής και αγωνίζομαι για την υπόθεση αυτή και όχι μόνο. Τέλος πάντων υπάρχουν άνθρωποι στους οποίους μπορώ να συγγράψω ένα κείμενο να κάνω κάτι και εν πάση περίπτωση να με ενισχύσουν και οικονομικά γιατί έχω ένα πρόβλημα υγείας πάρα πολύ σοβαρό πάρα πολύ μεγάλο έχω υποστεί ένα εγκεφαλικό από τη στεναχώρια που μου προκάλεσε οργανολογική διαταραχή από την αιμορραγία μου προκάλεσε σιδηροπενική αναιμία και ένα σωρό άλλα παρεμφερή πράγματα. Πρέπει να ξανά πάω εκ νέου σε γιατρούς. Έβγαλα το βιβλιάριο απορίας κτλ. Θα περάσω από επιτροπή όπως καταλαβαίνεις. Δεν γίνεται διαφορετικά. Πρέπει να ανέβουμε και το Γολγοθά αυτό. Τι να κάνουμε;

-Θεωρείτε τον εαυτό σας άστεγο;

-Ναι, είμαι άστεγη. Ότι θα μπορούσα να κληροδοτήσω από πλευράς οικίας ήταν ιδιοκτησία του πατέρα μου. Λόγω που όμως έφυγε πρόωρα ο άνθρωπος από ζαχαρώδη διαβήτη, πριν από τέσσερα χρόνια, δεν πρόλαβε να συντάξει διαθήκη όπως θα την ήθελε, διότι στην επαρχία ισχύουν κάποιοι άλλοι νόμοι. Δεν έχει γίνει ακριβής διαλεύκανση από τους γονείς του ποιο μερίδιο ανήκει στον καθένα κτλ. Και ουσιαστικά όλα είναι στον αέρα. Από την πλευρά της μητέρας μου που καταγόταν από ένα μέρος που υπήρχαν απαρχαιωμένες αντιλήψεις από τους γονείς τους, είχε πατέρα 100 χρονών, ο οποίος πίστευε ότι παιδιά είναι μόνο τα αγόρια και την άφησε παρόλο που αυτή του πρόσφερε περισσότερα και από στοργή και από όλα, χωρίς να αποσκοπεί σε τίποτα η γυναίκα. Εν πάση περίπτωση γι 'αυτό όλα είναι τιναγμένα στον αέρα. Άρα είμαι άστεγη εφ 'όσον δεν μπορώ να χρησιμοποιήσω καν την επιστημονική μου κάρτα, άσχετα αν εμένα με γνωρίζουν κληρικοί και λοιπά. Δεν μπορώ να μείνω ξέρω 'γω σε μοναστήρι, να φιλοξενηθώ σε κάποιου άλλου τύπου θεολογικό ξενώνα. Γνωρίζουν το επάγγελμά μου οι πάντες και εγώ δεν μπορώ να το γνωρίζουν και να με ανακαλύψουν. Είναι θέμα ζωής και θανάτου. Το μόνο που μπορούσα να κάνω ήταν αυτό. Να έρθω στον ξενώνα.

-Στην Ελλάδα πότε ήρθατε;

-Στην Ελλάδα ήρθα το καλοκαίρι του 2004, όταν πέθανε ο πατέρας μου. Έφυγα για λίγο και μετά ξέσπασε η μπόρα. Εδώ με βρήκε και το πρόβλημα της υγείας. Το πρώτο εγκεφαλικό. Κατά συνέπεια έπρεπε να παραμείνω. Εν ολίγοις αυτή είναι η ιστορία.

-Για σας πως είναι μια τυπική μέρα;

-Μια τυπική μέρα είναι ότι σηκώνεσαι...Κοίταξε είναι ένας συνεχής αγώνας. Σηκώνεσαι με άγχος. Δεν είναι μόνο επειδή...ότι...εγώ επειδή ξέρω πέντε γράμματα μπορώ να βοηθήσω σε κάποιους...Επίσης λόγω υγείας πρέπει να κάνω δίαιτα. Δεν μπορώ ούτε αυτό. Πρέπει να σε δει ο γιατρός. Δεν μπορεί να σε δει αμέσως ο γιατρός, τώρα άστεγη. Δεν ήμουν και εγώ μαθημένη έτσι κλπ., κλπ. Είναι ένας συνεχής αγώνας. Αυτό είναι μια μέρα. Όμως είναι πολύ παρηγορητικό για να μην είμαστε αχάριστοι ότι υπάρχει μια στέγη τώρα, κακά τα ψέματα, υπάρχει μια στέγη. Λοιπόν εγώ είμαι πάρα πολύ ευχαριστημένη από την στέγη, την οποία υπάρχει, όπως και από την συγκάτοικο μου την οποία έχω, γιατί είναι και αυτή καλλιεργημένη κοπέλα. Συμπλέουμε σε πολλά σημεία, πάρα πολλά σημεία συμπλέουμε και αισθάνομαι όπως όταν ήμουν στον φοιτητικό ξενώνα, ότι είναι μια συμφοιτήτρια. Υπάρχει μεγάλη ικανοποίηση και από εκείνη προς εμένα και έτσι δεν μπορώ να σου πω, αυτό μου έχει κάνει πάρα πολύ καλό ψυχολογικά και δεν έχω το άγχος που έχουν άλλοι άνθρωποι.

Άλλοι άνθρωποι δεν ξέρουν το χειμώνα αν θα έχουν στέγη να εγκατασταθούν. Δεν φτάνουν δυο ξενώνες και αυτό το λέω συνηθισμένη από την ιεραποστολή και το λέω σε όποιον μπορεί να βοηθήσει, ακόμα και στη εκκλησία. Και εκεί κάνουν κάποια λαθάκια στον διαχειρισμό της εκκλησιαστικής περιουσίας και αυτοί θα πρέπει να είναι πιο πολύ γενναιόδωροι και η πολιτεία να συνεργάζεται με την εκκλησία και η εκκλησία με την πολιτεία. Τα υπόλοιπα είναι θεωρίες για λόγους καριέρας. Ρώτησε με κάτι άλλο, τι άλλο θέλεις;

-Τις ανάγκες σας για φαγητό πως τις καλύπτετε;

-Κοίταξε, εγώ θα σου πω τώρα, θα καθίσω εδώ. Το φαγητό που δίνεται στο δήμο με καλύπτει με το παραπάνω. Επίσης επειδή με εκτιμά πάρα πολύς κόσμος. Γιατί και στην Ελλάδα από ανέκαθεν έχω ασχοληθεί με φιλανθρωπίες. Σίγουρα όλο και κάποιος θα με καλέσει άσχετα αν εγώ δεν δέχομαι ή δεν καταδέχομαι κλπ. Δηλαδή για κάτι αν ήθελα παραπάνω...Κοίταξε να σου πω εγώ από παιδί είχα αυτή την κλίση και έχω συνηθίσει σε ένα σχετικό τρόπο ζωής. Λοιπόν δεν μου λείπει κάτι το ιδιαίτερο, το μόνο που μου λείπει, θα αισθανθώ καλύτερα γιατί θα βοηθήσω και τη μητέρα μου. Θα ήθελα το επίδομα αυτό από την πρόνοια, το δικαιούμαι στο κάτω κάτω. Έχω προβλήματα υγείας. Θα ήθελα όταν περάσω από την πρόνοια να το λάβω αυτό. Είναι κάτι πολύ σημαντικό γιατί και ένα χαρτί να θέλεις να βγάλεις, μπορεί να χρειαστεί να το βγάλεις απρόσμενα εντελώς. Ε, να μην έχεις εκείνη τη στιγμή. Άσχετα αν εγώ θα βρω από κάποιον άλλον. Και μ' αυτή την έννοια είναι και αυτό ένα άγχος.

-Δεν παίρνετε κάποιο επίδομα; Δεν έχετε άλλα εισοδήματα;

-Ως καθηγήτρια στην Αμερική έπαιρνα τον μισθό μου. Μέχρι η μητέρα μου να βγει στην σύνταξη, μέχρι να διορίσουν τον αδερφό μου στην Αμερική, συγγενείς κλπ. Έπρεπε να τη στηρίζω εγώ. Κατά συνέπεια όποιες οικονομίες είχα, γιατί πάντα κρατούσα οικονομίες, δεν ήθελα ποτέ να τους επιβαρύνω. Για να μην αγχώνεται εκείνη της έδινα εγώ. Δε γνώριζε η γυναίκα ότι σε εμένα δεν έχουν μείνει οικονομίες. Αυτό δεν μ' απασχολεί ιδιαίτερα, εφόσον δίνεται μια στέγη και δίνεται από την πολιτεία ένα πιάτο φαί. Απλά υπάρχουν κι άλλα πράγματα. Ένας άνθρωπος που μένει σε ξενώνα θα χρειαστεί το σαμπουάν, θα χρειαστεί ένα φάρμακο. Και να μην έχει βιβλιάριο; Εγώ το έχω τα λαμβάνω δωρεάν. Μπορεί βρε αδερφέ να ανάψεις ένα κερί στην εκκλησία, μπορεί να χρειαστεί να βγάλεις ένα πιστοποιητικό, κάτι. Κάθε χρόνο βλέπεις πρέπει να ανανεώνουμε το βιβλιάριο προνοίας. Λες και άμα είχαμε ανώτερα

ταμεία θα πηγαίναμε εκεί. Είναι έτσι η νομοθεσία για τους ανθρώπους που μένουν σε ξενώνα.

-Όλες τις υπόλοιπες ανάγκες σας πως τις ικανοποιείτε;

-Όταν αναλαμβάνω να κειμενογραφήσω ας πούμε. Έχω ένα πάρα πολύ καλό φίλο που είναι ερευνητής, δημοσιογράφος και ψυχολόγος. Κατά καιρούς μπορεί να μου ζητήσει να κειμενογραφήσω πιο εντριφώς κάποια θεολογικής φύσεως θέματα που τέλος πάντων θέλουν μια πιο εξειδικευμένη επιστημονική ανάλυση. Αυτό μπορεί να το κάνω με πληρωμή. Εγώ έχω τουλάχιστον τη δυνατότητα. Δε σημαίνει ότι την έχεις όλο το χρονικό διάστημα. Ανάλογα θα υπολογίσεις. Δε σημαίνει ότι θα έχεις πάντα τα χρήματα που θέλεις, αλλά επειδή, εντάξει έχω συνηθίσει πλέον σ' αυτό. Εξάλλου αυτά που λέω εγώ τα συμβούλευα στους ανθρώπους τόσα χρόνια. (γέλια).

-Θεωρείτε ότι έχετε φίλους;

-Κοίταξε να σου πω κάτι. Αληθινοί φίλοι δεν υπάρχουν. Φίλους μου αληθινούς θεωρώ το Θεό, τη Παναγία και τους Αγίους. Αλλά είμαι ικανή στο να... Έχω υψηλό δείκτη νοημοσύνης και μπορώ να ψυχολογήσω τον άλλον. Βέβαια υπάρχουν και αληθινοί φίλοι και το διαπιστώνεις σε δύσκολες στιγμές όπως αυτή. Και το 'χω διαπιστώσει και με έχει συγκινήσει πάρα πού αλλά οι πραγματικά αληθινοί άνθρωποι οι ουμανιστές είναι πολύ σπάνιοι. Μάλλον αυτή την ερώτηση θα έπρεπε να την θέσεις σε νεότερα παιδιά που παρασύρονται από τις παρέες. Παρασύρονται από τις παρέες και τους φίλους. Γι' αυτό έχουμε και τόσους εξαρτημένους από ναρκωτικά ή από πορνεία και δεν συμμαζεύεται. Γιατί ξεγελιούνται τα παιδιά.

-Υπάρχει κάποιος άλλος που να σας βοηθάει;

-Κανένας άλλος εκτός αν κάνω εγώ τα κείμενα ή κάτι ανάλογο. Όμως αυτό εμένα μου αρκεί, γιατί δεν είμαι πολυέξοδη, γιατί είμαι συνηθισμένη σε ένα σχετικό τρόπο ζωής και ούτω καθεξής. Έχω και 5-10 φίλους που ξέρουν την κατάσταση μου αλλά καλύτερα να είχα το επίδομα, γιατί θα ήξερα ότι ανά ένα, ανά δυο μήνες και θα προγραμματίζα καλύτερα. Δεν είμαι και άνθρωπος εγώ του προσκυνιού. Δε μ' άρεσε ποτέ, γι' αυτό δε θα με δεις στη τηλεόραση ποτέ να μιλάω για τον αρχιεπίσκοπο και οτιδήποτε. Δε μ' αρέσει το προσκύνημα. Δε μ' αρέσει να επιβαρύνω ανθρώπους άσχετα αν ξέρω ότι δεν θα τους λείψουν. Εγώ συνήθιζα στη ζωή μου να δίνω, δεν συνήθιζα να παίρνω αλλά εντάξει είναι μια δοκιμασία. Τη δίνει ο Θεός σε βελτιώνει άμα είσαι ικανός σαν άνθρωπος. Άμα δεν είσαι ικανός δεν σε βελτιώνει. Είναι ένα μάθημα ζωής, εντάξει αλλά καλύτερα θα ήτανε ο άνθρωπος να λαμβάνει μηνιαίως, τέλος πάντων έστω ένα επίδομα, κάτι. Και κάρτα του ΟΑΕΔ όσον αφορά την

Ελλάδα. Πρέπει να πάω 45 ετών για να δικαιούμαι επίδομα. Με ρωτάνε εμένα με τα προβλήματα με τα προβλήματα υγείας που 'χω. Κυκλοφορώ στο δρόμο και ζαλίζομαι. Δεν έχω αντοχές που έχει ένας άνθρωπος 32-33 ετών και ένας άνθρωπος 80 ετών μπορεί να με περάσει στο περπάτημα. Έχω εγχειριστεί, υπάρχει πρόβλημα. Μη νομίζεις ότι ξεγελιούνται. Πολλοί λένε «Νέος άνθρωπος, μπορείς να πιάσεις την πέτρα και να την στύψεις». Σήμερα οι νέοι άνθρωποι είναι πιο ασθενείς. Θες λόγω της διατροφικής αλυσίδας; Θες λόγω του φαινομένου του θερμοκηπίου; Είναι σε χειρότερη κατάσταση. Συν ο αγώνας ο συνεχής για την εργασία. Επειδή ήξερα την πραγματικότητα της χώρας μου γι' αυτό έφυγα για το εξωτερικό. Αποφασισμένη να μην ξαναγυρίσω. Δημιούργησα μια μικρή καριέρα και αναγκάστηκα να την διακόψω.

-Στην Ελλάδα επιθυμείτε να εργαστείτε:

-Όχι δεν παρουσιάζει κάτι ενδιαφέρον και δεν είναι σωστό που το λέω. Αλλά δεν παρουσιάζεται και να σου πω κάτι...Την χώρα σου δεν τη βοηθάς όταν είσαι μέσα στη χώρα σου. Τη βοηθάς όταν είσαι στο εξωτερικό. Στο εξωτερικό έχω συμβάλλει σε όλα τα θέματα της Ελλάδας παρασκηνιακά, ενεργά, άσχετα αν έκανα ιεραποστολή. Ξέρω ότι πρόσφερα στον Ελληνισμό. Εδώ πέρα δεν έχει κάποιος, να κάνω τι ιεραποστολή εντός της Ελλάδας; Γι' αυτό δε μου προσφέρει κάποιο ενδιαφέρον πεδίο στην Ελλάδα.

-Τα στοιχεία σας, ταυτότητα, διαβατήριο έχετε:

- Μαζί μου αυτή τη στιγμή τα έχω. Έχω διαβατήριο, έχω και ταυτότητα και την έχω μάλιστα μαζί μου.

-Ψηφίζετε:

-Εφόσον είμαι στην Ελλάδα έχω δικαίωμα ψήφου. Δεν το έχω. Δεν ψηφίζω κάτι συγκεκριμένο. Μόνο άμα βάλει υποψηφιότητα ο Ιησούς Χριστός θα ψηφίσω ειλικρινά. Δεν πιστεύω στους πολιτικούς, ούτε στην πολιτική. Πιστεύω σε μεγάλους πολιτικούς που δεν υπάρχουν στην εποχή μας και δεν υπάρχουν στην Ελλάδα.

-Τι και ποιος θα μπορούσε να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσής σας:

-Αν οι πολιτικοί σφάζονται για την αναθεώρηση του Συντάγματος. Αν γίνονταν ουμανιστές όχι μόνο οι Έλληνες πολιτικοί αλλά όλοι. Η ουμανική πολιτική δεν υπάρχει στη γη στον Παράδεισο υπάρχει. Συμπαθώ τον Π, παρόλο που ανήκω σε σοσιαλιστικό κίνημα. Τον συμπαθώ για θρησκευτικούς λόγους.

-Για το μέλλον ποιες είναι οι ελπίδες σας:

-Για το μάλλον δε ξέρω σε πόσο χρονικό διάστημα μπορεί να φύγω. Σε ένα χρόνο, μπορεί και σε δυο και σε τρία. Είναι πολύπλοκο το θέμα. Κατ' αρχάς θέλω να βρω

την υγείας μου. Γιατί δεν είναι ωραίο να είσαι 32 ετών και να είσαι σε αυτήν την κατάσταση. Άσχετα αν εγώ είμαι συνηθισμένη. Και να γυρίσω στην Αμερική και να συνεχίσω αυτό που έκανα. Ήθελα πάντα να είμαι ιεραπόστολος και να προσφέρω στον άνθρωπο. Γιατί έτσι γνωρίζεις τους ανθρώπους που υποφέρουν πραγματικά. Ένα Κάπρι δεν λύνει το πρόβλημα. Οι άνθρωποι έχουν ανάγκη από ηθική συμπαράσταση. Ο ανθρωπισμός και τις πιο σκληρές καρδιές τις λυγίζει. Από τον κοινωνικό λειτουργό και τον κοινωνιολόγο. Να είναι έτσι το χάρισμα. Σ' αυτό πρέπει να δώσεις την προσοχή σου. Να βοηθάς, όχι γιατί απλά μπορείς και όχι γιατί το υπαγορεύουν κάποιοι νόμοι. Πρέπει να είσαι ουμανίστρια.

-Που έχετε εργαστεί;

- Στην Αφρική, στις Φιλιππίνες, στο Κολοράντο, σε ιεραποστολές στην Ινδία, στην Κωνσταντινούπολη, έχω πάει σε ειδικές ιεραποστολές.

-Πότε υπολογίζετε ότι θα καταφέρετε να φύγετε;

-Δε ξέρω. Απ' ότι μου λέει ο δικηγόρος μου, μπορεί σε δυο έτη, μπορεί σε τρία έτη. Είναι πολύπλοκη η κατάσταση. Δεν αφορά ένα μέρος μόνο, αφορά και την πλευρά της μητέρας μου. Έχω προβλήματα και με τους μεν και με τους δε. Οι οποίοι λόγω φθόνου, τέλος πάντων, θέλουν να πάρουν από τη πίτα το μεγαλύτερο κομμάτι. Στην Ελλάδα και δικίο να έχεις το χάνεις. Έχω βαρεθεί να βλέπω τον εισαγγελέα στην Ευελπίδων και ποτέ δεν μου άρεσαν τα δικαστήρια. Εδώ χωρίς επίδομα δεν μπορώ να νοικιάσω, οπότε αναγκάστηκα να μείνω εδώ. Έχω βάλει γνωστούς και άγνωστους να βρω κάπου να μείνω. Τότε θα τους απαλλάξω από την παρουσία μου. Ως τότε...Εδώ τα παιδιά είναι καλά και ανεκτικά. Το θέμα δεν είναι εδώ. Η πολιτεία πρέπει να το δει διαφορετικά. Άλλοι άνθρωποι έχουν μεγαλύτερα προβλήματα. Είναι πολύπλοκο το θέμα.

Συνέντευξη 9^η, Ανδρέας ετών 55

-Πότε γεννηθήκατε?

-15/1/52

-Που γεννηθήκατε?

-Πειραιά

-Είστε παντρεμένος?

-Ήμουν, τώρα είμαι χωρισμένος.

-Έχετε τελειώσει κάποια βαθμίδα εκπαίδευσης?

-Ναι. Σχολή 6 χρονιά για μηχανουργείο. Τόρνος, φρεζάκι, ότι είναι μηχανουργείο. Είμαι μηχανολόγος.

-Τώρα που μένετε?

-Στο δήμο

-Και πριν από το Δήμο που μένατε?

-Έμενα... Δε θυμάμαι... Στη Πλατεία Βάθης.

-Είχατε σπίτι εκεί?

-Γκαρσονιέρα.

-Στο δρόμο χρειάστηκε καθόλου να κοιμηθείτε?

-Το τελευταίο καιρό. Μετά που μου είπαν από το Δήμο το 'κοψα.

-Πόσο καιρό κοιμόσασταν στο δρόμο?

-Περίπου ενάμιση μήνα. Σε κάνα φίλο. Ένα εδώ, ένα εκεί. Τις δυσκολότερες μέρες τις ζωής μου. Δε το περίμενα. Τέλος πάντων έτσι ήρθαν να ναι καλά ο δήμος.

-Και που κοιμόσασταν όταν δεν κοιμόσασταν σε φίλους? Σε εγκαταλελειμμένα σπίτια?

-Όχι σε ένα αυτοκίνητο. Μια φορά στο Μπενάκειο. Βρήκα ένα αυτοκίνητο, ανοιχτό ήταν λίγο τρακαρισμένο, μπήκα μέσα, ξάπλωσα όπως, όπως. Ακούω το πρωί ανοίγει η πόρτα. Βλέπω δυο αστυνομικούς και μια κυρία. «Τι κάνετε εδώ?» λέει. «Δεν έχω να πληρώσω τα ενοίκια» λέω « και είμαι στο δρόμο. «Γιατί δεν πάτε στο δήμο?» μου είπε. Αυτή ήταν η πρώτη. Λέω «εντάξει θα φύγω». Ήμουν δυο νύχτες χωρίς ύπνο. Ήμουν... Τέλος πάντων... «Φύγε» μου λέει «εντάξει, μη ξαναπατήσεις εδώ», «Βρες άλλο τέτοιο».

-Ήταν δύσκολες οι συνθήκες στο δρόμο?

-Πολύ. Να σου πω την αλήθεια δεν το περίμενα, μια φορά το σκεφτόμουν... ήθελα να πεταχτώ στο αυτοκίνητο και είπα, καλά εγώ, ο άλλος τι φταίει? Εκεί πήγε το

μυαλό μου μετά. Είπα καλά εγώ θα φύγω, αυτός ο άνθρωπος τι θα πάθει. Έτσι μετά είπα, άσε. Δε το περίμενα κοπελιά μου, τελospάντων η ζωή έχει γυρίσματα. Τώρα αυτή τη στιγμή σου λέω ειλικρινά, να 'ναι καλά ο Δήμος, πάρα πολύ καλοί άνθρωποι. Ευγενικοί προπάντων.

-Ποιοι πιστεύετε ήταν οι βασικοί λόγοι που σας οδήγησαν να μην έχετε σπίτι?

-Γιατί έβγαζα πολύ λίγα. Δούλευα στα Άνω Λιόσια σε μηχανουργείο. Πήγα στην Αλβανία, πήρα το καινούριο διαβατήριο, είχε λήξει το παλιό. Μετά γύρισα, έφυγα χωρίς να το πω, όταν γύρισα...χαμένη υπόθεση, η επιτυχία σφάλμα. Ήρθα μετά εκεί. Μετά από δυόμιση μήνες τελospάντων, βρήκα γνωστή εκεί, με βόλεψαν ευτυχώς. Την πήρα, μου είπε «Που είσαι, τι κάνεις? Να έρθεις να κάνεις τι?» Έμεινα μόνος μου, έξω μόνος μου τι να κάνω? Έκανα επισκευές, μάζευα χρήματα. Όλες οι δουλειές ήτανε καλοκαίρι, Ιούνιο μήνα και Ιούλιο. Μετά το Σεπτέμβριο γύρισα. Μετά από 5-6 μήνες, μάζευα μόνος μου. Έπεσε όλη η δουλειά. Όλη. Γύρισα το Σεπτέμβριο. «Μ' άφησες μόνη μου», «Να ζήσουμε μια στάλα αγαπημένοι» είπε αυτή «Όχι, μου έκανες ζημιά». «Άσε ένα τηλέφωνο». Τελospάντων, είχε δίκιο, λέω είχε δίκιο.

-Που φύγατε έτσι χωρίς να ειδοποιήσετε?

-Μετά κάπου 1,5 μήνα δούλεψα περισσότερι σε ένα μηχανουργείο. Ωραίος ήτανε. Μου είπε «θα σε πάρω για λίγο, έχω πολύ δουλειά». Ντουζιέρες μπανιέρες και τέτοια, αλουμίνιο. Δούλεψα κάπου 1,5 μήνα. Είχε και το γιο του και άλλους δυο. Μετά μου λέει «Άσε ένα τηλέφωνο». Τελospάντων. Δεν πήρε. Πήγα μια φορά. «Έτσι πέρασα» λέω. «Δεν πέρασα γι' αυτό, αφού μου είπες για ένα διάστημα». Είχε πέσει η δουλειά και μου 'πε «Μήπως σε κα 'να φίλο μου».

-Οπότε τώρα δεν δουλεύετε?

-Όχι. Εχτές μπόρεσα να φύγω με μια μετακόμιση. Αυτά τα ρούχα τα πήρα.

-Πώς είναι μια τυπική μέρα σας? Τι κάνετε?

-Γυρνάω σαν το άλογο, σα το σκυλί που λένε. Δεν το περίμενα στη ζωή μου τελospάντων. Η ζωή έχει γυρίσματα. Κάνω κουράγιο.

-Τις ανάγκες για φαγητό πως τις ικανοποιείτε?

-Εδώ τρώω.

-Και το βράδυ?

-Το πρωί τρώω στο ξενοδοχείο, τώρα τρώω εδώ και το βράδυ τρώω εδώ. Καμιά φορά τρώω εδώ. Καμιά φορά έξω.

-Παίρνετε επίδομα ή σύνταξη?

-Όχι.

-Δεν έχετε κανένα επίδομα τώρα? Πως ικανοποιείτε τις ανάγκες σας? Πώς κυκλοφορείτε?

-Ε, μια το ένα , μια το άλλο τρώω στο δήμο. Κυκλοφορώ με τα πόδια. Πήγα στο Π με τα πόδια. Να σου πω δυο ώρες. Σας είπα πριν δεν την περίμενα έτσι τη ζωή. Τώρα απλά λέω ο Θεός βοηθός. Να τώρα ήμουν με ένα φίλο μου περίμενα να πάει η ώρα 11 να έρθω εδώ. Έναν φίλο μου. Έχει καφενείο. Μου βαλε μια κούπα κρασί...Ξέρεις.

-Έχετε οδηγηθεί ποτέ στο αστυνομικό τμήμα για αναγνώριση στοιχείων?

-Α, όχι, ευτυχώς, αυτό είναι το πιο ωραίο. Λέω μπορεί να τύχει και εγώ να γίνω θύμα.

-Υπάρχει κάποιος που να σας βοηθάει?

-Δυστυχώς όχι σας το λέω ειλικρινά. Έχω βοηθήσει κόσμο στη ζωή μου. Έχω έναν αδερφό στην Αθήνα, δούλευε, πήρε σπίτι αυτός. Ήθελα να τα πω έχω ζήσει πολλά στη ζωή μου τελοσπάντων 11 μήνες. Ούτε αυτός. Ήτανε ένας, τον γνώριζα αυτόνε, πήγαινε και έκανε επισκευές στο εργοστάσιο. Μου είπε «θα δούμε», έτσι ειρωνικά «Θα δούμε Βασιλάκη» και... εντάξει τι άλλο. Ήρθε ο Γ από τη Λ. Έχω ένα γιο 20 χρονών. Ήρθε 2 φορές να βρεθούμε, έμεινε 3-4 μέρες και γύρισε στο σπίτι. Πάει εκεί και του λένε «Που είναι ο μπαμπάς σου, ένας κοπρίτης είναι». Μια μέρα πήρα τηλέφωνο τον αδερφό μου «Καλημέρα Σταύρο». «Καλή σου μέρα». Πάσχα ήτανε. «Τι έγινε με το ποδάρι σου», « Καλά, εσύ», «Νομίζω ότι είμαι καλά, έχει μείνει κάτι να έρθω να φάω μέρα που είναι?» μου λέει «Να ρωτήσω τη γυναίκα μου». Θα ρώταγα εγώ τη γυναίκα μου για τον αδερφό μου που είναι στο δρόμο? Τελοσπάντων, «Νατάσσα», λέει, «ο Βασίλης είναι έχει κάτι?», «Α, δεν το είχα προγραμματίσει». Δε μου 'δωσε δυο αυγά τηγανιτά. Αυτός έτσι ήταν δεν έγινε ξαφνικά συμφερεντολόγος, άμα έχει συμφέρον σ' αγαπάει, σε κάνει, σε ράνει, λίγο να...Αυτό το είχε δεν είναι τώρα. Μετά η γυναίκα του. Άμα είναι στο σόι της αφήνει και τα μαλλιά της. Για το σόι του άντρα της είναι πολύ...τελοσπάντων αυτά είναι οικογενειακά.

-Επιθυμείτε να εργαστείτε τώρα?

-Τη καλύτερη καλοσύνη στη ζωή μου που θα μου κάνετε.

-Μπορείτε να δουλέψετε? Γιατί δεν βρίσκετε δουλειά?

-Δεν έχω κανένα πρόβλημα.

-Στο να βρείτε δουλειά?

-Θέλουνε πιτσιρικάδες τώρα. Εγώ θέλω στη τέχνη μου. Στη τέχνη μου μπορώ με μάτια κλειστά ότι να 'ναι. Δεν έχω πρόβλημα. Με τα μηχανήματα που είναι στο μηχανουργείο δεν έχω κανένα πρόβλημα.

-Επιθυμείτε να βρείτε κάποιο σπίτι?

-Τι να βρω?

-Ένα σπίτι.

-Χωρίς χρήματα θα σου πει ο άλλος, θέλω και ένα ενοίκιο. Δυο ενοίκια προκαταβολή.

-Τα χαρτιά σας τα έχετε?

-Ναι, όλα.

-Στην Ελλάδα ποτέ ήρθατε?

-Το '91.

-Δεν έχετε γίνει Έλληνας υπήκοος. Παίρνετε βίζα και έρχεστε κάθε φορά?

-Ναι, ναι.

-Τι πιστεύετε ότι θα μπορούσε να σας βοηθήσει να βελτιώσετε τη ζωή σας?

-Το πρώτο που θέλω αν υπάρχει περίπτωση να βρεθεί, μια δουλίτσα. Αυτή είναι η μεγαλύτερη καλοσύνη που θα μου κάνει κάποιος στη ζωή μου. Δεν είμαι ούτε τεμπέλης, ούτε τίποτα. Άλλα σιχαίνομαι τον εαυτό μου με όλα αυτά τα πράγματα.

-Οι επιθυμίες σας για το μάλλον ποιες είναι?

-Μόνο μια δουλειά, τα άλλα τα έχω. Τι όνειρα να κάνω? Συγγνώμη, να σου πω κάτι άλλο. Να βρω μια γυναίκα για να ζήσουμε? Να με ταΐσει, τι? Είχα μάθει στη ζωή μου με τους φίλους μου. Είμαι πάντα χουβαρντάς. Θυμάμαι κάποτε μου είπε κάποιος. «Τα πήρε το ποτάμι όλα τα κούτσουρα, πρόσεξε» και είχε δίκιο. Ήμουνα χουβαρντάς και άμα έχω δίνω, αυτό είναι το κόψιμό μου. Την αλήθεια. Εγώ και αν ένας φτωχός μοίρασα εκατομμύρια, λίγο τώρα, λίγο μετά. Αν έχετε την καλοσύνη αν μπορείτε μια δουλειά.

Συνέντευξη 10^η, Μάρκος ετών 52

- Έχω 4 παιδιά. 12 εγγόνια. Και απ' την κυρά είμαι χωρισμένος 10 χρόνια και παραπάνω. Έχω 4 παιδιά, να' ναι καλά. 12 εγγόνια έχω. Είμαι από Κομοτηνή. Εγώ χάρηκα που βρήκα εδωπέρα το φαί. Έτρωγα σκέτο ζάχαρη. Δεν είχα ούτε ψωμί, και επειδής καπνίζω, έπαιρνα τσιγάρα ας πούμε και δεν μου έφτανε η σύνταξή μου – αναπηρίας που παίρνω. Μέσα σε ένα αυλή ήτανε και τα παιδιά μου και ο γιος μου που έχω. Στην Κομοτηνή μου είχα και τη γυναίκα μου που χώρισα. Ζούσα σ' ένα αυλή, σ' ένα δωμάτιο ας πούμε. Της έλεγα να δώσω και εγώ τη σύνταξή μου, να φάω -στην κυρά. «Άσε να κατέβει η μπουκιά από το στόμα μας έλεγα η κυρά. Το 'χαν κάνει πολλές φορές. Πεινούσα και δε μου 'δώσαν ένα κομμάτι κρέας. Ένα πιάτο φαί. Εδώ που ήρθα έχω 14 μήνες περίπου. Θα ήθελα να ευχαριστήσω το Δήμο, να βγω στην τηλεόραση, στην Αννίτα περισσότερο, ο κύριος Ε. δε με άφησε. Εκεί αν πεις τα προβλήματά σου, θα σε κοροϊδέσουν όλος ο λαός. Κι έτσι δεν πήγα. Αλλά θα ήθελα.

- Πόσων χρονών είστε;

-Είμαι... Πόσων χρονών είμαι; 55' γεννηθείς είμαι...Πόσων χρονών είμαι;

- 52 είστε.

- Δεν ξέρω γράμματα, δεν έχω πάει στο σχολείο καθόλου. Δεν ξέρω τίποτα.

- Πού γεννηθήκατε;

- Κομοτηνή.

-Πόσο καιρό μένετε στον ξενώνα;

- Δε θυμάμαι. 6-3 του 2006 είχα έρθει. Πόσους μήνες είναι; Δεν ξέρω. Εγώ είπα 14, είπα καλά; Μου 'χε πει ένας συνάδελφος που μέναμε.

- Πριν από 'κει πού μένατε;

- Στην Κομοτηνή στα χωριά. Έχω κοιμηθεί και στα παγκάκια.

- Ποιοι ήταν οι βασικοί λόγοι που σας οδήγησαν εκεί;

-

-Μένετε στην Κομοτηνή με την οικογένειά σας. Μετά τι έγινε;

- Εεεε..... Να σου πω ακριβώς πώς χωρίσαμε;

- Αν νομίζετε ότι έχει σημασία...

- Η κυρά δεν ήτανε... Εγώ ήμανε πολύ θερμός. Είμαι ακόμα.

- Ναι αλλά...

- Εκεί θέλω να φτάσω, λόγω γι' αυτό. Και στη δουλειά όταν ήμανε καλά, σκεφτόμουνα πότε θα βραδιάσει. Εεεε... Αυτή στο χωρίο εκεί που μέναμε το 90'-

92', 3 χρόνια δεν με άφησε να πάω καθόλου κοντά της και μετά εγώ τη χώρισα. Λέω, ίσως πάει με άλλον άντρα. Εμείς έχουμε χόντζα, εμείς έχουμε παπά, άλλη θρησκεία. Μίλησα στο χόντζα, λέω έτσι κι έτσι. Λέει «Για να μην έρθει κοντά σου ίσως πάει με άλλον». «Έτσι υποψιάζομαι και εγώ.», λέω και βάλαμε διαδικασία για χωρισμό. Τα κάναμε τα χαρτιά, χωρίσαμε. Το 92' χώρισα εγώ. Πόσα χρόνια είναι.

- Από το 92' είναι 15 χρόνια.

- 15 χρόνια. Εγώ είπα, δεν ήξερα. Ξεχνάω κιόλας. Εγώ έχω πρόβλημα.

- Μετά τι έγινε;

- Ζούσα σε ένα αποθήκη μικρό. 2 και 20 ήτανε. Μου λέει, κάτσε εσύ στην αποθήκη που έχεις φτιάσει. Έκατσα στη αποθήκη. Πήρα εγώ πετρογκάζ, ότι χρειαζότανε, κατασπορικά, δεν ξέρω να μαγειρέψω, έτρωγα ξερό φαί ας πούμε. Έπαιρνα το μισθό μου, ανά 2 μήνες πληρώνομαι. Ήτανε 440 ευρώ νομίζω. Τώρα έχει γίνει και 20 ευρώ επάνω. Δε με φτάνανε επειδή καπνίζω τσιγάρα.

- Αυτό ήταν επίδομα;

- Από την Πρόνοια. Έχω στέρηση, έχω κατάθλιψη, έχω 5 ειδών πράγματα. Έχω, δεν ξέρω τι έχω. Εδωπέρα που είμαι τα ξεχνάω όλα. Δεν ξέρω. Ξυπνάω, λέω «Πού βρίσκομαι εγώ εδώ;». Μετά ξεκινάνε τα προβλήματα. Ψυχολογικά, υγείας, το συκώτι το δεξί είναι...το πνευμόνι το δεξί έχει πύκνωση...εεεε με τα χάπια γίνηκαν καλά. Ξαναπαρουσίασε. Ξανά. Έχω με το συκώτι. Είναι μεγάλο το συκώτι μου. Δεν ξέρω γιατί. Ήθελα να κάνω βιοψία. Έχω πρόβλημα από 'δω και κάτω. Όταν πίνω και νερό, όταν τρώω κιόλας, σφραγίζεται...Τώρα μου κατέβηκε καλά. Ε, καμιά φορά, πολλές φορές, μου σφραγίζεται και το νερό. Κάνω σκέψεις. Ανοίγω το στόμα μου, κοιτάζω και στον καθρέφτη. Εεεε μέσα βαθιά, βλέπω σα να' χω ένα όγκο. Αλλά είναι κάπως σαν στένωμα νομίζω. Εεεε δεν θα θεραπεύσει νομίζω...Εεεεε καπνίζω πολλά τσιγάρα.

- Είχαμε μείνει εκεί που μένατε μόνος σας στην Κομοτηνή.

- Ναι τελειώνω. Να τα πάρουμε με τη σειρά. Βήχω επειδή καπνίζω. Πνίγομαι, τα μάτια μου δακρύζουν άστα. Σκέφτομαι για τη ζωή μου. Τι θα απογίνω; Εεεε αυτά. Ξέρω 'γω; Θύμισέ με εσύ.

- Μένετε στην Κομοτηνή, στην αποθήκη.

- Ναι τα 2 παιδιά μου μένανε με τη μαμά τους. Αχάριστα παιδιά.

- Τα άλλα 2;

- Αχάριστα παιδιά.

- Και τα 4:

- Και τα 4. Μια μέρα τι συνέβη δηλαδή; Τι έχω τραβήξει εγώ.... Εγώ κάνω ηλεκτροκόλληση. Πήρα 30 ευρώ, ξόδεψα 40, απέναντι ένας φίλος με φώναξε. «Έλα εσύ εδώ.», λέει, «Να ποιούμε κανά τίποτα», λέει. Ενώ είχα πάρει εγώ τα χάπια μου, δεν το αντελήφθηκα, «Ευχαριστώ», λέω, «Δεν πίνω, θα πιω ένα καφεδάκι, ένα ανευκτικό.» Τελοσπάντων, έρχεται η ώρα για το λεωφορείο, πλησιάζει. Λέω «Σ' αφήνω και πάω». Και πού είναι η τσάντα; Μπλε τσάντα ήτανε; Εξαφανίστηκαν. Στεναχωρήθηκα εγώ τόσο πολύ, πάρα πολύ, ε, από τη στεναχώρια μου ξέχασα ότι είχα πάρει τα χάπια. Και πήρα 5 μπίρες. Εγώ δεν πίνω. Να πιω το χρόνο μια φορά. Έτσι και όταν μεθάω, δεν κάνω ζημιές. Δεν κάνω. Τίποτα δε λέω, τίποτα. Σε κανέναν. Αυτό που λέω εγώ, λεμόνι να μου στίψει, αν είναι η κυρά, και αν κανένας μπορεί να με κρατήσει στον καφέ απάνω, να πιω και να κοιμηθώ. Εγώ ήπια τις τρεις μπίρες, σ' ένα παγκάκι που είχα φτιάξει εγώ στο σπίτι μας απ' έξω και μέθυσα πάρα πολύ. Σηκώθηκα σιγά-σιγά, πήγα στο δωμάτιό μου, έκατσα στον καναπέ, μου γύρισε ο τόπος. Σουρουπώματα. Σκοτείνιασε, προσπάθησα ν' ανάψω το φως. Έπεσα. Είχα φτιάξει μια σόμπα εγώ σιδερένια και έπεσα εκεί πάνω. Κρατήθηκα σιγά-σιγά, πήγα, έκατσα και φωνάζω τη νύφη μου –έχω 2 νύφες. Δεν έρχεται κανένας να μου ανάψει το φως. Ήτανε κι ο γιος μου που είναι 32 χρονών και αυτό να πάθει κι αυτός απ' τα παιδιά του. Είναι στην πόρτα, δεν αφήνει κανένα. Εγώ αρχίζω να σφυρίζω και έρχεται ένας γείτονας και του λέω «Άναψέ μου το φως άμα μπορείς.», μου λέει «Ευχαρίστως.», λέω «Ευχαριστώ.» και έφυγε ο άνθρωπος. Μετά ο κόσμος μαζεύτηκε, εφόσον εγώ φώναζα, μαζεύτηκε κόσμος έξω απ' την πόρτα, στο πεζοδρόμιο.

- Από εκεί πότε φύγατε;

- Είμαι ευχαριστημένος που έφυγα. 3/6. Πεινούσα, πεινούσα. Πήγαινα στο Δήμο εδώ, εκεί, πήγαινα παντού. Σε χωριανούς πήγαινα. Λέω «Κανα χώρο για να κοιμηθώ;». Και το χωριό μου έλεγε «Έξω έχουμε ένα μοναστήρι. Να πας να κοιμηθείς.». Ήτανε και δίπλα το νεκροταφείο. Και που λες, είμαι χαρούμενος που βρήκα το μέρος. Αλλά δεν προχωράνε τα πόδια μου. Σιγά-σιγά, εγώ έχω την ανάγκη ας πούμε, τα ρούχα μου....

- Όταν ήρθατε στη Αθήνα πού μένατε;

- Ε....α.... δεν θυμάμαι τίποτα, πως βρήκα... Τυχαία ήταν όλα τυχαία. Δηλαδή, εγώ στεναχωριέμαι. Και κάτι άλλο. Εδώ δεν είμαι μόνιμος. Σε μόνιμο ίδρυμα άμα με πάνε θα μου πάρουν το μισθό. Δεν θα έχω να καπνίσω τσιγάρα, κάτι που θα θέλει η ψυχή

μου να τραβήξει. Έναν καφέ, δεν θα μπορέσω να το πάρω εφόσον δεν θα έχω λεφτά. Τώρα εδωπέρα με το μισθό μου συντηρούμαι. Δε μου λείπει τίποτα. Γι 'αυτό στεναχωριέμαι πολύ. Απάντησέ μου. Να μου απαντήσεις. Από 'δω θα με πάρουνε; Θα με πάνε σε άλλο ίδρυμα;

- Δεν μπορώ να το ξέρω αυτό...

- Δεν το ξέρεις, ε;

- Όχι...

- Δεν ξέρω. Δεν δουλεύω εδώ...Θα σας πουν τα παιδιά.

- Πες ότι στεναχωριέμαι πολύ. Θέλω να πάρω ένα καφέ, να συνέλθω. Κάτι που θα το τραβήξει η ψυχή μου...Μια κόκα-κόλα... Δεν θα μπορέσω να το πάρω...Στεναχωριέμαι. Αλλά και το ψωμί τα θέλω. Θα δυστυχούσα χωρίς το ψωμί, όλα αυτά. Μπορεί να έχει δίκιο το κράτος, αλλά και εγώ έχω δίκιο. Βγήκα από την οικογένειά μου με 4 παιδιά, με 12 εγγόνια. Βρέθηκα μόνος μου. Η μοναξιά τραβάει το τσιγάρο. Εγώ όταν στεναχωρηθώ περισσότερο θα καπνίσω...Αυτά.

- Πώς είναι μια τυπική μέρα για εσάς;

- Ξυπνάω το πρωί, όταν ξυπνάω, ξυπνάω ας πούμε φαντασίωση...Λέω «Πού βρίσκομαι;», εδώ, κάτι έτσι...Φαντασίωση...Σκέψεις...Να σηκωθώ απότομα...Σκέψεις. Να σηκωθώ απότομα πέφτω. Κάθομαι για να μην πέσω. Λίγη ώρα. Ένα τέταρτο, δέκα λεπτά, Μετά σηκώνομαι και πάω στην τουαλέτα. Μετά κατεβαίνω, τρώω πρωινό, πίνω έναν καφέ, αυτά έχω. Έχω και τις τσίχλες. Πάρε και μια. Είναι λίγο δροσερές και μου φέρνουν καλά.

- Για φαγητό έρχεστε εδώ;

- Έτυχε σήμερα. Εγώ βάφω παπούτσια και το μυαλό μου είναι λίγο. Δεν μπορώ πολύ. Έχω όλα τα χρώματα. Μόνο το μαύρο ξέρω. Στο καφέ, βάζει ο άλλος το πόδι του, «Συγγνώμη», λέω «Μου τέλειωσε.», ή «Δεν έχω λέω.». Δεν τα αναγνωρίζω. Μόνο το μαύρο. Κουβαλάω το κασελάκι μου είναι ένα καροτσάκι με 2 ρόδες. Το βάζω επάνω και το κουβαλάω. Έχω με τη μέση μου πρόβλημα, το δεξί μου πόδι έχω πρόβλημα.

- Το απόγευμα τι κάνετε;

- Στα είπα, δεν στα είπα; Πηγαίνω στο σχολή Ευελπίδων στα δικαστήρια, εκεί βάφω. Έβγαλα άδει για να πάω εκεί από μεγάλον άνθρωπο. Παίρνω από 10 ευρώ και πάνω όταν είναι κόσμος. Τώρα δεν έχει κόσμος. Τώρα πήρα και βερεσέ τσιγάρα. Πήγα «Κλίμακα» σήμερα το πρωί. Έχει καθαριστήριο, τα πήγα τα ρούχα μου, τα έπλυνα, τα άπλωσα, ήρθα εδώ, έφαγα τώρα, θα πάω να πάρω το καφεδάκι, θα βγω για δουλειά, να πληρώσω στο περίπτερο 3,80 μέχρι αύριο. Έχουν τα μάτια πρόβλημα. Είναι το

μάτι στρογγυλό από μέσα μεριά. Παίρνω τα χάπια, νυστάζω, τι να κάνω. Αν δεν πάρω, στεναχωριέμαι. Παίρνω της Πρόνοιας. Ανά 2 μήνες 460 ευρώ, θα πάρω τώρα πρώτη φορά από Αθήνα. Με έχει έρθει ειδοποιητήριο, αλλά δεν έχω πάρει ακόμα το φάκελο.

- Τα λεφτά αυτά είναι αρκετά; Σας φτάνουν;

- Δεν μου έφταναν, πήγαινα στο χωριό. Από χωριό πληρωνόμουν. Κομοτηνή από 'δω είναι 850 χιλιόμετρα. Έχω χρέη εκεί, μερικά χρέη. Τα 'χω δώσει, τα 'χω ξοφλήσει. Μόνο χρωστάω 400. Κάπως ξέχασα. Έδινα στα εγγόνια, εδώ και εκεί, τα χαλούσα.

- Τώρα σας φτάνουν τα λεφτά αυτά;

- Νομίζω θα με φτάνουν, γιατί βάφω παπούτσια, συντηρούμαι έτσι κι έτσι. Το νερό έχει 50 λεπτά. Δεν μπορώ να πάρω το νερό; Πάω στο περίπτερο, λέω «Σε παρακαλώ άμα θέλεις δώσε μου ένα νερό.», γιατί χωρίς το νερό, δεν μπορώ. Πιστεύω, τώρα που είμαι να με φτάσουν, να κάνω λίγο συμμαζεμένα. Έχω έξοδα, ένα ευρώ τσίχλα, ένα είκοσι καφέ, έξι τσιγάρα, δυο πακέτα καπνίζω, 15 ευρώ, πρέπει να έχω 15 ευρώ, δεν ξέρω. Τα παπούτσια είναι σκισμένα. Θέλω να πάρω ένα παπούτσι τώρα. Θα προσπαθήσω. Τον έχω πει τον άνθρωπο. Του λέω «Βάφω παπούτσια. Δεν μπορώ. Να μου αφήσεις κάτι.».

- Έχει τύχει να σας κάνουν αναγνώριση στοιχείων από την αστυνομία;

- Ευαγγελισμό. Απ' έξω καθόμουνά έτσι ξάπλα. Ήρθανε 2 αστυνόμους. Λέει «Σήκω από 'δω να πάμε μέσα.». Λέω «Για ποιο λόγο; Επειδή είμαι εδώ; Τι έφταιξα;». «Θα σε πάρω μέσα.». Παίρνει τηλέφωνο, και λέει είσαι καθαρός. Αν θέλεις να ξαπλώσεις, στο κρατητήριο πάμε ή στην Ομόνοια.». «Όχι μένω σε ξενώνα», λέω.

- Φίλους έχετε;

- Λίγους.

- Υπάρχει κάποιος που σας βοηθάει;

- Όχι. Δηλαδή λίγα.

- Θέλετε να δουλέψετε;

- Δεν μπορώ. Πάνω από 2 ώρες εγώ, οδηγούσα αυτοκίνητο. Έχω και δίπλωμα. Τώρα και να μου χαρίσουν ένα αυτοκίνητο, να πουν «Πάρτο, δικό σου, δεν θα μπορέσω να το οδηγήσω. Όχι να δουλέψω.

- Θέλετε να βρείτε σπίτι;

- Θέλω πολύ να βρω σπίτι. Θα ήθελα να παντρευτώ κιόλας. Εεεε θα παντρευτώ, αλλά δε θα πιάσει τόπο η παλιά οικογένεια που είχα. Το θέλω το παντρειά για αύριο-μεθαύριο που θα γεράσω, να πάει να μου γράψει τα φάρμακα, να μου δίνει ένα

ποτήρι νερό. Γι 'αυτό. Θα ήθελα το σπίτι πολύ, αλλά θα ήθελα και μια γυναίκα να με φροντίζει και να την φροντίζω.

- Τι σας εμποδίζει να βρείτε σπίτι;

- Οικονομικά πολύ.

- Έχετε ταυτότητα; Ψηφίζετε;

- Ναι ψηφίζω.

- Πιστεύετε ότι μπορεί ν' αλλάξει κάτι και ψηφίζετε;

- Για ποιο λόγο ψηφίζω; Υποχρεωτικά, όπως ψηφίζει ο καθένας. Δεν νομίζω να αλλάξει τίποτα. Επειδή είναι υποχρεωτικά.

- Ποιος πιστεύετε ότι θα μπορούσε να σας βοηθήσει να βελτιωθεί η ζωή σας;

- Πιστεύω...Εμείς έχουμε δικαίωμα να πάρουμε 60.000 ευρώ. Σ' αυτό εδώ μπορείς να με βοηθήσεις εσύ;

- Από πού;

- Το ξένο κράτος μας τα' δωσε τα χρήματα αυτά και έχω δικαίωμα, μπορείς να με βοηθήσεις;

- Στα παιδιά να το πείτε.

- Ουουουουου...

- Οι επιθυμίες σας για το μέλλον ποιες είναι; Τα όνειρά σας;

- Τα όνειρά μου έχουν σβήσει όλα....Μπορείς να βοηθήσεις σ' αυτά που είπα κορίτσι μου;

- Το μόνο που μπορώ να κάνω είναι να το πω στα παιδιά. Αλλά καλύτερα να το πείτε εσείς.

- Πες ότι στεναχωριέμαι. Εγώ τους έχω μιλήσει. Μίλησέ τους εσύ... Στεναχωριέμαι πολύ για τα τσιγάρα, για ένα καφέ...Αύριο – μεθαύριο τι θ' απογίνω εγώ; Δηλαδή, αυτοί πόσο θα μπορούν να μ' έχουν εδωπέρα; Ξέρω εγώ; Όσο δεν μπορούν να με στείλουν σ' ένα ίδρυμα, αλλά να πάρω τα λεφτά, εγώ θέλω να καπνίζω. Θα δυστυχήσω για πολλά πράγματα. Αυτό μπορείς να τους πεις; Αυτό είναι το πρόβλημά μου....Τι 'ναι αυτό;

- Μαγνητόφωνο...

- Τόσο μικρό; Έχω και εγώ. Έβαζα στ' αυτιά μου, άκουγα με μια κασέτα. Και ράδιο έχει. Να σου δείξω; Πονετικά. Έτσι. Άκου... Δεν τα καταλαβαίνεις εσύ.. Λέει για τη ζωή του τραγουδώντας. Εδώ του κόβει το πόδι του. Να σου βάλω αυτό εδώ; Αυτό το τραγούδι σημαίνει...Είναι ένας με ένα άλογο άσπρο. Πέρασε από 'δω κουρασμένος. Τα άλλα τα έχω ξεχάσει. Το άλλο λέει που του 'κοψαν του κοριτσιού το πόδι.

Λυπήθηκα πολύ. “Μ’ έδεσαν τα μάτια μου. Μου ‘κοψαν το πόδι. Θέλω να περπατήσω, θέλω να δω τους δικούς μου. Δεν μπορώ να περπατήσω να πάω.” Το άλλο το τραγούδι λέει ο χωρισμός είναι μισός θάνατος. Και πράγματι έτσι είναι. Είναι μισός θάνατος. Πέφτει σε μένα...

ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

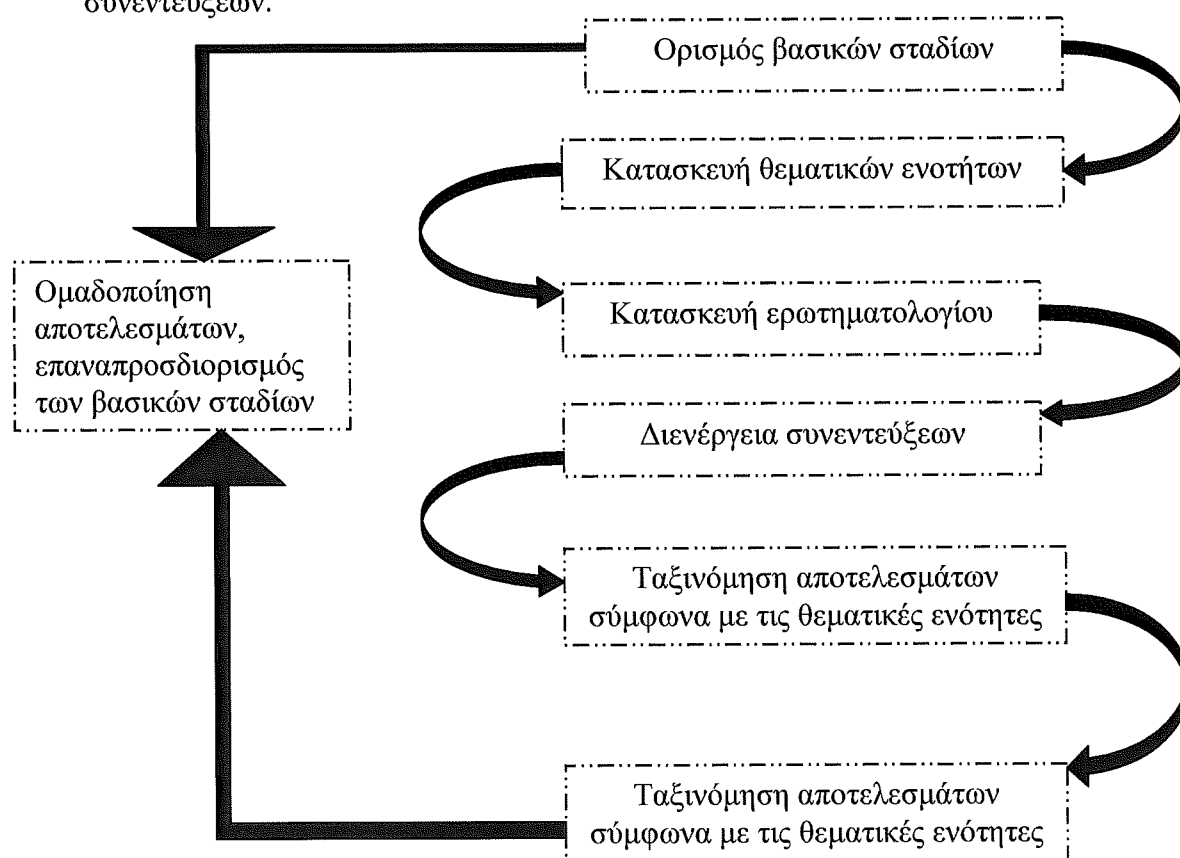
Η αξία των συνεντεύξεων, πριν ακόμη γίνει οποιαδήποτε ανάλυση, είναι αυταπόδεικτη. Η παρουσίαση των κοινωνικών προβλημάτων από τα ίδια τα υποκείμενα που τα βιώνουν έχει από μόνη της σημασία επιστημονική, διότι, είναι αδιαμφισβήτητο πως κανείς άλλος δεν μπορεί να μεταφέρει την ένταση ενός προβλήματος, όπως αυτός που το βιώνει. Η αναπαράσταση της έντασης των δυσκολιών, η πολυπλοκότητα της κοινωνικής πραγματικότητας, και κυρίως όψεις της που ο επιστημονικός νους δεν θα μπορούσε να φανταστεί, είναι λίγα μόνον από τα οφέλη που προκύπτουν από το να δίδεται ο λόγος στα υποκείμενα του προβλήματος.

Οι συνεντεύξεις οδήγησαν σε μια ποικιλία αποτελεσμάτων και στην ανάδειξη ιδιαίτερων πτυχών της μορφολογίας του άστεγου πληθυσμού της Αθήνας. Σε γενικές γραμμές, οι συνεντεύξεις βασίστηκαν στον *Οδηγό* και οι περισσότεροι άστεγοι ήταν στη διάθεση να απαντήσουν σε όλα όσα θίχτηκαν. Ωστόσο, σε κάποιες περιπτώσεις, η σειρά, ή ακόμη και το ύφος των ερωτήσεων τροποποιήθηκε. Σε κάποιους, η έναρξη της συζήτησης έγινε από τους ίδιους. «*Να σου πω εγώ. Είμαι από κλώτσο, μπάτσο, ένα χρόνο έκατσα, 14 μήνες και άνεργη.*», Ανθή, 61 ετών. «*Καταρχήν, έχω βγει σε 4 τηλεοράσεις.*», Τάκης, 78 ετών. «*Μόνο μη με βάλεις να σου διηγηθώ τη ζωή μου δεν πιστεύω σε κάτι τέτοιο.*», Πόπη, 33 ετών. «*Έχω 4 παιδιά. 12 εγγόνια. Και απ' την κυρά είμαι χωρισμένος 10 χρόνια και παραπάνω. Έχω 4 παιδιά, να' ναι καλά. 12 εγγόνια έχω. Είμαι από Κομοτηνή. Εγώ χάρηκα που βρήκα εδωπέρα το φαΐ. Έτρωγα σκέτο ζάχαρη. Δεν είχα ούτε ψωμί, και επειδής καπνίζω, έπαιρνα τσιγάρα ας πούμε και δεν μου έφτανε η σύνταξή μου –αναπηρίας που παίρνω.*», Μάρκος, 52 ετών.

Η διαδικασία της αυτοπαρουσίασης δεν είναι εύκολο να αποφευχθεί. Οι ομιλούντες μπαίνουν στη διαδικασία να παρουσιάσουν τον εαυτό τους σαν να μιλούν για κάποιον άλλο. Επίσης, ένα ακόμα στοιχείο –που μάλιστα δεν μπορεί και να διασταυρωθεί– είναι τα ψεύδη που εσκεμμένα ή μη υπεισέρχονται κατά την παρουσίαση του εαυτού. Δεν είναι όμως απαραίτητα μια προσπάθεια για παραπληροφόρηση ή για απόκρυψη της πραγματικότητας. Είναι πολλές φορές μια προσπάθεια να εξωραϊστεί η πραγματικότητα και να απεκδυθεί κάθε «ενοχοποιητικού» στοιχείου. Για κάποιους, η διαστρεβλωμένη εκδοχή της αλήθειας μετατρέπεται στην ίδια την αλήθεια, την οποία

καταλήγουν να υπερασπίζονται με σθένος. Χαρακτηριστική περίπτωση διαστρέβλωσης της αλήθειας ήταν ο Τάκης, 78 ετών, ο οποίος παρουσιάζει στοιχεία αυτοπαρουσίασης εξ αρχής: «Καταρχήν, έχω βγει σε 4 τηλεοράσεις.». Στη συνέχεια της συνέντευξης, απαντά σε όλες τις ερωτήσεις, ωστόσο φαίνεται πως φάσκει και αντιφάσκει. Χαρακτηριστικά, ενώ αναφέρει σε διάφορα σημεία της συζήτησης πως παίρνει κάποια σύνταξη και πως δεν έχει ανάγκη από τα συσσίτια, («Ναι, έχω σύνταξη»), γίνεται σταδιακά προφανές πως αποκρύπτει κάποιο τμήμα της αλήθειας. Για το λόγο αυτό, και με στόχο την αποκάλυψη όλων των πιθανών δυσκολιών που θα μπορούσε να αντιμετωπίζει κάποιος στην εξεύρεσης στέγης, τίθεται η ερώτηση «Γιατί δεν βρίσκετε ένα σπίτι με τη σύνταξή σας;». Η απάντηση οδηγεί στην αποκάλυψη μιας παραλλαγής της πραγματικότητας, η σοβαρότητα της οποίας εντείνεται από την απειλητική διάσταση της επισήμανσης «αυτό ποινικά διώκεται.». Τελικώς αποκαλύπτεται –έστω και στο τέλος της συζήτησης- η αλήθεια. «Ααα... ..Εεε... ..Αυτά είναι προσωπικά δεδομένα. Και αυτό ποινικά διώκεται. Να τα αφήσουμε;Λοιπόν, θα στο πω γιατί σε βλέπω συμπαθητική και θέλω να είμαι ανοιχτός. Είμαι τζογαδόρος.»

Ωστόσο, θα ήταν ορθότερο να ακολουθηθεί η λογική της αποδόμησης των συνεντεύξεων.

Αναλυτικότερα, θα ακολουθήσει παρακάτω μια προσπάθεια να οργανωθούν εκ νέου τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων και να ενταχθούν στο πλαίσιο των τριών βασικών σταδίων στη ζωή ενός αστέγου, που είχαν οριστεί κατά τη διαδικασία δημιουργίας του Οδηγού Συνέντευξης. Αυτή η ομαδοποίηση των μαρτυριών των αστέγων, έχει ως στόχο την παραγωγή κάποιων συμπερασμάτων όσον αφορά τόσο στους λόγους που οδηγούν κάποιον άνθρωπό να ζει στο δρόμο, όσον αφορά στις συνθήκες διαβίωσης ενός αστέγου και, τέλος, όσον αφορά στην κοινωνικότητά του (χρήση υπηρεσιών στήριξης, προσπάθειες επανένταξης στο κοινωνικό σύνολο κ.ο.κ.).

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΑΣΤΕΓΟΥ

Η διαδικασία μετάβασης ενός ανθρώπου από το προστατευμένο περιβάλλον της «εστίας», στην έλλειψη στέγης, συμπεριλαμβάνει πολλές και περίπλοκες διαδικασίες, οι οποίες δεν είναι εύκολο να ομαδοποιηθούν σε δέσμες αιτίων. Παρότι φαίνεται πως υπάρχουν κοινά χαρακτηριστικά στους αστέγους, όπως για παράδειγμα, οικογενειακά προβλήματα, οικονομικές δυσχέρειες καθώς και δυσκολίες ένταξης στην αγορά εργασίας, ωστόσο, κάθε μια από αυτές τις μεταβλητές έχει διαφορετική βαρύτητα για κάθε περίπτωση.

Η ανεργία φαίνεται πως είναι από ένας από τους πολύ βασικούς λόγους που αφαιρούν από κάποιον τη ικανότητα να έχει υπό την ιδιοκτησία του ή να ενοικιάζει κάποια στέγη. *«Ήμουν άστεγος τότε. Δεν είχα να... Λεφτά δεν είχα να πληρώσω το ενοίκιο.»*, Χρήστος, 63 ετών. Φαίνεται επίσης, πως ιδίως όσοι ασχολούνται με εργασίες που είναι περιστασιακές, ή προσωρινές είναι πολύ πιο εύκολο να βρεθούν εκτός αγοράς εργασίας, ενώ, από τη στιγμή που θα συμβεί αυτό, αυξάνεται δραματικά η δυσκολία της επιστροφής στην αγορά εργασίας. *«Λόγω νομίζω ότι όσο περνάει ο καιρός και δεν έχεις μια ειδικότητα να έχεις πάει στο σχολείο, να γίνεις καπετάνιος, ή δόκιμος, κάτι τέτοιο, μετά είναι λίγο δύσκολα οι δουλειές.... "Jack of all trades and master of none". Όλα τα ξέρεις και δε σου 'χει μείνει τίποτα ας πούμε...»*, Χρήστος, 63 ετών. *«Ε, μετά δουλεύαμε σε ξενοδοχεία, αλλά δεν έτυχε να καθίσουμε για πολύ καιρό γιατί δε μας κρατούσανε. Μας κρατούσανε μόνο το καλοκαίρι. Τη σαιζόν μόνο του καλοκαιριού.»*

Μετά πέρασαν τα χρόνια και μείναμε μόνοι μας. Όταν εργαζόμουννα πλήρωνα ενοίκιο, αλλά τότε ήτανε φτηνά τα ενοίκια», Παναγιώτης, 53 ετών. «Ε, δούλευα σε μια δουλειά και ένα παππού απέναντί μας. Αυτές οι δουλειές σήμερα εδώ και αύριο εκεί», Ανθή, 61 ετών. Παράλληλα, η έλλειψη στέγης, δημιουργεί προφανή προβλήματα σε σχέση με την απασχόληση, δεδομένου ότι οι άστεγοι έχουν προβληματική, ή και ανύπαρκτη πρόσβαση στην πληροφόρηση, συνεπώς είναι δύσκολο να ενημερωθούν για τις θέσεις εργασίας. Επιπλέον, είναι εξαιρετικά δύσκολο –όχι βέβαια απίθανο- να εργάζεται ένας άνθρωπος που αντιμετωπίζει και προβλήματα στέγασης, δεδομένου ότι δεν είναι εύκολο να έχει αίσθηση του «χρόνου» ή της «ώρας» όπως έχουν κατασκευαστεί κοινωνικά. Ο χρόνος τους δομείται με σημείο αναφοράς την επιβίωση. Η εργασία, ή η ανεργία παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της κοινωνικής ταυτότητας. Φαίνεται πως μετατρέπονται στο σημείο αναφοράς το οποίο διατηρεί τη σχέση του ατόμου με το κοινωνικό γίγνεσθαι. «...αλλά όχι καριέρα, ας πούμε όπως ο γιατρός πάει να γίνει γιατρός, ο άλλος πάει να γίνει δικηγόρος, εγώ δεν πήγαινα να γίνω τίποτα. Απολύτως τίποτα. Με λίγα λόγια επάγγελμα μηδέν. Περνάει ο καιρός και γίνεσαι 64 ετών που είμαι τώρα....», Χρήστος 63 ετών.

Η οικογένεια είναι μια εξίσου σημαντική μεταβλητή. Όλοι οι άστεγοι που ερωτήθηκαν, αντιμετωπίζουν κάποια οικογενειακά προβλήματα. Η οικογένεια, στο εθνικό φαντασιωτικό αποτελεί τη λύση όλων των κοινωνικών προβλημάτων και για το λόγο αυτό, όλες οι ελπίδες για κοινωνική επανένταξη εναποτίθενται πάνω της. Η απουσία οικογένειας, η απώλεια του οικογενειακού προστάτη, οι διαπληκτισμοί με άλλα μέλη της οικογένειας αποτέλεσαν για πολλούς επαρκή αιτία για να βρεθούν αίφνης ή σταδιακά να διανυκτερεύουν στο δρόμο. «Οι γονείς μου ήταν πάρα πολύ φτωχοί. Κάνανε παιδιά και δεν είχαν να τα ζήσουν και τα δίνανε ως ψυχοπαίδια σε διάφορα χωριά, αλλά με λόγια, όχι με χαρτά. Και έτσι με είχανε δώσει και εμένανε κάπου», Γιώτα, 56 ετών. «Και δεν ξέρεις τίποτα ας πούμε, ότι μετά όταν φτάσεις μετά από κάποια ηλικία πρέπει να 'χεις άνεση. Να 'χεις δικό σου σπίτι. Να 'χεις παιδιά, εγγόνια, τίποτα. Ένα ρεμάλι γίνεσαι, άμα δε σε βάλει κάποιος στο δρόμο να γίνεις κάτι. Και έτσι, 64 ετών και ακόμα ρεμάλι είμαι που λέμε.» Χρήστος 63 ετών. «Είχε πεθάνει ο πατέρας μου και δεν ήθελαν θυρωρό και πήγαμε να νοικιάσουμε ένα σπίτι. Και δεν είχαν τη δυνατότητα να με εξυπηρετήσουν από δουλειά και τέτοια. Δεν μ' εξυπηρέτησαν, τα φέσια μέχρι εδώ επάνω, και μ' έδιωξαν. Από το σπίτι, πριν πολύ καιρό. Εεεε, τα νοίκια, νοίκια, νοίκια, και μας έδιωξαν.». Γιώργος, 44 ετών. «Έμενα με

την αδερφή μου και πέθανε.... Και συνάμα να πεθάνει ο άντρας της από αλκοολισμό. Και έμεινα στο δρόμο και μου κάνανε τα χαρτιά και με φέρανε εδώ να με στεγάσουνε...χω και αδερφό, έχω και αδερφή και δεν με κοιτάνε. Αυτοί είναι πολύ τσιγκούνηδες.» Ανθή 61 ετών. «Όταν είσαι πιτσιρίκος δεν σε παίρνει να... ο πατέρας να σου ας πούμε δείξει σε ποιο σχολείο να πας, τι να κάνεις να είναι χρήσιμο για τη ζωή σου. Και έτσι σ' αφήνουνε... "Go". «Πήγαινε», I mean «Βρες δουλειά και φύγε απ' το σπίτι» », Χρήστος, 63 ετών. «Έμενα σε σπίτι και αρρώστησα, μου έκαναν έξωση και μετά οι αδερφές μου δε με βοηθήσανε καθόλου και έτσι βρέθηκα στα παγκάκια.....», Γεωργία, 61 ετών.

ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ

Οι συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων που στερούνται οικίας δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερες διαφορές. Εγκαταλελειμμένα σπίτια και αυτοκίνητα, παγκάκια, και διάφοροι ξενώνες αποτελούν τους κυριότερους τόπους διαμονής τους. «Και κοιμόμουν από 'δω, από 'κει, σε διάφορες αποθήκες, σε διάφορα ακατοίκητα αυτοκίνητα, γου κνω, παρατημένα αυτοκίνητα, κοιμόμουνα στη λαχαναγορά, κάπου-κάπου, σε διάφορα μέρη δωρεάν, όπου ήταν τσάμπα ενοίκιο, I mean τσάμπα διαμονή.» Χρήστος 63 ετών. «...Κοιμόμουνα πριν φτιάχνουν την πλατεία Κάνιγγος...ε Συντάγματος, είχα ένα σλίπινγκ πάρει απ' τον Ερυθρό Σταυρό και ήμουνα εκεί αναγκαστικά και ήτανε Δεκέμβριος – Γενάρης, σχεδόν μέχρι τέλος, 2 μήνες ήτανε. Τους επλήρωσα 'κει. Ε μετά έγινε το μετρό...» Παναγιώτης, 53 ετών. «Φοβήθηκα. Σ' ένα εγκαταλελειμμένο σπίτι και φοβήθηκα. Πού ήταν αυτό; Στη λεωφόρο Αλεξάνδρας στη ΓΣΕΕ, αλλά ήταν πολύ άσχημα. Αν πούμε ότι έμεινα, δεν έμεινα. Απλώς καθόμουν έτσι. Φοβόμουν τα πρεζόνια και τα τέτοια.», Τάκης, 78 ετών. «Είχα πάει στο Ζάππειο, ήτανε κάπως καλύτερα, γιατί είχε χώρους, πεύκα, ξέρεις εκεί πέρα δεν είσαι στο δρόμο. Μπορείς να διαλέξεις ένα πεύκο προς τα μέσα, ας πούμε, να κοιμηθείς», Γεωργία, 61 ετών. «Εμείς κοιμόμαστε σε καφετέρια.», Γιώργος, 44 ετών. «Όχι σε ένα αυτοκίνητο. Μια φορά στο Μπενάκειο. Βρήκα ένα αυτοκίνητο, ανοιχτό ήταν λίγο τρακαρισμένο, μπήκα μέσα, ξάπλωσα όπως, όπως...», Ανδρέας, 55 ετών.

Κάποιοι από αυτούς, βασίζονται στη φιλοξενία συγγενών ή φίλων για μικρά ή μεγάλα χρονικά διαστήματα. «Έμενα και με φίλους παρέα, ας πούμε, φιλοξενούμενος, αλλά όταν έχει οικογένεια ο άλλος, δεν γίνεται να καθίσεις και πολύ καιρό. Εγώ, από σεβασμό, ας πούμε, μου λέγανε «Κάτσε.», αλλά δεν μπορούσα να κάτσω, γιατί άλλως είναι όταν μένεις σπίτι σου και άλλως όταν μένεις φιλοξενούμενος», Παναγιώτης, 53 ετών. Ωστόσο, οι περισσότεροι από όσους αποζητούν φιλοξενία από το ευρύτερο οικογενειακό ή φιλικό περιβάλλον τους, συνήθως αντιμετωπίζουν άρνηση, ενώ είναι σαφές πως δεν επιλύουν με τον τρόπο αυτό το στεγαστικό τους πρόβλημα, αλλά το μόνο που καταφέρνουν είναι να δίνουν παράταση, ή να κάνουν σύντομες παύσεις από αυτό. «...γιατί να 'μαι ένα χρόνο σε ξένο σπίτι, δεν είναι τόσο εύκολο. Δε σε κρατάει ο άλλος να σου δώσει το κλειδί να μπαίνεις και να βγαίνεις. Γιατί ήταν η γυναίκα του και η κόρη του και ο γιος του. Όσο να 'ναι σε ξένο σπίτι ήμουνα...», Παναγιώτης, 53 ετών. «Πεινούσα, πεινούσα. Πήγαινα στο Δήμο εδώ, εκεί, πήγαινα παντού. Σε χωριανούς πήγαινα. Λέω «Κανα χώρο για να κοιμηθώ;».», Μάρκος, 52 ετών.

Οι κίνδυνοι και οι δυσκολίες που καλούνται να αντιμετωπίσουν είναι πολλοί και περίπλοκοι. Διότι, παρά το γεγονός ότι οι διάφορες μορφές του λεγόμενου «περιθωρίου» παρουσιάζουν τάσεις όσμωσης, δηλαδή, ο αποκλεισμός συνήθως είναι πολλαπλός, εντός του ίδιου του περιθωρίου παρατηρείται πάλι, και μάλιστα ανάμεσα σε κοινωνικές ομάδες, των οποίων η εικόνα έχει κατασκευαστεί κοινωνικά να θεωρείται –αν όχι όμοια- παρόμοια. «Στο δρόμο; Ε ήταν δύσκολα, γιατί ξυπνάς και μπορεί να μην έχεις αυτά που έχεις μαζί σου, κατάλαβες; Να 'ρθει κάποιος τη νύχτα, να στα πάρει, να σε σκοτώσει, ή να σε χτυπήσει και να σε ληστέψει, θέλω να σου πω, υπάρχουν επικίνδυνοι τύποι στο δρόμο. Well, μια φορά ήσανε τρεις. Και αρπάζανε το πορτοφόλι μου.», Χρήστος, 64 ετών. «Ήταν ένας μάυρος που κόντεψε να μαχαιρώσει τη μάνα μου. Δεν υπάρχουν ανώμαλοι;», Γιώργος, 44 ετών.

Η αντιμετώπιση των καθημερινών εξόδων είναι ένα επίσης καίριο θέμα στη ζωή των αστέγων. Ακόμη και αυτοί που λαμβάνουν κάποιο επίδομα, έχουν τρέχοντα έξοδα όπως οι καθημερινές τους μετακινήσεις, ή κάποια φαρμακευτική αγωγή. «Ε, τις περισσότερες φορές μπαίνω χωρίς εισιτήριο... Αλλά όποτε δεν έχω, τι να κάνεις; είχα πάει συγκεκριμένα στο Τζάννειο, να δώσω αίμα σε κάποιο φίλο μου που είχε πάθει αυτοκινητιστικό δυστύχημα. Ε, τι να κάνω; Να 'ρθω με τα πόδια απ' τον Πειραιά ας

πούμε; Ε, μπήκα στο τρένο, ε κάπου σταμάτησε, με σταμάτησαν εκεί, μπήκαν αυτοί μέσα, ε, τους λέω «Τί; Πήγα στο νοσοκομείο», λέω, «Ε, δω, γιατί δεν μπορούσα. Θα πήγαινες Πειραιά – Αθήνα με τα πόδια;»», Παναγιώτης, 53 ετών. « Ήταν δραματικές. Ο ένας στον άλλονε, ότι είχαμε. Έτσι πήγαινε, ότι είχαμε. Εκεί έχασα να φανταστείς...Εκεί ακριβώς, όταν πρωτοξεκίνησε αυτή η περίοδος της ζωής μου , ήμουν 65 κιλά και έφτασα 50.», Γεωργία, 61 ετών. Άλλοι αναγκάζονται να πουλήσουν τα υπάρχοντά τους ούτως ώστε να καλύψουν προσωρινά κάποια από τις τρέχουσες ανάγκες τους. «Θα πουλήσω, μπορώ να πουλήσω και τα χρυσαφικά μου. Τα πούλησα τα μισά για ένα κομμάτι ψωμί. Δεν έχω τίποτα.», Ανθή, 61 ετών.

Τα συσσίτια καλύπτουν σε γενικές γραμμές τις ανάγκες τους για φαγητό. Βέβαια, η πείνα είναι ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν. Σε κάποια από τα συσσίτια υποχρεούνται να παρουσιάζουν κάποιο αποδεικτικό για την υπηκοότητά τους, γεγονός το οποίο τους αποτρέπει να κάνουν χρήση των υπηρεσιών που προσφέρονται εκεί. Σε κάθε περίπτωση πάντως, η αγωνία της επιβίωσης ορίζει την ύπαρξή τους. « Έχω φάει από σκουπίδια. Ε, μ' έκοβε η λόρδα. Και προτίμησα να πάω να ζητιανεύω, παρά να εκδίδουμαι στον έναν και στον άλλον που συνήθως ψάχνουνε με τα κιάλια να βρούνε θύματα. Λέω αντί να γίνω κλέφτρα και να κλέβω τσάντες και πορτοφόλια, εκεί που θα πάω και θα εκδίδουμαι στον κάθε ένανε, προτιμώ να πάω να ζητιανέψω.», Γιώτα, 56 ετών. Παρά ταύτα, η ποιότητα των γευμάτων δεν ευχαριστεί πάντοτε όλους τους αστέγους. «Όλος ο κόσμος ξέρεις τι λέει στις τηλεοράσεις που βγαίνουνε και μιλάνε; Για τους άστεγους, πακέτα από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Πού 'ν 'τα; Να καλοπερνάνε αυτοί. Τρώνε αυτοί. Λένε οι εθελοντές. Εγώ δεν πιστεύω τίποτα. Εγώ, για να 'μαι ειλικρινής, δεν έχω φάει ένα φαΐ της προκοπής εδώ... Κι αυτά, πολλές φορές άμα λήγουνε, τα δίνουνε λίγο πιο αυτό.», Ανθή 61 ετών. Τα διάφορα συσσίτια, παράλληλα, μετατρέπονται σε χρονικό, αλλά και κοινωνικό σημείο αναφοράς. Εκεί, γίνεται ανταλλαγή πληροφοριών, οι οποίες εστιάζουν σε θέματα επιβίωσης και στέγασης. Γίνεται η στιγμή της ημέρας με την πιο βαρύνουσα σημασία. Ο χρόνος ορίζεται βάσει αυτού, όπως και οι διάφορες υποχρεώσεις τους ορίζονται σε σχέση με το συσσίτιο. Τα συσσίτια της Αθήνας γίνονται πολύ γρήγορα μεταξύ των αστέγων. Γενικώς, ανάμεσά τους υπάρχει μια ισχυρή ροή πληροφοριών. «...πηγαίνω και σε άλλα συσσίτια. Δηλαδή άλλα συσσίτια. Και εκκλησίες αιρετικές, το ένα, το άλλο, που μιλάνε μόνο για τον Ιησού Χρηστό και προσφέρουνε φαγάκι. Μαγειρευτό. Μέσα εκεί τα μαγειρεύουνε και τα δίνουνε. Και

επειδής έχω όλα τα λημέρια, μου τα 'χουνε μάθει, φεύγοντας από 'δω, πάω αλλού. Δηλαδή, σήμερα, ήρθα το μεσημέρι εδώ. Το βράδυ...κατά τις..το βράδυ; Τ' απόγευμα, στις 5 η ώρα, θα πάω «Κλίμακα»...Ανοιχτό για τάβλι, για τα μπάνια, για να... Κωνσταντινουπόλεως 30 είναι.», Γιώτα, 56 ετών. «Καλά να 'ναι οι αρχιεπισκοπές και ο Ερυθρός, Σταυρός και οι εκκλησίες. Υπάρχει μια εκκλησία που πηγαίνω κάθε Κυριακή πρωί. Εκκλησιάζομαι και πίσω απ' το ιερό έχουνε μια αποθήκη. Στην αποθήκη μέσα έχουνε κονσέρβες, ψάρια, I mean οτιδήποτε χρειαστεί μια φτωχή οικογένεια και σου δίνουνε μια τσάντα γεμάτη με κονσέρβες....Και τους λέω δεν μαγειρεύω, δώσ' μου κονσέρβες. Ντάξει. Και μου δίνουνε μια τσάντα 10 κονσέρβες κάθε βδομάδα. όχι μόνο εμένα, όλους. Μετά πάω στον Ερυθρό Σταυρό, Λυκαβηττού 1, όπου ξέρω την κυρία που κάνει κουμάντο. Κάθε 2 μήνες, μου λέει να 'ρχεσαι να σου δίνω ελαιόλαδο, οτιδήποτε χρειαστείς. Μακαρόνια, φακές, ότι χρειαστείς. Το Πάσχα μας δώσαν ένα μπουκάλι ελαιόλαδο, μαζί με άλλα πράματα. Κονσέρβες, καφέ, όλα αυτά, ζάχαρες. Πάσχα και Χριστούγεννα σου τα δίνουν αυτά –το ελαιόλαδο εννοώ. Αλλά άμα χρειαστείς παπούτσια, κάλτσες, ο Ερυθρός Σταυρός βοηθάει.», Χρήστος, 64 ετών.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ

Όσοι άστεγοι συμμετείχαν στη διαδικασία των συνεντεύξεων διαμένουν προσωρινά σε κάποιον από τους ξενώνες που έχει υπό την ευθύνη του ο Δήμος Αθηναίων. «Κι έτσι μόλις είδα ότι ο Αβραμόπουλος, ο Δήμος των Αθηνών, όχι ο Αβραμόπουλος, ο Δήμος των Αθηνών έχει ξενώνα με φαγητό, ήρθα κατευθείαν εδωπέρα να γραφτώ. Για όλα αυτά που προσφέρει.», Χρήστος, 64 ετών. Η προσωρινή στέγη αποτελεί σημαντική βοήθεια για την επίλυση πολλών από τα προβλήματα ενός αστέγου, όμως οι άστεγοι αναγνωρίζουν ρεαλιστικά πως το μέλλον, υπό αυτές τις συνθήκες, θα είναι πολύ δύσκολο. Για να δραπετεύσουν από το παρόν και κυρίως από το –ακόμη δυσκολότερο μέλλον-, οι άστεγοι σχεδιάζουν το μέλλον αναφορικά με τα επιδόματα που πρόκειται να λάβουν. «Ναι... Είμαι 64 ετών τώρα. Σε ένα χρόνο, εγώ έχω σκοπό τώρα τα 65, άμα ζήσουμε, στα 65, δικαιούσαι επιδότηση ενοικίου. Όλοι μας, λόγω ηλικίας. Τώρα, στα 65 θα πάρω επιδότηση ενοικίου. Σκοπεύω εγώ, προσωπικά και να φύγω από 'δωπέρα. Να νοικιάσω μια γκαρσονιέρα με τα λεφτά του κράτους που λένε, επιδότηση. Είναι 270 ευρώ το μήνα, πληρώνει το κράτος για ενοίκιο, για ενοικίαση, για

να νοικιάσεις. Και έτσι αυτός είναι ο σκοπός μου, όταν γίνω 65, περίπου 12 μήνες, να πάρω δρόμο, ν' αφήσω ας πούμε και τον ξενώνα και να μαγειρεύω και στο σπίτι άμα νοικιάζω κάποιον. Κι αυτός είναι ο σκοπός για τα 65. Τώρα είμαι 64 και σε 12 μήνες ίσως δω τι θα κάνουμε. Ίσως συνεχίσω αυτό που κάνουμε τώρα.», Χρήστος, 64 ετών.

Για άλλους, το όνειρο μιας καλύτερης ζωής βρίσκεται εκτός των συνόρων, προς χώρες όπου το κόστος ζωής είναι πολύ μικρότερο απ' ό τι στην Ελλάδα. «Το μεροκάματο εκεί είναι 5 λέβα. 5 λέβα ξέρεις τι είναι; 2,5 ευρώ. Στη Βουλγαρία, έχω βοηθήσει πολύ κόσμο. Γιατί ήταν πολλά τα λεφτά μου. Με 100 ευρώ, 400 λέβα, ζει τετραμελής οικογένεια. Τώρα δεν θα μένω σε οικογένεια. Πρώτα έμενα σε οικογένειες, με τράβαγε ο ένας από 'δω, ο άλλος από 'κει, γιατί ήτανε πολλά τα λεφτά. Ένιωθα σα μουσαφίρης. Θα νοικιάσω τώρα με 100 λέβα, 200 λέβα και άλλα 100 το φαγητό. Πήγαινε στο σούπερ μάρκετ, σε κάθε όροφο και καφετέρια. Φανταστικά να πούμε. Και πάμφθηνα.», Τάκης, 78 ετών. Όμως αυτή η περίπτωση δεν αποτελεί κανόνα. Οι περισσότεροι άστεγοι συνδέουν την κοινωνική τους επανένταξη με την είσοδό τους στην αγορά εργασίας. «Γιατί δε μπορώ να δουλέψω, γιατί άμα δεν είμαι ψυχολογικά και δεν ανέβω αυτό πως θα δουλέψω. Άστα τα κουράγια μου σου λέω είναι... Γιατί τώρα τελευταία έχω χάσει κι άλλο.», Γεωργία, 61 ετών. «Εγώ θέλω στη τέχνη μου. Στη τέχνη μου μπορώ με μάτια κλειστά ότι να 'ναι. Δεν έχω πρόβλημα. Με τα μηχανήματα που είναι στο μηχανουργείο δεν έχω κανένα πρόβλημα. Μόνο μια δουλειά, τα άλλα τα έχω. Τι όνειρα να κάνω? Συγγνώμη, να σου πω κάτι άλλο. Να βρω μια γυναίκα για να ζήσουμε? Να με ταΐσει, τι?», Ανδρέας, 55 ετών. «Πιστεύω θα μπορούσα να εργαστώ, αλλά.... Δεν πληρώνει κανένας... Τι δουλειά θα μπορούσα να κάνω; Διερμηνέας. Υπάλληλος διερμηνέας. Μωρέ ψάχνω. Ψάχνω για δουλειά του διερμηνέα ως υπάλληλος.», Χρήστος, 64 ετών. «Οι επιθυμίες είναι πολλές, αλλά χωρίς λεφτά δεν γίνεται τίποτα. Τουλάχιστον η επιθυμία μας είναι να βρούμε μια δουλειά σταθερή, το σπίτι μας να μένουμε, να μπορούμε να ζήσουμε σαν... ανθρώπινα, να πούμε, γιατί βλέπω, είναι καταστάσεις δύσκολες.», Παναγιώτης, 53 ετών. «...εφ' όσον έχω το μυαλό μου, πάνω απ' όλα ζητάω τη δουλειά, γιατί απ' τη δουλειά ξεκινάνε όλα.», Γιώτα, 56 ετών.

Το μέλλον στους περισσότερους προκαλεί φόβο. Καμία ελπίδα, κανένα όνειρο. Η ζωή έχει κατ' αρχάς τη διάσταση της επιβίωσης, η οποία αντιμετωπίζεται σε επίπεδο ημέρας και όχι μακροπρόθεσμα. «Το μέλλον; Δεν υπάρχει μέλλον. If you want to

know, I mean, το μέλλον είναι κάθε μέρα που περνάει και ξυπνάμε το πρωί και αναπνέουμε.... «Αυτό είναι το μέλλον, το μέλλον είναι to wake up the next day. Να ξυπνήσεις το πρωί και να αισθάνεσαι καλά. Σωματικά και πνευματικά. Να μην έχεις ας πούμε στεναχώριες. Δικό μου σπίτι δεν είχα ποτέ.», Χρήστος, 64 ετών. «Όνειρα κάποτε έκανα. Τώρα όχι. Τι όνειρα να κάνω; Τι να ελπίζω; Το μόνο όνειρο που έχω είναι να έχω την υγεία μου, να 'χω το φως μου που κοντεύω να το χάσω από ζάχαρο και είναι κληρονομικό και δεν γιατρεύεται, εεε, να ζήσω όσο ζήσω, γιατί μια μέρα θα φύγω όπως όλοι μας...», Γιώτα, 56 ετών. «Τι ν' αλλάζει; Ε, να περάσουν αυτά τα χρόνια που μου μένουνε ανώδυνα και να φύγω με ανακοπή», Τάκης, 78 ετών. «Για το μέλλον το θάνατο. Τίποτ' άλλο. Τι μέλλον τώρα εγώ. Άμα μπω 60 μέλλον θέλω; Ξέρεις τι θέλω; Μια βρεγμένη σανίδα. Και θάνατο. Τίποτ' άλλο. Θάνατο πάνω απ' όλα. Τον παρακαλάω. Το θάνατο παρακαλάω. Λέω «Αδερφή πάρε με μαζί σου. Μη μ' αφήνεις γιατί εγώ θα μείνω στο δρόμο».», Ανθή, 61 ετών.

“Our task is to broaden our reasoning
to make it capable
of gasping what,
in ourselves and others,
precedes and exceeds reason”

Maurice Merleau – Ponty

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Οι στατιστικές μέθοδοι παρουσιάζουν ικανοποιητική ακρίβεια και έχουν τη δυνατότητα να προσδιορίζονται χωρικά και χρονικά, προσφέροντας ταυτόχρονα γενικές και ειδικές πληροφορίες, ωστόσο, είναι γεγονός πως όποια και αν είναι η μορφή τους, είναι τελικώς απομακρυσμένες από το άτομο. Η αυξανόμενη ανάγκη για αναγωγή στον πληθυσμό και τα τεράστια δείγματα πληθυσμού που χρησιμοποιούνται για τη ρεαλιστική αναπαραγωγή των κοινωνικών προβλημάτων είχαν πολύ θετικά αποτελέσματα σε σχέση με την παρουσίαση πολλών προβλημάτων, όμως, η εστίαση έχει μετατοπιστεί. Με τις μεθόδους που αναφέρθηκαν στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης, παρουσιάζονται οι διάφορες όψεις των κοινωνικών προβλημάτων, όμως ποσοτικά.

Εν ολίγοις, είναι ορθότερο μεθοδολογικά να χρησιμοποιείται ο συνδυασμός των ποσοτικών και των ποιοτικών ερευνών –οι οποίες θα προσδιοριστούν λεπτομερώς στη συνέχεια. Το σημείο στο οποίο μειονεκτούν τα στατιστικά δεδομένα είναι πως αδυνατούν σε κάθε περίπτωση να παρουσιάσουν την πραγματικότητα όπως την βιώνουν τα ίδια τα υποκείμενα. Τα δεδομένα αυτά, προσφέρουν μια ικανοποιητική αντανάκλαση των κοινωνικών προβλημάτων, όμως δεν γίνονται κατανοητά σε όλο τους το μέγεθος. Το βασικότερο ζήτημα είναι ότι αυτή η ελλιπής πληροφόρηση που παρέχουν οι κοινωνικές στατιστικές, έχει αντίκτυπο και στη χάραξη των πολιτικών. Εφόσον δεν είναι εμφανές στις πραγματικές του διαστάσεις το πρόβλημα των αστέγων, είναι επόμενο να μην λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα για την αντιμετώπισή του.

Επιπρόσθετα, η μικρο-κοινωνιολογική διάσταση ήταν πάντοτε αυτή στην οποία η στατιστική ανάλυση υστερούσε. Σαφέστατα, άνευ γενικεύσεων και ποσοτικών μετρήσεων είναι αδύνατη και η κοινωνική ανάλυση αλλά και η πρόταση πολιτικών, όμως, οι άνθρωποι φέρουν το χαρακτηριστικό της μοναδικότητας και ακόμα και αν είναι δυνατό να ενταχθούν σε κάποιους ομαδοποιημένους πληθυσμούς, υπάρχουν πάντοτε στοιχεία, σκέψεις, προβλήματα που είναι δικά τους και που δεν μπορούν να παρουσιαστούν μέσα από έναν γενικεύσεις και αναγωγές.

Επιπλέον, υπάρχει και το διαχρονικό ζήτημα της «τάσης όσμωσης» που παρουσιάζουν τα κοινωνικά προβλήματα. Είναι σχεδόν κοινωνιολογικός κανόνας –χωρίς φυσικά να έχει δεσμευτική φύση– λόγω των θεσμικών και διοικητικών τεμαχίσεων που παρουσιάζει η σύγχρονη κοινωνική οργάνωση, πως ένας άνθρωπος δεν βιώνει μόνον ένα πρόβλημα, ή δεν βιώνει μία μόνο πλευρά του περιθωρίου. Επί παραδείγματι, ο πληθυσμός των αστέγων που χρησιμοποιήθηκε για την ενίσχυση όλων όσων έχουν ήδη ειπωθεί, βιώνει πολλαπλό κοινωνικό αποκλεισμό. Με αφετηρία την έλλειψη στέγης, προκύπτουν αναπόφευκτα και άλλα ζητήματα στα οποία είτε οδήγησε το προαναφερθέν, ή που αποτέλεσαν παράγοντα για την κατάληξη ενός ανθρώπου σε ακραίες μορφές στέγασης. Η κακή οικονομική κατάσταση και μάλιστα η ακραία φτώχεια, η κακή ψυχική υγεία, η ανεργία είναι ελάχιστα μόνο από τα προβλήματα που καλούνται οι άστεγοι να αντιμετωπίσουν. Το καίριο ζήτημα που προκύπτει σε αυτή την περίπτωση, είναι πως η ποσοτική ανάλυση δεν έχει τη δυνατότητα να παρουσιάσει τέτοιου είδους πολυπλοκότητες και τελικώς κατατάσσει, ή εντάσσει τους ανθρώπους σε κάποια από τις ομάδες στην οποία ανήκουν. Υπάρχει, λοιπόν ένα πρόβλημα εστίασης, ή αλλιώς απτικού πρίσματος.

Παράλληλα, οι μόνοι που μπορούν να περιγράψουν επαρκώς και ακριβώς ένα κοινωνικό πρόβλημα είναι αυτοί που το βιώνουν. Η όποια προσπάθεια παρουσίασης ενός προβλήματος φυλακίζεται αναγκαστικά στην αναμετάδοση και αδυνατεί να αγγίζει την πραγματικότητα. Η ζωή η ζώσα, σε όλη της την πολυπλοκότητα μπορεί μόνον να εκφραστεί από αυτούς που τη βιώνουν. Τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων έδειξαν πως κατ' αρχάς οι συνεντεύξεις καλύπτουν το βασικό επιχείρημα υπέρ των στατιστικών, που είναι η καταγραφή των Δημογραφικών στοιχείων. Επιπλέον, αναδεικνύει πως οι άστεγοι δεν είναι δυνατό να ενταχθούν σε κατηγορίες. Ωστόσο, πέραν αυτού, έχουν ανεκτίμητη αξία οι όψεις του προβλήματος που παρουσιάζουν τα ίδια τα υποκείμενα μέσα από τις αφηγήσεις τους, για οι οποίες δεν υπήρχε ούτε υπόνοια από τις κοινωνικές στατιστικές. Χαρακτηριστικά, αναφέρεται η περίπτωση του άστεγου εργαζόμενου, καθώς η έλλειψη στέγης θεωρούταν απόλυτα συνδεδεμένη με την ανεργία. Επίσης, η περίπτωση της άστεγης η οποία είχε υψηλό μορφωτικό επίπεδο.

Τα ενδεχόμενα που φωτίστηκαν τόσο σε σχέση με τις αιτίες που οδηγούν κάποιον στο δρόμο, όσο και σε σχέση με τις συνθήκες διαβίωσης των αστέγων, τη μορφολογία του

πληθυσμού, αλλά και τη σχέση του με τον υπόλοιπο κοινωνικό ιστό είναι πολλά και παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον, όμως δεν έχει νόημα να αναπαραχθούν και σε αυτό το σημείο, δεδομένου ότι τα λόγια των ίδιων των αστέγων δεν χρήζουν ουδεμίας διευκρίνισης.

Αυτό που αξίζει να επισημανθεί, παρότι αποτελεί επανάληψη και πλουραλισμό, είναι η μοναδικότητα των εκφράσεων και κυρίως των συναισθημάτων που διαφαίνονται από τις συνεντεύξεις. Ο πόνος, η πίκρα, η απόγνωση, οι δυσκολίες, το κοινωνικό περιθώριο σε όλο τους το τρομακτικό μεγαλείο, χωρίς πλαίσιο και κυρίως χωρίς υποβολέα.

«Οι επιθυμίες είναι πολλές, αλλά χωρίς λεφτά δεν γίνεται τίποτα. Τουλάχιστον η επιθυμία μας είναι να βρούμε μια δουλειά σταθερή, το σπίτι μας να μένουμε, να μπορούμε να ζήσουμε σαν... ανθρώπινα, να πούμε, γιατί βλέπω, είναι καταστάσεις δύσκολες.»

«Ξέρεις τι θέλω; Μια βρεγμένη σανίδα. Και θάνατο. Τίποτ' άλλο. Θάνατο πάνω απ' όλα. Τον παρακαλώ. Το θάνατο παρακαλώ. Λέω «Αδερφή πάρε με μαζί σου. Μη μ' αφήνεις γιατί εγώ θα μείνω στο δρόμο».»

«Τι ν' αλλάξει; Ε, να περάσουν αυτά τα χρόνια που μου μένουνε ανώδυνα και να φύγω με ανακοπή. Εκεί που κοιμάμαι. Δεν έχω τίποτα. Είμαι 78 χρονών, τι να κάνω; Δεν θέλω τίποτα. Μόνο εκεί, γιατί κουράστηκα, Κουράστηκα... Τώρα είναι 6 μηνών το εγγονάκι μου και σταματάμε εδώ γιατί είμαι και ευαίσθητος και θα με πιάσουν τα κλάματα και είναι ντροπή.»

«Και από 'κει, έτσι ξεκίνησε ο Γολγοθάς μου. Γιατί έχω περάσει πάααααααα πολλά στη ζωή μου. Πόνο. Πίκρα. Δουλειά. Απογοήτευση. Από γονείς σωστούς, θετούς, από εργοδότες. Απ' τα πάντα. Γολγοθάς, γιατί άλλο να τ' ακούει κανείς και άλλο να τα ζει. Είμαι παιδί πονεμένο. Αδικημένο. Πληγωμένο. Απ' τα παιδικά μου χρόνια. Μέχρι τώρα που είμαι σ' αυτή την ηλικία.....»

«δεν είχαν τη δυνατότητα να με εξυπηρετήσουν από δουλειά και τέτοια. Δεν μ' εξυπρέτησαν, τα φέσια μέχρι εδώ επάνω, και μ' έδωξαν. Από το σπίτι, πριν πολύ καιρό. Εεεε, τα νοίκια, νοίκια, νοίκια, και μας έδωξαν. Ήμουν μ' ένα σωβρακάκι.

Αυτό ήτανε. Τώρα τα ξαναπήρα. Όλα. Όλα. Οικιακά, όλα, τα πάντα. Και η μητέρα μου μαζί. Κοιμόμασταν κάτω στον Πειραιά. Σε παγκάκια.»

«Ήταν δραματικές. Ο ένας στον άλλονε, ότι είχαμε. Έτσι πήγαινε, ότι είχαμε. Εκεί έχασα να φανταστείς...Εκεί ακριβώς, όταν πρωτοξεκίνησε αυτή η περίοδος της ζωής μου , ήμουν 65 κιλά και έφτασα 50...»

«Γυρνάω σαν το άλογο, σα το σκυλί που λένε. Δεν το περίμενα στη ζωή μου τελospάντων. Η ζωή έχει γυρίσματα. Κάνω κουράγιο.»

«Πες ότι στεναχωριέμαι πολύ. Θέλω να πάρω ένα καφέ, να συνέλθω. Κάτι που θα το τραβήξει η ψυχή μου...Μια κόκα-κόλα... Δεν θα μπορέσω να το πάρω...Στεναχωριέμαι. Αλλά και το ψωμί τα θέλω. Θα δυστυχούσα χωρίς το ψωμί, όλα αυτά. Μπορεί να έχει δίκιο το κράτος, αλλά και εγώ έχω δίκιο. Βγήκα από την οικογένειά μου με 4 παιδιά, με 12 εγγόνια. Βρέθηκα μόνος μου. Η μοναξιά τραβάει το τσιγάρο. Εγώ όταν στεναχωρηθώ περισσότερο θα καπνίσω...Αυτά.»

Βιβλιογραφία

ΓΕΜΤΟΣ ΠΙΕΤΡΟΣ, *Μεθοδολογία των Κοινωνικών Επιστημών*, εκδόσεις Παπαζήση, 2004

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ, *Το Κοινωνικό Πορτρέτο της Ελλάδας, Σακέλλης Γιάννης, Φτώχεια, Αποκλεισμός και Κοινωνικές Ανισότητες: Παρουσίαση βασικών αποτελεσμάτων της «Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών.»*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα, 2005.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΔΗΜΗΤΡΗΣ, ΒΕΛΙΔΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ, ΣΤΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ ΈΦΗ, *Η Στέγαση των Χαμηλών Εισοδημάτων στην Ελλάδα*, ΔΕΠΙΟΣ – Διεύθυνση Μελετών και Ερευνών – Τμήμα Ερευνών, Αθήνα 1996.

ΙΩΣΗΦΙΔΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ΣΠΥΡΙΔΑΚΗΣ ΜΑΝΟΣ, *Ποιοτική Κοινωνική Έρευνα, Μεθοδολογικές προσεγγίσεις και ανάλυση δεδομένων*, εκδόσεις Κριτική, 2006

ΚΥΡΙΑΖΗ ΓΙΩΤΑ, *Η κοινωνιολογική Έρευνα: Κριτική Επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, 2001

ΛΑΜΠΙΡΗ-ΔΗΜΑΚΗ Ι., *Κοινωνικές Επιστήμες στην Ελλάδα 1950-1967*, εκδόσεις Gutenberg, 2004

ΛΥΔΑΚΗ ΆΝΝΑ, *Ποιοτικές μέθοδοι της Κοινωνικής Έρευνας*, εκδόσεις Καστανιώτη, 2001

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΣ, *Η οδύνη των ανέργων*, Πολύτροπον, 2005

ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΙΩΤΑ, *Μέθοδοι στην Κοινωνιολογική Έρευνα*, εκδόσεις Τυπωθήτω, 2004

ΦΙΛΙΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ, *Εισαγωγή στην Μεθοδολογία και τις Τεχνικές των Κοινωνικών Ερευνών*, εκδόσεις Gutenberg, 2004

ARCE, A.A., TADLOCK, M., VERGARE, M.J., & SHAPIRO, S.H., *A psychiatric profile of street people admitted to an emergency shelter*. Hospital and Community Psychiatry, 1983.

ATKINSON T., CANTILLON B., MARLIER E., NOLAN B., *Social Indicators – the EU and Social Inclusion*, Oxford University Press, 2000

BODGAN ROBERT AND TAYLOR J. STEVEN, *Introduction to qualitative research methods: a phenomenological approach to the social sciences*, New York, Wiley, 1975

BOURDIEU PIERRE, *Διάλεξη στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, Κριτική του σχολιαστικού λόγου*

BURGESS G. ROBERT, *Investigating Society*, London, Longman, 1989

FREUD SIGMUND, *Εισαγωγή στην ψυχανάλυση*, μτφ. Α. Πάγκαλος, εκδόσεις Γκοβόστης, Αθήνα, 1994

GRAWITZ M., BRIMO A., JAHODA M., *Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών*, εκδόσεις Gutenberg, 1994

KENNA PADRAIC, *Housing Rights and Human Rights*, FEANTSA, Brussels, 2005.

MANN.H. PETER, *Methods of social investigation*, Oxford Basil Blackwell, 1985

MAY TIM, *Social research: issues, methods and process*, Buckingham, Open University Press, 1993

PETER ROSSI, ANNE B. SHLAY, *Social Science Research and Contemporary Studies of Homelessness*, Annual Review of Sociology, 1992

SAPOUNAKIS ARISTIDES, *National Review of Statistics on Access to Housing and Homelessness*, Federation Européenne D' Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abri, European Observatory on Homelessness, Greece, 2006

JAN VAN DER PLOEG AND EVERT SCHOLTE, *Homeless youth - Working with children and adolescents*, Sage, London 1997

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

www.esye.gr

www.oek.gr

www.eone.gr

www.antibiotics.gr/

